

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

**ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2023**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΥΝΤΑΞΗ

**Ι. Κ. Κατσάρας, Σ. Ο.Ε.Υ. Α΄
Κων/νος Σ. Κουρούμαλος, Σύμβουλος Ο.Ε.Υ. Β΄**

Λευκωσία, Ιανουάριος 2024

1.1 Νομοσχέδιο περί Καταγραφής και Παρακολούθησης Τιμών Λιανικής Πώλησης Προϊόντων «e-kalathi» (Νόμος του 2023)

Αρκετά παραμένουν τα ακαθάριστα για την εφαρμογή της ψηφιακής πλατφόρμας καταγραφής και παρακολούθησης τιμών λιανικής πώλησης καταναλωτικών προϊόντων (e-kalathi) στην Κύπρο. Η συζήτηση επί του νομοσχεδίου συνεχίστηκε (19.9.23) στην Επιτροπή Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, με την κοινοβουλευτική Επιτροπή να καλεί την Υπηρεσία Προστασίας του Καταναλωτή να συνεχίσει τη διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους συνδέσμους και φορείς.

Το νομοσχέδιο δεν θα προχωρήσει άμεσα προς ψήφιση στην Ολομέλεια της Βουλής, ενώ ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, κ. Κ. Χατζηγιάννης προγραμματίζει νέα συνάντηση με τους εμπλεκόμενους φορείς και συνδέσμους τις αμέσως επόμενες μέρες. Από την πλευρά της, η Υπηρεσία Προστασίας του Καταναλωτή διαπιστώνει καθυστερήσεις στην προώθηση και έγκριση της νομοθεσίας, δεδομένου ότι, αντί να αρχίσει, όπως αναμενόταν, η κατ' άρθρον συζήτηση του νομοσχεδίου, συνεχίζονται οι διαβουλεύσεις.

Αξίζει να επισημανούμε τη θετική στάση της Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού, η νέα ηγεσία της οποίας συναντήθηκε με τον Υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας και έλαβε διαβεβαιώσεις για την προώθηση των κατάλληλων ενεργειών για την εφαρμογή της πλατφόρμας. Εκπρόσωπος της ΕΠΑ εξήγησε ότι, τόσο τα στοιχεία, που θα υποβάλλονται, όσο και η πλατφόρμα θα παρακολουθούνται συστηματικά. Υπενθυμίζεται ότι τον περασμένο Μάιο η ΕΠΑ είχε εκφράσει την άποψη πως η δημιουργία της ψηφιακής πλατφόρμας να δημιουργήσει στρεβλώσεις στην αγορά, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να παρακολουθούν τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους επισημαίνοντας, παράλληλα, τον κίνδυνο πιθανής συνενώσεως ή σιωπηρής συμπαιγνίας των ανταγωνιστών εις βάρος των καταναλωτών.

Επίσης, μερίδα μελών της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής καθώς και σύνδεσμοι λιανεμπόρων είχαν εκφράσει ανησυχίες και ενδοιασμούς για την εφαρμογή της πλατφόρμας, τονίζοντας ότι η νομοθεσία θα πρέπει να δίνει λύσεις στους καταναλωτές, χωρίς να δημιουργεί προβλήματα στον υγιή ανταγωνισμό και την ελεύθερη αγορά. Συγκεκριμένα, οι λιανεμπόροι επανέλαβαν τη θέση ότι η ηλεκτρονική πλατφόρμα παρακολούθησης τιμών δεν αναμένεται να αποτελέσει εργαλείο στην αναχαίτιση της ακρίβειας και τη διευκόλυνση των καταναλωτών, καθώς οι υπεραγορές αναρτούν σε καθημερινή βάση τις τιμές των προϊόντων στις ιστοσελίδες και στα διαδικτυακά τους καταστήματα, ενώ φροντίζουν να ενημερώνουν τους καταναλωτές, μέσω διαφημιστικών καμπανιών σε ΜΜΕ και μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΠΑΣΥΛΕ (Παγκύπριος Σύνδεσμος Λιανικού Εμπορίου), κ. Μ. Αντωνίου εκτιμά, ότι το e-kalathi είναι πιθανόν να κατευθύνει τους καταναλωτές προς συγκεκριμένες υπεραγορές. Σε σχετικές δηλώσεις ανέφερε ότι «η καθοδήγηση των καταναλωτών σε συγκεκριμένα καταστήματα, η οποία θα γίνεται μέσω της πλατφόρμας, αφού οι καταναλωτές φτιάξουν τη λίστα με τα προϊόντα, που θέλουν να αγοράσουν, συνιστά παρέμβαση στην ελεύθερη αγορά και τον θεμιτό ανταγωνισμό», ενώ τα στοιχεία που θα υποβάλλονται θα πρέπει να είναι ακριβή και να αφορούν προϊόντων του ίδιου γραμμικού κώδικα, ώστε να μην υπάρξει σύγχυση μεταξύ προϊόντων παράλληλου εμπορίου και προϊόντων των προμηθευτών.

Παράλληλα, τόσο ο ΠΑΣΥΛΕ, όσο και οι εμπλεκόμενοι σύνδεσμοι, στο λιανεμπόριο τροφίμων αναφέρθηκαν στο γεγονός ότι εν έτει 2023 και εν μέσω ακρίβειας και πληθωρισμού, οι καταναλωτές δεν ψωνίζουν, πλέον, στα τυφλά, γνωρίζουν τις προσφορές, πραγματοποιούν ενδελεχή έρευνα, πριν ψωνίσουν, και είναι πρόθυμοι να επισκεφθούν ακόμα και 3 ή 4 διαφορετικές υπεραγορές/σημεία πώλησης, προκειμένου να γεμίσουν το καλάθι τους, με όσο το δυνατό χαμηλότερο κόστος.

Σύμφωνα με τον κ. Αντωνίου, φαίνεται να λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις η εφαρμογή μίας νομοθεσίας, η οποία δεν αναμένεται ότι θα καταφέρει να αναχαίσει την ακρίβεια. Αναφερόμενος δε, σε πρόσφατες καταγγελίες του Προέδρου του Κυπριακού Σύνδεσμου Καταναλωτών, κ. Μ. Δρουσιώτη για αύξηση των τιμών σε αρκετά από τα βασικά είδη, λίγες μέρες πριν τεθεί σε ισχύ ο μηδενικός συντελεστής ΦΠΑ, ο κ. Αντωνίου τις χαρακτήρισε σοβαρότατες, ζητώντας από τον Κυπριακό Σύνδεσμο Καταναλωτών να υποβάλει τα σχετικά στοιχεία, είτε στην Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή, είτε στην ΕΠΑ, προκειμένου να διερευνηθούν άμεσα.

1.2 Ανακοίνωση κ/ Υπουργείου Οικονομικών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό 2024 και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2024-2026 (Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού).

Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση του κ/ Υπουργείου Οικονομικών, το Υπουργικό Συμβούλιο, κατά τη συνεδρίαση της 27.9. εέ. ενέκρινε το νομοσχέδιο του Προϋπολογισμού για το 2024 καθώς και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2024-2026.

Ειδικότερα:

Προϋπολογισμός του 2024 και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2024-2026 έχουν βασικές προτεραιότητες τη διατήρηση πλεονασματικού δημοσιονομικού ισοζυγίου, τη συγκράτηση της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα, τη μείωση του δημοσίου χρέους μεσοπρόθεσμα, την προώθηση της πράσινης μετάβασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, τη διατήρηση ενός εύρωστου χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη δημιουργία συνθηκών βιώσιμης ανάπτυξης.

Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην υλοποίηση έργων υποδομής με σημαντική προστιθέμενη αξία, με ιδιαίτερη έμφαση στα συγχρηματοδοτούμενα έργα και τα έργα του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Σε αυτό το πλαίσιο οι αναπτυξιακές δαπάνες αναμένεται να αυξηθούν κατά 12% το 2024 σε σχέση με το 2023, ενώ αναμένεται και αύξηση 15% στις κοινωνικές δαπάνες. Σχετικά με την απασχόληση στον δημόσιο τομέα αναμένεται μείωση του συνολικού αριθμού νέων μόνιμων θέσεων (το 2024 η συνολική αύξηση θέσεων ανέρχεται στις 52, ενώ το 2023 η συνολική αύξηση ήταν 485 θέσεις). Ο ρυθμός ανάπτυξης εκτιμάται ότι θα αυξηθεί, κατά 2,5%, το 2023, κατά 2,9%, το 2024 και 3,1% και 3,2%, το 2025 και 2026, αντίστοιχα. Κατά συνέπεια, η αγορά εργασίας αναμένεται να επηρεαστεί θετικά, με μείωση του ποσοστού ανεργίας στο 6,5%, το 2023, και στο 5,8%, το 2024.

Με βάση τις προκαταρκτικές προβλέψεις, το Δημοσιονομικό Ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης για το 2024 θα παραμείνει πλεονασματικό και θα κυμανθεί στο 2,2% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με πλεόνασμα 1,9% το 2023. Το πρωτογενές πλεόνασμα εκτιμάται στο 3,6%, το 2024, έναντι 3,3% του ΑΕΠ, το προηγούμενο έτος. Σημειώνεται ότι, μεσοπρόθεσμα η δημοσιονομική θέση προβλέπεται να παραμείνει πλεονασματική, με το δημοσιονομικό ισοζύγιο να κυμαίνεται, κατά μέσο όρο, στο 2,1% του ΑΕΠ την περίοδο 2024-2026.

Επισημαίνεται ότι η προβλεπόμενη διατήρηση δημοσιονομικών πλεονασμάτων το 2023, λόγω της βελτιωμένης οικονομικής δραστηριότητας, παρά το δυσμενές εξωτερικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη απορρόφηση κονδυλίων μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην περαιτέρω πτωτική πορεία του δημοσίου χρέους. Συνεπώς, το Δημόσιο Χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να περιοριστεί στο 72,9% το 2024 από 80,9% το 2023.

Αξιοσημείωτα είναι τα συμπεράσματα από τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις του α' εξαμήνου του 2023, οι οποίες ήταν πολύ θετικές για την Κυπριακή Δημοκρατία, επιβεβαιώνοντας τη σταθερότητα και την πρόοδο της κ/ οικονομίας. Η διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας και η περαιτέρω βελτίωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελούν τους παράγοντες-κλειδιά για περαιτέρω αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αναφορικά με τους δημοσιονομικούς κινδύνους, υφίσταται κίνδυνος αύξησης του πληθωρισμού, λόγω συνέχισης ή επιβολής νέων κυρώσεων στη Ρωσία και τη Λευκορωσία, που οδηγεί σε διάβρωση του πραγματικού εισοδήματος των πολιτών, με αρνητικές επιπτώσεις στην κατανάλωση και τα έσοδα του κράτους, γεγονός το οποίο ενδέχεται να οδηγήσει στη λήψη επιπρόσθετων οριζόντιων κοινωνικών μέτρων στήριξης του πληθυσμού, λόγω των συνεχόμενων πληθωριστικών πιέσεων. Υπάρχει επίσης κίνδυνος περαιτέρω αύξησης των επιτοκίων, οδηγώντας σε επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης και μείωση των κρατικών εσόδων. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι σύμφωνα με το κ/ Υπουργείο Οικονομικών οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας μεσοπρόθεσμα παραμένουν θετικές, ωστόσο με σημαντικό βαθμό αβεβαιότητας.

Από πλευράς μας, σημειώνουμε τα εξής:

- Δύο είναι τα σημαντικότερα θετικά μακροοικονομικά στοιχεία του Προσχεδίου του Προϋπολογισμού του 2024, με ιδιαίτερη βαρύτητα για τους οίκους αξιολόγησης, τα οποία καθορίζουν και τη βαθμολογία του αξιόχρεου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το πρώτο είναι η σημαντική μείωση του Δημοσίου Χρέους και το δεύτερο η δημιουργία πλεονασμάτων, παρά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν νοικοκυριά και επιχειρήσεις, εξαιτίας της ακρίβειας και των υψηλών επιτοκίων.
- Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης δημιουργεί προσπαιχτή διατήρησης δημοσιονομικού περιθωρίου λήψης νέων μέτρων στήριξης, με επίκεντρο πιθανόν τον φόρο καυσίμων και την επιδότηση του ηλεκτρικού ρεύματος.
- Το Δημόσιο Χρέος προβλέπεται να μειωθεί στα 20,29 δισ. Ευρώ το 2026, και ως ποσοστό του ΑΕΠ θα υποχωρήσει στο 60,1% (ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά από το 2010). Με βάση το Προσχέδιο του Προϋπολογισμού για το 2024, το Δημόσιο Χρέος προβλέπεται να υποχωρήσει το 2024 στο 72,9% και σε απόλυτους αριθμούς θα διαμορφωθεί στα 22,18 δισ. Ευρώ. Το 2025 και το 2026 εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει στο 67,3% και 60,1% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Αξίζει να αναφέρουμε ότι το 2008 το Δημόσιο Χρέος ανήρχετο μόλις στο 45,1% του ΑΕΠ, το 2009 στο 58,5% και το 2010 στο 61,3%. Το 2012 αυξήθηκε απότομα στο 80%, λόγω των συνεχών δημοσιονομικών ελλειμμάτων (ύψους -6% περίπου ετησίως) και λόγω της στήριξης, που δόθηκε στη Λαϊκή Τράπεζα (1,8 δισ. Ευρώ). Το 2013 αυξήθηκε στο 102,6%, λόγω της στήριξης στη Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα με 1,5 δισ. Ευρώ, ενώ το 2014 ανήλθε στο 123%.
- η κ/ οικονομία προβλέπεται να δημιουργήσει δημοσιονομικό πλεόνασμα 659 εκ. (2,2% του ΑΕΠ) το 2024, 666,4 εκ. ή (2,1% του ΑΕΠ) το 2025 και 685,4 εκ. Ευρώ

(2% του ΑΕΠ του) το 2026.

- Μετά την περαιτέρω βελτίωση το 2022 σε σχέση με το 2021, η οικονομία παρουσιάζει επιβράδυνση το 2023, λόγω της διεθνούς συγκυρίας και του συνεχιζόμενου πολέμου Ρωσίας - Ουκρανίας, με τον ρυθμό ανάπτυξης να επιταχύνεται το 2024-2026.

1.3 Ενεργοποίηση Μητρώου Πραγματικών Δικαιούχων Εταιρειών (ΜΠΔ) στην Κύπρο

Το Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων (ΜΠΔ) εταιρειών και άλλων νομικών οντοτήτων, γνωστό διεθνώς ως UBO, είναι διαθέσιμο στις αρμόδιες εποπτικές κ/ Αρχές και μέσω της ηλεκτρονικής του μορφής από την Τρίτη, 14.10. τ.έ. Το ΜΠΔ είναι ένα ηλεκτρονικό κεντρικό μητρώο, που περιέχει πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους εταιρειών και άλλων νομικών οντοτήτων, δηλαδή τα φυσικά πρόσωπα, τα οποία τελικά κατέχουν ή ελέγχουν τον πελάτη και/ ή τα φυσικά πρόσωπα, για λογαριασμό των οποίων διεξάγεται συναλλαγή ή επιχειρηματική δραστηριότητα.

Παράλληλα, σύμφωνα με τον Νόμο 188(Ι)/2007 και την Οδηγία Κ.Δ.Π. 112/2021, ο Έφορος Εταιρειών είναι η αρμόδια κ/Αρχή για να καταρτίζει, τηρεί και δημοσιεύει αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων Εταιρειών και Άλλων Νομικών Οντοτήτων, στο οποίο φυλάσσονται πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους τους. Αυτό σημαίνει ότι υπηρεσίες και τμήματα της Πολιτείας, όπως η [Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης \(ΜΟΚΑΣ\)](#), το Τμήμα Τελωνείων, το Τμήμα Φορολογίας και η Αστυνομία Κύπρου, θα έχουν άμεση και απεριόριστη πρόσβαση σ' αυτό.

Το Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων αποσκοπεί:

- στην αποτροπή και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, μέσω της αυξημένης διαφάνειας, που επιδιώκεται με την καταχώρηση των πληροφοριών των Πραγματικών Δικαιούχων, παρέχοντας άμεση πρόσβαση σε ακριβείς και επικαιροποιημένες πληροφορίες, αναφορικά με τους πραγματικούς δικαιούχους των εταιρειών και άλλων νομικών οντοτήτων και

- στη διευκόλυνση και ενίσχυση των προσπαθειών και ενεργειών των αρμοδίων αρχών για εξέταση πολύπλοκων εταιρικών δομών για τον εντοπισμό ενδεχόμενων παράνομων δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, υποχρέωση καταχώρησης των στοιχείων των πραγματικών τους δικαιούχων στο Μητρώο έχουν:

- οι εταιρείες που έχουν συσταθεί ή εγγραφεί βάσει του περί Εταιρειών Νόμου, Κεφ. 113, οι ευρωπαϊκές δημόσιες εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και οι συνεταιρισμοί,
- οι κ/νομικές οντότητες και συνέταιροί τους, οι οποίοι υποχρεούνται να εντοπίζουν και να καταχωρίζουν ηλεκτρονικά στο ΜΠΔ όλες τις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους, που τις έχουν υπό την κυριότητα τους ή τις ελέγχουν. Το αυτό ισχύει και για εταιρείες που παρέχουν διοικητικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών εντολοδόχου μετόχου) σε πελάτες, ενώ και οι οντότητες υποχρεούνται επίσης να διατηρούν το ΜΠΔ πάντα ενημερωμένο.

Τέλος σημειώνεται ότι προβλέπεται γρήγορη και απεριόριστη πρόσβαση στο Μητρώο για:

- τις αρμόδιες εποπτικές Αρχές, τη Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (ΜΟΚΑΣ), το Τμήμα Τελωνείων, το Τμήμα Φορολογίας, την Αστυνομία, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία κλπ. χωρίς την καταβολή τέλους και χωρίς να ειδοποιείται η οντότητα,

- τις αρμόδιες εποπτικές Αρχές, την Αστυνομία, το Τμήμα Τελωνείων, το Τμήμα Φορολογίας και τη Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων, οι οποίες παρέχουν εγκαίρως και δωρεάν τις πληροφορίες στις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές και τις Μονάδες άλλων κρατών-μελών,

- τις υπόχρεες οντότητες, στο πλαίσιο της δέουσας επιμέλειας και προσδιορισμού ταυτότητας για τον πελάτη, που ορίζονται στον Νόμο, έχουν πρόσβαση στο όνομα, τον μήνα και έτος γέννησης, την υπηκοότητα και τη χώρα διαμονής του πραγματικού δικαιούχου καθώς επίσης και στο είδος και την έκταση του δικαιώματος, που κατέχεται, κατόπιν καταβολής τέλους ύψους 3,50 Ευρώ ανά οντότητα.

Επίσης, επισημαίνουμε, από πλευράς μας, ότι η πρόσβαση στο ΜΠΔ για το ευρύ κοινό αναστάλη στις 23.11.22, δυνάμει σχετικής Απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) με ημερ. 22.11.22 στις συνεδκισζόμενες υποθέσεις C-37/20 και C-601/20. Σύμφωνα με την πιο πάνω Απόφαση του ΔΕΕ το άρθρο 1, σημείο 15, στοιχείο γ' της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (30.5.18), με το οποίο παρέχεται πρόσβαση στο ευρύτερο κοινό στις πληροφορίες σχετικά με τους Πραγματικούς Δικαιούχους νομικής οντότητας, είναι ανίσχυρο, εφόσον συνιστά σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

1.4 Αναβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας Κύπρου από Moody's

Σε επενδυτική κατηγορία έθεσε ο οίκος Moody's την κ/οικονομία, την οποία αναβάθμισε, κατά δύο βαθμίδες, στο Baa2 από Ba1, διαφοροποιώντας παράλληλα τις προοπτικές της σε σταθερές από θετικές. Ο Moody's ήταν ο μόνος από τους μεγάλους οίκους, που διατηρούσε ακόμη την Κύπρο σε μη επενδυτική κατηγορία. Μετά την αναβάθμιση αυτή και οι τέσσερις μεγάλοι οίκοι (Fitch, Standard and Poor's, Moody's, DBRS) διατηρούν την κ/οικονομία στην ίδια κατηγορία αξιολόγησης (δύετηρη βαθμίδα της επενδυτικής κατηγορίας). Ταυτόχρονα, ο Moody's έχει επίσης αναβαθμίσει τις αξιολογήσεις του προγράμματος μεσοπρόθεσμων ομολόγων (MTN) της Κύπρου σε (P) Baa2 από (P) Ba1.

Η αναβάθμιση της αξιολόγησης της Κύπρου κατά δύο βαθμίδες, σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση του αμερικανικού οίκου (30.9. τ.έ.), «αντικατοπτρίζει την ευρεία βάση διατήρησης της βελτίωσης στο πιστωτικό της προφίλ, λόγω των προηγούμενων και συνεχιζόμενων οικονομικών, δημοσιονομικών και τραπεζικών μεταρρυθμίσεων».

Προσθέτει ότι σημαντικές ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις, σε συνδυασμό με την εφαρμογή περαιτέρω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο του NextGenerationEU (NGEU) στηρίζουν τις σταθερές μεσοπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης. Ο Moody's αναφέρει επίσης, ότι η δημοσιονομική ισχύς έχει επίσης βελτιωθεί σημαντικά και οι οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις της πανδημίας διέκοψαν μόνο προσωρινά τη μείωση του χρέους, με τον οίκο να αναμένει ότι αυτή η μείωση θα συνεχιστεί κατά τα επόμενα χρόνια.

Αναφορικά με τις σταθερές προοπτικές της κ/οικονομίας, ο οίκος αναφέρει ότι εξισορροπούν τις θετικές πιστωτικές τάσεις έναντι των υπόλοιπων προκλήσεων. Οι προκλήσεις αυτές, σύμφωνα με τον αμερικανικό οίκο, περιλαμβάνουν δυνητικά βραδύτερη πρόοδο στην υλοποίηση των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου, τους εναπομείναντες κινδύνους, που σχετίζονται με το τραπεζικό σύστημα, οι οποίοι θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη θετική οικονομική και δημοσιονομική δυναμική και τους κινδύνους για την κλιματική αλλαγή, στους οποίους είναι εκτεθειμένη η Κύπρος και οι οποίοι θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την ανάπτυξη περισσότερο από ότι εκτιμά ο οίκος σήμερα.

Ο Moody's αναμένει ότι η κ/οικονομία θα αναπτυχθεί, κατά 2,3%, το 2023, κατά 2,8% το 2024 και, κατά μέσον όρο, 3,2%, την περίοδο 2025 - 2027, στο πλαίσιο σημαντικών εν εξελίξει έργων άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ), καθώς και επενδύσεων, στο πλαίσιο του NextGenerationEU. Αναμένει ακόμα ότι οι κ/αρχές θα παραμείνουν προσηλωμένες στη δημοσιονομική πειθαρχία και προβλέπει δημοσιονομικό πλεόνασμα 1,6% του ΑΕΠ, τόσο για το 2023, όσο και για το 2024 και κατά μέσον όρο πλεόνασμα, περίπου 1%, την περίοδο 2025-27. Επίσης, εκτιμά ότι η σταθερή μεσοπρόθεσμη ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ, τα διατηρούμενα δημοσιονομικά πλεονάσματα και η ανάληψη μέρους του σημαντικού ταμειακού αποθέματος ασφαλείας, θα οδηγήσουν σε ταχεία μείωση του χρέους προς το ΑΕΠ και ότι το δημόσιο χρέος, έναντι του ΑΕΠ, θα μειωθεί, από 86,5% το 2023, σε 74,0%, το 2024, και κάτω από το 60%, το 2027. Παρά τη σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τη σχετική σημαντική αύξηση του κόστους χρηματοδότησης, αναμένει ότι, την περίοδο 2023-27, οι δείκτες οικονομικής προσιτότητας του χρέους της Κύπρου θα παραμείνουν ισχυροί, με τις πληρωμές τόκων, σε σχέση με τα έσοδα να βρίσκονται, κοντά στα ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Σημειώνει δε, ότι η Κύπρος δεν έχει ανεξόφλητα ομόλογα με κυμαινόμενο επιτόκιο, δεν έχει χρέος σε ξένο νόμισμα, διατηρεί πολύ χαμηλό ποσοστό βραχυπρόθεσμου χρέους, η μέση διάρκεια ωρίμανσης χρέους είναι μακροπρόθεσμη, στα 7,5 έτη (στοιχεία του Αυγούστου 2023), ενώ το ταμειακό απόθεμα ασφαλείας, το οποίο συσσωρεύτηκε, κυρίως, κατά τη διάρκεια του 2020, όταν τα επιτόκια βρίσκονταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, επιτρέπει στην Κυβέρνηση υψηλό βαθμό ευελιξίας στη στρατηγική χρηματοδότησής της.

Στους παράγοντες, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε περαιτέρω αναβάθμιση των αξιολογήσεων της κ/οικονομίας εντάσσει τις προοπτικές ταχύτερης από την αναμενόμενη βελτίωσης των δημοσιονομικών μεγεθών και του χρέους. Προσθέτει ότι «η ιδιαίτερα υψηλή απορρόφηση των κονδυλίων της ΕΕ και η αποτελεσματική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, ιδίως στους τομείς του δικαστικού συστήματος και του ελέγχου της διαφθοράς, θα ήταν επίσης πιστωτικά θετικές», ενώ η περαιτέρω μείωση της έκθεσης του κράτους στους κινδύνους του τραπεζικού τομέα, μέσω μιας συνεχιζόμενης, διατηρήσιμης απομόγχευσης του τομέα, σε συνδυασμό, με περαιτέρω βελτίωση της εσωτερικής ισχύος των κ/τραπεζών θα ήταν επίσης πιστωτικά θετική.

Αναφορικά με τους παράγοντες για μια ενδεχόμενη υποβάθμιση, ο αμερικανικός οίκος αναφέρει, πως μια υποβάθμιση θα προερχόταν από τις σημαντικά ασθενέστερες οικονομικές επιδόσεις από αυτές που αναμένει σήμερα. Μια διαρκής, ουσιαστική επιδείνωση της δημοσιονομικής θέσης της κυβέρνησης, που θα οδηγούσε σε αλματώδη αύξηση του χρέους και σε αποδυνάμωση των δεικτών χρέους θα ήταν επίσης αρνητική για την πιστοληπτική ικανότητα, ενώ αρνητική θα ήταν επίσης μια αύξηση των κινδύνων του τραπεζικού τομέα.

Αξίζει να σταθούμε στις επισημάνσεις της σχετικής ανακοίνωσης του οίκου Moody's για το κ/τραπεζικό σύστημα, δεδομένης της σημασίας ενός υγιούς τραπεζικού για την οικονομική ανάπτυξη: α) αναμένει ότι η περαιτέρω, σταδιακή απομύχλευση του τραπεζικού συστήματος και η βελτίωση της ρευστότητας και των κεφαλαιακών δεικτών θα διατηρηθούν, τα επόμενα δύο χρόνια, β) η ποιότητα του ενεργητικού των κ/τραπεζών έχει βελτιωθεί σημαντικά, αλλά πιο σταδιακά βελτιώνεται, κατά τα επόμενα δύο χρόνια, γ) ο συνδυασμός εξυγίανσης και πωλήσεων προβληματικών δανείων έχει μειώσει σημαντικά τα μη εξυλητούμενα δάνεια των κ/τραπεζών και δ) η κερδοφορία τους «έχει ενισχυθεί σημαντικά τα τελευταία τρίμηνα, καλύπτοντας το χάσμα με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές τράπεζες».

Τη βαθιά ικανοποίηση του για το γεγονός της διτλής αναβάθμισης της κ/οικονομίας και της επαναφοράς του αξιόχρεου της Κύπρου σε επενδυτική βαθμίδα, από τον Moody's, μετά από 12 συναπτά έτη, εκφράζει σε γραπτή του δήλωση ο Κύπριος Πρόεδρος, κ. Ν. Χριστοδουλίδης. Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφέρει, επίσης, ότι βασική προτεραιότητα παραμένει η στήριξη των ευάλωτων στρωμάτων της κοινωνίας και η ενίσχυση της μεσαίας τάξης, παράλληλα με την προώθηση του «επιχειρείν». Υπογραμμίζει, τέλος, ότι η δημοσιονομική σταθερότητα και η συνετή διαχείριση των δημόσιων οικονομικών είναι οι βασικές αρχές, που διέπουν και τον πρώτο Κρατικό Προϋπολογισμό της Κυβέρνησής του.

1.5 Ανακοίνωση μέτρων κ/ κυβέρνησης για την αντιμετώπιση της ακρίβειας

Άμεσα και μεσοπρόθεσμα μέτρα για στήριξη των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων ανακοίνωσε στις 19.10. τ.έ. το Υπουργικό Συμβούλιο, που συνήλθε υπό την προεδρία του Προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδη. Σημαντική πτυχή του πακέτου είναι ότι περιλαμβάνει μέτρα, που παρέχουν μόνιμες λύσεις για αντιμετώπιση της ενεργειακής ακρίβειας και του στεγαστικού προβλήματος. Στόχος της Κυβέρνησης είναι να προσφέρει συνολικές και βιώσιμες λύσεις στο ενεργειακό και το στεγαστικό και να απαλλάξει χιλιάδες πολίτες και επιχειρήσεις από το σχετικό κόστος.

Τα μέτρα είναι κοστολογημένα και λαμβάνουν υπόψη τις δημοσιονομικές δυνατότητες της κ/οικονομίας. Συγκεκριμένα, τα 11 μέτρα με άμεση επίδραση αποσπώνται στα 141 εκ. Ευρώ και τα 6 μέτρα στεγαστικής πολιτικής ανέρχονται στα 55 εκ. Ευρώ. Το πακέτο μέτρων ανακοινώνεται σε μια περίοδο, που το διεθνές σκηνικό προκαλεί ποικίλες επιπτώσεις σε διάφορα επίπεδα και η κ/Κυβέρνηση καλείται να διαχειριστεί, μια ιδιαίτερα σύνθετη κατάσταση πραγμάτων, κυρίως στους τομείς της ενέργειας και της στέγασης.

Τα 11 μέτρα με άμεση θετική επίδραση (κόστους 141 εκατομμυρίων Ευρώ) είναι:

- Κλιμακωτή επιδότηση του κόστους ηλεκτρικού ρεύματος, η οποία καλύπτει οικιακούς, εμπορικούς και βιομηχανικούς καταναλωτές για τους τιμολογούμενους μήνες Νοεμβρίου 2023 - Φεβρουαρίου 2024, για τους λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειας με καταμέτρηση μέχρι τις 29.2.2024. Για τους ευάλωτους καταναλωτές η επιδότηση καλύπτει το 100% της αύξησης της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος. Από την επαναφορά εξαιρείται η διμηνιαία διατίμησις 46 «Αντήσης Νερού», λόγω λήψης αντίστοιχων μέτρων από το Υπουργείο Γεωργίας ΑΑΓ. Περαιτέρω, επαναφορά παρόμοιων ελαφρύνσεων σε πελάτες άλλων προμηθευτών πέραν της ΑΗΚ, θα τύχουν ανάλογου χειρισμού, νοουμένου ότι η εγκεκριμένη ισχύς των κατοικιών των πελατών αυτών δεν υπερβαίνει τα 70kVA (100Α 3-Φ) και για τις περιπτώσεις εκείνες, που προκύπτουν αυξημένες τιμολογήσεις, λόγω αύξησης του κόστους καυσίμου για ηλεκτροπαραγωγή, εφόσον οι μεταξύ τους συμβάσεις προνοούν τη μετακύλιση αυτού του επιπλέον κόστους. Το εκτιμώμενο κόστος της επαναφοράς του μέτρου ανέρχεται στα 45 εκ. Ευρώ περίπου και καλύπτει 429.000 οικίες και 106.000 επιχειρήσεις
- Μείωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης καυσίμων κίνησης κατά 8,33 σεντς το λίτρο, περιλαμβανομένου ΦΠΑ, στους ελάχιστους συντελεστές βάσει του κοινοτικού κεκτημένου για τους μήνες Νοέμβριο 23 - Φεβρουάριο 24. (βενζίνη από 0,429 €/λίτρο σε 0,359 €/λίτρο και πετρέλαιο κίνησης από 0,40 €/λίτρο σε 0,33 €/λίτρο). Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε ποσό ύψους 21,8εκ. Ευρώ
- Μείωση του φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης στον ελάχιστο συντελεστή, βάσει του κοινοτικού κεκτημένου (από 0,07473 €/λίτρο σε 0,021 €/λίτρο) (κατά 6,39 σεντς το λίτρο, περιλαμβανομένου ΦΠΑ, αναλόγως των καιρικών συνθηκών) για τους μήνες Δεκέμβριο 2023 – Μάρτιο 2024. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε ποσό ύψους 3,8 εκατ. Ευρώ.
- Σχέδιο Φωτοβολταϊκά για όλους. Το Σχέδιο θα παρέχει στους δικαιούχους τη δυνατότητα εγκατάστασης φωτοβολταϊκού συστήματος χωρίς την καταβολή αρχικού κεφαλαίου. Οι δικαιούχοι θα λαμβάνουν χορηγία ύψους 1000 Ευρώ και το υπόλοιπο ποσό θα αποπληρώνεται με διμηνιαία δόση 150 Ευρώ, μέσω του λογαριασμού ηλεκτρισμού, όταν θα αρχίσει η παραγωγή ηλεκτρισμού από το φωτοβολταϊκό για την συγκεκριμένη κατοικία. Το ύψος του σχεδίου εκτιμάται σε ποσό 30 εκατ. Ευρώ, το οποίο θα προέρχεται από το Ταμείο Ανανέωσης Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και Εξοικονόμησης Ενέργειας (Ε.Ε), που αποτελεί το κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο της Κυπριακής Δημοκρατίας για την προώθηση των ΑΠΕ και της Ε.Ε. Το αποθεματικό του Ταμείου ΑΠΕ-Ε.Ε. αυτή τη στιγμή υπερβαίνει τα 70 εκατομμύρια Ευρώ.

- Σχέδιο Φωτοβολταϊκά σε Επιχειρήσεις, Προβλέπει αύξηση της ισχύος αυτοπαραγωγής και ιδιοκατανάλωσης ηλεκτρικού ρεύματος μέσω Φ/Β και θα παρέχει τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις να εγκαταστήσουν φωτοβολταϊκά συστήματα, μέσω virtual net-billing, μέχρι 1MW με αποθήκευση και μέχρι 400kW χωρίς αποθήκευση, με μέγιστη ισχύ τα 30MW.

- Εφαρμογή μηδενικού συντελεστή ΦΠΑ σε βασικά είδη με την προσθήκη του κρέατος και των λαχανικών από 1η Δεκεμβρίου 2023 μέχρι τη 31η Μαΐου 2024.
- Ένταξη φοιτητών πολύτεκνων οικογενειών στο Επίδομα Τέκνου. Στη νέα αυτή κατηγορία δικαιούχων θα καταβάλλεται το 50% του επιδόματος και αφορά σε φοιτητές για απόκτηση πρώτου πτυχίου. Οι ηλικίες ορίζονται, στα 23 έτη, για κορίτσια και 24 έτη για αγόρια, εφόσον είναι φοιτητές, αντί μέχρι τη λήξη της στρατιωτικής θητείας, που ισχύει μέχρι σήμερα. Ο αριθμός των δυνητικών δικαιούχων είναι 3860 πολύτεκνοι, που λαμβάνουν επίδομα τέκνου και το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε 3,3 εκ. Ευρώ.
- Αύξηση 5% στο επίδομα τέκνου. (Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε ποσό ύψους 3,7εκ. Ευρώ)
- Επίδομα ΑΜΕΑ. Παραχώρηση εφάπαξ ποσού ύψους 120 Ευρώ σε ΑμεΑ/ λήπτες επιδόματος διακίνησης. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε ποσό ύψους 500 χιλ. Ευρώ.
- Επίδομα Ενοικίου για Λήπτες ΕΕΕ. Παραχώρηση εφάπαξ ποσού ύψους 300 Ευρώ σε δικαιούχους ΕΕΕ, που λαμβάνουν επιδότηση ενοικίου/τόκων στεγαστικού δανείου και 500 Ευρώ σε δικαιούχους ΕΕΕ με σοβαρή αναπηρία, που λαμβάνουν επιδότηση ενοικίου/επιδότηση τόκων στεγαστικού δανείου. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε ποσό 965 χιλ. Ευρώ.
- Σχέδιο επιδότησης κατά 2% επιτοκίου στεγαστικών επιτοκίων. Αφορά σε δάνεια που συνήφθησαν από 1/1/2022 μέχρι 31/12/2023. Το Σχέδιο θα καλύψει αγορά και ανέγερση πρώτης κατοικίας, με μέγιστη επιδότηση για περίοδο 2 ετών για οικογένειες με ετήσιο εισόδημα 50.000 Ευρώ. Το δημοσιονομικό κόστος εκτιμάται σε 20 εκ. Ευρώ.

Τα 6 μέτρα στεγαστικής πολιτικής (ύψους 55 εκατομμυρίων Ευρώ) είναι:

Η στεγαστική πολιτική περιλαμβάνει τα εξής μέτρα:

1. Στεγαστική Επιδότηση νεαρών ζευγαριών και νέων
2. Σχέδιο «Ανακαινίζω – Ενοικιάζω»,
3. Ενίσχυση υφιστάμενων πολεοδομικών κινήτρων
4. Νέο Σχέδιο «Κτίζω και Ενοικιάζω»
5. Ανέγερση οικιστικών μονάδων για κοινωνική στέγαση
6. Παραχώρηση οικοπέδων στην ύπαιθρο για οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα.

Ειδικότερα τα μέτρα της στεγαστικής πολιτικής θα παρουσιαστούν αναλυτικά από τον Υπουργό Εσωτερικών, τέλος Οκτωβρίου του 2023 και πάντως σταθερός στόχος της κυβέρνησης είναι μεγαλύτερη παρέμβαση σε θέματα στέγασης για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος.

Το σύνολο των προαναφερθέντων μέτρων αποτελεί συνέχεια των αποφάσεων που ήδη έλαβε η κυβέρνηση, όπως:

- ανανέωση της συμφωνίας για την ΑΤΑ, από την οποία ευεργετήθηκαν 180.000 εργαζόμενοι (100.000 στον ιδιωτικό τομέα και 80.000 στον δημόσιο)
- αύξηση των επιδομάτων πρόνοιας,
- αύξηση του επιδόματος χαμηλοσυνταξιούχων,
- μείωση της έκτακτης εισφοράς στην άμυνα επί του εισπρακτέου φόρου,
- αύξηση του επιδόματος στις πολύτεκνες μητέρες,
- εφαρμογή του μηδενικού συντελεστή σε είδη πρώτης ανάγκης,
- σχέδιο κτιζώ.

Από το μήνυμα του κ. Χριστοδουλίδη, κατά την ανακοίνωση των μέτρων σημειώνουμε την αναφορά του για την κ/οικονομία, η οποία «παραμένει ανθεκτική και ισχυρή, χάριν της συνετής δημοσιονομικής πολιτικής, προσφέροντας ευκαιρίες για την προσέλκυση ποιότητας επενδύσεων και κατ' επέκταση τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας» και την προσήλωση της κυβέρνησης του στη διασφάλιση συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης.

1.6 Συμπεράσματα της τακτικής συνεδρίασης (31.8.23) της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ομοσπονδίας Εργοδοτών & Βιομηχάνων (ΟΕΒ)

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ομοσπονδίας Εργοδοτών & Βιομηχάνων (ΟΕΒ) στην τακτική της συνεδρίαση στις 31 Αυγούστου 2023 προέβη, ανάμεσα σε άλλα, σε επισκόπηση της οικονομικής κατάστασης της Κύπρου και εκτίμηση των βασικότερων κινδύνων, ενώ κατετέθησαν και σχετικές εισηγήσεις για το μέλλον.

Τα βασικότερα συμπεράσματα είναι τα ακόλουθα:

- Παρά τις αξιοθαύμαστες αντοχές που επιδεικνύει η πραγματική οικονομία μετά από διαδοχικές κρίσεις, οι τάσεις που καταγράφονται στο ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον είναι ανησυχητικές και τα περιθώρια αποτελεσματικής προσαρμογής των επιχειρήσεων διαρκώς συρρικνώνονται.
- Το κόστος της ενέργειας παραμένει σε υψηλότατα επίπεδα, υπονομεύοντας την ανταγωνιστικότητα ιδιαίτερα της εξαγωγικής βιομηχανίας (περιλαμβανομένης της

τουριστικής). Οι δράσεις για εξασφάλιση ασφάλους και φθηνής ηλεκτρικής ενέργειας είναι προς την σωστή κατεύθυνση και πρέπει να επιταχυνθούν.

- Το κόστος του χρήματος έχει ανέλθει σε πολύ ψηλά επίπεδα μετά τις διαδοχικές αυξήσεις των δανειακών επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η σταδιακή αποκλιμάκωσή τους είναι επιβεβλημένη, αφού ο πληθωρισμός στην Κύπρο έχει ήδη μειωθεί και η διατήρηση ψηλών επιτοκίων πλήττει τον ρυθμό ανάπτυξης.

- Το κόστος εργασίας σε τομείς εκτεθειμένους σε ισχυρό διεθνή ανταγωνισμό έχει γίνει οριακό και πριν από κάθε απόπειρα περαιτέρω αύξησης του, πρέπει να προηγηθεί μελέτη επιπτώσεων, ενώ το οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα οφείλει να επιδείξει αυτοσυγκράτηση, κατά την διαμόρφωση της πολιτικής εργατικών αιτημάτων. Η δε Πολιτεία, πρέπει να επιταχύνει τον σχεδιασμό και υλοποίηση στεγαστικής πολιτικής που θα καθιστά προσβάσιμη την απόκτηση στέγης ιδιαίτερα σε νέα ζευγάρια, δεδομένου ότι το εκτοξευθέν κόστος στέγασης είναι αδύνατο να αντιμετωπιστεί με αντίστοιχη εκτόξευση των μισθών.

- Το κόστος της πράσινης μετάβασης για επιχειρήσεις και νοικοκυριά δεν έχει γίνει ακόμα αντιληπτό από τους πολίτες και τους επιχειρηματίες, ενώ οι πολιτειακοί σχεδιασμοί για υποβοήθηση και υποστήριξη της μετάβασης δεν είναι ακόμα ορατοί. Ο στόχος της κλιματικής ουδερότητας εάν επιχειρηθεί χωρίς επαρκή προετοιμασία και κατάλληλη ενίσχυση, είναι ικανός να εκτοχιάσει την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας και να οδηγήσει σε ανυπέριθτες προκλήσεις βιωσιμότητας αναρίθμητων επιχειρήσεων

- Ενώ τα υφιστάμενα μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας είναι ευνοϊκά σε σχέση με τους αντίστοιχους μέσους όρους της Ευρωζώνης, η διαγραφόμενη τάση είναι ανησυχητική και επιβάλλει έγκαιρη λήψη μέτρων. Η εμπειρία δείχνει ότι, όσο αργότερα λαμβάνονται, τόσο οδυνηρότερα καθίστανται τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής.

- Το κρατικό μισθολόγιο καταγράφει θεαματική διόγκωση 161 εκ. Ευρώ (πέραν του 11%) κατά το α' εξάμηνο του 2023 έναντι του 2022, χωρίς ενδείξεις μεσοπρόθεσμης συγκράτησης. Μοναδική διέξοδος από αυτόν τον φαύλο κύκλο είναι η επαναφορά και επικαιροποίηση της ξεχασμένης μεταρρύθμισης με την προσαρμογή της οργανικής δομής του Δημοσίου στα δεδομένα της ψηφιακής εποχής. Η ψηφιακή μεταρρύθμιση πρέπει να οδηγήσει σε ένα νέο Οργανόγραμμα με αριθμητικά πολύ μικρότερη, οικονομικότερη και πιο αποτελεσματική κρατική μηχανή.

- Οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές κατά το α' εξάμηνο του 2023 είναι, κατά 212 εκ. Ευρώ (πέραν του 10%) υψηλότερες, από τις αντίστοιχες του ίδιου εξαμήνου του προηγούμενου έτους. Η ανάγκη διασφάλισης ισχυρού δικτύου κοινωνικής προστασίας είναι αδιαμφισβήτητη, αλλά πρέπει να περιορίζεται στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, να είναι στοχευμένη, χρονικά περιορισμένη και προσανατολισμένη στην οικονομική αυτονομία των δικαιούχων.

- Η προοπτική για παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων είναι επισφαλής, αφού στηρίζεται σε παραδοχές για ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους από αυτούς που πραγματικά επιτυγχάνονται, μετά τα μέτρα, κατά του πληθωρισμού. Ήδη τα πλεονάσματα του α' εξαμήνου του 2023 έχουν μειωθεί στα 155 εκ. Ευρώ από 570 εκ. Ευρώ που ήταν στην αρχή του έτους. Παράλληλα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών από το 2019, μέχρι σήμερα υπερβαίνει (σε κάποιες χρονικές θεαματικά) το όριο μακροοικονομικής ανισορροπίας του 4% του ΑΕΠ και η εκτίμηση της ΟΕΒ για το 2023 είναι ότι ενδέχεται να υπερβεί το 12%.

- Το εθνικό χρέος μειώνεται μεν, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ (από 101% στο τέλος του 2021 σε 86,5% στο τέλος του 2022), αλλά αυτό κυρίως οφείλεται στην διόγκωση του ονομαστικού ΑΕΠ ένεκα του ψηλού πληθωρισμού. Ταυτόχρονα η αναχρηματοδότηση του χρέους θα επιχειρηθεί σε περιβάλλον υψηλών επιτοκίων.

- Η Πολιτεία και οι πολιτικές δυνάμεις οφείλουν να μείνουν μακριά από προσεγγίσεις που δυνητικά υπονομεύουν την αξιοπιστία της χώρας ως επενδυτικό προορισμό ή ενεργοποιούν κινδύνους για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα και τα δημόσια οικονομικά. Σε αυτές περιλαμβάνονται αλλά δεν εξανθλούνται, έκτακτες φορολογίες σε υπερβάλλοντα κέρδη οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας, αποδυνάμωση του νομοθετικού πλαισίου των εκποιήσεων και έμμεση μείωση της συντάξιμης ηλικίας.

- Η βελτίωση της κατάταξης της Κύπρου στην παγκόσμια κλίμακα ανταγωνιστικότητας και η αναβάθμιση της φιλικότητας του επιχειρηματικού οικοσυστήματος, δεν απαιτεί μόνο την ταχεία ολοκλήρωση των εκκρεμμουσών μεταρρυθμίσεων αλλά και την εισαγωγή ουσιαστικών κινήτρων για προσέλκυση νέων χρηματοδοτικών πόρων. Υπενθυμίζεται ότι ενώ έχουν επιστραφεί στους εργαζόμενους όλες οι επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν για την σωτηρία της οικονομίας, κατά την κρίση του 2013, οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να επιβαρύνονται τις επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν σε αυτές (π.χ. αύξηση της εταιρικής φορολογίας από 10% σε 12,5% και της αμυντικής εισφοράς επί των μερισμάτων από 15% σε 17%), με αποτέλεσμα η τελική φορολογία στην Κύπρο σωρευτικά στην πραγματικότητα να είναι αισθητά υψηλότερη από ότι ήταν πριν το 2013, γεγονός που επενεργεί ως ανκιστήριο για νέες επενδύσεις.

- Οποιαδήποτε δράση αφορά τον ιδιωτικό τομέα αυτονόητα προϋποθέτει την εξασφάλιση επαρκούς εργατικού δυναμικού, κάτι το οποίο η κυπριακή και ευρωπαϊκή αγορά εργασίας δεν μπορεί να προσφέρει. Επιβάλλεται η απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών παροχής αδειών απασχόλησης εργαζομένων από τρίτες χώρες.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω συμπερασμάτων, η Εκτελεστική Επιτροπή της ΟΕΒ θεωρεί απολύτως εφικτή την διατήρηση και βελτίωση των παραγωγικών και αναστασιακών αποτελεσμάτων της χώρας, αλλά απαιτούνται γρήγορα ανταναικλαστικά και λήψη αποφάσεων για τις απαραίτητες διαρθρωτικές προσαρμογές.

1.7 Αποτίμηση και Εφαρμογή του Εθνικού Κατώτατου Μισθού στην Κύπρο

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ζητούν από την Κυβέρνηση την άμεση λήψη μέτρων με συγκεκριμένες πολιτικές, ως απάντηση στη διάβρωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών από την παρατεταμένη ακρίβεια στην πλειοψηφία των καταναλωτικών προϊόντων. Τόσο ο Γεν. Γραμματέας της ΣΕΚ, κ. Α. Μάτσας, όσο και η Γενική Γραμματέας της ΠΕΟ, κα Σ. Χαρολάμπους, εκτιμούν ότι στην επικείμενη συνεδρίαση της Επιτροπής Αναπροσαρμογής για τον Εθνικό Κατώτατο Μισθό, η οποία αναμένεται να συγκληθεί εντός Οκτωβρίου 2023, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις θα θέσουν, τόσο ζήτημα αύξησης του κατώτατου μισθού, όσο και θέμα απόδοσης του κατώτατου σε ωριαία βάση. Άλλωστε, ο Εθνικός Κατώτατος Μισθός τέθηκε σε ισχύ την 1.1.2023, μέσω διατάγματος του τότε Υπουργού Εργασίας, κ. Κ. Κούσιου και προβλέπει την καταβολή 885 Ευρώ με πρόληψη για πλήρη απασχόληση και 940 Ευρώ μετά από περίοδο 6 μηνών. Παράλληλα, με βάση το σχετικό διάταγμα, η Επιτροπή Αναπροσαρμογής, που αποτελείται από τρεις εκπροσώπους της εργοδοτικής πλευράς, τρεις εκπροσώπους της συνδικαλιστικής πλευράς και τρεις ανεξάρτητους ακαδημαϊκούς ή εγνωσμένους κύρους εμπειρογνώμονες συντάσσει εισηγητική έκθεση, την οποία υποβάλλει στον Υπουργό Εργασίας, εντός δυο μηνών, πριν από την αναθεώρηση, λαμβάνοντας υπόψιν παράγοντες, όπως η αγοραστική δύναμη, η απασχόληση και η ανεργία, η ανάπτυξη, η φτώχεια και η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Σύμφωνα με τον κ. Α. Μάτσα οι πληθωριστικές πιέσεις έχουν αρνητική επίδραση στους μισθούς και στα επιδόματα και γ' αυτό η ΣΕΚ ζητά αύξηση του κατώτατου μισθού - στη βάση και των κατευθύνσεων της ΕΕ, που αναφέρονται σε κατώτατο μισθό όχι κάτω από 1.000 Ευρώ - όσο και των επιδομάτων, με έμφαση στο Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ). Παράλληλα, ο κ. Μάτσας αναφέρθηκε και στο ζήτημα απόδοσης του κατώτατου μισθού σε ωριαία βάση, κάτι που δεν υπάρχει αυτήν τη στιγμή στο εν λόγω διάταγμα. Η Γ. Γραμματέας της ΠΕΟ κα Σ. Χαρολάμπους ανέφερε ότι η ΠΕΟ θα θέσει και αυτή ζήτημα ωριαίας απόδοσης του κατώτατου μισθού, ενώ, θα ζητήσει, στη βάση και των παραμέτρων του διατάγματος, αύξηση του κατώτατου μισθού.

Εντελώς διαφορετική θέση έχει η εργοδοτική πλευρά για την αναπροσαρμογή του κατώτατου μισθού. Σε δηλώσεις της η Δ/ντρια Εργασιακών Σχέσεων της Ομοσπονδίας Εργοδοτών και Βιομηχάνων (ΟΕΒ), κα Λ. Παναγιώτου, τόνισε ότι δεν προσφέρεται αυτή η χρονική περίοδος για αύξηση του Εθνικού Κατώτατου Μισθού, ενώ υπενθύμισε ότι από 1.1.2024 έρχεται νέα αύξηση συνεισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με τις επιχειρήσεις να επιμίσθωνται ακόμα μεγαλύτερο κόστος. Ζήτησε μάλιστα να γίνει μια μελέτη αξιολόγησης της επίδρασης από την εφαρμογή του Εθνικού Κατώτατου Μισθού στις επιχειρήσεις, στην οικονομία και στους μισθούς. Και ο Δ/ντής Εργασιακών Σχέσεων του Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ΚΕΒΕ), κ. Α. Μιχαήλ ανέφερε ότι στο παρόν στάδιο δεν τίθεται θέμα αύξησης του κατώτατου μισθού.

Την Τετάρτη 27.9. τ.έ. οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ΣΕΚ, ΠΕΟ, ΔΕΟΚ, ΠΑΣΥΔΥ, ΟΕΛΜΕΚ, ΠΟΕΔ, ΟΛΤΕΚ, ΠΟΑΣΟ, ΠΟΠ, ΠΟΠΟ, ΠΕΚΠΖ, ΚΣΚ, ΠΕΣΣ, ΕΚΥΣΥ, πραγματοποιήσαν κοινή σύσκεψη με αποκλειστικό θέμα το ζήτημα της ακρίβειας. Στην κοινή ανακοίνωσή τους, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις επισήμαναν ότι τα μέχρι τώρα μέτρα της κυβέρνησης δεν απέδωσαν τα επιθυμητά αποτελέσματα και την κάλεσαν εκ νέου να εφαρμόσει συνολική αντιπληθωριστική πολιτική και πολιτικές στήριξης των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Τα μέτρα που προτείνουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις περιλαμβάνουν τη μείωση του κόστους της ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω της λογικής της επιδότησης, τη μείωση των τιμών των καυσίμων (επιδότηση της τιμής ή μείωση της φορολογίας), λαμβάνοντας υπόψιν ότι τα 2/3 της τιμής είναι φόροι, τη μείωση των τιμών βασικών καταναλωτικών αγαθών (τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά) με διευρύνση του καταλόγου των προϊόντων με μηδενικό συντελεστή ΦΠΑ, (π.χ. στα κρέατα και στα γαλακτοκομικά). Οι συνδικαλιστές ζητούν επίσης τη σμίκρυνση των οικονομικών ανισοτήτων και την παραχώρηση Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ) στην πλήρη μορφή της.

Ο κ/ Υπουργός Οικονομικών κ. Μ. Κεραυνός, μιλώντας σε τηλεοπτική εκπομπή άφησε, για πρώτη φορά, ανοικτό το ενδεχόμενο νέας επιδότησης του φόρου καυσίμων και του ηλεκτρικού ρεύματος. Κάλεσε, πάντως, όλους τους εμπλεκόμενους φορείς να είναι πολύ προσεκτικοί με τα ζητήματα της οικονομίας, με αφορμή το αίτημα συνάντησης με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας 14 συνδικαλιστικών οργανώσεων για τα θέματα της ακρίβειας και του πληθωρισμού.

1.8 Τρίτο αίτημα Κύπρου για πληρωμή από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ.

Η Κύπρος συγκαταλέγεται από 15.12.23 στα πρώτα δέκα κράτη-μέλη της ΕΕ, που έχουν υποβάλει και το τρίτο αίτημα πληρωμής από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Σύμφωνα με δηλώσεις (14.12. τ.έ.) του Αναπληρωτή Γεν. Δ/ντή Ανάπτυξης του κ/ Υπουργείου Εργασίας κ. Α. Ζαχαριάδη, κατά τη «2η Ετήσια Εκδήλωση για το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου», το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι ένα στοίχημα για την κ/οικονομία και κοινωνία, για το οποίο απαιτείται στενή συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων, αρχών και θεσμών, όπως και έγκαιρη ενημέρωση και συμμετοχή, για να διασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της σημαντικής αυτής χρηματοδότησης, που λαμβάνει η Κύπρος.

Συγκεκριμένα η Κύπρος υπέβαλε ταυτόχρονα το δεύτερο και τρίτο αίτημα πληρωμής από τον ευρωπαϊκό Μηχανισμό, για την εκταμίευση συνολικού ποσού ύψους 152,3 εκ. Ευρώ, κάτι το οποίο κατέστη δυνατόν με την έγκριση από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 8.12. τ.έ. της προτεινόμενης από την Κυπριακή Δημοκρατία τροποποίησης του αρχικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Κύπρου, η οποία έτυχε προηγουμένως της θετικής αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σύμφωνα με τον κ. Ζαχαριάδη η υιοθέτηση του αναθεωρημένου εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η επιτυχής ολοκλήρωση των 16 και 22 στόχων και οροσήμων, που περιλαμβάνονται, αντίστοιχα, στο 2ο και 3ο αίτημα πληρωμής οδήγησαν στην αυριανή υποβολή του αιτήματος για εκταμίευση 152,3 εκατ. Ευρώ από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης. Με την νέα αυτή εκταμίευση η Κύπρος θα εισπράξει σωρευτικά ποσό ύψους, πέραν των 400 εκατ. Ευρώ. Εκτός από το ποσό των 152,3 εκ. Ευρώ, που αναμένεται να εισπραχθούν, εντός του 2024, με την υποβολή και έγκριση του αρχικού Σχεδίου, το 2021, έγινε η εκταμίευση της προκαταβολής από τον Μηχανισμό, ύψους 157 εκ. Ευρώ. Επίσης με την επίτευξη των πρώτων 14 οροσήμων του Σχεδίου Ανάκαμψης, έγινε εκταμίευση, τον Δεκέμβριο του 2022, της πρώτης δόσης (85 εκατ. Ευρώ). Με την έγκριση της τροποποίησης του Σχεδίου στις 8.12. τ.έ. η Κύπρος αναμένεται να εισπράξει μέχρι το τέλος του 2023, πρόσθετη προκαταβολή, ύψους 21 εκ. για το νέο κεφάλαιο του REPowerEU.

Ο κ. Ζαχαριάδης εξήγησε ότι στόχος της στήριξης που παρέχει ο Μηχανισμός, είναι η ανάκαμψη των οικονομικών των κρατών-μελών από την κρίση, που προκάλεσε η πανδημία της COVID19, η αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών συνεπειών της, η βιώσιμη ανάπτυξη και η μακροπρόθεσμη θωράκιση των οικονομιών της Ε.Ε. Η Κύπρος, συγκεκριμένα, έχει την δυνατότητα να αντλήσει από τον Μηχανισμό, μέχρι και το 2026, συνολικά κεφάλαια ύψους, πλέον 1,22 δισ. Ευρώ. Η άντληση των κεφαλαίων αυτών από τον Μηχανισμό βασίζεται στην έγκαιρη και επιτυχή υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, και συγκεκριμένα στην έγκαιρη επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και οροσήμων, που έχουν περιληφθεί στο Σχέδιο, τα οποία ανέρχονται συνολικά, με την τροποποίηση του Σχεδίου, σε 282 στόχους και οροσήμα.

Ο κ. Ζαχαριάδης, διευκρίνισε ότι για την τελική υλοποίηση του Σχεδίου και την πλήρη εκταμίευση όλων των διαθέσιμων πόρων του Μηχανισμού απαιτούνται πολλές μεταρρυθμίσεις και διευκρίνισε ότι το Σχέδιο αφορά, τόσο σε μεταρρυθμίσεις, όσο και σε επενδύσεις σε όλους σχεδόν τους τομείς πολιτικής, που συμβάλλουν στην βιώσιμη ανάπτυξη και υλοποιείται από 70 και πλέον φορείς, κυρίως από τον Δημόσιο και Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα. Κλείνοντας, ανέφερε ότι πέραν των Σχεδίων Χορηγίων, κατά τα πρώτα δύο χρόνια υλοποίησης του Σχεδίου η Κύπρος κατάφερε να ενεργοποιήσει την υλοποίηση όλων των μέτρων του Σχεδίου, περιλαμβανομένων και σημαντικών μεταρρυθμίσεων, που έχουν προωθηθεί, είτε με την ψήφιση Νομοσχεδίων και Κανονισμών ή και με την λήψη Αποφάσεων από το Υπουργικό Συμβούλιο. Έχει δε, ήδη, δρομολογηθεί μεγάλος αριθμός δημόσιων επενδύσεων με την προκήρυξη ή και υπογραφή αριθμού συμβάσεων και σημαντικά έργα υποδομής βρίσκονται υπό κατασκευή ή έχουν ήδη ολοκληρωθεί.

Τέλος, σε χαιρετισμό της, η Επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο και Μιρτώ Ζαμπάρτα συνεχάρη την Κύπρο για την μέχρι τώρα πρόοδο υλοποίησης του Σχεδίου και την επιτυχή αναθεώρησή του στις 8 Δεκεμβρίου τ.έ., και αφού διευκρίνισε ότι ο Μηχανισμός λειτουργεί με πληρωμές βάση αποτελεσμάτων, ανέφερε ότι το Εθνικό Σχέδιο της Κύπρου περιλαμβάνει σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, όπως το άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρισμού, σημαντικά βήματα για την εύρυθμη λειτουργία του κράτους από πλευράς δικαιοσύνης, δημόσιας και τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και σημαντικές επενδύσεις στην υγεία, εργασία και εκπαίδευση και την προστασία ενάντια στις δασικές πυρκαγιές.

1.9 Αύξηση της απασχόλησης στην Κύπρο κατά το β' τρίμηνο τ.έ.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της κ/ Στατιστικής Υπηρεσίας, το εργατικό δυναμικό της χώρας το β' τρίμηνο του έτους ανήλθε σε 494.246 άτομα ή 65,6% του πληθυσμού (άνδρες 70,6%, γυναίκες 61,1%), σε σύγκριση με 482.385 άτομα (65,1%) το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν 464.878 άτομα και το ποσοστό απασχόλησης 61,7% (άνδρες 66,3%, γυναίκες 57,5%) σε σύγκριση με 449.482 άτομα (60,6%) το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022.

Ως προς την κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων το συγκεντρώνουν οι Υπηρεσίες, με 81,3%, η Βιομηχανία και η

Γεωργία, με ποσοστά 16,6% και 2,1% αντίστοιχα. Για το 2^ο τρίμηνο του 2022 τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν: Υπηρεσίες 80,7%, Βιομηχανία 16,8% και Γεωργία 2,5%.

Σχετικά με την κατανομή της απασχόλησης κατά ηλικιακές ομάδες, η έρευνα κατέδειξε ότι στις ηλικίες 20-64, το ποσοστό απασχόλησης ήταν 79,2%. Το ποσοστό για τους άνδρες ήταν 84,0% και για τις γυναίκες 74,8%. Στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2022, το ποσοστό ήταν 78,0% (άνδρες 84,2%, γυναίκες 72,2%). Στις ηλικίες 55-64 το ποσοστό απασχόλησης ήταν 67,2%, σε σύγκριση με 65,9% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022.

Παράλληλα, η μερική απασχόληση αποτελούσε το 9,0 % της συνολικής απασχόλησης ή 41.671 άτομα (άνδρες 6,9%, γυναίκες 11,2%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το 2^ο τρίμηνο του 2022 ήταν 10,9% (άνδρες 9,0%, γυναίκες 13%).

Από το σύνολο των απασχολούμενων, το 89,6% ή 416.730 άτομα ήταν υπάλληλοι, από τους οποίους, το 13,4% (55.714 άτομα) είχε προσωρινή εργασία. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022, οι υπάλληλοι αποτελούσαν το 89,1% του συνόλου της απασχόλησης και από αυτούς ποσοστό 11,4% είχε προσωρινή εργασία.

Μείωση της ανεργίας παρατηρήθηκε στους νέους ηλικίας 15-24 ετών, με το ποσοστό της ανεργίας να ανέρχεται σε 15,6% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 18,2%, γυναίκες 13,0%), σε σύγκριση με 17,6% (άνδρες 16,3%, γυναίκες 18,9%) το αντίστοιχο τρίμηνο του περασμένου έτους.

Όσον αφορά στη διάρκεια της ανεργίας, το 49,3% του συνόλου των ανέργων αναζητούσε εργασία για περίοδο, κάτω από 6 μήνες, το 17,8% για περίοδο 6-11 μήνες, ενώ ποσοστό 32,9% ήταν μακροχρόνια άνεργοι. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 2^ο τρίμηνο του 2022 ήταν 49,3%, 13,3% και 37,4%.

1.10 Παράταση της επιβολής μηδενικού ΦΠΑ σε σειρά βασικών προϊόντων στην Κύπρο

Το Υπουργικό Συμβούλιο της Κυπριακής Δημοκρατίας αποφάσισε να παρατείνει για ακόμα έξι μήνες το μέτρο του μηδενικού συντελεστή ΦΠΑ σε μία σειρά καταναλωτικών προϊόντων άμεσης ανάγκης, με την προσθήκη στον σχετικό κατάλογο δύο ακόμα προϊόντων, της ζάχαρης και του καφέ.

Συγκεκριμένα σε δηλώσεις του, μετά το πέρας της συνεδρίασης του Υπουργικού Συμβουλίου (13.9. τ.έ.), ο κ/ Υπουργός Οικονομικών κ. Μ. Κεραυνός ενημέρωσε για την παράταση του μέτρου και πρόσθεσε ότι στα προϊόντα, που υπόκεινται σε μηδενικό συντελεστή ΦΠΑ, προστίθεται ο καφές και η ζάχαρη. Ερωτηθείς για το ενδεχόμενο επιδότησης του ηλεκτρικού ρεύματος και των καυσίμων, ο κ. Κεραυνός επανέλαβε ότι η πολιτική της Κυβέρνησης αφορά στην εφαρμογή στοχευμένων μέτρων, «τα οποία είναι και πιο αποτελεσματικά και τα οποία συνάδουν καλύτερα με το δημοσιονομικό πλαίσιο και τη δημοσιονομική πειθαρχία, που είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της θετικής πορείας την οικονομίας». Ως προς την πιθανότητα επέκτασης του μηδενικού συντελεστή και σε άλλα προϊόντα πρόσθεσε ότι η κυβέρνηση παρακολουθεί τις εξελίξεις και ανάλογα θα συνεχίσει να λαμβάνει μέτρα για την άμβλυση των επιπτώσεων της ακρίβειας.

Ο μηδενικός συντελεστής Φ.Π.Α. αφορά στα ακόλουθα προϊόντα:

- Ψωμί : όλα τα είδη ψωμιού, φρέσκο ή κατεψυγμένο με ή χωρίς προζύμι (π.χ. λευκό, μαύρο, ολικής αλέσεως, πολύσπορο, χωριάτικο, σικάλεως, καλαμποκόψωμο, μπαγκέτα, τσιπατάτα, ψωμί σε φέτες, φραντζολάκια, πίττες). Δεν συμπεριλαμβάνονται τα αρτοποιήματα, τα αποξηραμένα και οποιοδήποτε ψωμί με πρόσθετα υλικά όπως π.χ. σταφίδες, ξηροί καρποί, αρωματικά.
- Παιδικές πάνες
- Γάλα : φρέσκο γάλα (π.χ. αγελαδινό, κατσικίσιο, προβάτου), ζαχαρούχο, συμπυκνωμένο, μακράς διάρκειας, γάλα με γεύση (π.χ. σοκολάτα, μπανάνα), φυτικό γάλα (π.χ. αμυγδαλού, σόγιας, ρυζιού)
- Αυγά
- Παιδικές τροφές : σε σκόνη, ξηρή ή και υγρή μορφή, οι οποίες προορίζονται για καταναλώση από παιδιά
- Προϊόντα για τη γυναικεία υγιεινή προστασία (ταμπόν, σερβιέτες υγιεινής και σερβιέτες ακράτειας)
- Πάνες ενηλίκων
- Καφές
- Ζάχαρη

Διευκρινίζεται, τέλος, ότι βάσει της σχετικής περί Φ.Π.Α. νομοθεσίας οι επιχειρήσεις έχουν υποχρέωση να προβούν σε καταμέτρηση αποθεμάτων των εν λόγω αγαθών.

1.11 Υπερψήφιση προϋπολογισμού Κυπριακής Δημοκρατίας για το 2024

Εγκρίθηκε από την Ολομέλεια της Κυπριακής Βουλής την Τετάρτη 20.12. τ.έ. ο κρατικός προϋπολογισμός για το 2024 και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2024 - 2026. «Ναι» ψήφισαν οι 36 βουλευτές του ΔΗΣΥ, του ΔΗΚΟ, του ΕΛΑΜ, της ΕΔΕΚ και της ΔΗΠΑ και ο ανεξάρτητος βουλευτής κ. Α. Θεμιστοκλέους. Καταψήφισαν οι 17 βουλευτές του ΑΚΕΛ και των Οικολόγων, ο ανεξάρτητος σοσιαλιστής βουλευτής κ. Κ. Ευσταθίου και η ανεξάρτητη βουλευτής κα Α. Ατταλίδου. Οι εκπρόσωποι των κομμάτων

στις τελικές τους τοποθετήσεις κινήθηκαν στο πλαίσιο των αγορεύσεων των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων τη Δευτέρα 18.12. τ.ε.

Σημειώνεται ότι ο αριθμός των τροπολογιών, που έτυχαν έγκρισης είναι μικρότερος από αυτόν των προηγούμενων ετών, ενώ και ο σκοπός τους δεν επηρεάζει το κυβερνητικό πρόγραμμα του επομένου έτους. Η Ολομέλεια της κ/ Βουλής ενέκρινε μόλις 38 από τις 105 τροπολογίες, που κατέθεσαν τα κόμματα, από τις οποίες οι 3 αφορούσαν περικοπές, οι 8 «σταυρώματα κονδυλίων», (δηλ. κονδύλια, που εκταμιεύονται μόνον, κατόπιν εγκρίσεως της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών, καθώς αφορούν σε σοβαρά θέματα, στα οποία κρίνεται εξαιρετικά σημαντική η παρέμβαση της Βουλής, στο πλαίσιο του συνταγματικά καθορισμένου κοινοβουλευτικού ελέγχου). Παράλληλα, με τις υπόλοιπες 27 τροπολογίες συμπεριελήφθη «σημείωση», σύμφωνα με την οποία το κ/ Κοινοβούλιο κάθε εξάμηνο να μπορεί να ενημερώνεται για ζητήματα, που προβλέπουν έγκριση των αρμόδιων Επιτροπών της Βουλής για την εκτέλεση ή περικοπές δαπανών.

Ενδεικτικά, η κ/Βουλή εγκρίνει δαπάνες, που αφορούν αποκρατικοποιήσεις (με εξαίρεση το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, το Ταμείο Αλληλεγγύης, τον Λιμένα Λάρνακας), την κατασκευή δρόμων στη Λευκωσία, την αγορά σιδημάτων αξιωματούχων, παροχές προς φοιτητές, την ενημέρωση ανά εξάμηνο, για δαπάνες για την ίδρυση πέντε επαρχιακών καταφυγίων ζώων, την επιδότηση ενοικίων, το Εθνικό Ταμείο Αλληλεγγύης, το Σχέδιο «Ενοίκιο Έναντι Δόσης», το Σχέδιο «Οικία», το Σχέδιο «Αυξημένης Αναπλήρωσης της Απώλειας των Συνταξιοδοτικών Δικαιωμάτων των Μελών των Ταμείων Προνοίας», τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου, ενημερωτικές εκστρατείες του ΥΠΕΞ, τις δράσεις πράσινης ανάπτυξης, το σχέδιο «Κτίζω» καθώς και ενημερωτικές εκστρατείες του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών για την προβολή του κυβερνητικού έργου. Για πρώτη φορά, μετά από πολλά χρόνια, δεν δεσμεύονται οι αποδοχές των συμβούλων του Προέδρου της Δημοκρατίας και των Υπουργών, τα κονδύλια για τα εννοίκια, αλλά και για την αγορά νέων κτιρίων για σκοπούς στέγασης κρατικών υπηρεσιών. Η συγκεκριμένη επιλογή ήταν αποτέλεσμα συμφωνίας των συγκερμένων κομμάτων ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ με τον ΔΗΣΥ. Τα τρία κονδύλια, τα οποία περιέκοψε η κ/ Βουλή, αφορούσαν στις αποκρατικοποιήσεις, τις λειτουργικές δαπάνες (μείωση -5%) και τα κονδύλια για σεμινάρια και εκπαίδευση προσωπικού (το σύνολο των περικοπών, που έγιναν αφορούν σε ποσό μικρότερο των 10 εκατ. Ευρώ έναντι συνολικών δαπανών 13.04 δισ. Ευρώ, ενώ οι λειτουργικές δαπάνες, που περικόπηκαν από την κ/ Βουλή αντιστοιχούν μόλις σε 8.5 εκ. Ευρώ, οι δε πιστώσεις για την εκπαίδευση προσωπικού ανέρχονται σε 1.4 εκ. Ευρώ).

Σε ανακοίνωσή του ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Ν. Χριστοδουλίδης χαίρεσε την υπερψήφιση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2024 από την Ολομέλεια της Βουλής ως πράξη υπευθυνότητας και σημείο αναφοράς στην προσπάθεια της Κυβέρνησης για την ανάπτυξη της χώρας και την ευημερία των πολιτών. Ο πρώτος προϋπολογισμός της Κυβέρνησης αποτυπώνει, σύμφωνα με τον κ. Χριστοδουλίδη, την προώθηση στη βιώσιμη και ασφαλής δημοσιονομική διαχείριση και πρόκειται για έναν προϋπολογισμό αναπτυξιακό, πλεονασματικό, που χαρακτηρίζεται από δημοσιονομική υπευθυνότητα. Ο προϋπολογισμός περιλαμβάνει μέτρα και πολιτικές, που στηρίζουν ουσιαστικά τις ευάλωτες ομάδες, ενισχύουν τη μεσαία τάξη, τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, βελτιώνουν τις υπηρεσίες υγείας, αναβαθμίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα, επιχειρούν να αντιμετωπίσουν το ενεργειακό κόστος, την κάλυψη των σταγαστικών αναγκών των πολιτών και το μεταναστευτικό.

Τελικά, η κ/Βουλή δεν έθεσε ιδιαίτερα εμπόδια στην Κυβέρνηση, κατά την έγκριση του Προϋπολογισμού του 2024, ο οποίος εγκρίθηκε, κατά πλειοψηφία, παρά την πιθανολογούμενη καταψήφισή του από τα δύο μεγάλα κόμματα (ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ), καθώς περιέκοψε λιγότερο από 1% των δαπανών.

Ο προϋπολογισμός, όπως προαναφέρθηκε είναι πλεονασματικός, αφού προβλέπει:

- Έσοδα 13,2 δισ. Ευρώ και συνολικές δαπάνες 12,5 δισ. Ευρώ,
- Δημοσιονομικό πλεόνασμα 2,2% του ΑΕΠ (660 εκ. Ευρώ) και πρωτογενές πλεόνασμα 3,6% του ΑΕΠ και των δαπανών εξυπηρέτησης του χρέους εξααιρούμενων 2,8% (ήτοι 1 δισ. Ευρώ),
- Οι αναπτυξιακές δαπάνες είναι αυξημένες κατά 14,2% και οι κοινωνικές παροχές κατά 15% σε σχέση με το προηγούμενο έτος,
- Οι χρηματοδοτικές ανάγκες της Κυπριακής Δημοκρατίας για το 2024 ανέρχονται σε 1,3 δισ. Ευρώ, με τη συντριπτική πλειοψηφία να καλύπτεται από τις διεθνείς αγορές, μέσω της έκδοσης Ευρωπαϊκού Μεσοπρόθεσμου Ομολόγου (EMTN) για άντληση 1 δισ. Ευρώ, ενώ σύμφωνα με το ετήσιο χρηματοδοτικό πρόγραμμα του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΓΔΧ) για το 2024 προγραμματίζεται έκδοση εγχώριων τριμηνιαίων γραμματίων δημοσίου ύψους 120 εκ. Ευρώ.

1.12 Συζήτηση στην κυπριακή Βουλή για την κατάργηση του τέλους εταιρειών

Στο κ/Υπουργείο Οικονομικών προετοιμάζεται, σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιεύματα (Πολίτης, 18.10.23) μελέτη, αναφορικά με την αναθεώρηση του τέλους εταιρειών, ύψους 350 Ευρώ (θέμα που συχνά βρίσκεται στην επικαιρότητα και συζητείται, από το τέλος εταιρειών, το οποίο ανέρχεται σε 350 Ευρώ, εφαρμόστηκε την

περίοδο της εφαρμόστηκε την περίοδο της οικονομικής κρίσης (περίοδος μνημονίων) ως αναγκαίο εισπρακτικό μέτρο και έκτοτε είναι σε εφαρμογή, με το κράτος να λαμβάνει ένα σημαντικό ποσό, της τάξεως των 40 με 50 εκ. Ευρώ ετησίως. Η δε συζήτηση για τη χρησιμότητα αλλά και το πεδίο εφαρμογής του μέτρου βρίσκεται στην επικαιρότητα ήδη από το 2017, χωρίς, μέχρι τώρα, να έχει υπάρξει κατάληξη στο θέμα.

Ενώπιον της Επιτροπής Εμπορίου, εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών δήλωσε ότι το Υπουργείο προβαίνει στην προετοιμασία σχετικής μελέτης για την αναθεώρηση του τέλους και διευκρίνισε ότι ο προκαταρκτικός προσανατολισμός είναι να τεθεί κλιμακωτό τέλος, στη βάση του κύκλου εργασιών, να υπάρξει μηδενικό τέλος για αδρανοποιημένες εταιρείες και το τέλος να μειώνεται, μέχρι ενός ορίου κύκλου εργασιών και ακολούθως να αυξάνεται.

Αναφορικά με την πρόταση νόμου που κατέθεσε το ΑΚΕΛ, ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών είτε ότι αυτό καθορίζεται βάσει των περιουσιακών στοιχείων, ενώ η πρόταση του Υπουργείου Οικονομικών είναι βάσει του τζίρου των εταιρειών. Εξήγησε πως ο τζίρος των εταιρειών είναι πιο αντιπροσωπευτικός για την επιβολή στοχευμένου τέλους, αφού υπάρχουν εταιρείες με μηδαμινά περιουσιακά στοιχεία, αλλά με μεγάλο κύκλο εργασιών. Στόχος είναι να περιοριστεί η απώλεια στα 15 εκατ. ευρώ και να εξευθεθεί κάποιος τρόπος αντιστάθμισης των απωλειών.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Εμπορίου κ. Κ. Χατζηγιάννης, υποστήριξε πως η Κυβέρνηση επιδιώκει αναβολή της λήψης απόφασης από τη Βουλή, η οποία ζητά με σαφή τρόπο την κατάργηση του τέλους και την εξέταση αναζήτησης λύσεων από την Κυβέρνηση, ώστε να αποκατασταθεί η απώλεια στα κρατικά έσοδα, εντός τριετίας, ενώ προσέθεσε ότι το θέμα βρίσκεται ενώπιον της Ολομέλειας.

Από την πλευρά της, η Έφορος Εταιρειών, κα Ειρήνη - Μυλωνά Χρυσοστόμου, ανέφερε σχετικά με την υλοποίηση των διαδικασιών που θα διαχωρίζουν μέγεθος εταιρειών και κύκλους εταιρειών, ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο Έφορος Εταιρειών δεν έχει τη δυνατότητα να τις διαχωρίζει. Σε τέτοια περίπτωση πρέπει να γίνουν ρυθμίσεις ή να αλλάξει ο εισπράκτορας», τόνισε.

Εκ μέρους του ΑΚΕΛ, ο κ. Κ. Κώστα υπενθύμισε σχετικά με το θέμα του τέλους εταιρειών ότι η πρόβλεψη ήταν να υπάρξει λύση έως τον Σεπτέμβριο του 2019. Ο βουλευτής του ΔΗΣΥ κ. Ν. Σύκας είτε ότι το θέμα συζητείται, από το 2017. Τέλος, ο τώως πρόεδρος του ΔΗΣΥ κ. Αβέρωφ Νεοφύτου, υπέδειξε την ανάγκη να απλουστευθεί το όλο σύστημα στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης και κατέληξε ότι θα μπορούσε η Βουλή να προχωρήσει σε μια μεταβατική ρύθμιση ειδικά για τις μικρές εταιρείες.

1.13 Φορολόγηση υπερκερδών εταιρειών στην Κύπρο

Μηδαμινά έως ανύπαρκτα αναμένεται να είναι τα έσοδα της Κυπριακής Δημοκρατίας από την επιβολή Προσωρινής Συνεισφοράς Αλληλεγγύης επί των πλεοναζώντων κερδών, που θα έχουν φέτος οι επιχειρήσεις στους τομείς του φυσικού αερίου, γαιάνθρακα και διωλιτηρίων. Πρόκειται για εναρμονιστικό νομοσχέδιο, που συζητείται στην Επιτροπή Οικονομικών, με το οποίο η Κύπρος έπρεπε να θεσπίσει και να δημοσιεύσει μέτρα, που θα εφαρμόζον την εν λόγω προσωρινή συνεισφορά αλληλεγγύης μέχρι 31.12.2022. Αιτία των αναμενόμενων χαμηλών εσόδων είναι η μη ύπαρξη, εταιριών με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες στην Κύπρο. Ωστόσο, από πλευράς του Υπουργείου Οικονομικών επισημάνθηκε ότι «δεν μπορούμε να είμαστε απόλυτοι ότι δεν υπάρχουν τέτοιες επιχειρήσεις στην Κύπρο».

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό, το Τέλος Αλληλεγγύης θα πληρώνουν εταιρίες της ΕΕ με δραστηριότητες στους τομείς του αργού πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του γαιάνθρακα και των διωλιτηρίων, οι οποίες σημείωσαν αύξηση κερδών πέραν του 20% σε σύγκριση με τον μέσον όρο των φορολογητέων κερδών κατά τα τέσσερα φορολογικά έτη, που αρχίζουν από 1.1.2018 ή μεταγενέστερα. Σε περίπτωση αυξημένων κερδών επιβάλλεται Προσωρινή Συνεισφορά Αλληλεγγύης 33%, πέραν των τακτικών φόρων και εισφορών, που ισχύουν στο εθνικό δίκαιο του κράτους-μέλους. Βάσει του νομοσχεδίου, σε περίπτωση που ο μέσος όρος των φορολογητέων κερδών τα συγκεκριμένα τέσσερα έτη είναι αρνητικός, το μέσο φορολογητέο κέρδος είναι μηδενικό για σκοπούς υπολογισμού της προσωρινής συνεισφοράς αλληλεγγύης.

Εκπρόσωπος του κ/Υπουργείου Οικονομικών ανέφερε στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή ότι ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός δίνει την ευχέρεια φορολόγησης των υπερκερδών τέτοιων επιχειρήσεων για το 2022-2023, και πρόσθεσε ότι στην Κύπρο εκ των πραγμάτων θα εφαρμοστεί, μόνο για το 2023. Δεδομένου δε, ότι πρόκειται για Ευρωπαϊκό Κανονισμό, έχει άμεση ισχύ και δεσμεύει πλήρως την Κυπριακή Δημοκρατία. Άλλωστε, η επιβολή συνεισφοράς αλληλεγγύης έχει στόχο να μετριαστούν οι συνέπειες των αυξημένων τιμών ενέργειας στους προϋπολογισμούς των Δημόσιων Αρχών, τους τελικούς πελάτες και τις εταιρείες σε ολόκληρη την Ε.Ε.

Από πλευράς μας, σημειώνουμε ότι γενικά σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζονται προβλήματα στην εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας, όπως νομοτεχνικές ατέλειες (Ιταλία), απειλή μεταφοράς έδρας εταιριών (Τσεχία), αναβολή εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας για το 2023 (Τσεχία), μείωση της καθαρής φορολογίας για το 2023 (Τσεχία), διοικητικές προσφυγές στα δικαστήρια, με το επιχείρημα ότι πρόκειται για

φόρο στα κέρδη και όχι στο εισόδημα (Ισπανία), χαμηλή εισπραξιμότητα (Ισπανία). Άλλωστε η ΕΕ, τον Σεπτέμβριο του 2022, συμφώνησε σε μια προσωρινή εισφορά στις εταιρείες ορυκτών καυσίμων, η οποία εφαρμόζεται σε κέρδη, που υπερβαίνουν το 20% του μέσου όρου μιας εταιρείας.

2. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ - ΝΑΥΤΙΛΙΑ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1 Maritime Cyprus Conference, Λεμεσός, 8-11 Οκτωβρίου 2023

Με μεγάλη επιτυχία και με τη συμμετοχή περισσότερων από 1.000 συνέδρων από τον τομέα της ναυτιλίας, με καταγωγή από περισσότερες από 35 χώρες, παρακολούθησαν το εν θέματι Συνέδριο (διοργανώνεται κάθε δύο χρόνια στην Κύπρο) ολοκληρώθηκαν οι εργασίες του «Maritime Cyprus 2023 Conference», το οποίο πραγματοποιήθηκε μεταξύ 8-11 Οκτωβρίου 2023 στη Λεμεσό. Διοργανωτές του συνεδρίου ήταν το Υφυπουργείο Ναυτιλίας, το Κυπριακό Ναυτιλιακό Επιμελητήριο και η Κυπριακή Ένωση Πλοιοκτητών, ενώ η Eurobank Κύπρου, σταθερός αρωγός της κ/ναυτιλίας, ήταν ο πλανητικός χορηγός του συνεδρίου. Το Συνέδριο, το οποίο έχει πλέον καταστεί θεσμός στον τομέα της ναυτιλίας όχι μόνο της Κύπρου, αλλά και διεθνώς, ελκύνοντας υψηλού κύρους προσωπικότητες και ομιλήτες, είχε ως κεντρικό θέμα συζήτησης την «Ναυτιλία σε δράση: Ατζέντα για την αλλαγή» - «Shipping in Action: An Agenda for Change».

Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις και να παρακολουθήσουν συζητήσεις με κορυφαίους στον τομέα της ναυτιλίας ομιλήτες, γύρω από ζητήματα, όπως η βιώσιμη ναυτιλία, με ορίζοντα, το 2050, το μέλλον της Ναυτιλίας στην Ευρώπη, η ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση και η θέση της Ναυτιλίας σε αυτή την προσπάθεια, καθώς επίσης και η χρηματοοικονομική πιεστή για τον τομέα και οι προοπτικές ενόψει του μέλλοντος. Στην εναρκτήρια δεξίωση που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή, 8 Οκτωβρίου 2023, στο Amathus Beach Hotel, Λεμεσός, απονεμήθηκε το «Cyprus Maritime Award 2023» ως αναγνώριση της συμβολής ιδιωτών ή εταιρειών στο ανάπτυξη της Κυπριακής Ναυτιλίας - το Cyprus Maritime Award περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες: α) το Cyprus Maritime Personality Award ή β) το Cyprus Shipping Industry Award, η διάκριση αυτή απονέμεται κάθε δύο χρόνια, είτε σε φυσικό πρόσωπο («Cyprus Maritime Personality Awards»), είτε σε νομικό πρόσωπο («Cyprus Shipping Indus») Το «Cyprus Maritime Personality Award» απονεμήθηκε στον κ. Γιώργο Προκοπίου, Πρόεδρο της Dynacom Tankers Management Ltd, ως αναγνώριση της ουσιαστικής συνεισφοράς του στη ναυτιλιακή βιομηχανία, η οποία εκτείνεται, σε περισσότερα από 50 χρόνια, έχοντας αγοράσει το πρώτο του πλοίο, το 1971.

Ειδικότερα, από τις εργασίες του συνεδρίου συγκρατούνται τα ακόλουθα:

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

- Ο Δρ. Στέλιος Χίμωνας, Πρόεδρος του Συνεδρίου και Μόνιμος Γραμματέας του Υφυπουργείου Ναυτιλίας, απήλυσε χαιρετισμό στους συμμετέχοντες του σημερινού συνεδρίου, τόνισε τη σημασία της εκδήλωσης, η οποία παρέχει ένα φόρουμ για συζητήσεις σχετικά με τις κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η διεθνής ναυτιλιακή βιομηχανία, και ευχαρίστησε τους συνδιοργανωτές, τους χορηγούς, τους ομιλήτες και τους συμμετέχοντες για τη συμβολή και την παρουσία τους, ιδιαίτερα τον σημαντικό αριθμό των συμμετεχόντων που ταξίδεψαν από το εξωτερικό για να παρευρεθούν.
- Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Ν. Χριστοδουλίδης, μετά τα εγκαίνια της Έκθεσης Ναυτιλιακών Υπηρεσιών που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του Συνεδρίου, απήλυσε την εναρκτήρια ομιλία επισημαίνοντας ότι:
  - ο ναυτιλιακός τομέας απαιτεί γρήγορη αντίδραση, αποτελεσματική αντιμετώπιση κρίσεων, καινοτόμο σχεδιασμό, προσαρμοστικότητα και προορατική νοσοτροπία,
  - οι θαλάσσιες μεταφορές, ιδίως, στο πλαίσιο της τρέχουσας κρίσης στην Ουκρανία, πρέπει να τύχουν της δέουσας προσοχής και εξέχουσας θέσης εντός της ΕΕ,
  - η συμβολή της Κύπρου είναι καίρια στη μετάβαση της ναυτιλίας σε μια βιομηχανία χαμηλών ή και μηδενικών εκπομπών άνθρακα, στη διαδικασία ψηφιοποίησης των εσωτερικών διαδικασιών του Υφυπουργείου Ναυτιλίας, στη δημιουργία ενός ναυτιλιακού κέντρου ναυτιλίας μίας στάσης και στην υλοποίηση του Ναυτιλιακού Δικαίου Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης και ότι η Κύπρος προωθεί τα ναυτικά επαγγέλματα και την ισότητα των φύλων στη ναυτιλία.
- Ο κ. Kitack Lim, Γενικός Γραμματέας του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (IMO) και η κ. Adina Valean, Επίτροπος Μεταφορών της ΕΕ εκφώνησαν τους εναρκτήριους λόγους. Ο κ. Kitack Lim:
  - αναγνώρισε την πρόοδο που έχει σημειώσει η ναυτιλιακή βιομηχανία, μέχρι στιγμής, υπογραμμίζοντας τη σημασία της συνέχισης της αντιμετώπισης των υφιστάμενων και των επερχόμενων προκλήσεων-
  - τόνισε επίσης την αξία του Συνεδρίου για τη Ναυτιλιακή Κύπρο, το οποίο να προσφέρει μια πλατφόρμα συνεργασίας μεταξύ όλων των ναυτιλιακών φορέων,
  - επεσήμανε ότι είναι επιτακτική ανάγκη να τροποποιηθούν και να εφαρμοστούν οι κανόνες και οι κανονισμοί για τη ναυτιλία παγκοσμίως από τη ναυτιλιακή κοινότητα.
- Η κ. Adina Valean, Επίτροπος Μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφέρθηκε στις πολλές ευκαιρίες που βρίσκονται στον ορίζοντα για τη ναυτιλία, τονίζοντας τη

σημασία της ευελιξίας στην προώθηση της ανάπτυξης των πράσινων καυσίμων και την υιοθέτηση τεχνολογιών ενεργειακής απόδοσης.

B. Πρώτο πάνελ συζήτησης - «Διάλογος για την Πολιτική Ναυτιλίας»

- Έλαβε χώρα μεταξύ της κας Μαρίνας Χατζημανώλη, Αναπληρώτριας Υπουργού Ναυτιλίας, του Προέδρου του Συνεδρίου και Μόνιμος Γραμματέας του Υφυπουργείου Ναυτιλίας και του κ. Arsenio Dominguez, Διευθυντή του Τμήματος Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και Εκλεγμένου Γενικού Γραμματέα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού.

- Από τη σχετική συζήτηση σημειώνεται ερώτηση και Μαρίνας Χατζημανώλη προς τον κ. Dominguez σχετικά με το όραμα του IMO, τα αποτελέσματα του MEPC 80 και την υιοθέτηση της Στρατηγικής του IMO για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τα πλοία, την ανακίνηση πλοίων, την εικόνα της ναυτιλίας και την ισότητα των φύλων. Ο κ. Arsenio Dominguez επεσήμανε, πόσο σημαντικό ήταν να αυξηθεί η παρουσία των γυναικών στον κλάδο, μέσω της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των γυναικών στις ναυτιλιακές σπουδές και της συνέχισης της εκστρατείας για την ισότητα των φύλων σε επίπεδο IMO και όχι μόνο. «Αυτό περιλαμβάνει την ενεργό εργασία για την αύξηση του αριθμού των γυναικών σε ανώτερες θέσεις στον IMO», προσέθεσε.

Γ. Δεύτερο πάνελ συζήτησης - «Βιώσιμη ναυτιλία προς το 2050: μια αποστολή (It's Possible);»

- Το πάνελ συντόνισε ο κ. Θέμης Παπαδόπουλος, Πρόεδρος/Διευθύνων Σύμβουλος CSC της Interorient Navigation Co Ltd, στο οποίο συμμετείχαν οι κ. Emanuele Grimaldi, Πρόεδρος/Πρόεδρος & Διευθυντής ICS της Grimaldi Euromed SpA, ο κ. Φίλιππος Φίλης, Πρόεδρος/Πρόεδρος & Διευθύνων Σύμβουλος της ECSA της Lemissoler Navigation Ltd, ο Dr Gaby Bornheim, Πρόεδρος της Ένωσης Γερμανών Εφοπλιστών (VDR) και ο κ. Nikolaus H. Schües, Πρόεδρος της BIMCO.

- Το πάνελ ζήτησε σαφήνεια σχετικά με τη ναυτιλιακή πολιτική, με τον κ. Θέμη Παπαδόπουλο να προτείνει την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου και όχι τοπικού συνόλου κανονισμών. «Ο IMO πρέπει να αναπτύξει ένα νέο σύστημα, αντί να απαιτεί από τα μέλη της ναυτιλιακής βιομηχανίας να συμμορφώνονται με πολλαπλά σύνολα νομοθεσίας, γεγονός που περιτλέει το ταξίδι του κλάδου προς την απασπαστική από τις ανθρακούχες εκπομπές», σημείωσε,

- Συμμεριζόμενος αυτές τις σκέψεις, ο Dr Gaby Bornheim ανέφερε ότι «πρέπει, ως βιομηχανία, να είμαστε πλήρως ευθυγραμμισμένοι – και αυτό περιλαμβάνει τους προμηθευτές καυσίμων. Οι νέοι κανόνες πρέπει να διεθνοποιηθούν – χρειαζόμαστε ένα σαφές, παγκόσμιο πλαίσιο για να προχωρήσουμε στην επίτευξη του καθαρού μηδενός έως το 2050. Ένα πλαίσιο που εκτείνεται περισσότερο από την ΕΕ»,

- Ο κ. Emanuele Grimaldi ζήτησε ένα «σύστημα κεφαλαίων και ανταμοιβής» για να υποστηρίξει τους πρώτους χρήστες νεότερων, ακριβότερων καυσίμων στη ναυτιλία.

- Ο κ. Nikolaus H. Schües ενθάρρυνε τους αντιπροσώπους να δουν τις προκλήσεις της ναυτιλίας από μια πιο θετική προοπτική, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα νέων καυσίμων υπό ανάπτυξη, σε συνδυασμό με τις τεχνολογίες ενεργειακής απόδοσης που είναι διαθέσιμες επί του παρόντος.

- Κατά τη διάρκεια των Q&A, στο τέλος της συνεδρίας, ένα μέλος του ακροατηρίου ρώτησε σχετικά με τις δυνατότητες χρήσης της πυρηνικής ενέργειας για την τροφοδοσία πλοίων. «Πολύ ωμά», είπε ο Δρ Γκάμπι Μπόρνχαϊμ, «δεν πρέπει να υπάρχουν απαγορευμένες σκέψεις. Είναι μια ιδέα, αλλά μπορεί να μην είναι ρεαλιστικό ότι ο κλάδος θα πάει προς αυτή την κατεύθυνση» καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι ενώ η ναυτιλία πρέπει να λάβει υπόψη την τεχνολογία, ρεαλιστικά, δεν πιστεύει ότι θα γίνει πραγματικότητα.

Δ. Τρίτο πάνελ συζήτησης - «Η προοπτική των εφοπλιστών για το μέλλον της ναυτιλίας της ΕΕ»

- Το πάνελ συντόνισε ο κ. Γιώργος Μούσκας, Αντιπρόεδρος της Ένωσης Εφοπλιστών Κύπρου. Στο πάνελ συμμετείχαν ο κ. Ανδρέας Χατζηγιάννης, Πρόεδρος της Κυπριακής Ένωσης Εφοπλιστών, ο κ. Γιώργος Προκοπίου, Πρόεδρος της Dynacom Tankers Management Ltd, ο κ. Θανάσης Μαρτίνος, Διευθύνων Σύμβουλος της Eastern Mediterranean Maritime Ltd και η κα Ζουζάνα Λασκαρίδη, Διευθύντρια της Laskaridis Shipping Company Ltd.

- Η συζήτηση επικεντρώθηκε στο EU ETS και άλλους περιφερειακούς κανονισμούς, και πώς αυτές οι πολιτικές επηρεάζουν τα μέλη του ευρωπαϊκού στόλου. Η κα Ζουζάνα Λασκαρίδη πρότεινε τις ρυθμιστικές αρχές να αναπτύξουν πολιτικές που, ενώ οδηγούν τη βιομηχανία προς τους στόχους βιωσιμότητας, δεν οδηγούν τα πλοία ή τις ναυτιλιακές εταιρείες να μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους σε πιο προτιμώμενες τοποθεσίες. «Υπάρχουν οφέλη από έναν πιο αυτάρκη στόλο και η πολιτική πρέπει να γραφτεί έχοντας αυτό κατά νου», είπε.

- Ο κ. Γιώργος Προκοπίου επέκρινε το σύστημα ETS της ΕΕ, λέγοντας ότι «η Ευρώπη πυροβολεί στα πόδια της», υποστηρίζοντας ότι η βιομηχανία θα ήταν καλύτερα να επικεντρωθεί σε μέτρα ενεργειακής απόδοσης, αντί να εμποδίσει την ανάπτυξη μέσω περιοριστικών πολιτικών.

▪ Μέλος του ακροατηρίου αμφισβήτησε την απάντηση των πλοιοκτητών στον COVID-19 και τον αντίκτυπο της πανδημίας στα προς το ζην των ναυτικών. Οι συμμετέχοντες στην επιτροπή αναγνώρισαν ότι, συλλογικά, η ανταπόκριση του κλάδου δεν ήταν αρκετά καλή.

Ε. Την Τρίτη, 10/10/23, πραγματοποιήθηκε στο Parklane Resort & Spa στη Λεμεσό η δεύτερη μέρα του Συνεδρίου «Maritime Cyprus 2023». Θεματική Ναυτιλία σε Δράση : Μια Ατζέντα για Αλλαγή. Οι συζητήσεις στο πάνελ και μια κεντρική παρουσίαση είδαν εμπειρογνώμονες του κλάδου να αναλύουν ζητήματα σχετικά με την ενεργειακή μετάβαση, τον μετασχηματισμό της βιομηχανίας καθώς συνεχίζει την πορεία της προς την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και τον ρόλο που διαδραματίζει η ναυπηγική στο μεταβαλλόμενο πλαίσιο της ναυτιλιακής βιομηχανίας.

▪ Το πρώτο πάνελ συζήτησης, με τίτλο «Πρόκληση Αποδεκτή: Ενεργειακή Μετάβαση – Πού βρισκόμαστε;», συντονίστηκε από την κα Manuela Tomassini, Επικεφαλής Αειφορίας και Τεχνικής Βοήθειας, EMSA, και παρουσίασε η κα Σεμίραμς Παλιού, Διευθύνουσα Σύμβουλος της Diana Shipping Inc, ο κ. Jan Dieleman, Πρόεδρος, Cargill Ocean Transportation/Cargill International SA, ο κ. Sebastien Henderretche, Πλατφόρμα, Louis Dreyfus Company, και ο κ. Roel Hoenders, Επικεφαλής Κλιματικής Δράσης και Καθαρού Αέρα, Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (IMO).

▪ «Πρέπει να είμαστε ανοιχτόμυαλοι όταν συζητάμε για την ενεργειακή μετάβαση», είτε η κα Manuela Tomassini, ανοίγοντας τη συζήτηση. «Η ενεργειακή απόδοση είναι προτεραιότητα, όπως και τα εναλλακτικά καύσιμα. Το πιο σημαντικό, ωστόσο, είναι να καλύψουμε το κενό γνώσης και να επικεντρωθούμε στην υποστήριξη των επενδύσεων στον κλάδο για να μας οδηγήσουμε προς τους στόχους μας για την ενεργειακή μετάβαση. Η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία, η πλήρης εκμετάλλευση των ευκαιριών, η θετικότητα, η συνεργασία και η συνεργασία θα είναι όλα κρίσιμα για την επιτυχία».

▪ Ο κ. Roel Hoenders, μιλώντας από την οπτική γωνία του IMO, τόνισε ότι ο οργανισμός απηχεί προκλήσεις που αναφέρθηκαν χτες, κατά την πρώτη ημέρα της Διάσκεψης σημειώνοντας ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στη διαθεσιμότητα και την τιμολόγηση των καυσίμων, καθώς και στο σημαντικό στοιχείο της δημιουργίας ευκαιριών ενεργειακής μετάβασης σε όλη τη ναυτιλιακή βιομηχανία. Αναγνώρισε επίσης πώς πρέπει να οριστεί περαιτέρω η έννοια του καθαρού μηδενός και ότι αυτό θα είναι στην ατζέντα του IMO.

▪ Η κα Σ. Παλιού τόνισε τον ρόλο των ναυτικών στην ενεργειακή μετάβαση, τονίζοντας τη σημασία της αύξησης της ελκυστικότητας του κλάδου για τη διασφάλιση της ανθεκτικότητας και της ποικιλομορφίας της επόμενης γενιάς του εργατικού δυναμικού. Σημείωσε επίσης, πώς πρέπει να δοθούν κίνητρα στους πλοιοκτήτες, μέσω της διαδικασίας ενεργειακής μετάβασης ενώ τόνισε ότι «αναλαμβάνουμε ρίσκα για να προχωρήσουμε τη βιομηχανία και παρόλο που κινούμαστε προς τη σωστή κατεύθυνση, η διαθέσιμη τεχνολογία δεν είναι απαραίτητως η βέλτιστη».

▪ Σχολιάζοντας την πρόοδο που έχει σημειωθεί μέχρι στιγμής, ο κ. Jan Dieleman είπε ότι τα αποτελέσματα του MEPC 80 ήταν θετικά, αλλά ότι τώρα είναι καιρός να μετατραπεί η συζήτηση σε δράση. «Ήρθε η ώρα να ανεβάσουμε τον πήχη και να απομακρυνθούμε από την εξάρτησή μας από τους πρώτους κινητήριους παράγοντες στον κλάδο. Τα καύσιμα μηδενικού άνθρακα προσφέρουν τεράστιες ευκαιρίες στην ευρύτερη αλυσίδα εφοδιασμού – ας το εκμεταλλευτούμε».

▪ Ο κ. Sebastien Landerretche σημείωσε πώς η σχέση των πλοιοκτητών με την αλυσίδα εφοδιασμού πρέπει να μετατραπεί από συναλλακτικό χαρακτήρα σε στρατηγική. «Πρέπει να αναπτύξουμε την κατανόησή μας για την τεχνολογία και να αυξήσουμε τη συνεργασία με τους καλύτερους ιδιοκτήτες της κατηγορίας για να ενισχύσουμε την πρόοδο σε όλους τους τομείς. Το να φέρουμε ενεργειακούς παράγοντες στην αλυσίδα αξίας θα είναι επίσης κρίσιμο», κατέληξε.

▪ Μετά τη συζήτηση στο πάνελ, η κ. Anne Katrine Bjerregaard, Επικεφαλής Στρατηγικής, Αειφορίας και ESG, Mærsk McKinney Møller Center for Zero Carbon Shipping ανέβηκε στη σκηνή, με μια κεντρική παρουσίαση, με τίτλο, «Η ώρα για δράση είναι τώρα – μεταμορφώνοντας ριζικά μια βιομηχανία, μέχρι το 2050», από την οποία συγκρατούνται τα ακόλουθα:

▪ Η κ. Bjerregaard περιέγραψε την ανησυχητική εξέλιξη της κλιματικής αλλαγής και πώς «ζούμε πολύ πέρα από τα εννέα πλανητικά όρια» εδώ και λίγο καιρό. «Οι αποφάσεις που ελήφθησαν στο MEPC 80 δείχνουν ότι κινούμαστε προς τη σωστή κατεύθυνση. Καθώς προχωράμε μπροστά, πρέπει να κάνουμε ότι είναι δυνατό για να εγκαταστήσουμε τη μέγιστη ποσότητα τεχνολογιών ενεργειακής απόδοσης σε ολόκληρο τον παγκόσμιο στόλο, εάν θέλουμε να επιτύχουμε τους ελάχιστους κλιματικούς στόχους. Αυτό απαιτεί επίσης, την εγκατάσταση συστημάτων δέσμευσης άνθρακα σε τουλάχιστον το 30% του στόλου», σημείωσε. Απηχώντας τις σκέψεις των προηγούμενων πάνελ, η παρουσίασή της επανέλαβε τη σημασία της αύξησης των ελκυστικότητας της βιομηχανίας για τα ταλέντα μέσω ισχυρών πολιτικών ESG. «Το να κάνεις καλό κάνει καλό στην εμπορική επιτυχία και στην προσέλκυση των κατάλληλων ανθρώπων», είπε. Σχετικά με τα εναλλακτικά καύσιμα, σχολίασε τη γκάμα των καυσίμων υπό ανάπτυξη, τονίζοντας ότι ήταν επιτακτική ανάγκη, η ναυτιλία να δημιουργεί σημαντικό σήμα ζήτησης για καύσιμα που εξετάζονται, καθώς άλλες

βιομηχανίες αρχίζουν να συναγωνίζονται για τα ίδια καύσιμα. Εξήγησε ότι οι ρυθμιστικές αρχές, οι επενδυτές και οι πελάτες είναι και θα συνεχίσουν να απαιτούν αλλαγές. «Το πεδίο της βιωσιμότητας διευρύνεται στη ναυτιλία και ο χρόνος μας εξαντλείται: απαιτείται μετασχηματιστική δράση. Θα είναι η εταιρεία σας μέρος αυτού, πώς θα συμβάλλετε στην κλιμάκωση των βιώσιμων καυσίμων;»

Ζ. Το δεύτερο πάνελ συζήτησης, «Ο ρόλος της ναυπηγικής σε μια εξελισσόμενη ναυτιλιακή βιομηχανία»,

– Συντονίστηκε από τον κ. Nick Brown, Πρόεδρο IACS, Διευθύνοντα Σύμβουλο, Lloyd's Register, και περιλάμβανε τον κ. Κωνσταντίνο Σταμπεδάκη, Co-Founder & MD, ERMA FIRST, κ. Polys V. Χατζιωάννου, Διευθύνων Σύμβουλος & Πρόεδρος, Safe Bulkers, Inc, κ. Chris-Alexander Korfiatis, Αντιπρόεδρος, Marine Operations, Royal Caribbean, κ. Mark O'Neil, Πρόεδρος, InterManager, κ. Kenneth Tvetter, Επικεφαλής Green Transition, Clarksons και ο κ. Στέφανος Ε. Αγγελάκος, Διευθύνων Σύμβουλος, Αγγελάκος (Ελλάς) Α.Ε. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στο πώς η ναυπηγική βιομηχανία μεταμορφώνεται για να ευθυγραμμιστεί με τις νέες προσδοκίες των πελατών, οι οποίες προκύπτουν από υψιστάμενους και εισερχόμενους κανονισμούς. Αυτό περιτλέκεται από ζητήματα που σχετίζονται με απροσδιόριστους κλιματικούς στόχους, την έλλειψη διαθεσιμότητας εναλλακτικών καυσίμων και την ανάγκη για πρόσθετες επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες.

– Ο Mark O'Neil επεσήμανε τους παγκόσμιους κοινωνικούς, κυβερνητικούς και πολιτικούς παράγοντες που επηρεάζουν επί του παρόντος την απαλλαγή από τις ανθρακούχες βιομηχανίες και προέτρεψε μια πιο ρεαλιστική και ρεαλιστική προσέγγιση στις προκλήσεις απαλλαγής από τον άνθρακα που αντιμετωπίζει η ναυτιλία. «Τα ναυπηγεία αντιμετωπίζουν ένα επίπεδο αβεβαιότητας όσον αφορά το σκεπτικό πίσω από την κατασκευή των πλοίων ουδέτερων εκπομπών άνθρακα του μέλλοντος», είπε, προτείνοντας η εστίαση και η χρηματοδότηση να μετασπινίζονται περισσότερο στους μετόχους και τους ψηφοφόρους της εταιρείας – που πιστεύει ότι θα είναι οι πραγματικοί οδηγοί για μία παγκόσμια αλλαγή.

– Υπογραμμίζοντας την αυξημένη προβολή του κλάδου της κρουαζιέρας σε σύγκριση με άλλους τομείς της ναυτιλίας, ο κ. Χρήστος Αλέξανδρος Κορφιάτης είπε ότι οι αποδόσεις σχετικά με τις νέες κατασκευές εξαρτώνται από τις ανάγκες των πελατών. «Με κάθε παραγγελία, κατασκευάζουμε πλοία που είναι 20-25% πιο αποδοσιακά από αυτά που παραδόθηκαν προηγουμένως, χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε τεχνολογία είναι διαθέσιμη εκείνη τη στιγμή». Εξήγησε ότι η στρατηγική δίνει μεγάλη έμφαση στη μετασκευή, διασφαλίζοντας ότι τα πλοία μπορούν να προσαρμοστούν για να ευθυγραμμιστούν με τα καύσιμα και τις τεχνολογίες του μέλλοντος, οι οποίες σήμερα εξετάζονται ακόμη.

– Ο κ. Κων/νος Σταμπεδάκης ευχαρίστησε το Υφυπουργείο Ναυτιλίας για τη διοργάνωση του Συνεδρίου – «Ο καθένας μπορεί να διοργανώσει μια εκδήλωση, αλλά η δημιουργία μιας ατμόσφαιρας που ενθαρρύνει την ανοιχτή και παραγωγική συζήτηση είναι κάτι που λείπει από τον κλάδο». Συνέχισε υπέρ της δέσμευσης άνθρακα και της μετασκευής ως αναγκαιότητα, προτείνοντας ότι «η ενημέρωση του υπάρχοντος στόλου μπορεί να είναι μια καλύτερη πράσινη λύση βραχυπρόθεσμα. Για να υποστηρίξουμε τη ναυτιλία, πρέπει να ενθαρρύνουμε τον εκ των υστέρων εξοπλισμό των υπαρχουσών τεχνολογιών – και να συνεχίσουμε την ανάπτυξή της».

– Ο κ. Π. Χατζιωάννου ενεθάρρυνε, εκφράζοντας την αισιοδοξία του για την Fuel EU Maritime, η οποία πιστεύει ότι θα δώσει ώθηση στον μετασχηματισμό της ναυπηγικής βιομηχανίας.

– Σχολιάζοντας ως μέλος του κλάδου της κρουαζιέρας, ο κ. Chris-Alexander Korfiatis τόνισε τη σημασία της διατήρησης της ασφάλειας των ναυτικών και των επιβατών κρουαζιέρας καθώς η ναυπηγική βιομηχανία εξελίσσεται ώστε να ευθυγραμμίζεται με τις εισερχόμενες τεχνολογίες, κανονισμούς και κλιματικούς στόχους.

– Προσθέτοντας στη συζήτηση γύρω από τους ναυτικούς, ο κ. Mark O'Neil προειδοποίησε ότι η αγορά πληρωμάτων θα τμηματοποιηθεί περαιτέρω καθώς η βιομηχανία εκπαιδεύει διαφορετικές ομάδες για να χειρίζονται και να χειρίζονται διάφορους τύπους πλοίων χρησιμοποιώντας διαφορετικά εναλλακτικά καύσιμα. «Θα χρειαστεί να πληρώσουμε υψηλότερους μισθούς για να διατηρήσουμε αυτό το εκπαιδευμένο προσωπικό στους ίδιους τύπους σκαφών, για να μειώσουμε το τρέχον κόστος πρόσληψης», είπε.

– Πραγματοποιώντας το απόγευμα της δεύτερης ημέρας του Συνεδρίου, το Young Executives Session προσέφερε μια διαδραστική συνεδρία ανάπτυξης ικανοτήτων και επίλυσης προβλημάτων για στελέχη ναυτιλίας ηλικίας κάτω των 40 ετών. Αυτή η συνεδρία διοργανώθηκε σε συνεργασία με τη Young Ship Cyprus και WISTA Κύπρου για νέους επαγγελματίες ναυτιλίας. Στο πλαίσιο της δημιουργίας του απαραίτητου περιβάλλοντος, ώστε οι νέοι να συμμεριληθούν σε εργασίες στον κλάδο και να τους παράσχουν μελλοντική εξέλιξη σταδιοδρομίας, η συνεδρία είναι ένα φόρουμ για νέους επαγγελματίες της ναυτιλίας για συζήτηση σχετικά με τη σταδιοδρομία ναυτιλιακά θέματα και να συζητήσουν το όραμά τους για τον κλάδο, τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που τους τονώνουν και τους επηρεάζουν.

Η Την Τετάρτη, 11 Οκτωβρίου 2023 πραγματοποιήθηκε η τρίτη και τελευταία ημέρα του Συνεδρίου «Maritime Cyprus 2023» με θεματική «Ναυτιλία σε Δράση: Μια Ατζέντα για Αλλαγή». Οι συγκεκριμένες συζητήσεις σε πάνελ και μια παρουσίαση διερεύνησαν πώς οι μελλοντικές τάσεις και οι αναδυόμενες αγορές επηρεάζουν τη ναυτιλία, την πολυπλοκότητα της χρηματοδότησης των πλοίων στο πλαίσιο των τρεχουσών προκλήσεων της ναυτιλίας, τη ναυτιλιακή τεχνολογία και πώς μπορεί να βελτιώσει την ασφάλεια στη θάλασσα και τη μεταβαλλόμενη δυναμική της κρουαζιέρας.

■ Η ενεργητική παρουσίαση την τρίτη ημέρα «Εξερευνώντας τις μελλοντικές τάσεις και τις αναδυόμενες αγορές για μια δυναμική και ανθεκτική ναυτιλιακή βιομηχανία» έγινε από τον κ. Ben Nolan, Διευθύνοντα Σύμβουλο, Ναυτιλιακές, Σιδηροδρομικές και Ενεργειακές Υποδομές της Stifel. Συζητώντας τους σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν αυτήν τη στιγμή τη ναυτιλία, διερεύνησε τον λαϊκισμό, την ανανέωση, την ενεργειακή μετάβαση/απαιθανοποίηση, τα εξελισσόμενα δημογραφικά και πληθυσμιακά κέντρα και υψηλότερα επιτόκια/πληθωρισμό. Εξήγησε ότι ο κόσμος εισέρχεται σε μια άλλη εποχή κυκλικού λαϊκισμού - σημειώνοντας πώς οι χώρες γίνονται πιο νησιωτικές, επηρεάζοντας έτσι τις θαλάσσιες μεταφορές. «Η ανανέωση γίνεται μια σημαντική τάση - για παράδειγμα, οι εταιρείες τεχνολογίας μεταφέρουν τις διαδικασίες παραγωγής πίσω στη Βόρεια Αμερική». Αναφορικά με την ενεργειακή μετάβαση, παρατήρησε πώς οι κεφαλαιουχικές δαπάνες που οδηγούσαν στην απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές ήταν σε υψηλό όλων των εποχών, με τις επενδύσεις στην καθαρή ηλεκτροκίνηση να έχουν αυξηθεί σημαντικά. Ενθαρρύνοντας μια πιο ρεαλιστική προοπτική, τόνισε πώς «υπάρχει μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση ότι οι στόχοι απαλλαγής από τον άνθρακα θα είναι δύσκολο να επιτευχθούν. Και αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε ένα περιβάλλον όπου λείπει η συνεργασία». Κάλυψε για ένα αυξημένο επίπεδο «ενεργειακού ρεαλισμού». «Έχουμε πολύ δρόμο μπροστά μας και η ιδέα ότι όλα αυτά μπορούν να συμβούν γρήγορα είναι φαρσοκωμωδία. Είναι ευγενές και σίγουρα συμφωνώ ότι πρέπει να το κάνουμε, αλλά η ιδέα ότι θα συμβεί εν μια νυκτί δεν είναι ρεαλιστική».

Θ. Το πρώτο πάνελ συζήτησης, με τίτλο «Navigating the Seas of Capital: Exploring Ship Finance», συντονίστηκε από τον κ. Ben Nolan, Managing Director, Maritime, Rail, & Energy Infrastructure στο Stifel και παρουσίασε τον κ. Χρήστο Τσάκωνα, Global Head of Shipping, DNB Bank ASA, κ. Mark Friedman Ανώτερος Διευθύνων Σύμβουλος, Evercore, κ. Erik Helberg, Διευθύνων Σύμβουλο, Clarksons Securities, και Nicole Mylona, Διευθύνουσα Σύμβουλος, Transmed Shipping Co. Ltd, κ. Harry N. Vafias, Διευθύνων Σύμβουλος & Ιδρυτής, StealthGas Inc. και τον κ. Atef Abou Merhi, Διευθύνων Σύμβουλο, Pelagic Partners. Η συζήτηση επικεντρώθηκε γύρω από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ναυτιλία, όταν πρόκειται για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης στο πλαίσιο ενός αβέβαιου μελλοντικού τοπίου, γεωπολιτικών παραγόντων και ρυθμού τεχνολογικής ανάπτυξης.

– «Η επένδυση σε όλους τους κύκλους είναι πρόκληση καθώς είναι ασαφής», είπε ο κ. Erik Helberg. «Αλλά είμαστε αισιόδοξοι λόγω της πλευράς της προσφοράς. Την κατάλληλη στιγμή, υπάρχουν εκκλησιαστικές επιστροφές που πρέπει να γίνουν».

– Υποστηρίζοντας την ανωτέρω θέση, η κ. Ν. Μιυλνά είπε: «Υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια για έργα με καλές εταιρείες με αποδεδειγμένα ιστορικά αποτελέσματα με υγιείς ισολογισμούς και καλή, σταθερή ταμειακή ροή».

– Η συζήτηση στράφηκε στο διοικητικό φόρτο που αντιμετωπίζουν οι μικρότερες ναυτιλιακές εταιρείες για να συμμορφωθούν με την πληθώρα των εισερχόμενων κανονισμών, σημειώνοντας ότι ενώ το λειτουργικό περιβάλλον δυσκολεύει την είσοδο νέων παικτών στην αγορά, είναι επίσης όλο και πιο δύσκολο για τις μικρότερες εταιρείες να επιβιώσουν. «Είναι πιθανό να δούμε περαιτέρω ενοποίηση», συνέχισε ο κ. Erik Helberg. «Εάν μπορείτε να βρείτε έναν παράγοντα διαφοροποίησης, τότε υπάρχει ακόμα χώρος για μικρότερες εταιρείες, αλλά είναι πιο δύσκολο από ό,τι ήταν πριν».

– Ο κ. Atef Abou Merhi σημείωσε πόσο οι μικρές εταιρείες αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο και τη ραχοκοκαλιά της ναυτιλίας και θα παραμείνουν. «Αλλά υπάρχει μεγαλύτερη εστίαση τώρα στις πλίνες, για παράδειγμα, όπου βλέπουμε ενοποίηση στην εμπορική πλευρά. Και οι μικρότερες εταιρείες χρειάζονται όλο και περισσότερο υποστήριξη από τους διαχειριστές πλοίων», κατέληξε.

– Ο κ. Χάρης Ν. Βαφιάς πιστεύει ότι οι ιδιοκτήτες με δύο έως πέντε πλοία, συχνά σε ξηρό χύμα, θα συνεχίσουν να κερδίζουν τους μεγαλύτερους παίκτες καθώς ο ισολογισμός είναι το πιο σημαντικό στοιχείο, με χαμηλή μόχλευση και εστίαση στο OPEX.

– Καθώς η συζήτηση στράφηκε προς την ανταγωνιστικότητα στη ναυτιλία, η κ. Νικόλ Μιυλνά είπε: «Χρειαζόμαστε τον ανταγωνισμό, αυτός είναι που μας κρατά σε εγρήγορση. Εάν υπάρχουν μόνο λίγοι μεγάλοι οργανισμοί που ελέγχουν το εμπόριο, αυτό θα επηρεάσει την ασφάλεια, το κόστος, τα πάντα».

Ι. Το δεύτερο πάνελ συζήτησης, με τίτλο «Οι μελλοντικές θάλασσες: προώθηση της θαλάσσιας τεχνολογίας για ενισχυμένη ασφάλεια» συντονίστηκε από την κα Δέσποινα Παναγιώτου Θεοδοσίου, Joint CEO, Tototheo Maritime, και παρουσίασε τον κ. Peter Broadhurst, Senior Vice President Safety and Regulatory, Inmarsat Maritime, Capt Piotr Rusinek, Master Mariner, DPA and Fleet Marine Superintendent, Intership Navigation, και

τον κ. Erwin Derlagen, COO στην ENESEL Limited. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στο πώς η ψηφιοποίηση οδηγεί στην υιοθέτηση εξαιρετικά εξελιγμένων τεχνολογικών προϊόντων, που έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τους ναυτικούς στα καθήκοντα και πώς – λόγω αυτών των τεχνολογιών – έχουν γίνει εμφανείς οι πιθανές επιπτώσεις στις θέσεις εργασίας στον κλάδο. Το πάνελ συμμετείχε σε μια συζήτηση σχετικά με την κατεύθυνση της αλλαγής, στοχεύοντας στην πορεία που έχει ακολουθήσει η ναυτιλία ως κλάδος, τα ανεκτίμητα διδάγματα που αντλήθηκαν και τα κρίσιμα ερωτήματα και τις ευκαιρίες που βρίσκονται μπροστά μας.

– «Η πραγματικότητα είναι ότι ζούμε σε έναν συνδεδεμένο κόσμο. Οι επερχόμενοι ναυτικοί είναι συνηθισμένοι σε αυτό το επίπεδο συνδεσιμότητας, και γι' αυτό πρέπει να το αγκαλιάσουμε – και να το χρησιμοποιήσουμε για να βελτιώσουμε την ασφάλεια της ναυτιλίας», δήλωσε ο κ. Peter Broadhurst.

– Ο κ. Erwin Derlagen τόνισε τη σημασία της εκπαίδευσης, αναφέροντας την αξία του καλά παραγόμενου περιεχομένου βίντεο που μπορεί να παραδοθεί και να καταναλωθεί από τους ναυτικούς στα πλοία. «Πρέπει πραγματικά να αλλάξουμε την κουλτούρα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο εκπαιδεύουμε τα πληρώματά μας στο πλοίο. Πρέπει να αποστασιοποιηθούμε από το παλιόμοδικο στυλ προπόνησης, όπου απλώς λέμε στους ανθρώπους τι να κάνουν και πώς να βλέπουν τα πράγματα. Αντίθετα, πρέπει να ακούμε το πλήρωμα όταν μας λένε πού είναι τα μειονεκτήματά τους και να προσαρμόσουμε ανάλογα την προπονητική μας στρατηγική».

– Η κ. Δ. Παναγιώτου Θεοδοσίου σημείωσε πώς ο όρος «διαταραχή» έχει αντικατασταθεί από τη «μετάβαση» από την έλλειψη της πανδημίας, σηματοδοτώντας μια αλλαγή στο επίκεντρο σε μια εσωτερική ορμή για αλλαγή και όχι σε εξωτερικές δυνάμεις αναστάτωσης.

– Η αξία των δεδομένων υπογραμμίστηκε από τον κ. Peter Broadhurst: «Δεν νομίζω ότι πρέπει να περιοριστούμε – υπάρχουν περισσότερα που μπορούν να γίνουν με αυτήν την τεχνολογία, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει ότι η τεχνολογία κερδίζει χρήματα από άλλες εταιρείες».

– Ο κ. Erwin Derlagen τόνισε ότι υπάρχουν δύο σημαντικά στοιχεία που έρχονται στη λήψη αποφάσεων στην ξηρά – «η τεχνολογία και τα δεδομένα που διατίθενται από αυτήν, και το πλήρωμα, που παραμένει τα μάτια και τα αυτιά στα πλοία, προσφέροντας μοναδικές ανθρώπινες προοπτικές των προκλήσεων επί του σκάφους».

ΙΑ. Το τρίτο και τελευταίο πάνελ συζήτησης της ημέρας με τίτλο «Cruising Ahead: Exploring Current Developments and Dynamics in the industry», συντονίστηκε από τον κ. Joost van Ree, Group Director Cruise & Yachts, Ocean Technologies Group, και παρουσίασε τον κ. Bert Hernandez, Senior Αντιπρόεδρος – International, Royal Caribbean International, την κα Μαρία Δεληγιάνη, Εθνική Διευθύντρια, Eastern Mediterranean, Cruise Lines International Association, τον κ. Vincenzo Galati, Διευθυντής, Corporate Marine Technology, Carnival Corporation & PLC, και ο κ. Norbert Stiekema, CCO, Explora Journeys.

Το πάνελ συζήτησε την πολυπλοκότητα του τομέα της κρουαζιέρας και τον τρόπο με τον οποίο η δυναμική αλλάζει καθώς ο ναυτιλιακός τομέας μεταβαίνει προς τη βιωσιμότητα. «Είμαστε πολύ ορατοί», είπε ο κ. Joost van Ree. «Εξαιτίας αυτού, η βιομηχανία κρουαζιέρας είναι πάντα ένας από τους πρώτους υιοθέτες της νέας τεχνολογίας.» Επεκτείνοντας την προβολή της βιομηχανίας κρουαζιέρας στις ευρωπαϊκές πόλεις, το παράδειγμα ήταν οι προσπάθειες του Άμστερνταμ να μειώσει τον τουρισμό απαγορεύοντας τα μεγάλα κρουαζιερόπλοια από το κέντρο της πόλης.

■ Σχολιάζοντας από τη σκοπιά του ESG, η κα Μαρία Δεληγιάνη, Εθνική Διευθύντρια Cruise Lines International Association CLIA για την Ανατολική Μεσόγειο, ανέφερε πώς οι εταιρείες, όχι μόνο συνεχίζουν να επιδιώκουν ουσιαστικές μειώσεις στις εκπομπές από τα συστήματα πρόωσης πλοίων, αλλά επίσης δίνουν προτεραιότητα στη βιώσιμη δραστηριότητα σε προορισμούς κρουαζιέρας στους οποίους δραστηριοποιούνται.

■ Σε ερώτηση, αναφορικά με τις απόψεις του για το μέλλον της κρουαζιέρας Ο κ. Bert Hernandez εξήγησε πώς ο προορισμός είναι ο πρωταρχικός καθοριστικός παράγοντας, για το πώς οι άνθρωποι επιλέγουν τις διακοπές τους. «Ο προορισμός είναι το κλειδί. Ως εκ τούτου, είναι κρίσιμο τα πλοία μας να έχουν πρόσβαση σε αυτούς τους προορισμούς και αυτό μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο μέσω της συνεχούς δέσμευσης με τις τοπικές κοινότητες». Συμφωνήθηκε ότι τα τοπικά γραφεία και οι συνεργασίες συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των αναγκών σε υποδομές και στην ενίσχυση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης για την κρουαζιέρα. Ολοκληρώνοντας εξήγησε πώς η Κύπρος έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην αρχή της πανδημίας βοηθώντας τα μέλη του πληρώματος να επιστρέψουν στα σπίτια τους. «Αυτό το μικροσκοπικό κράτος ήταν πραγματικά ο καταλύτης που επέτρεψε την επανεκκίνηση της βιομηχανίας κρουαζιέρας».

■ Τέλος, σε δηλώσεις του, ο Γενικός Διευθυντής International Business Banking της Eurobank Κύπρου (πλατινένιου χορηγού του συνεδρίου), κ. Σ. Κασσιανίδης:

– ανέδειξε τη σημασία που έχει ο τομέας της ναυτιλίας για την Κύπρο, καθώς όπως ανέφερε, «αποτελεί περίπου το 7% του ΑΕΠ της χώρας και είναι διαχρονικά ένας από τους βασικούς πυλώνες στην οικονομία του τόπου»,

– σημείωσε ότι το κ/νηολόγιο είναι το τρίτο μεγαλύτερο στην Ευρώπη και το ενδέκατο μεγαλύτερο διεθνώς, γεγονός που δηλώνει και το εκτόπισμα της Κύπρου στον τομέα της ναυτιλίας και

– διαβεβαίωσε πως η Eurobank Κύπρου «θα συνεχίσει να στηρίζει τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται και στόχο έχουν την εδραίωση της Κύπρου ως μιας χώρας με αναβαθμισμένο, ανταγωνιστικό, ναυτιλιακό τομέα, που θα συνεισφέρει θετικά τόσο σε τοπικό, ευρωπαϊκό όσο και διεθνές επίπεδο.

2.2 Συνέδριο για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό, Λευκωσία 19.10.23

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στον Τουρισμό συζητήθηκαν στο συνέδριο με τίτλο «**Είναι η κλιματική αλλαγή απειλή για τον Τουρισμό?**», το οποίο διοργανώθηκε την Πέμπτη, 19.10. τ.έ. στη Λευκωσία στο συνεδριακό κέντρο Φιλοξενία από το Υφυπουργείο Τουρισμού της Κύπρου και την Κυπριακή Πρωτοβουλία Βιώσιμου Τουρισμού, υπό την αιγίδα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδη.

Κοινό συμπέρασμα όλων των προσκεκλημένων ομιλητών, επιστημόνων και εκπροσώπων αρμοδίων φορέων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα ήταν ότι η κλιματική αλλαγή είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τον τουρισμό, αφού οι υψηλότερες θερμοκρασίες, ο αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών, η αύξηση της στάθμης της θάλασσας, μεταξύ άλλων, παρακινούν τουρίστες να επιλέγουν άλλους προορισμούς. Οι δύο κύριες ομιλίες - παρουσιάσεις ήταν του Δρ. Χ. Γιαννακόπουλου, Διευθυντή Ερευνών στο Ινστιτούτο Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών και του Δρ Γ. Ζίττη, από το Κέντρο Αριστείας για την Κλιματική Αλλαγή και την Ατμοσφαιρική Έρευνα του Ινστιτούτου Κύπρου.

Συγκεκριμένα, στην παρουσίασή του ο Δρ Χ. Γιαννακόπουλος, Διευθυντής Ερευνών στο Ινστιτούτο Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών ανέφερε ότι το κίνητρο των τουριστών για να επισκεφτούν νησιά όπως η Κύπρος διακυβεύεται από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως υψηλές θερμοκρασίες, κίνδυνος πυρκαγιών, κίνδυνοι για υγεία και βιοποικιλότητα. Ανέφερε ότι προβλέπεται ότι το 13% εργατικού δυναμικού στην Ευρώπη θα απασχολείται στην τουριστική βιομηχανία το 2027 από 11 % σήμερα, αλλά στην νότια Ευρώπη το ποσοστό είναι μεγαλύτερο, ενώ στην Κύπρο και Ελλάδα είναι 22-23%. Αναφέρθηκε σε έρευνα που έκαναν μεταξύ των τουριστών στην Κύπρο από Ελλάδα, Βρετανία, Σερβία και Ιταλία, σύμφωνα με την οποία το 98% είπε, ότι αν υπήρχαν περισσότερες μεταδοτικές ασθένειες στην χώρα θα επέλεγαν άλλον προορισμό. Στην ερώτηση αν χωθούν πολλά εκατοστά παραλίας, ή αν οι παραλίες είχαν χαθεί, το 85% είπε ότι θα άλλαζε προορισμό, ενώ το 73% είπε ότι θα το έκανε αυτό αν οι θερμοκρασίες ήταν πολύ δυσμενείς. Αν υπήρχε έλλειψη νερού, 72% απάντησαν ότι θα επέλεγαν άλλο προορισμό και 68% είτε θα το έπραττε αν υπήρχαν πολλές δασικές πυρκαγιές. Ο κ. Γιαννακόπουλος συμπλήρωσε ότι, επειδή η Κύπρος βρίσκεται στην Ανατολική Μεσόγειο, η οποία είναι ένα «hot spot» κλιματικής αλλαγής, αναμένεται να αντιμετωπίσει μια σειρά δυσμενών επιπτώσεων στον τουρισμό εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, αφού αναμένονται θερμότεροι χειμώνες, πιο πολλές ξηρασίες και πολύ περισσότερα και εντονότερα φαινόμενα. Σημείωσε ότι αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα τη θερμική δυσφορία κατοίκων και τουριστών, ευπάθεια σε τροπικές ασθένειες, υποβάθμιση των φυσικών αξιοθεάτων, αλλά και την αύξηση των λειτουργικών εξόδων των ξενοδοχειακών μονάδων για κλιματισμό και ψύξη. Ανέφερε δε, ότι ενδέχεται να χάσουν και έσοδα από την αύξηση της στάθμης της θάλασσας, λόγω της απώλειας μέρους της παραλίας. Σχετικά με τον δείκτη δυσφορίας, σημείωσε ότι σύμφωνα με το αισιόδοξο σενάριο, στην Κύπρο, ενδέχεται να αντιμετωπίζεται θερμική δυσφορία 100 μέρες τον χρόνο, ενώ στο απαισιόδοξο σενάριο, προς το τέλος του αιώνα, κοντά στο 2080, ενδέχεται τις μισές μέρες του χρόνου να υπάρχει θερμική δυσφορία. Το νότιο και ανατολικότερο κομμάτι της Κύπρου φαίνεται να είναι πιο εύλωτα σε αυτές τις μεταβολές. Αν υπερθερμανθεί ο πλανήτης κατά 4 βαθμούς Κελσίου, Ελλάδα και Κύπρος θα απωλέσουν σημαντικά έσοδα, αφού θα μειωθεί η τουριστική ζήτηση μεταξύ 2% και 5% αναλόγως της αύξησης της θερμοκρασίας. Τέλος, αναφέρθηκε στη σημασία των κλιματικών υπηρεσιών, στο πως δηλαδή ο τουριστικός τομέας θα μπορούσε να πάρει μετεωρολογικές και κλιματολογικές πληροφορίες και να τις χρησιμοποιήσει για τη δική του δραστηριότητα, όπως ο δείκτης δυσφορίας, τον οποίον ο ίδιος παρουσίασε.

Στη δική του ομιλία για την κλιματική αλλαγή στην Κύπρο και Ανατολική Μεσόγειο, ο Δρ Γ. Ζίττης, ερευνητής στο Κέντρο Αριστείας για την Κλιματική Αλλαγή και την Ατμοσφαιρική Έρευνα του Ινστιτούτου Κύπρου, είπε ότι, κατά τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες, η θέρμανση της περιοχής έχει ξεπεράσει αρκετά τον μέσο παγκόσμιο πλανητικό όρο και θερμαίνεται, γύρω στους 0,4 βαθμούς Κελσίου, ανά δεκαετία. Προσέθεσε ότι υπάρχει τάση προς ξηρότερες συνθήκες και ότι το τέλος του προηγούμενου αιώνα ήταν η ξηρότερη περίοδος των τελευταίων 500 ετών για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Αντίστοιχη είναι και η βροχόπτωση στην Κύπρο. Σύμφωνα με δεδομένα των τελευταίων 120 χρόνων, τις τελευταίες δεκαετίες βλέπουμε μείωση των βροχοπτώσεων της τάξης 10%-15%, σε σχέση με τις αρχές του περασμένου

αιώνα. Ο Δρ. Ζίττης σημείωσε, επίσης, ότι όλες αυτές οι μεταβολές στην περιοχή είναι θεωρητικά κάτι φυσιολογικό, αφού στην ιστορία του πλανήτη υπήρχε πάντα μια μετάβαση από πιο ξηρές σε υγρές συνθήκες και από πιο θερμές σε πιο ψυχρές εποχές, αλλά αυτό που ανησυχεί ιδιαίτερα είναι ότι αυτή η σύγχρονη κλιματική αλλαγή συμβαίνει πολύ γρηγορότερα από ότι θα περίμεναν και δεν μπορεί να εξηγηθεί με κανέναν από τους άλλους φυσικούς παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν το κλίμα, παρά μόνον, αν ληφθούν υπόψιν οι εκπομπές θερμοκηπικών αερίων και ο ανθρώπινος παράγοντας. Σχετικά με μελλοντικές προβλέψεις, αναφέρθηκε σε δύο σενάρια, ένα αισιόδοξο, το οποίο είναι πολύ κοντά σε αυτά που προνοεί η Συμφωνία του Παρισιού, και ένα απαισιόδοξο, αν συνεχίσουμε με τους σημερινούς ρυθμούς. Στο αισιόδοξο σενάριο, αν ληφθούν έγκαιρα μέτρα η θερμοκρασία θα συνεχίσει να αυξάνεται για 1-2 δεκαετίες και μετά θα σταθεροποιηθεί σε πιο διαχειρίσιμα επίπεδα, ενώ προβλέπονται πολύ μικρές μεταβολές στην βροχόπτωση, και πολύ ηπιότερη θέρμανση. Στο απαισιόδοξο σενάριο, κατεύθυνση προς την οποία φαίνεται να κινούμαστε αυτή τη στιγμή, η θερμοκρασία ενδέχεται να συνεχίσει να αυξάνεται και στο τέλος του αιώνα να ξεπεράσει τους 4-4,5 βαθμούς Κελσίου. Το απαισιόδοξο σενάριο συνεπάγεται επίσης μείωση της βροχόπτωσης, κατά 20%-30%, σε σχέση με τα επίπεδα του προηγούμενου αιώνα και αναμένεται επιμήκυνση της ξηρής περιόδου, κατά 4 περίπου μήνες.

Προβληματίζει ιδιαίτερα και η αύξηση της στάθμης της θάλασσας, δεδομένου ότι οι περισσότερες από τις κρίσιμες υποδομές της Κύπρου, όπως αεροδρόμια, λιμάνια, ηλεκτροπαραγωγικοί σταθμοί, βρίσκονται κοντά στην θάλασσα. Ήδη παρατηρείται αύξηση στη στάθμη της θάλασσας, τάση, η οποία σύμφωνα με τον Δρ. Ζίττη, αναμένεται να συνεχιστεί τον αιώνα που διανύουμε, ξεπερνώντας ενδεχομένως και το μισό μέτρο. Με τα πιο απαισιόδοξα μοντέλα ενδέχεται να ξεπεραστεί το ένα μέτρο στη μέση αύξηση της στάθμης της θάλασσας. Ο Δρ. Ζίττης συμπλήρωσε ότι, τα ακραία φαινόμενα αναμένεται να είναι συχνότερα, εντονότερα ή μεγαλύτερης διάρκειας, και να επηρεάζουν την οικονομία, τη ζήτηση και παραγωγή ενέργειας, υδάτινους πόρους, βιοποικιλότητα, γεωργία και κτηνοτροφία, ανθρώπινη υγεία, μεταφορές, υποδομές, τον τρόπο των ασφαλειών αλλά και τον τουρισμό. Η Ανατολική Μεσόγειος και η Κύπρος βρίσκονται στο επίκεντρο της κλιματικής αλλαγής και η περιοχή θερμαίνεται εντονότερα και γρηγορότερα από άλλες περιοχές του πλανήτη, ενώ παρατηρείται μια τάση προς αρκετά ξηρότερες συνθήκες. Τέλος, ο Δρ. Ζίττης εκτίμησε ότι αυτές οι αλλαγές μπορεί να περιοριστούν σημαντικά σε πολύ πιο διαχειρίσιμα επίπεδα για τον άνθρωπο αλλά και τα οικοσυστήματα, αλλά για να γίνει αυτό χρειάζονται πολύ αποφασιστικά και έγκαιρα μέτρα την επόμενη δεκαετία, με στόχο τη μείωση των εκπομπών και συγκεντρώσεων θερμοκηπικών αερίων.

2.3 Προτεραιότητες κ/ τουριστικής πολιτικής (Συνέντευξη κ/ Υφυπουργού Τουρισμού στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΠΡΟΥ)

Σε πρόσφατη συνέντευξη του (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΠΡΟΥ, 1.10.23 ο κ/ Υφυπουργός Τουρισμού, κ. Κ. Κουμής, με αφορμή εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού (27.09 τ.έ.) επισήμανε τους βασικούς άξονες της κ/ τουριστικής πολιτικής :

- η κ/ Κυβέρνηση έχει ως προτεραιότητες την πράσινη μετάβαση και την προστασία του περιβάλλοντος, ως στοιχεία αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης,
- η λήψη αποφάσεων και ο σχεδιασμός δράσεων για τη στήριξη της πράσινης μετάβασης αποτελεί άμεση ανάγκη και επιτακτική ευθύνη
- έχει δημιουργηθεί διατηρησιακή επιτροπή, με αντικείμενο τη βιώσιμη ανάπτυξη και αειφορία στον τουρισμό,
- δημιουργούνται νέα labels (σήμα ποιότητας ιστορικών ξενοδοχείων της Κύπρου), με στόχο τη διασύνδεση με την τουριστική αγορά της Σ. Αραβίας (ανάδειξη της νέας πόλης NEOM σε θέρετρο υψηλών προδιαγραφών, ίδρυση νέας αεροπορικής εταιρίας RIADH AIR) και τη συνεργασία, με αμοιβαία όφελι,
- το Υφυπουργείο Τουρισμού, έχει ως στόχο να διασφαλίζει ότι τα έργα, που βρίσκονται υπό την εποπτεία του, αναπτύσσονται και λειτουργούν εφαρμόζοντας βέλτιστες περιβαλλοντικές πρακτικές (οι περιβαλλοντικές διακρίσεις και πιστοποιήσεις, που έχουν λάβει οι μαρίνες Λεμεσού και Αγίας Νάπας, αλλά και το καζίνο - θέρετρο, δεν είναι τυχαίες),
- επέκταση της τουριστικής περιόδου, πέραν του θέρους, με γνώμονα την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.

Αξίζει, τέλος, να σημειώσουμε ότι, σύμφωνα με την κ/ Στατιστική Υπηρεσία :

- η κατά κεφαλή δαπάνη τουριστών τον Ιούλιο 2023 ανήλθε σε 867,96 Ευρώ σε σύγκριση με 839,50 Ευρώ, τον Ιούλιο 2022 (αύξηση +3,4%),
- στη μεγαλύτερη κατά κεφαλή δαπάνη προέβησαν οι τουρίστες από την Ολλανδία με 1.165,20 Ευρώ, ενώ στη μικρότερη οι τουρίστες από Ελλάδα με 380,56 Ευρώ,
- οι Βρετανιοί τουρίστες (η μεγαλύτερη τουριστική αγορά με 33,6% του συνόλου των τουριστών, τον Ιούλιο 2023) δαπάνησαν, κατά μέσον όρο, 94,23 Ευρώ, ημερησίως, ενώ οι Ισραηλινοί τουρίστες (η δεύτερη μεγαλύτερη τουριστική αγορά, τον συγκεκριμένο μήνα, με 12,4% του συνόλου) δαπάνησαν, κατά μέσον όρο, 135,44 Ευρώ,
- οι τουρίστες από την Πολωνία (τρίτη μεγαλύτερη αγορά με 5,5%), δαπάνησαν 78,66 Ευρώ, ημερησίως,

- στη μεγαλύτερη ημερήσια διαπώληση προέβλεψαν οι τουρίστες από τον Λίβανο, με 162,52 Ευρώ, έχοντας, όμως, τις λιγότερες ημέρες παραμονής (5,8 ημέρες),
- τη μικρότερη ημερήσια διαπώληση έκαναν οι τουρίστες από την Ελλάδα, με 35,90 Ευρώ, έχοντας, όμως, από τις μεγαλύτερες μέσες διάρκειες παραμονής (10,6 ημέρες),
- το σύνολο των τουριστικών αφίξεων τον Ιούλιο του 2023 έφτασε τις 523.718, ενώ, τον Ιούλιο 2022, ήταν 454.657.

3. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

3.1 Ενδιαφέρον της Freedom Finance Europe για εξαγορά κ/ τράπεζας

Σύμφωνα με συνέντευξη του Δ/ντος Συμβούλου της Freedom Holding, κ. Τιμούρ Τουρλόφ (Πολίτης, 10.10.23), η τράπεζα Freedom Finance Europe, ευρωπαϊκός βραχίονας του προαναφερθέντος διεθνούς επενδυτικού ομίλου, με έδρα το Καζακστάν, αναζητά τράπεζα για εξαγορά στην Κύπρο.

Η Freedom Finance Europe ιδρύθηκε, το 2013, εποπτεύεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Κύπρου και απασχολεί στην Κύπρο, περίπου 200 άτομα. Η επενδυτική πλατφόρμα Freedom24 παρέχει άμεση πρόσβαση σε 15 παγκόσμια χρηματιστήρια, στις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ασία. Συνολικά, η εταιρεία προσφέρει περισσότερο από 1 εκατομμύριο εργαλεία trading, όπως μετοχές, ETF, ομόλογα, δικαιώματα προαίρεσης και συμβάσεις μελλοντικής εκπλήρωσης. Η πλατφόρμα εκτέλεσης χρηματιστηριακών πράξεων Freedom24 αποτελεί τη ναυαρχίδα της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην επίσημη χρήση που έληξε, 31.3.23, η Freedom Holding πραγματοποίησε έσοδα 795,7 εκ. USD, ήτοι αύξηση, κατά +15%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η Freedom διαθέτει τράπεζα στο Καζακστάν και απώτερος στόχος είναι η κ/ τράπεζα να εξελιχθεί σε ψηφιακή πλατφόρμα παροχής τραπεζικών υπηρεσιών σε όλη την Ευρώπη.

Σημειώνεται ότι ο γεννημένος στη Ρωσία επιχειρηματίας από το Καζακστάν βρίσκεται σε λίστα κυρώσεων από την Ουκρανία, ενώ τον Αύγουστο τ.έ., κυκλοφόρησε μια εκτενής αναφορά από τη Hindenburg Research (αμερικανική εταιρεία επενδυτικών ερευνών) που ανέπτυξε τη Freedom Holding σε παραβίαση των δυτικών κυρώσεων σε βάρος της Ρωσίας. Ο κ. Τουρλόφ απορρίπτει τους ισχυρισμούς αυτούς, επικαλούμενος και την τελευταία έκθεση των ελεγκτών της Deloitte.

Σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, στη στάση των κ/ αρχών αξίζει να επισημάνουμε ότι :

- η εταιρεία πέρασε από πολλούς ελέγχους και υπήρξε πολλές φορές επικοινωνία με τη Ρυθμιστική Αρχή,
- λόγω του μεγέθους της, η Freedom εποπτεύεται από την κ/ Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη εταιρεία στο νησί.

Αξίζει να αναφέρουμε, επίσης, ότι:

- η Freedom Holding Corp. έχει μεγάλη επιτυχία στον τραπεζικό τομέα στο Καζακστάν. Είναι μία από τις μεγαλύτερες ψηφιακές τράπεζες ενώ κατέστη, πλέον, μια εκ των συστημικών τραπεζών στο Καζακστάν,
- μέσα σε τρία χρόνια, έγινε ηγέτης στα ενυπόθηκα δάνεια, στη χρηματοδότηση αυτοκινήτων και στην έκδοση χρεωστικών καρτών,
- η τράπεζα διαθέτει μια μεγάλη ομάδα και μεγάλο τεχνολογικό επίπεδο, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί και στην Κύπρο,
- στόχος της καζ/ τράπεζας είναι η αξιοποίηση όλης αυτής της τεχνολογίας για την κυπριακή τους τράπεζα, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως πλατφόρμα ψηφιακής τραπεζικής για όλη την Ευρώπη,

Από σχετική διερεύνηση του Γραφείου μας προκύπτουν τα εξής:

- πρόκειται για έναν πολύ σημαντικό φορολογούμενο στην Κύπρο, (πληρώνει πάνω από 20 εκ. Ευρώ σε φόρους ετησίως), ενώ δεν εξετάζεται η επιλογή εξαγοράς τράπεζας σε άλλη χώρα της ΕΕ, διότι στην Κύπρο η εν λόγω εταιρεία απολαμβάνει της εμπιστοσύνης των τοπικών Ρυθμιστικών Αρχών καθώς και όλο το βασικό προσωπικό, ενώ δεν εξετάζει το ενδεχόμενο δημιουργίας τράπεζας από το μηδέν, δεδομένου ότι το κανονιστικό πλαίσιο είναι ίδιο, είτε πρόκειται για την εξαγορά τράπεζας, είτε για την έκδοση νέας τραπεζικής άδειας,
- η Freedom Finance Europe Ltd είναι stock broker και προσφέρει ηλεκτρονική πλατφόρμα συναλλαγών σε χρηματιστήρια στην Αμερική, την Ευρώπη και την Ασία,
- η Τράπεζα Πειραιώς προωθώντας νέες συνεργασίες με διεθνείς θεσμικούς επενδυτές ανακοίνωσε στις 25.07.23 ότι παρέχει πλήρεις υπηρεσίες Γενικού Εκκαθαριστικού Μέλους και Θεματοφυλακής στην Freedom Finance Europe Ltd, η οποία δραστηριοποιείται, πλέον, ως εξ αποστάσεως μέλος του Χρηματιστηρίου Αθηνών,
- μέρος της αύξησης των, κατά 36,4 εκ. USD, γενικών και διοικητικών εξόδων, το 2022, περιελάμβανε ανθρωπιστική βοήθεια στην Ουκρανία,
- στις 31.3.23 ο αριθμός των χρηματιστηριακών λογαριασμών της εταιρείας χαρτοφυλακίου ήταν, περίπου 370.000, σημειώνοντας αύξηση, κατά 120.000 (48%), σε σχέση με το προηγούμενο οικονομικό έτος. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η αύξηση επενδυτικών λογαριασμών στην ελληνική αγορά ήταν 79,4% μέσα σε διάστημα ενός έτους,
- η πλατφόρμα έχει μηδενικές προμήθειες για τους πελάτες της, ενώ μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις προβλέπονται χρεώσεις, κυρίως για πιο ιδιαίτερα προϊόντα,

- η χρηματιστηριακή αξία του μητρικού ομίλου ανέρχεται περίπου στα 3,4 δισ. USD, ενώ έχει, πάνω από μισό εκατομμύριο πελάτες, στις χώρες, όπου δραστηριοποιείται.

3.2 Πρόσφατη απόφαση κ/ δικαστηρίου για αγωγή σχετική με κούρεμα καταθέσεων ιδιώτη.

Νέα δεδομένα δημιουργεί για καταθέτες, τράπεζες και, ενδεχομένως, για την κ/ Κυβέρνηση η πρόσφατη απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Τετάρτη, 8.11. τ.έ.), η οποία δικαίωσε Ρώσο καταθέτη της Λαϊκής, επιδικάζοντας αποζημιώσεις υπέρ του από την Κυπριακή Δημοκρατία, ύψους 780.000 Ευρώ, ποσόν που θα πρέπει να καταβληθεί από το κράτος. Η αγωγή κατατέθηκε, το 2013, σε βάρος της πρώην Λαϊκής, της τότε επικεφαλής της Αρχής Εξυγίανσης (κα Α. Αντωνιάδου) της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στη βάση των όσων κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι, «η Κυπριακή Δημοκρατία ανέλαβε ευθύνη για την τοποθέτηση των εκπροσώπων της, και ειδικότερα του Προέδρου της Δημοκρατίας ότι δεν επρόκειτο να επιτρέψει «κούρεμα» καταθέσεων, γεγονός που λειτούργησε, δικαιολογημένα, ώστε ο ενάγοντας να μην αποσύρει προγενέστερα τις καταθέσεις του, με αποτέλεσμα να υποστεί πραγματική ζημιά δια της απώλειας τους. Την ευθύνη για την προστασία των καταθετών ανέλαβε η Κυπριακή Δημοκρατία και κυρίως, δια της καταβολής 1,8 δισ. Ευρώ για την αγορά των Δικαιωμάτων Προτίμησης που εξέδωσε η Λαϊκή Τράπεζα τον Ιούνιο του 2012».

Επιπλέον στην απόφαση αναφέρεται ότι το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας (κ. Ν. Αναστασιάδης), «πίστευε ειλικρινά, όταν έκανε τη σχετική δήλωση, πως θα πετύχαινε την αποφυγή του «κουρέματος» των καταθέσεων, ωστόσο και αυτή η εκδοχή, κρίνεται πως ενισχύει το συμπέρασμα του Δικαστηρίου ότι η Κυπριακή Δημοκρατία ανέλαβε την ευθύνη της προστασίας των καταθετών και των δικαιωμάτων τους».

Καταλήγοντας το Δικαστήριο αναφέρει ότι :

α. «Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (ΚΤΚ) επέτρεψε, όπως ο τραπεζικός τομέας επεκταθεί, χωρίς έλεγχο ή προστασία στα συμπεριλαμβανόμενα των καταθετών και χωρίς να παίρνει μέτρα αντιμετώπισης για την έλλειψη ρευστότητας» και προσθέτει, «ότι η Κυπριακή Δημοκρατία ήλπιζε σε δανεισμό, χωρίς στέρεα βάση και η ΚΤΚ δεν προβληματιζόταν για τις πιθανότητες επίτευξης τέτοιου δανεισμού, καθησυχάζομενη ότι η ΚΔ θα κάλυπτε τα ελλείμματα των τραπεζών, με τις ανάγκες των τραπεζών να ήταν άγνωστες, συμπεριφορά αμελής, η οποία επέδρασε επί των συμφερόντων των καταθετών, περιλαμβανομένου του ενάγοντα» και

β. «η ατομείωση των καταθέσεων του ενάγοντα οφειλόταν στις αμελείες πράξεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και στη σοβαρή αμέλεια της κ/Κεντρικής Τράπεζας και όχι σε λόγους που αφορούν τους κανόνες της αγοράς» και ότι, «η οικονομική κρίση που έπληξε την Κύπρο, το 2009, δεν αντιμετωπίστηκε, ως θα έπρεπε από την κ/Κυβέρνηση, ως του υπεύθυνου θεσμού για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και προστασία της οικονομίας, αλλά ούτε και από την ΚΤΚ ως θεσμικού οργάνου - ετόπη, που ήταν ο προστάτης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, της ορθής λειτουργίας των τραπεζών και της προστασίας των καταθετών, μεταξύ αυτών, και του ενάγοντα. Επακόλουθο όλων, ήταν η παραβίαση του δικαιώματος της περιουσίας του ενάγοντα».

Αναφορικά με την ουσία της εκδίκασης της συγκεκριμένης υπόθεσης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, «ενόψει όλων των ανωτέρω με την αφαίρεση, από το ποσό των καταθέσεων, ήτοι 1.629.556,81 Ευρώ, του ποσού των 748.723,91 Ευρώ και των 100.000,00 Ευρώ, απομένει το ποσό των 780.832,90 Ευρώ. Αυτή είναι η οικονομική ζημιά και απώλεια του ενάγοντα συνολικά, κατά την ημέρα της ολοκλήρωσης της αγωγής του»

Την υπόθεση χειρίστηκε ο δικηγόρος Α. Θεοφίλου με κα. Α. Παύλου για Α. Chr. Θεοφίλου LLC, ενώ τους εναγόμενους εκπροσώπησαν οι κ.κ. Θ. Ραφτοπούλου για Α. Ευαγγέλου & Σία ΔΕΠΕ την Κεντρική Τράπεζα και Ζ. Ερωτοκρίτου για τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Καταθετών Λαϊκής Τράπεζας (ΣΥΚΑΛΑ), κ. Α. Παπακωνσταντίνου σε δηλώσεις του συνεχάρη τον δικαστή «που, για πρώτη φορά, αποφάσισε να μπει σε βάθος στις λεπτομέρειες αυτής της υπόθεσης». Όσον αφορά, στο αν η απόφαση του δικαστηρίου, μπορεί να δημιουργήσει δεσμευτικό δικαστικό προηγούμενο, ο κ. Παπακωνσταντίνου σημείωσε ότι για όσες υποθέσεις έχουν απορριφθεί στο δικαστήριο, έχει παρέλθει το αγώγιμο δικαίωμα, ωστόσο θα επιδράσει θετικά στο σύνολο των υποθέσεων, που εκκρεμούν. Σημειώνουμε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο είχε απορρίψει στο παρελθόν αίτημα του Συνδέσμου, όπως δικαστεί μια πιλοτική υπόθεση για όλες.

Τέλος, σημειώνεται ότι:

- Η σημαντική διαφορά της συγκεκριμένης υπόθεσης, της οποίας ο καταθέτης δικαίωθηκε, είναι ότι η υπεράσπιση στηρίχθηκε, όχι τόσο στο γεγονός του κουρέματος το 2013, όσο στην αμέλεια (το Δικαστήριο εξέτασε προηγούμενες πράξεις και παραλείψεις κ/Κυβερνήσεων και της ΚΤΚ, προγενέστερων της κρίσης του 2013), που οδήγησε στο κούρεμα καταθέσεων.
- Σύμφωνα με το κ/ δικαίο υπάρχει προθεσμία 42 ημερών, προκειμένου το κ/ Δημόσιο να ασκήσει έφεση και σύμφωνα με δημοσιεύματα, ο Γενικός

Εισαγγελέας πρόκειται να ασκήσει έφεση στην εν λόγω απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (τελικά ασκήθηκε έφεση από την κ/δημοκρατία).

- Με βάση τη συνθήκη πορεία των δικών στην Κύπρο απαιτείται διάστημα 4-5 χρόνια, προκειμένου να δικαστεί έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο.
- Σε περίπτωση έκδοσης παρόμοιων αποφάσεων και επιβεβαίωσής της από Ανώτατο Δικαστήριο, μπορεί να προκύψουν δημοσιονομικές επιπτώσεις προς το Δημόσιο Ταμείο (άγνωστο, μέχρι στιγμής ύψους), όμως παρά το γεγονός ότι «για όσες υποθέσεις έχουν απορριφθεί στο δικαστήριο έχει παρέλθει το αγώγιμο δικαίωμα, η απόφαση θα επιδράσει θετικά στο σύνολο των υποθέσεων, που εκκρεμούν».
- Εντός Δεκεμβρίου 2023, θα λειτουργήσει η διαδικτυακή πλατφόρμα για αιτήσεις όσων επηρεάστηκαν από τις αποφάσεις του 2013 (κουρεμένους καταθέτες, κατόχους αξιονόγραφων και μετόχων) για να υποβάλουν αιτήσεις για στήριξη τους από το Ταμείο Αλληλεγγύης, που έχει συστήσει η κ/Κυβέρνηση, με τις πρώτες εκταμιεύσεις να αναμένονται εντός του 2024.

3.3 Εγκαίνια νέων γραφείων της MUFG (Mitsubishi UFJ Financial Group) Investor Services στη Λεμεσό

Πραγματοποιήθηκαν, παρουσία του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδη και του Πρέσβη της Ιαπωνίας στην Κύπρο, κ. Yamawaki Yoshio την Τετάρτη 13.09 τ.έ. στη Λεμεσό τα εγκαίνια των γραφείων της MUFG Investor Services, (θυγατρική επιχείρηση της Mitsubishi UFJ Financial Group). Η εν λόγω εταιρία άνοιξε, στις 31.03.2022, νέο Λειτουργικό Κέντρο στην Κύπρο, με στόχο, τόσο την υποστήριξη της ταχείας ανάπτυξης της σε όλη την Ευρώπη, όσο και τη δραστηριότητα του Ομίλου παγκοσμίως. Η Mitsubishi UFJ Financial Group (MUFG) αποτελεί παγκόσμιο χρηματοοικονομικό όμιλο (η μεγαλύτερη τράπεζα της Ιαπωνίας), με έδρα το Τόκυο, πλέον των 360 ετών ιστορίας κι ένα παγκόσμιο δίκτυο, περίπου 2.500 γραφείων, σε περισσότερες από 50 χώρες. Το 2023, η Mitsubishi UFJ Financial Group ήταν στη 14η θέση της παγκόσμιας κατάταξης, με ενεργητικό της τάξεως των 2,89 τρις. USD. Ο Όμιλος έχει 129.000 υπαλλήλους και προσφέρει υπηρεσίες, όπως εμπορική, κατασκευαστική τραπεζική, χρεόγραφα, πιστωτικές κάρτες, χρηματοδότηση καταναλωτών, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και χρηματοδοτική μίσθωση, ενώ οι μετοχές του διαπραγματεύονται στα Χρηματιστήρια Αξιών του Τόκυο, της Ναγκόγια και Νέας Υόρκης.

Ειδικότερα, η MUFG Investor Services δραστηριοποιήθηκε, την τελευταία δεκαετία, στον κλάδο διαχείρισης εναλλακτικών επενδύσεων ως κορυφαίος πάροχος υπηρεσιών εξυπηρέτησης περιουσιακών στοιχείων και διαχείρισης τραπεζικών λύσεων. Η Mitsubishi UFJ Financial Group Inc. (MUFG) εισήλθε στον κλάδο της εναλλακτικής διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, το 2013, με την εξαγορά του Ομίλου Butterfield Fulcrum. Τα επόμενα χρόνια, αναπτύχθηκε περαιτέρω, μέσω της εξαγοράς της UBS Alternative Fund Services, της Meridian Fund Services Group, της Neuberger Berman's Capital Analytics, της Guggenheim Investments' Rydex Fund Services και της διαχείρισης των hedge funds της Maitland. Με την απόκτηση και επιτυχή ενσωμάτωση αυτών των εταιρειών στο MUFG Investor Services, ο Όμιλος προσφέρει στους πελάτες του χρηματοδότηση κεφαλαίων, τραπεζικές εργασίες, δανεισμό τίτλων, θεματοφυλακή, υπηρεσίες συναλλάγματος FX (FOREX) και συμβουλευτικές υπηρεσίες. Σημειώνεται ότι, πρόκειται για έναν παγκόσμιο ηγέτη στη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, (4^{ος} παγκοσμίως μεγαλύτερος διαχειριστής επενδυτικών κεφαλαίων), υποστηρίζει 2620 funds, διαχειρίζεται περιουσιακά στοιχεία, ύψους 785 δις. USD και 502 μεγάλους πελάτες.

Η MUFG Investor Services, αξιοποιώντας το οικονομικό και γνωσιακό κεφάλαιο της Mitsubishi UFJ Financial Group Inc., παρέχει λύσεις εξυπηρέτησης περιουσιακών στοιχείων σε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών (χρηματοδότηση κεφαλαίων και ρευστότητας, δανεισμό τίτλων από αναπρόσωπο, λύσεις FX Global Custody - υπηρεσίες παγκόσμιας επιμελείας, όπως φύλαξη περιουσιακών στοιχείων σε ειδικούς λογαριασμούς δίκτυο υποθεματοφυλακών, πρόσβαση σε διεθνείς αγορές, παροχή υπηρεσιών φύλαξης τίτλων, υπηρεσίες θεματοφύλακα για OEE και ΟΣΕΚΑ κ.λπ.).

Σύμφωνα με τον Δ/ντα Σύμβουλο της MUFG Investor Services στην Κύπρο, κ. Ι. Μάτση, οι ανταγωνιστές (οι μεγαλύτεροι διαχειριστές κεφαλαίων παγκοσμίως) παρατηρούν, ήδη, την τεράστια επιτυχία της εταιρίας (πρόκειται για μία blue chip εταιρία) στην Κύπρο και πιθανότατα θα ακολουθήσουν και αυτοί, παρέχοντας περαιτέρω θέσεις εργασίας στο νησί, ενώ η MUFG, επέλεξε την Κύπρο, μεταξύ επιχειρησιακών κέντρων, όπως η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Μόλτα. Επιπρόσθετα, λόγω των ευνοϊκών συνθηκών (αγγλόφωνο και εξαιρετικά κατρητισμένο εργατικό δυναμικό) ο αρχικός σχεδιασμός, που προέβλεπε 50 εργαζομένους, αναθεωρήθηκε και ανήλθε στους 400 (αυτήν τη στιγμή απασχολούνται περίπου 200). Αν ληφθεί υπόψη, ότι το σύνολο των εργαζομένων ανέρχεται, περίπου σε 1800, τότε καθίσταται φανερό ότι, το Γραφείο Λεμεσού θα απασχολεί περίπου το 20% των εργαζομένων της MUFG Investor Services παγκοσμίως. Το νέο Λειτουργικό Κέντρο Κύπρου αναμένεται να εισφέρει στην κ/οικονομία έσοδα 40 εκ. Ευρώ ετησίως, ενισχύοντας τις κ/εξαγωγές υπηρεσιών.

Κριτήρια επιλογής αποτελέσαν η δυνατότητα πρόσληψης υψηλών προσόντων αγγλόφωνου προσωπικού, το υψηλό επίπεδο διαβίωσης, το χαμηλό κόστος ζωής και ο χαμηλός φόρος εισοδήματος, που αναμένεται να προσελκύσει το αλλοδαπό προσωπικό της εταιρίας να εγκατασταθεί και να εκπαιδευτεί το επιτόπιο καθώς και η ύπαρξη υπηρεσιών υποστήριξης (ειδικά στον λογιστικό και νομικό τομέα). Η Κύπρος ως επιλογή, ικανοποιεί, ουσιαστικά, κάθε απαίτηση, της γεωγραφικής θέσης συμπεριλαμβανομένης (πολύ κοντά στον Λίβανο, το Ισραήλ, τις χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλτου - GCC - και την Αφρική, καθιστώντας την, ιδανική βάση για την εξυπηρέτηση των πελατών). Οι κ/επαγγελματίες, που προσλαμβάνονται έχουν τη δυνατότητα να εξυπηρετήσουν μια διεθνή πελατειακή βάση.

Σημειώνεται, επίσης, ότι η λειτουργία εκ μέρους της MUFG Investor Services ενός νέου Λειτουργικού Κέντρου στη Λεμεσό (διατηρεί 17 παγκοσμίως) σηματοδοτεί την καθιέρωση της Κύπρου, ως χρηματοπιστωτικού και επιχειρηματικού κέντρου στην περιοχή, γεγονός, που επιτρέπει τη λειτουργία, ενός ακόμη σημαντικού ευρωπαϊκού της κόμβου (διατηρεί κέντρο, σε Δουβλίνο, Λονδίνο και Λουξεμβούργο). Άλλωστε από το 2019, η MUFG Investor Services επανεξετάζει τακτικά το γεωγραφικό της αποτύπωμα, με έμφαση στον στρατηγικό εντοπισμό επιχειρησιακών κέντρων, όπου υπάρχει υποδομή υψηλής ποιότητας και άμεσα διαθέσιμες δεξαμενές ταλέντων).

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδης, στον χαιρετισμό του στην τελετή των εγκαίνιων των νέων γραφείων της επενδυτικής εταιρείας MUFG, στη Λεμεσό:

- αναφέρθηκε στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κ/οικονομίας και στις δράσεις της Κυβέρνησης για την προσέλκυση επενδυτών,
- εισηγήθηκε ότι οι δράσεις της κ/κυβέρνησης καθοδηγούνται από το «Όραμα 2035», το μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχέδιο για την οικονομία, την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας και την προσέλκυση μεγάλων επενδύσεων,
- πρόσθεσε ότι η διασφάλιση της φήμης της Κύπρου ως αξιόπιστου οικονομικού κέντρου είναι ύψιστης προτεραιότητας για την κ/κυβέρνηση, η οποία θα εκπονήσει μελέτη για την ενίσχυση της διακυβέρνησης και της εποπτείας των παρόχων διοικητικών υπηρεσιών,
- σημείωσε ότι πέραν των δράσεων για προσέλκυση νέων επενδυτών, η Κυβέρνηση διατηρεί διαύλους επικοινωνίας με τους υφιστάμενους επενδυτές, με στόχο τη δημιουργία ενός ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, που προωθεί τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα,
- τόνισε ότι οι προσπάθειες της Κύπρου για βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος εντάσσονται στη Στρατηγική Προσέλκυσης Επενδύσεων και Ταλέντων, που ξεκίνησε η προηγούμενη κυβέρνηση το 2022 για την εδραίωση μίας ανθεκτικής και παραγωγικής οικονομίας.
- Τέλος, επισημαίνεται το ενδιαφέρον της MUFG Investor Services να ανοίξει νέο Λειτουργικό Κέντρο και στην Ελλάδα, δεδομένου ότι έχουν ήδη κάνει διερευνητικές επαφές, με ενθαρρυντικά αποτελέσματα.

3.4 Ενίσχυση την παρουσία της στην Κύπρο η Ernst & Young

Θέματα προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και οικονομίας συζητήθηκαν, σύμφωνα με δημοσιεύματα κ/τύπου (Stockwatch 22.09. τ.έ.), κατά τη διάρκεια συνάντησης στη Νέα Υόρκη του Προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδη, με την ηγεσία της εταιρείας «Ernst and Young», με επικεφαλής την κα Julie Linn Teigland, Δ/ντρια Συντάκτο της εταιρείας για την περιοχή Ευρώπης Μέσης Ανατολής και Αφρικής. Στη συνάντηση παρούσα ήταν και η ηγεσία της εταιρείας στην Κύπρο.

Η εταιρεία ανακοίνωσε πως θα ενισχύει την παρουσία της στην Κύπρο, αξιοποιώντας την ως κόμβο παροχής υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή. Όπως ανακοινώθηκε και από την Προεδρία της κ/ Δημοκρατίας, κατά τη συνάντηση, συζητήθηκαν θέματα οικονομίας, προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και του περιφερειακού στρατηγικού ρόλου της Κύπρου.

Η ηγεσία της «Ernst and Young» επανέλαβε την εμπιστοσύνη της στην Κύπρο και ανακοίνωσε στον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας ότι θα δυπλασιάσει τις επενδύσεις της σε ανθρώπινο δυναμικό, στους τομείς της τεχνολογίας και των συμβουλευτικών υπηρεσιών, σε θέματα στρατηγικής στη Κύπρο, αξιοποιώντας την ως κόμβο παροχής υπηρεσιών της ευρύτερης περιοχής.

Τέλος, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπογράμμισε, κατά τη συνάντηση, ότι η προσέλκυση ποιοτικών επενδύσεων σε τομείς, όπου μπορεί η Κύπρος να αναδειχθεί σε περιφερειακό κόμβο αποτελεί βασική προτεραιότητα της κυβέρνησης του και προς αυτή την κατεύθυνση εστιάζονται και οι πολιτικές που προωθεί ενώ σημειώνεται και η γενικότερη τάση ενίσχυσης και αναβάθμισης της Κύπρου ως χρηματοοικονομικού κέντρου στην ευρύτερη περιοχή.

3.5 Αποχώρηση της Wargaming από την Ελληνική Τράπεζα

Η εταιρεία διαδικτυακών βιντεοπαιχνιδιών Wargaming (εταιρεία λευκορωσικών συμφερόντων) συμφώνησε την πώληση προς την Eurobank ολόκληρου του ποσοστού που κατέχει στο μετοχικό κεφάλαιο της Ελληνικής Τράπεζας, έναντι 65,9 εκατ. Ευρώ, κάτι που αντιστοιχεί σε 2,35 Ευρώ, ανά μετοχή. Το ποσοστό αυτό, ανολογεί στο 6,8% του

συνόλου ή σε 28.023.767 μετοχές.

Σύμφωνα με ανακοίνωση της Wargaming (31.8. τ.έ.), το τίμημα μπορεί να προσαρμοστεί, μεταξύ άλλων, ανάλογα με την ημερομηνία της ολοκλήρωσης της συναλλαγής και τους όρους της επακόλουθης δημόσιας πρότασης, που θα πρέπει η Eurobank να υποβάλει, αφού το ποσοστό της στην Ελληνική ξεπεράσει το 30%.

Ταυτόχρονα, ταμεία συνταξιοδοτικών παροχών της ανώτατης διεύθυνσης της Wargaming επίσης συμφώνησαν την πώληση ολόκληρου του ποσοστού μετοχών της Ελληνικής Τράπεζας που κατέχουν, που αντιστοιχεί στο 0,4% ή 1.686.245 μετοχές έναντι 4,0 εκατ. Ευρώ, δηλαδή 2,35 Ευρώ, ανά μετοχή, με τους ίδιους λουτούς όρους. Οι πωλήσεις υπόκεινται στις εγκρίσεις των αρμόδιων εποπτικών αρχών και θα ολοκληρωθούν μετά την πλήρη εκπλήρωσή τους. Μέχρι τότε η Wargaming και τα ταμεία συνταξιοδοτικών παροχών της Ανώτατης Διεύθυνσής της θα συνεχίσουν να διατηρούν την πλήρη νομική και πραγματική κυριότητα των μετοχών προς πώληση, καθώς και όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτές.

Στη σχετική ανακοίνωση σημειώνεται, ότι «στόχος της Wargaming, με την επένδυσή της στην Ελληνική Τράπεζα ήταν η στήριξη της κ/οικονομίας και η δημιουργία μιας υγιούς τράπεζας, ο οποίος έχει πλήρως επιτευχθεί. Η πώληση της επένδυσής της Wargaming προς την Eurobank, αποτελεί πώληση σε έναν αξιόπιστο ανταγωνιστικό, ο οποίος μπορεί να προσθέσει αξία στην Ελληνική, και δεν αποτελεί συναλλαγή με ένα ευκαιριακό ταμείο».

Άλλωστε, η συνολική επένδυση της Wargaming στην Ελληνική ανήρχετο στα 127 εκ. Ευρώ. Η εταιρεία συμμετείχε στην αύξηση κεφαλαίου της τράπεζας, το 2013, αφού η Ελληνική, εν μέσω της τότε οικονομικής κρίσης, ήταν η μοναδική τράπεζα στην Κύπρο, που κάλυψε τις κεφαλαιακές της ανάγκες από τον ιδιωτικό τομέα, χωρίς κρατική στήριξη ή και κούρεμα καταθέσεων. Η Wargaming στήριξε όλες τις αυξήσεις κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας, κατά την τελευταία δεκαετία.

Η Eurobank S.A. κατέχει ήδη ποσοστό 29,2% στην Ελληνική Τράπεζα και συνεπώς, μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, καθώς και των πρόσφατων συμφωνιών για την απόκτηση ποσοστού 17,3% από την Porpy S.a.r.l και 1,6% από τη Senvest Management LLC, η συμμετοχή της Eurobank S.A. στο μετοχικό κεφάλαιο της Τράπεζας θα ανέλθει σε 55,3%.

3.6 Νομοσχέδιο για τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο

Την κατάθεση νομοσχεδίου στη Βουλή, εντός των αρχών Νοεμβρίου τ.έ., για τη διύρυνση των αρμοδιοτήτων του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου, στο πλαίσιο των κυβερνητικών μέτρων για την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και των εκποιήσεων, προανήγγειλε ο κ/ Υπουργός Οικονομικών κ. Μ. Κεραυνός. Μιλώντας ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών, κατά τη συζήτηση του κρατικού προϋπολογισμού του 2024 και ερωτηθείς σχετικά, είτε ότι η πρόταση της Κυβέρνησης είναι έτοιμη και θα κατατεθεί τις επόμενες μέρες στη Βουλή, έκανε δε ιδιαίτερη αναφορά στο γεγονός ότι το νομοσχέδιο διευρύνει τις αρμοδιότητες του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου.

Συγκεκριμένα, το εν λόγω νομοσχέδιο, που τροποποιεί τους περί σύστασης και λειτουργίας του Ενιαίου Φορέα Εξώδικης Επίλυσης Διαφορών Χρηματοοικονομικής Φύσεως και του οποίου η κατάθεση αναμένεται, αρχές Νοεμβρίου 2023, εξετάζεται από τα κοινοβουλευτικά κόμματα, τον Σύνδεσμο Τραπεζών, τον Σύνδεσμο Εταιρειών Εξαγοράς Πιστώσεων και τον Σύνδεσμο Καταναλωτών για τυχόν παρατηρήσεις και διευκρινίσεις, πριν αυτό παρασπεμφθεί στον Γενικό Εισαγγελέα για νομοτεχνική επεξεργασία και κατατεθεί στη Βουλή, αφού προηγουμένως, θα έχει εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Το ν/δ έχει εμπλουτιστεί με τροποποιήσεις, οι οποίες ενισχύουν σημαντικά τις αρμοδιότητες του Φορέα και παρέχουν μεγαλύτερες εξουσίες στον εκάστοτε Επίτροπο και τον/την Βοηθό Χρηματοοικονομικό Επίτροπο για να καταστεί πιο αποτελεσματικός ο Οργανισμός.

Οι βασικές αλλαγές που ξεχωρίζουν, είναι, μεταξύ άλλων, η επέκταση της «λίστας» των υπό εξέταση παρασπόνων. Στην εν λόγω πρόνοια, προστίθενται ειδικότερα, αυξημένες αρμοδιότητες στον/την Βοηθό Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου, οι οποίες, επί μια δεκαετία, ήταν εξαιρετικά περιορισμένες. Ο/Η Βοηθός Χρηματοοικονομικός Επίτροπος θα επιλαμβάνεται παρασπόνων, που θα αφορούν δάνεια, μέχρι 50.000 Ευρώ, ενώ ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος θα επιλαμβάνεται παρασπόνων από δανειολήπτες, για ποσά, από 51.000 Ευρώ έως 150.000 Ευρώ και για παράσποννα, που θα αφορούν δάνεια άνω των 250.000 Ευρώ θα επιλαμβάνονται και οι δύο. Σημαντική αλλαγή έγινε και στο πλαίσιο της επέκτασης των αρμοδιοτήτων του Φορέα σε ότι αφορά στον διορισμό στον διορισμό διαμεσολαβητή για τις αναδιάρθρωσεις δανείων.

Σε ότι αφορά στη σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα αυτή θα αποτελείται από επτά μέλη. Το ΔΣ θα απαρτίζεται από Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο και πέντε άλλα μέλη, που θα διορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο., κατόπιν σύστασης της εκάστοτε αρμόδιας αρχής προς τον Υπουργό Οικονομικών, ως ακολούθως. Στη θέση του Προέδρου και του Αντιπροέδρου θα διορίζονται εκπρόσωπος του ΥΠΟΙΚ και εκπρόσωπος του Υπουργείου Ενέργειας, Ενέργειας και Βιομηχανίας αντίστοιχα. Στη

θέση των υπόλοιπων 5 μελών του ΔΣ θα διορίζονται, ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Εμπορίου, ένας εκπρόσωπος του ΥΠΟΙΚ, ένας εκπρόσωπος της Κεντρικής Τράπεζας, ένας εκπρόσωπος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και ένας εκπρόσωπος της Υπηρεσίας Ελέγχου Ασφαλιστικών Εταιρειών. Περαιτέρω, διευκρινίζεται ότι, ανεξάρτητα από τις διατάξεις του παρόντος εδαφίου, πρόσωπο, που κατέχει σήμερα θέση μέλους στο ΔΣ του φορέα, περιλαμβανομένου του Προέδρου και του Αντιπροέδρου θα εξακολουθεί να κατέχει τη θέση αυτή, υπό τους ίδιους όρους, μέχρι να ολοκληρωθεί η θητεία του.

3.7 Έρευνα από κ/ Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού (ΕΠΑ) για την εξαγορά από τη Eurobank του πλειοψηφικού πακέτου της Ελληνικής Τράπεζας

Η κ/Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού αποφάσισε να κινηθεί διαδικασία διερεύνησης της εξαγοράς μετοχικού κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας από την Eurobank, εκφράζοντας αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα της αγοροπωλησίας με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά. Η έρευνα πρέπει να ολοκληρωθεί, εντός τεσσάρων μηνών, από την ημερομηνία, κατά την οποία υποβλήθηκαν στην Υπηρεσία όλες οι αναγκαίες πληροφορίες.

Ειδικότερα, σύμφωνα με σχετικό Δελτίο Τύπου που εξέδωσε η κ/Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, σε συνδυασμό με τα στοιχεία που πραγματοποιήθηκαν στις 30/10/2023, «αφού έλαβε υπόψη την γραπτή έκθεση της Υπηρεσίας της διαπίστωσε ότι, η εν λόγω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση εμπίπτει στις πρόνοιες του περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμου του 2014 (Νόμος αρ. 83(Ι)/2014) και προκαλεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά».

Συγκεκριμένα, η κ/Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, συνεκτιμώντας όλα τα στοιχεία, που τέθηκαν ενώπιόν της, κατέληξε ότι η εν λόγω συγκέντρωση δημιουργεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά της με τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά παροχής υπηρεσιών καταθέσεων και στην αγορά παροχής υπηρεσιών χορηγήσεων. Στην εκτίμησή αυτή, οδηγούν τα υψηλά μερίδια αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, ο βαθμός συγκέντρωσης στις εν λόγω αγορές, το γεγονός ότι τα εμπλεκόμενα μέρη ενδέχεται να συνιστούν στενούς ανταγωνιστές, το αμφίβολον περί εξακολούθησης ύπαρξης δυνατότητας αλλαγής προμηθευτή, κατά τα επόμενα έτη, καθώς και η ενδεχόμενη αδυναμία αύξησης της προσφοράς υπηρεσιών από πλευράς των λοιπών τραπεζικών ιδρυμάτων.

Επίσης, η κ/ΕΠΑ ανησυχεί ότι η εν λόγω κοινοποιηθείσα συγκέντρωση ενδεχομένως να οδηγήσει σε εναρμονισμένες πρακτικές ως προς την οριζόντια επικάλυψη των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στις επηρεαζόμενες αγορές παροχής υπηρεσιών χορηγήσεων και παροχής υπηρεσιών καταθέσεων. Τέλος, επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο διεξαγωγής πλήρους διερεύνησης της συγκέντρωσης και σύμφωνα με το άρθρο 26 του Νόμου 83(Ι)/2014, παρέχεται η δυνατότητα σε πρόσωπα, που δύναται να επηρεαστούν άμεσα από την απόφαση της Επιτροπής, αλλά δεν συμμετέχουν στη συγκέντρωση, να υποβάλουν τις απόψεις τους, κατά τρόπο και χρόνο, ώστε να μην παραβιάζεται η προβλεπόμενη προθεσμία.

Σημειώνουμε ότι από τα τέλη Αυγούστου 2023, ο επενδυτικός οίκος FITCH επεσήμανε ότι «ο πλήρης αντίκτυπος της προγραμματισμένης εξαγοράς και για τις δύο τράπεζες δεν θα είναι ξεκάθαρος, μέχρι την ολοκλήρωση των συναλλαγών και την συνακόλουθη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής (δημόσιας) προσφοράς και τόνισε ότι η περαιτέρω αύξηση της συμμετοχής της Eurobank στην Ελληνική, σχετίζεται με την πρόθεση της για απόκτηση και έλεγχο της κ/τράπεζας, βάσει της στρατηγικής για εδραίωση της σε βασικές αγορές του εξωτερικού» προσθέτοντας ότι «είναι μεγάλη η πιθανότητα να αποκτήσει η Eurobank πλειοψηφικό έλεγχο στην Ελληνική Τράπεζα, μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής προσφοράς, ενώ το τελικό μερίδιο της καθώς και ο κεφαλαιακός αντίκτυπος της εξαγοράς, είναι ακόμη άγνωστα (θα είναι αποτέλεσμα του αριθμού των μετοχών, που θα αποκτηθούν τελικά, την τιμή που θα καταβληθεί και την αρνητική υπεραξία που είναι πιθανόν να προκύψει από την εξαγορά)».

Σύμφωνα με τον οίκο, στο τέλος Μαρτίου 2023, τα περιουσιακά στοιχεία της Ελληνικής Τράπεζας, ύψους 20,2 δις. Ευρώ αντιστοιχούσαν στο 20% των συνδυασμένων συνολικών περιουσιακών στοιχείων της Eurobank. «Εάν ολοκληρωθεί, η εξαγορά θα βελτιώσει το επιχειρηματικό μοντέλο της Eurobank, αυξάνοντας την γεωγραφική διαφοροποίηση και θα έχει ως αποτέλεσμα ένα καλύτερο ισοζύγιο μεταξύ λιανικών και εταιρικών τραπεζικών δραστηριοτήτων». Επίσης, η Eurobank διαθέτει δείκτη κόκκινων δανείων, 5,9% (εξαιρουμένων των δανείων που βρίσκονται σε πτωλοποίηση), ενώ ο αντίστοιχος δείκτης της Ελληνικής είναι στο 3,4% (εξαιρουμένων των δανείων που καλύπτονται από το Σχέδιο Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων). Επιδρόσθη, κρίνοντας από το τίμημα της εξαγοράς, που η Eurobank κατέβαλε στην Pimco και την Senvest (2,35 Ευρώ, ανά μετοχή), ο Fitch εκτιμά ότι η εξαγορά όλου του μετοχικού κεφαλαίου της Ελληνικής θα στοιχίσει στην Eurobank περίπου 700 εκ. Ευρώ.

Τέλος, υπενθυμίζεται ότι η Eurobank A.E. προέβη τελευταία, σε κινήσεις απόκτησης του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών της Ελληνικής, εξαγοράζοντας το σύνολο των μετοχών της Wargaming και της Porpy S.a.r.l, καθώς και ενός 1,6% από τη Senvest Management LLC. Με την λήψη των απαιτούμενων εποπτικών εγκρίσεων -

συμπεριλαμβανομένης και της έγκρισης από την κ/ΕΠΑ - η συμμετοχή της Eurobank A.E. στο μετοχικό κεφάλαιο της Ελληνικής θα ανέλθει στο 55,3%, αποκτώντας έτσι και επίσημα το πλειοψηφικό πακέτο. Ακολούθως, η Eurobank A.E θα πρέπει υποχρεωτικά να υποβάλει δημόσια πρόταση για εξαγορά του συνόλου των μετοχών της Ελληνικής Τράπεζας.

3.8 Επενδυτικές κινήσεις της EUROBANK για την εξαγορά της Ελληνικής Τράπεζας

Ενισχύεται περαιτέρω η παρουσία της Eurobank στην Κύπρο με την εξαγορά σε μία μόλις εβδομάδα επιπλέον μερίδιο 26,1% του μετοχικού κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας, αυξάνοντας το συνολικό της ποσοστό στην κυπριακή τράπεζα στο 55,3%. Οι κινήσεις αυτές της Eurobank ευθυγραμμίζονται πλήρως με τη στρατηγική της διοίκησης για ενίσχυση της παρουσίας της στο εξωτερικό, από όπου αποκομίζει σημαντικά κέρδη τα τελευταία χρόνια. Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι σε δηλώσεις του στο Bloomberg τον Ιούλιο 2023, ο Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος και Εκτελεστικό Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και Υπεύθυνος για τις Διεθνείς Δραστηριότητες της Eurobank, κ. Σταύρος Ιωάννου, αποκάλυψε τα σχέδια της τράπεζας να αποκτήσει πλήρη "κάποια στιγμή" έλεγχο της Ελληνικής Τράπεζας στην Κύπρο. Παράλληλα, αναφέρθηκε στα σχέδια της Eurobank να επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε Σαουδική Αραβία, Ντουμπάι, Ινδία και Ισραήλ, με έμφαση στο wealth management, το οποίο, σύμφωνα με τον ίδιο, παρουσιάζει σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης στις εν λόγω αγορές. Συμπλήρωσε, επίσης, ότι «για να είμαστε επιτυχημένοι, πρέπει να αυξήσουμε το αποτύπώμά μας και αυτό μπορεί να επιτευχθεί, μόνο όταν αυξήσουμε τις αγορές, στις οποίες δραστηριοποιούμαστε» και ότι "στις υπό ανάπτυξη αγορές πρέπει να εισέλθουμε αρκετά νωρίς για να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες".

Οι τρεις πρόσφατες κινήσεις της Eurobank στην Κύπρο ήταν :

- Στις 23.8.23 εξαγόρασε ποσοστό 17,3% από την Poryy S.a.r.l. έναντι συνολικού τιμήματος 167,9 εκατ. Ευρώ ή 2,35 Ευρώ/μετοχή. Σημειώνεται ότι, μέχρι τότε, η τράπεζα κατείχε ήδη ποσοστό 29,2% στην Ελληνική Τράπεζα, το οποίο διευρύνθηκε στο 46,5%.
- Μετά από δύο μόλις ημέρες (25.8.ε.ε.) εξαγόρασε το 1,6% της Ελληνικής Τράπεζας από τη Servent Management, έναντι συνολικού τιμήματος 15,5 εκατ. Ευρώ ή 2,35 ευρώ/μετοχή, ενισχύοντας το ποσοστό της στο 48,1%.
- Πέντε μέρες αργότερα (30.8.23) απέκτησε επιπλέον 7,2% έναντι τιμήματος 69,8 εκατ. Ευρώ ή 2,35 Ευρώ/μετοχή, ενισχύοντας περαιτέρω το ποσοστό της στο 55,3%

Η στρατηγική της διοίκησης φαίνεται να δικαιώνεται πλήρως από τα ισχυρά χρηματοοικονομικά αποτελέσματα των επενδύσεών της στο εξωτερικό και ιδιαίτερα στην Κύπρο. Το α' εξάμηνο του 2023, ο όμιλος Eurobank κατέγραψε προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη από διεθνείς δραστηριότητες 205 εκατ. Ευρώ, έναντι 97 εκατ. Ευρώ, το α' εξάμηνο του 2022. Από την Κύπρο προέρχεται το 15% της συνολικής κερδοφορίας του Ομίλου (91 εκατ. Ευρώ), ενώ από τη Βουλγαρία το 13% (77 εκατ. Ευρώ), σύμφωνα με τα αποτελέσματα του α' εξαμήνου του 2023 (προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη).

Ειδικά η απόφαση της διοίκησης να επενδύσει περαιτέρω στην Ελληνική Τράπεζα φαίνεται να έχει στέρεες βάσεις, καθώς σύμφωνα με τα αποτελέσματα α' εξαμήνου 2023, που ανακοίνωσε η διοίκηση της Ελληνικής Τράπεζας τέλος Αυγούστου 2023, τα καθαρά κέρδη ανήλθαν σε 160,2 εκ. Ευρώ, με τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας να διαμορφώνεται στο 26,5% (επίπεδα πολύ υψηλότερα από τις ελάχιστες απαιτήσεις του Επτότη Τραπεζών).

4. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

4.1 6^η διοργάνωση του διεθνούς φεστιβάλ Reflect (Λεμεσός 20-21 Σεπτεμβρίου τ.ε.)

Το Reflect Festival είναι η μεγαλύτερη εκδήλωση στον κλάδο της τεχνολογίας και της καινοτομίας στην Κύπρο και μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες εκδηλώσεις στην περιοχή της Μεσογείου.

Το Φεστιβάλ έχει άμεσο αντίκτυπο στην ανάπτυξη του οικοσυστήματος των νεοφυών επιχειρήσεων στο νησί και στις συμμετέχουσες χώρες, προωθώντας συνεργασίες στην τεχνολογία, την οικονομία αλλά και τον πολιτισμό. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι το φεστιβάλ παρουσιάζει κάθε χρόνο την ταχεία πρόοδο και τα επιτεύγματα της Κύπρου στην καινοτομία και τις επιχειρηματικές ευκαιρίες, ενώ παράλληλα προσφέρει στους τοπικούς επιχειρηματίες των κλάδων έρευνας και τεχνολογίας παγκόσμιες προοπτικές και το αντίστροφο.

Η κεντρική ιδέα της φετινής χρονιάς ήταν η προώθηση της πολιτιστικής συνεργασίας, μέσω της τεχνολογίας και της επιχειρηματικής ανάπτυξης, στο πλαίσιο της οικονομικής διτλημίας. Το πρόγραμμα περιελάμβανε εκδηλώσεις, παρουσιάσεις, συζητήσεις, εργαστήρια, εκθέσεις και διαγωνισμούς, που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορους χώρους της πόλης, όπως το Πολύ Λιμάνι, ο Χαρουπόμυλος Λανίτης, η αποβάθρα του Μόλου και η Δημοτική Αγορά.

Στη φετινή 6η διοργάνωση, το φεστιβάλ συγκέντρωσε, περισσότερους από 8.000 επιχειρηματίες, επενδυτές, εκπροσώπους εταιρειών και φορέων, με ενδιαφέρον για την τεχνολογία, από όλο τον κόσμο έναντι 5.000 συμμετεχόντων το 2022, επιβεβαιώνοντας

τη φήμη του, ως σημείο συνάντησης για επιχειρηματίες, νεοφυείς επιχειρήσεις και επενδυτές και ενισχύοντας τη θέση του ως τεχνολογικό γεγονός παγκόσμιας φήμης. Συμμετείχαν περισσότερες από 30 χώρες, με την Ινδία να συμμετέχει για πρώτη φορά. Με την πραγματοποίηση ομιλιών, διοργάνωσης πάνελ συζητήσεων και συναντήσεων με εκπροσώπους επιχειρήσεων από την Ινδία παρουσιάστηκε το επενδυτικό περιβάλλον στις νέες τεχνολογίες στη χώρα αυτή.

Φέτος, επίσης, είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στο φεστιβάλ το Κυπριακό Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο, μέλος του Enterprise Europe Network Κύπρου. Συγκεκριμένα, πέραν της κάλυψης θεμάτων επιμελητείας και συνδρομής των ξένων αντιπροσωπειών, που έλαβαν μέρος, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, μέλος του Enterprise Europe Network Κύπρου διοργάνωσε, στο πλαίσιο του φεστιβάλ, εκδήλωση δικτύωσης (B2B συναντήσεις) με μεγάλη επιτυχία. Στην εν λόγω εκδήλωση έλαβαν χώρα συναντήσεις αγοραστών, προμηθευτών/παρόχων και ερευνητών από την πλειοψηφία των συμμετεχουσών ευρωπαϊκών χωρών στο φεστιβάλ. Οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο και προγραμματίστηκαν εκ των προτέρων, μέσω ειδικής διαδικτυακής πλατφόρμας.

Οι ομιλητές, οι εκπρόσωποι φορέων και εταιρειών και οι επισκέπτες τόνισαν την αμεσότητα του φεστιβάλ ως ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του, στοίχειο, το οποίο ενθαρρύνει και καλλιεργεί τις επαφές και τις δυνατότητες δικτύωσης, τη δημόσια συζήτηση για τις τεχνολογικές καινοτομίες, τις ευκαιρίες προβολής των νεοσύστατων νεοφυών επιχειρήσεων αλλά και τη διευκόλυνση συνεργασιών με εταιρείες, ήδη εδραιωμένες οι οποίες αναζητούν νέες τεχνολογικές λύσεις.

Τέλος, επισημαίνουμε ότι :

α. και φέτος η μεγάλη πρόκληση παρέμεινε η διασύνδεση των οικοσυστημάτων καινοτομίας των χωρών, που συμμετείχαν με το κ/οικοσύστημα καινοτομίας και τεχνολογίας, με στόχο την καθιέρωση της Κύπρου ως νησίδα τεχνολογίας και β. το 2024, θα εγκαινιαστεί στο φεστιβάλ το "Country Partnership Program", με στόχο την καλύτερη παρουσίαση και προβολή του οικοσυστήματος καινοτομίας κάθε χώρας.

4.2 Χρηματοδότηση 282 εκ. Ευρώ για την ψηφιακή Κύπρο

Είσοδο στην ψηφιακή εποχή ετοιμάζει η Κύπρος, μέσω σειράς έργων και δράσεων, τα οποία χρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση με 282 εκ. Ευρώ, έως το 2026, και τα οποία είναι καταγεγραμμένα στο «Στρατηγικό Σχέδιο 2024 – 2026» του κ/ Υφυπουργείου Καινοτομίας. Το Σχέδιο, που θα παρουσιαστεί, στις 31.10.23, στη Βουλή κατά τη συζήτηση για τον προϋπολογισμό προωθεί:

- την ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για την ενίσχυση της ψηφιακής οικονομίας,
- τη συνδεσιμότητα με δίκτυα υπερ-υψηλών ταχυτήτων σε πόλεις και ύπαιθρο,
- την εκπαίδευση της κοινωνία στις ψηφιακές δεξιότητες,
- την έρευνα και την καινοτομία, τη νεοφυή επιχειρηματικότητα,
- την ενίσχυση της άμυνας στους χакημ.

Ι. Ειδικότερα αναφορικά με τα έργα σημειώνεται ότι :

- ο ψηφιακός μετασχηματισμός, που προωθεί την καινοτομία και την τεχνολογική βιομηχανία, ενισχύει το οικοσύστημα της Κύπρου, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, συμβάλλει στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, ενισχύει την ετοιμότητά της χώρας στην αντιμετώπιση κρίσεων έκτακτης ανάγκης (φυσικές καταστροφές, υγειονομικές κρίσεις κ.ά.), εξασφαλίζοντας γρήγορη ανταπόκριση και διαχείριση.
- η σημασία της μετάβασης στην ψηφιακή εποχή αντικατοπτρίζεται και στη χρηματοδότηση της ΕΕ. Ο συνολικός προϋπολογισμός του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου ανέρχεται στο 1,2 δισ. Ευρώ, έως το 2026, για μεταρρυθμίσεις σε πέντε άξονες, ένας εκ των οποίων είναι η ψηφιακή μετάβαση. Στον άξονα αυτόν, χρηματοδοτούνται έργα και δράσεις ύψους 89,4 εκ. Ευρώ (7,4% των 1,2 δισ. Ευρώ). Ωστόσο, υπολογίζεται ότι τα έργα για τη ψηφιακή μετάβαση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αγγίζουν τα 282 εκ. Ευρώ (το 23% του συνόλου),
- το Υφυπουργείο Καινοτομίας, φορέας υλοποίησης 17 έργων, αξίας 139,5 εκ. Ευρώ, έχει υπό την εποπτεία του άλλα 21 ψηφιακά έργα άλλων Υπουργείων, αξίας 70,4 εκ. Ευρώ. Στα έργα των διαρθρωτικών ταμείων συμπεριλαμβάνεται και μικρός αριθμός άλλων ψηφιακών υφής έργων, που δεν παρακολουθεί το Υφυπουργείο, εμπύπτουν, όμως, στην χρηματοδότηση των διαρθρωτικών ταμείων.

ΙΙ. Το Στρατηγικό Σχέδιο 2024 -2026 του Υφυπουργείου Καινοτομίας εστιάζει σε τρεις πύλώνες:

- α) Ψηφιακός μετασχηματισμός της χώρας : Ενίσχυση ψηφιακού οικοσυστήματος, μέσω της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης της αναβάθμισης των υποδομών για συνδεσιμότητα, της ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών, του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων και επίτευξη των στόχων της Ψηφιακής Δεκαετίας 2030.
- β) Βιώσιμη οικονομία : Δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την έρευνα και την καινοτομία, την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής ευημερίας
- γ) Θωράκιση των υποδομών της χώρας : Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για την αποτελεσματική προστασία των (κρίσιμων) δικτυακών και πληροφοριακών υποδομών

και παράλληλη ευαισθητοποίηση σε θέματα κυβερνοασφάλειας.

III. Σχετικά με τη δημιουργία υποδομών με τεχνητή νοημοσύνη σημειώνεται ότι:

- Η ενίσχυση της ψηφιακής οικονομίας και η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στις επιχειρήσεις αποτελεί έναν από τους 7 στόχους του Στρατηγικού Σχεδίου, εντάσσοντας την τεχνητή νοημοσύνη στην αγορά εργασίας.
- Ο σχεδιασμός για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας περιλαμβάνει:
  - δημιουργία πλαισίου ανάπτυξης τεχνολογιών αιχμής
  - ανάπτυξη εφαρμογών αποκεντρωμένων τεχνολογιών (blockchain) και τεχνητής νοημοσύνης στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα,
  - δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών μεταφοράς ώριμων ερευνητικών εφαρμογών στον ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα με στοχευμένη "έξαγωγή" τεχνογνωσίας και εφαρμογών, με αξιοποίηση των δικτύων, στα οποία η Κύπρος είναι μέλος.

IV. Για την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στην οικονομία οι στόχοι είναι:

- αξιοποίηση του Ευρωπαϊκού Κόμβου Ψηφιακής Καινοτομίας (European Digital Innovation Hubs - EDIHs) για την υποστήριξη σε επιχειρήσεις ή και στο δημόσιο τομέα, σε θέματα ψηφιακού μετασχηματισμού (δοκιμή πριν την επένδυση, υποστήριξη στην προσέλευση επενδύσεων, υποστήριξη του οικοσυστήματος καινοτομίας και δυνατότητες δικτύωσης),
- ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης, η οποία αποτελεί οριζόντια κυβερνητική προτεραιότητα, άρρηκτα συνδεδεμένη με την μεταρρυθμιστική πολιτική του κράτους, ενώ βρίσκεται σε πλήρη συνάρτηση με ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές, όπως το Πρόγραμμα Πολιτικής 2030 «Ψηφιακή Δεκαετία» και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, με έμφαση στο τρίπτυχο βιωσιμότητα, ανθεκτικότητα, προσαρμοστικότητα, ενώ η ενσωμάτωση περιλαμβάνει ανάπτυξη υποδομών και πληροφοριακών συστημάτων της κεντρικής κυβέρνησης και ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών προς πολίτες και επιχειρήσεις

V. Για τις υποδομές τη συνδεσιμότητα σημειώνεται ότι:

- ο τρίτος στόχος αφορά την προώθηση υποδομών και συνδεσιμότητας, ενώ οι ψηφιακές υποδομές συνδεσιμότητας, και συγκεκριμένα τα δίκτυα υπερ-υψηλών ταχυτήτων αποτελούν κινητήρια δύναμη για τις σύγχρονες οικονομίες και προϋπόθεση για την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού (η επένδυση σε νέες τεχνολογίες δικτύων δεν αφορά μόνο στις τηλεπικοινωνίες, αλλά αναμένεται να επιφέρει πολυδιάστατα οφέλη (ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αυξημένη αποδοτικότητα και παραγωγικότητα, ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, προώθηση της καινοτομίας και νέες θέσεις εργασίας)
- περιλαμβάνει: ανάπτυξη και προώθηση ηλεκτρονικών (ευρυζωνικών) επικοινωνιών (δίκτυα υπερ-υψηλών ταχυτήτων (VHCN) σε ολόκληρη την Κύπρο.

VI. Αναφορικά με την έρευνα και την καινοτομία, σημειώνεται ότι:

- η βιώσιμη καινοτομία τεχνολογία αποτελεί έννοια του Στρατηγικού Σχεδιασμού με δύο πυλώνες, δημιουργία ενός δυναμικού οικοσυστήματος Έρευνας και Καινοτομίας (στην υποστήριξη της ερευνητικής αριστείας του εν λόγω οικοσυστήματος) και συμβολή στη διαχείριση κοινωνικών προκλήσεων και στη διαμόρφωση εξωστρεφούς και ανταγωνιστικής οικονομίας, βασισμένης στη γνώση (προώθηση νεοφυούς & καινοτόμου επιχειρηματικότητας).

Αναφορικά με τη θωράκιση υποδομών της χώρας από χάκερ σημειώνεται ότι:

- η ανάπτυξη δομών διακυβέρνησης της κυβερνοασφάλειας και θωράκισης των υποδομών αποτελεί τον τελευταίο στόχο του Στρατηγικού Σχεδίου, που στοχεύει στην ενίσχυση των υποδομών του δημόσιου, ώστε να είναι ανθεκτικές σε επιθέσεις από κυβερνοεγκληματίες και τη διασφάλιση αξιόπιστης και αποδοτικής παροχής υπηρεσιών και βασικών αγαθών ζωτικής σημασίας για την κοινωνία, μέσω οριζόντιων προγραμμάτων κυβερνοασφάλειας του κράτους, ανάπτυξη Κυβερνητικού Κέντρου Επιχειρησιακής Ασφάλειας (με ανάπτυξη τεχνολογιών για τη θωράκιση των συστημάτων και με δομών για επιχειρησιακή συνέχεια και αποκατάσταση καταστροφών)

VII. Για μια ψηφιακά ώριμη κοινωνία σημειώνεται ότι:

- η αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων είναι προϋπόθεση για μάθηση, εργασία και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία καθώς και για βιώσιμη και χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς οικονομία,
- το Υφύπουργείο, σε συνεργασία με φορείς του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, σχεδιάζει και υλοποιεί δράσεις για ανάπτυξη και αναβάθμιση δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αλλά και του γενικού πληθυσμού (συμπεριλαμβανομένων ευάλωτων ομάδων και κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών), βάσει του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Ψηφιακές Δεξιότητες 2021-2025.

5. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

5.1. Κόστος κατασκευής των 24 κυριότερων έργων υποδομής που προωθούνται το 2024

Ξεπερνά το 1 δισ. Ευρώ το συνολικό προϋπολογιζόμενο κόστος κατασκευής των 24

κυριότερων έργων υποδομής, που προωθούνται το 2024, με ορισμένα από αυτά να βρίσκονται ήδη σε τροχιά υλοποίησης από τα προηγούμενα έτη και άλλα, να προγραμματίζεται η έναρξη τους εντός του ερχόμενου έτους.

Τον ενδεικτικό κατάλογο των πιο σημαντικών έργων υποδομής του 2024, για τα οποία περιλήφθηκαν οι σχετικές πιτώσεις στον κρατικό προϋπολογισμό του νέου έτους, έδωσε στην δημοσιότητα το Υπουργείο Οικονομικών, στο πλαίσιο της σημερινής έγκρισης του προϋπολογισμού από το Υπουργικό Συμβούλιο. Σημειώνεται ότι για κάποια από αυτά τα έργα είχαν περιληφθεί κονδύλια και σε προηγούμενους προϋπολογισμούς, όπως για το νέο Κυπριακό Μουσείο, τον αυτοκινητόδρομο Αστρομερίτη - Ευρύχου και δρόμο Πάφου - Πόλης Χρυσούχου, ενώ, για την υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων αναμένεται να περιλαμβάνονται κονδύλια και στους προϋπολογισμούς των επόμενων ετών.

Επιπρόσθετα, ανοικτό παραμένει το ενδεχόμενο το κόστος κατασκευής των συγκεκριμένων έργων να αυξηθεί, λόγω των πληθωριστικών πιέσεων και της ανοδικής πορείας στις τιμές κατασκευαστικών υλικών. Στον συγκεκριμένο κατάλογο δεν περιλαμβάνονται τα έργα υποδομής που αφορούν το Ταμείο Ανάκαμψης, καθώς και αυτά που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των συγχρηματοδοτούμενων κονδυλίων.

5.2. «Cyprus Confidential - Κίνδυνοι για την επενδυτική εικόνα της Κύπρου και της κ/οικονομίας» - Κραδασιμοί στην Ινδία

Η πρόσφατη μεγάλη δημοσιογραφική έρευνα, «Cyprus Confidential», και τα αναφερόμενα στις δημοσιεύσεις της αποτελούν πλήγμα στην προσπάθεια που καταβάλλεται για προσέλκυση επενδύσεων, σύμφωνα με κ/δημοσιεύματα (Πολίτης, 20.11.23) ενώ η αποκατάσταση της φήμης της χώρας κρίνεται απαραίτητη για τη διατήρηση της ροής ξένων επενδύσεων, σύμφωνα με δηλώσεις ειδικών και παραγόντων της αγοράς.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι τον απόηχο μιας διπλής κρίσης, αφενός της πανδημίας και της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, αφετέρου ενός σκανδάλου (των «χρυσών» διαβατηρίων), η Κύπρος κατάφερε να πετύχει ένα μικρό θαύμα: η οικονομία κρατήθηκε όρθια, ανέκαμψε γρήγορα και προσέλυσε έναν σημαντικό αριθμό ξένων επενδύσεων, με αιχμή, τον τομέα της τεχνολογίας. Η ύπαρξη ενός φιλικού νομοθετικού πλαισίου για τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων από Τρίτες-Χώρες (διαμορφώθηκε ως απάντηση στην ανάγκη επιχειρήσεων να μετακινηθούν από τον Λίβανο) και ενός πλαισίου κινήτρων για την ανάπτυξη του headquartering (που αντικατέστησε το πρόγραμμα των διαβατηρίων) έδωσε διέξοδο σε έναν μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων που έψαχναν μια νέα βάση, μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Το 2022, περίπου 1.600 επιχειρήσεις, ήρθαν στην Κύπρο και οι πλείστες δραστηριοποιούνται στον τομέα της τεχνολογίας. Εκδόθηκαν, περίπου 13.000 άδειες εργασίας (αντιστοιχούν στο 3% του εργατικού δυναμικού), με την κ/οικονομία να επωφελείται από την πρόσβαση σε εργαζόμενους υψηλής ειδίκευσης και την Κύπρο να κατατάσσεται στις δέκα κορυφαίες χώρες παγκοσμίως στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων στη μετα-πανδημική περίοδο. Ταυτόχρονα, η χώρα αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο κέντρο διαχείρισης πλοίων της ΕΕ και προβάλλει, τόσο ως η ανατολική πύλη της Ένωσης, όσο και ως ένα φιλικό, σταθερό επιχειρηματικό κέντρο. Οι προοπτικές έμοιαζαν περισσότερο από θετικές για την κ/οικονομία, ώστε να εξελιχθεί σε ένα πραγματικό επιχειρηματικό κέντρο. Οι επιπτώσεις ήταν εμφανείς στην αγορά κατοικίας και στην κατανάλωση. Παρόλο που προκλήθηκαν στρεβλώσεις στις τιμές (ειδικά στη στέγαση), σε βάθος χρόνου τα οφέλη αναμένεται να διαχυθούν σε όλη την οικονομία.

Το αφήγημα αυτό απειλείται με ανατροπή, μετά το μπαράζ αποκαλύψεων της παγκόσμιας δημοσιογραφικής έρευνας Cyprus Confidential, υπό τη Διεθνή Κοινοπραξία Ερευνητικών Δημοσιογράφων (ICI) και της Paper Trail Media. Περισσότερα από 3,6 εκατ. έγγραφα, από επτά διαφορετικές διαρροές (από έξι διαφορετικούς κ/παρόχους υπηρεσιών και μια Λετονική εταιρεία) έδωσαν κάποια υπόσταση σε ψιθύρους και φημολογίες. Η άποψη ότι δεν πρόκειται για κάτι καινούριο, μπορεί να ικανοποιεί το εσωτερικό ακροατήριο, όμως, η Κύπρος εκπέμπει μία εικόνα, η οποία δυσκολεύει τον στόχο του μετασχηματισμού της οικονομίας της και τη διαφύλαξη της εικόνας της ως επενδυτικού προορισμού..

Στελέχη και επιχειρηματίες συμφωνούν ότι πρόκειται για μια αρνητική εξέλιξη και υπογραμμίζουν την ανάγκη δραστηρίων μέτρων για να αλλάξει η διεθνής εικόνα της Κύπρου. Οι πρώτες αντιδράσεις της Κυβέρνησης αξιολογούνται θετικά από τους ανθρώπους της αγοράς, με την επισημάνση, ότι αυτή τη φορά δεν υπάρχει χρόνος για καθυστερήσεις. Η κυβέρνηση πρέπει να υλοποιήσει, ό,τι υπόσχεται. Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρείται εκ των «ων ουκ άνευ» η μεταρρύθμιση της εποπτείας των παρόχων διοικητικών υπηρεσιών (πρόκειται για μια ευρεία κατηγορία εταιρειών που παρέχουν υπηρεσίες, όπως συμβουλευτικές, νομική υποστήριξη, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και επικοινωνία σε άλλες οντότητες). Η Κυβέρνηση κατέστησε σαφές ότι θα ενοποιηθεί η εποπτεία τους με μια νέα αρχή, και απέρριψε τις αντιδράσεις του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου (αντίθετα ο ΣΕΛΚ - οι λογιστές - συμφωνεί). «Η αυτορρύθμιση τελείωσε», ανέφερε χαρακτηριστικά στέλεχος που ασχολείται με τον χρηματοοικονομικό τομέα. «Η σύσταση ενιαίας εποπτικής αρχής είναι απαραίτητη,

αυζήτητά, ίσως, στα αρχικά στάδια, υπό την επίβλεψη της Moneyval» (Η Επιτροπή Εμπειρογνομίων Αξιολόγησης Μέτρων για την Καταπολέμηση Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας - MONEYVAL είναι μόνιμο όργανο παρακολούθησης του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο οποίο έχει ανατεθεί το έργο αξιολόγησης της συμμόρφωσης με τα διεθνή πρότυπα της καταπολέμησης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, της αποτελεσματικότητας εφαρμογής τους, καθώς και με το καθήκον διατύπωσης συστάσεων στις εθνικές αρχές, σχετικά με τις απαραίτητες βελτιώσεις στα συστήματά τους).

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη σημασία έχει η ψηφιοποίηση των συστημάτων και των μητρώων για πιο αποτελεσματικούς ελέγχους», αναφέρει ο γνωστός οικονομολόγος κ. Τάσος Γιασεμίδης, ο οποίος σημειώνει ότι θετικό παράδειγμα, που πρέπει να αναδειχθεί και να επαναληφθεί είναι η δουλειά που έγινε στις τράπεζες. Συνεπώς, δεν πρέπει να υποβαθμίζονται οι θετικές εκθέσεις της Moneyval, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΝΤ.

Παράλληλα, η αποκατάσταση της φήμης της χώρας είναι αναγκαία για να διατηρηθεί η ροή ξένων επενδύσεων. Η Κύπρος χρειάζεται πολλές πραγματικές ξένες επενδύσεις για να αντιμετωπίσει ένα «κρυφό», αλλά σοβαρό πρόβλημα, το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Ο πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου, κ. Μιχάλης Περασιάης, θεωρεί ότι ένα πάγωμα των ροών ξένων επενδύσεων, λόγω των αποκλίσεων του Cyprus Confidential, μπορεί να οδηγήσει σε μια νέα οικονομική κρίση, διότι η κ/οικονομία, παρά τη θετική επίδραση των υπηρεσιών, διατηρεί σημαντικά ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών, κυρίως λόγω του εμπορικού ελλείμματος. Δεδομένου δε, ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει ισχυρή διασύνδεση με τις αυξημένες εισαγωγές, ιδίως καταναλωτικών αλλά και ενδιάμεσων αγαθών, τα οποία χρειάζονται για την ενίσχυση της παραγωγής σε πολλούς τομείς (από τη μεταποίηση μέχρι τις κατασκευές), η οικονομική ανάπτυξη έχει την τάση να επιδεινώνει το εμπορικό έλλειμμα, το οποίο μπορεί να χρηματοδοτηθεί, μόνο μερικώς, δια της εξήσθεως των εξαγωγών, αφού είναι δομικής φύσεως. Από τη στιγμή δε, που οι εξαγωγές δεν δύνανται να καλύψουν το έλλειμμα, για να χρηματοδοτηθεί, υπάρχουν μόνο δύο οδοί: είτε μέσω δανεισμού από το εξωτερικό, είτε μέσω παραγωγικών επενδύσεων, έστω κι αν «στέλνουν» κέρδη σε ξένες οικονομίες».

Ένας επιπρόσθετος λόγος που πρέπει να αντιμετωπιστεί, άμεσα, αυτή η κρίση αποτελεί ο κίνδυνος περαιτέρω επιδείνωσης των όρων προσέλκυσης ξένων επενδύσεων. Γενικότερα, ιδίως σε εποπτευόμενες βιομηχανίες, δημιουργείται αντικίνητρο για τα διοικητικά συμβούλια, που προτιμούν πιο «αθώους» προορισμούς, προς αποφυγή του κόστους ανθρωποωρών και δυνάμικων δυσκολιών, που απορρέουν από μια «ύπνοπη» κίνηση, λόγω δραστηριοποίησης σε «πρόβληματική» δικαιοδοσία (κάτι που δεν αρέσει σε μετόχους, ετόπτες και ρυθμιστικές αρχές). Έτσι, ακόμα κι αν προσελκύσει, κάποια στιγμή, η κ/οικονομία τον όγκο ξένων επενδύσεων που επιθυμεί, οφίσταται το ζήτημα της ποιότητας (πρωτιμούνται επιχειρήσεις με υψηλό λόγο απασχόλησης, διάχυση τεχνολογίας και τεχνολογίας, μακρά παραγωγικό ορίζοντα και υψηλή προστιθέμενη αξία για την κ/οικονομία, πέρα από τις άμεσές τους εργασίες).

Γι' αυτό και η αρνητική φήμη της Κύπρου συνεπάγεται κόστος. Η χώρα χάνει σε βάθος χρόνου πολύ περισσότερα χρήματα, απ' όσα κερδίζει από τις ευκαιριακές επενδυτικές επιτυχίες, εκ φύσεως προσωρινές, με χαμηλό λόγο απασχόλησης και λειτουργούν, εκτός της ευρύτερης οικονομίας. Κατά συνέπεια, χάνοντας αυτά τα χρήματα, χάνεται το μόνο αποτελεσματικό μέσο χρηματοδότησης των κ/εισαγωγών. Η διάγκωση του εμπορικού ελλείμματος αποτελεί σοβαρό μακροοικονομικό πρόβλημα, το οποίο, να μεν, δεν επείγει να λυθεί, φέτος, αλλά αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες πηγές κινδύνων για οικονομική κρίση μεσοπρόθεσμα. Επίσης, στέλεχος με μακρά εμπειρία στον χώρο των επενδύσεων σημειώνει ότι το έργο του τελευταίου χρόνου, με την προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων, θα δυσκολέψει. Η Κύπρος είχε μπει σε μια διαδικασία για να φέρει στη χώρα «βαριά χαρτιά» που θα έδιναν πρόσθετη δυναμική, οι οποίοι «είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι σε θέματα φήμης και κουλτούρας και σημείωσε ότι «παρόλο που δεν προκύπτει από τις δημοσιογραφικές αποκλίψεις κάτι νέο ή ακόμα και κάτι παράνομο, δεν σημαίνει ότι αυτό είναι καλό για τη χώρα».

Τέλος, σημειώνεται ότι το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα προκαλεί, από την περασμένη εβδομάδα, αισθητές παρενέργειες στην κυβέρνηση της Ινδίας, Πρώην αξιωματούχος της εκτελεστικής εξουσίας της πολυπληθούς χώρας με αφορμή τις πρόσφατες αποκλίψεις 66 κυπριοποιημένων Ινδών απέστειλε επιστολή ζητώντας ποινικές διώξεις σε βάρος συμπατριωτών του που απέκτησαν κ/ητικότητα και ταυτόχρονα διατηρούν ιδιότητα Ινδού πολίτη. Ειδικότερα, ο πρώην γραμματέας της κυβέρνησης της Ινδίας E.A.S. Sama απέστειλε επιστολή στον υπουργό Εσωτερικών, Ajay Kumar Bhalla και τον καλεί να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες προκειμένου να γίνει διερεύνηση και να διωχθούν άμεσα όσοι από τους πολιτογραφηθέντες Ινδούς έχουν παρανομήσει. Επικαλείται τις πρόνοιες του άρθρου «9» του Συντάγματος της Ινδίας (απαγορεύει σε Ινδούς πολίτες να διατηρούν δυο ηηκότητες). Πέραν τούτου, ζητά από τον εν λόγω υπουργό να μερμνήσει, ώστε να δοθούν πληροφορίες από την Κυπριακή Δημοκρατία, για τους 66 πολίτες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα χρυσών

διαβατηρίων της Κύπρου. Αφορμή για τους κραδασμούς επί ινδικού εδάφους είναι οι αποκλίψεις που έκανε η Indian Express για επιχειρηματίες που έλαβαν κ/ητικότητα (η εν λόγω εφημερίδα συμμετείχε στην κοινοπραξία διερευνητικών δημοσιογράφων που εργάστηκαν για την έρευνα υπό τον τίτλο «Cyprus Confidential»).

5.3. Ετήσια Γενική Συνέλευση Invest Cyprus (Λευκωσία, 20.11.23)

Πραγματοποιήθηκε, τη Δευτέρα 20.11. τ.έ., η Ετήσια Γενική Συνέλευση του Invest Cyprus στο Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία στη Λευκωσία. Σύμφωνα με τα όσα ανέδειξαν οι παρουσιάσεις στο πλαίσιο της εν λόγω Ετήσιας Γενικής Συνέλευσης οι προοπτικές της Κύπρου σε ό,τι αφορά στις επενδύσεις και την οικονομία είναι ιδιαίτερα ευοίωνες. Συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν η στρατηγική, οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει ο Invest Cyprus, αλλά και οι μέχρι τώρα επιτυχίες του σχετικά με την προσέλκυση επενδύσεων στην Κύπρο. Περαιτέρω, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν, κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, παρουσίαση με τίτλο «Investable Projects in Cyprus: Processes and Key Criteria» από τον Δ/ντα Σύμβουλο του Invest Cyprus κ. Μάριο Ταννούση. Σύμφωνα με τα όσα είτε ο κ. Ταννούσης, στα βασικά κριτήρια για την επιλογή των επενδυτικών σχεδίων συγκαταλέγεται η ανάγκη για έγκυρο επιχειρηματικό σχέδιο ή feasibility study και το γεγονός ότι θα πρέπει να απύττον στους στρατηγικούς τομείς της κυβέρνησης. Όσον αφορά σε στοιχεία και αριθμούς, ανέφερε ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις παρουσίασαν αύξηση κατά 129%, τη μεγαλύτερη αύξηση στην Ε.Ε., αύξηση η οποία συγκαταλέγεται μέσα στις 20 μεγαλύτερες αυξήσεις ΑΞΕ παγκοσμίως, αλλά και τη μεγαλύτερη, που σημείωσε η Κύπρος ποτέ. Συμπλήρωσε, επίσης, ότι καταγράφη αύξηση κατά 99% των εκτιμώμενων θέσεων εργασίας, που δημιουργήθηκαν, γεγονός, που συνιστά τη μεγαλύτερη αύξηση θέσεων εργασίας στην Ε.Ε. κατά την υπό εξέταση περίοδο.

Σχετικά με τις κυριότερες επενδυτικές ευκαιρίες ανέφερε ότι εντοπίζονται στους τομείς του τουρισμού και της φιλοξενίας, της υγείας, της εκπαίδευσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της γεωργίας και της ελαφράς βιομηχανίας.

Σημαντικό μέρος της ομιλίας του αφιέρωσε στην παρουσίαση των τρεχουσών δράσεων του Οργανισμού για την προώθηση της Κύπρου ως επενδυτικού προορισμού. Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- Εκστρατείες ψηφιακού μάρκετινγκ στις αγορές-στόχους.
- Διατήρηση ενεργής παρουσίας στα ψηφιακά μέσα ενημέρωσης μέσω όλων των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης.
- Νέο καταποτιστικότερο διαφημιστικό υλικό.
- Μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο σε 290.000 δυηητικούς επενδυτές και εταιρείες.
- Ενίσχυση των δημοσίων σχέσεων με διεθνή MIME.
- Παρουσία σε διεθνείς συνόδους κορυφής, roadshows και στοχευμένες αποστολές σε 18 χώρες.

Ιδιαίτερη αναφορά έκανε στο Project Bank, το οποίο παρουσίασε εκτενώς και για το οποίο εξήγησε, πως είναι ένα διαδικτυακό εργαλείο, που στοχεύει να βοηθά τους επενδυτές να εντοπίσουν τις κατάλληλες ευκαιρίες της αγοράς για έργα που σχεδιάζονται στην Κύπρο. Πρόκειται ουσιαστικά για μια πλατφόρμα επενδυτικής διασύνδεσης που φέρνει κοντά επενδυτές και ιδιοκτήτες έργων μέσω μιας διαδικασίας επιλογής, που τους επιτρέπει να εντοπίσουν την καλύτερη ευκαιρία. Μετά την υποβολή της φόρμας αίτησης, η Invest Cyprus εκτελεί μια εσωτερική διαδικασία αξιολόγησης για να διασφαλίσει την εγκυρότητα των πληροφοριών, που παρέχονται και να καθορίσει εάν οι ενδιαφερόμενοι πληρούν όλα τα κριτήρια για να γίνουν χρήστες και να έχουν πρόσβαση.

Βασικό μήνυμα της παρουσίασης του κ. Ταννούση ήταν η πλήρης ευθυγράμμιση της στρατηγικής του Invest Cyprus με το Όραμα 2035, το οποίο στοχεύει να αναδείξει την Κύπρο σε "μία από τις καλύτερες χώρες στον κόσμο για να ζει, να εργάζεται και να επιχειρεί κανείς". Ήδη τα τελευταία χρόνια, οι θετικές εξελίξεις που καταγράφονται σε διάφορους τομείς της κ/ οικονομίας καταδεικνύουν την αυξημένη ελκυστικότητα της Κύπρου ως επενδυτικού προορισμού. Ενδεικτική μάλιστα της βελτίωσης του γενικότερου επενδυτικού κλίματος στο νησί είναι η εντυπωσιακή άνοδος της χώρας σε διάφορους διεθνείς επενδυτικούς δείκτες.

Κατά την διάρκεια της Συνέλευσης ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού, κ. Ε. Ευγενίου επεσήμανε ότι η Κύπρος κατάφερε, τόσο το 2022, όσο και το 2023 σε ένα ιδιαίτερα απαιτητικό διεθνές περιβάλλον μέσα από στοχευμένες δράσεις, να προσελκύσει σημαντικές επενδύσεις. Μάλιστα, όπως υπογράμμισε οι επενδύσεις αφορούν σε τομείς προτεραιότητας.

Ειδικότερα, επενδύσεις έγιναν:

- Στον τομέα εταιρειών εξειδίκευσης και τολέντων με δεκάδες διεθνείς εταιρείες και χιλιάδες εργαζόμενους, που εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο, κυρίως στο χώρο της τεχνολογίας, να συμβάλουν στη δημιουργία ενός αναπτυσσόμενου οικοσυστήματος, το οποίο ήδη συνεισφέρει άμεσα και έμμεσα πάνω από 10% στο ΑΕΠ της χώρας.
- Σε βιώσιμες επενδύσεις, ειδικά στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της μεταποίησης και στο πεδίο της πράσινης μετάβασης.
- Στον χρηματοοικονομικό τομέα. Ιδιαίτερα στις ρυθμιζόμενες υπηρεσίες, όπου

αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός και η αξία των επενδυτικών ταμείων, με πάνω από 10 δισ. Ευρώ να είναι υπό διαχείριση, εκ των οποίων τα 3 έχουν επενδυθεί στην κ/οικονομία.

- Για το υπό αναφορά έτος 2022, επανέλαβε κι αυτός ότι η Κύπρος σύμφωνα με το FDI Intelligence της Financial Times κατέγραψε αύξηση 129% στις ΑΕΕ, τη μεγαλύτερη αύξηση στην Ε.Ε. Αφού αναφέρθηκε στις πρόσφατες αξιολογήσεις του Moody's, προειδοποίησε ότι η Κύπρος πρέπει να παραμείνει προσηλωμένη στη δημοσιονομική πειθαρχία και στην πτωτική πορεία του δημοσίου χρέους και να αποφεύγονται αποφάσεις, που διαταράσσουν τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενώ υπογράμμισε και τη σημασία να «προχωρήσει με ακόμη πιο γρήγορο βηματισμό ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους και της οικονομίας και να αξιοποιηθούν πλήρως και εντός των χρονδιαγραμμάτων οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας». Τα επόμενα βήματα επενδυτικής πολιτικής της Κύπρου, που συμβαδίζουν και με τους στόχους του Οράματος 2035, πρέπει να κινηθούν στους 3 παρακάτω άξονες:

- Προσέλκυση επενδύσεων σε βιώσιμα έργα, που συμβάλλουν στο νέο μοντέλο ανάπτυξης και στη βιωσιμότητα της οικονομίας της χώρας.
- Ανάπτυξη της Κύπρου ως τεχνολογικό κέντρο και δημιουργία και άλλων οικοσυστημάτων εταιρειών υψηλής εξειδίκευσης.
- Εδραίωση της χώρας ως επιχειρηματικό κέντρο μέσα από την στρατηγική του Head Quartering.

Αξίζει να αναφέρουμε τέλος ότι, με αφορμή πιθανώς και τις τελευταίες εξελίξεις (υπόθεση Cyprus Confidential) στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον εκτίμησε ότι η αρνητική προβολή της εικόνας της Κύπρου αναμφίβολα επηρεάζει τις προσπάθειες προσέλκυσης επενδύσεων και επομένως χρειάζεται ο συντονισμός δράσεων. Για το θέμα αυτό εισηγήθηκε, όπως η Κύπρος κινηθεί σε δύο επίπεδα: πρώτον, σε αυτό της περαιτέρω ενίσχυσης και αποτελεσματικής εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου και δεύτερο, στο επίπεδο της επικοινωνίας διεθνώς του νέου μοντέλου ανάπτυξης που βρισκείται υπό διαμόρφωση καθώς και των όσων έγιναν και γίνονται σε σχέση με τη βελτίωση του εποπτικού πλαισίου.

Ειδικότερα, για την ενίσχυση του εποπτικού πλαισίου και της εφαρμογής του, ο κ. Ευγενίου εκτιμά ότι, χρειάζεται να υλοποιηθούν το συντομότερο τα ακόλουθα: δημιουργία ενιαίας εποπτικής αρχής για όλους τους παρόχους υπηρεσιών, σύσταση της ενιαίας αρχής για εφαρμογή των κυρώσεων, ψήφιση της νομοθεσίας, που αφορά στο investment screening, μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης, ώστε να μειωθεί δραστικά ο χρόνος εκδίκασης υποθέσεων και αυστηρή νομοθετική ρύθμιση ή ακόμη απαγόρευση της λειτουργίας εταιρειών τεχνολογιών παρακολούθησης.

Τέλος ανακοινώθηκε ότι στις 25.1.2024 προγραμματίζεται συνάντηση με την Κυβέρνηση, κατά την οποία θα παρουσιάσει τις δράσεις της και τις πρωτοβουλίες, που θα λάβει, προχωρώντας από την ανατροφοδότηση στη δράση για τη στήριξη του Οργανισμού και την προσέλκυση επενδύσεων, ενημερώνοντας ΜΜΕ και κοινό, που παρευρέθησαν στην εν θέματι Ετήσια Γενική Συνέλευση του Οργανισμού.

5.4 Ετήσια Γενική Συνέλευση Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αμμοχώστου (Αγία Νάπα, Nissi Beach Hotel, 15.11.23).

Πραγματοποιήθηκε, την Τετάρτη 15.11.23, η ετήσια Γενική Συνέλευση του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αμμοχώστου (ΕΒΕΑ) στο ξενοδοχείο Nissi Beach Hotel στην Αγία Νάπα. Η φετινή Συνέλευση, η οποία συνέπεσε με τη συμπλήρωση των 70 ετών από την ίδρυση του Επιμελητηρίου είχε εκλογικό χαρακτήρα.

Χαιρετισμό απηύθυναν: α) εκ μέρους του Υπουργού Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, ο Γεν. Δ/ντής του Υπουργείου κ. Μ. Παναγιώτης, ο οποίος αναφέρθηκε στις δράσεις του Υπουργείου για την ανάπτυξη της περιοχής Αμμοχώστου και την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, β) ο Αντιπρόεδρος Εμπορίου του ΚΕΒΕ κ. Ό. Θεοδούλου, ο οποίος αναφέρθηκε στις προκλήσεις, που αντιμετωπίζει ο επιχειρηματικός κόσμος και γ) ο Δήμαρχος Αμμοχώστου Δρ. Σίμος Ιωάννου, ο οποίος αναφέρθηκε στη συνεργασία Δήμου και Επιμελητηρίου Αμμοχώστου για την ανάπτυξη της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου, πέραν του επιχειρηματικού τομέα καθώς και στην ενίσχυση των οικονομικών επιδιώξεων των πολιτών της κατεχόμενης και της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου.

Ο απερχόμενος Πρόεδρος του Επιμελητηρίου κ. Αυγ. Παπαθωμάς στην ομιλία του, στο τέλος της εκδήλωσης, αναφέρθηκε στις παράνομες ενέργειες της Τουρκίας και των τ/ κυπριακών αρχών στην Αμμοχώστο, στα προβλήματα των εκτοπισθέντων, στα θέματα που απασχολούν την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου, αλλά και στις δράσεις του Επιμελητηρίου. Αναφέρθηκε ιδιαίτερα σε επαφές που θα έχει το Επιμελητήριο με μέλη του Κογκρέσου και του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, κατόπιν συνεννόησης με την Πρόσβη των ΗΠΑ στην Κύπρο, κα Julie Fisher καθώς και με την Αρχιεπισκοπή Αμερικής. Επείση, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο επιχειρηματικός κόσμος της επαρχίας Αμμοχώστου και υπέβαλε εισηγήσεις για την αντιμετώπισή τους σημειώνοντας ότι «με σεβασμό στην ιστορία μας και στους προγενέστερους αξιωματούχους του ΕΒΕΑ, το Επιμελητήριο θα συνεχίσει τον αγώνα για επίτευξη των πρωταρχικών του στόχων, που

κινούνται σε τέσσερις άξονες:

- τη λήξη της κατοχής και την επιστροφή στην κατεχόμενη Πόλη και Επαρχία Αμμοχώστου,
- την προώθηση των προβλημάτων των εκτοπισθέντων,
- την κατά το δυνατόν καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών του Επιμελητηρίου σε όλο μέρος της Κύπρου και να βρισκόμαστε,
- την προώθηση της ανάπτυξης, της προόδου και της ευημερίας του ελεύθερου μέρους της Επαρχίας αλλά και της Κύπρου γενικότερα με συγκεκριμένες δράσεις και παρεμβάσεις».

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Επιμελητηρίου Αμμοχώστου αποτελείται από τους: Ανδρέα Παπανικολάου, Ανδρέα Φιλίππου, Αντώνη Μικελίδη, Γιώργο Μαυρουδή, Γιώργος Τοφινί, Ελίνα Πατριώτη, Κώστα Φυτιρή, Κώστα Χαρολάμπους, Κων/νο Περίδη, Λάμπρο Μανώλη, Μιχάλη Βασιλείου, Παναγιώτη Σιάκκα, Παναγιώτη Χρυσάνθου, Πιερή Γυψιώτη, Ράνια Κυριακίδου, Σίλεια Παυλάκη, Τάσο Αναστασιάδη, Τώνη Τουμαζή, Χρίστο Αγγελίδη και Χρυσταλλίνη Σώζου.

Από πλευράς μας, επιστημαίνουμε:

- την προτεραιότητα των αιτημάτων του επιχειρηματικού κόσμου της Αμμοχώστου α) για επένδυση περισσότερων πόρων στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου και β) τη δημιουργία ενός νέου αστικού πόλου στις ελεύθερες περιοχές της επαρχίας Αμμοχώστου, κατά τρόπο που να μην αποδυναμώνεται το αίτημα των εκτοπισμένων για επιστροφή στις εστίες τους.
- την αυξημένη ανησυχία του επιχειρηματικού κόσμου για τη ρευστότητα στο διεθνές τραπεζικό περιβάλλον.

5.5 Χορήγηση δανείου 639 εκατ. Ευρώ από την ΕΤΕπ στην Κύπρο για επενδύσεις –Κάλυψη εθνικής συμμετοχής για συγχρηματοδοτούμενα έργα

Δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Ε.Τ.Επ.) ύψους 639 εκατ. Ευρώ εξασφάλισε η Κυπριακή Δημοκρατία, καλύπτοντας με ευνοϊκούς όρους, μέρος των δαπανών και επενδυτικών προγραμμάτων, στο πλαίσιο της εφαρμογής του προγράμματος «Θάλεια», το οποίο συγχρηματοδοτείται από ευρωπαϊκούς πόρους.

Το πρόγραμμα «Θάλεια», για την περίοδο 2021 – 2027, έχει συνολικό προϋπολογισμό 1,8 δισ. Ευρώ. Η Κυπριακή Δημοκρατία, για την προγραμματική αυτή περίοδο, έχει εξασφαλίσει από τα Ταμεία Πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε. κονδύλια 968 εκατ. Ευρώ, με την εθνική συνεισφορά στο επενδυτικό πρόγραμμα να υπολογίζεται στα 842 εκατ. Ευρώ. Στη βάση αυτών των δεδομένων και λόγω του ότι η Ε.Τ.Επ. συγχρηματοδοτεί, κατά κανόνα, τα έργα και τα προγράμματα, που χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε., παραχωρώντας δάνεια στα Κράτη-Μέλη, η Κυπριακή Δημοκρατία σε επαφή με την Ε.Τ.Επ., έχει εξασφαλίσει παραχώρηση δανείου, ύψους έως 639 εκατ. Ευρώ για τη χρηματοδότηση επιλεγμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων και προτεραιοτήτων της επενδυτικής περιόδου 2021-2027 από τη συμφωνία Εταιρικής Σχέσης της Κυπριακής Δημοκρατίας

«Η προτεινόμενη χρηματοδότηση συμβάλλει θετικά στην έναρξη της υλοποίησης των διαφόρων επενδυτικών προγραμμάτων και επιτρέπει στην Κύπρο να αντιμετωπίσει μια σειρά από σημαντικές οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις», τόνισε ο υπουργός Οικονομικών, κ. Μ. Κεραυνός, ανακοινώνοντας τη σύναψη του δανείου, μετά τη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Εξήγησε ότι η χρηματοδότηση αυτή συνεπάγεται σημαντικό οικονομικό όφελος για την Κυπριακή Δημοκρατία, διότι οι όροι παραχώρησης του δανείου από την Ε.Τ.Επ. είναι συγκριτικά οι καλύτεροι από οποιανδήποτε πηγή εξωτερικής ή εσωτερικής χρηματοδότησης, δεδομένου ότι πρόκειται για δάνειο, που προβλέπει περίοδο χάριτος, επτά ετών, μακριά περίοδο αποπληρωμής εικοσιπέντε ετών και χαμηλό επιτόκιο.

5.6 Εγκρίνα νέου υπερσύγχρονου εργοστασίου της Alambra Fresh Milk

Την Τρίτη 5.9.23. πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια του νέου εργοστασίου της γαλακτοβιομηχανίας Alambra Fresh Milk, συμφερόντων της οικογένειας Πέτρου. Στην εκδήλωση, με παρουσία του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδη και της Προέδρου της Βουλής, κας Α. Δημητρίου, παρευρέθησαν άνω των 500 προσκεκλημένων από τον πολιτικό και επιχειρηματικό κόσμο καθώς και συνεργάτες και φίλοι της Alambra Fresh Milk.

Σημειώνεται ότι η οικογένεια Πέτρου, με 40 χρόνια εμπειρίας στην παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, κατέχει ηγετική θέση στην παραγωγή και εξαγωγή χαλουμιού. Η μονάδα της Alambra Fresh Milk, αποτελεί μια από τις πλέον σύγχρονες μονάδες εμφιάλωσης φρέσκου γάλακτος και φυσικών χυμών, με τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό, που εγγυάται την ποιότητα και την ασφάλεια του καταναλωτή.

Σε ομιλία του, ο Δ/ντος Συμβούλος της Alambra Fresh Milk κ. Γ. Πέτρου, έκανε σύντομη αναδρομή στην ιστορική πορεία της εταιρείας. Μάλιστα έκανε ιδιαίτερη αναφορά στη μητέρα του, τη γιαγιά Κακουλλού, προς τιμήν της οποίας, πριν 20 χρόνια κυκλοφόρησε σειρά παραδοσιακών γαλακτοκομικών προϊόντων «Η ΠΑΠΑ», με την φωτογραφία της γιαγιάς Κακουλλούς να αποτυπώνεται στις συσκευασίες.

Από την πλευρά του ο Εμπορικός Διευθυντής της Alambra Fresh Milk, κ. Μ. Πέτρου,

υπογράμμισε πως το φρέσκο κυπριακό γάλα Αλάμπρα «παράγεται σε ένα υπερσύγχρονο εργοστάσιο, με επενδύσεις 10 εκ. Ευρώ και τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό, που με σεβασμό στο περιβάλλον εγγυάται τη σταθερή ποιότητα και τη φρεσκάδα του δικού μας γάλακτος».

Στον χαιρετισμό που απηύθυνε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδης, έκανε ιδιαίτερη αναφορά στην πολυσέμνητη και πολυετή προσφορά της γαλακτοβιομηχανίας Αλάμπρα, τόσο στην ίδια τη βιομηχανία όσο και στην οικονομική βιομηχανία της Κύπρου. Επεσήμανε ότι η δραστηριοποίηση της Αλάμπρα στο χώρο της εξαγωγής, έχει συμβάλει σημαντικά στην αύξηση των εξαγωγών κυπριακών προϊόντων και προσέθεσε ότι «μέσω της δραστηριοποίησής της η εταιρεία, συμβάλλει ουσιαστικά στην αύξηση των εξαγωγών κυπριακών προϊόντων, οι οποίες, παρά τις όποιες προκλήσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα, ανήλθαν το 2022 σε 1.7 δισ. Ευρώ, αύξηση, δηλαδή, της τάξης του 14,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2021). Σημειώνεται ότι τα 284 εκατομ. Ευρώ αφορούν σε εξαγωγές χολουμιού, εκ των κύριων εξαγωγικών προϊόντων της Κύπρου, με την «Αλάμπρα» να κατέχει σημαντικό μερίδιο της αγοράς, εξαγοντας σήμερα, χαλούμι ΠΟΠ σε συνολικά 40 χώρες σε όλο τον κόσμο». Είναι σημαντικό επίσης το γεγονός ότι, η εταιρεία παρέχει και στηρίζει, άμεσα και έμμεσα, μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας, αφού, συλλέγει γάλα από περισσότερους από 400 παραγωγούς, που δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την ελεύθερη Κύπρο.

Τέλος, η Πρόεδρος της Βουλής, κα Α. Δημητρίου, στην ομιλία της αναφέρθηκε επίσης στην προσφορά της οικογένειας Πέτρου στην κ/οικονομία, χαρακτηρίζοντας τη γαλακτοβιομηχανία Αλάμπρα ως ένα σημαντικό οργανισμό για την κ/οικονομία.

5.7. Επενδυτικά σχέδια ισραηλινού ξενοδοχειακού ομίλου Fattal Group αξίας 350 εκατομμυρίων Ευρώ - Συνολικό επενδυτικό αποτύπωμα σε Κύπρο και Ελλάδα.

Σε πρόσφατη εκδήλωση στο NYX Hotel Limassol της Leonardo Hotels and Resorts Mediterranean, παρουσία εκπροσώπων φορέων του τουρισμού, τοπικών αρχών και MIMΕ, ο Δ/νων Σύμβουλος του Ομίλου FATTAL κ. Ρόνι Αλιόν ανέπτυξε το όραμα του Ομίλου σχετικά με τη δραστηριοποίηση του τόσο στη Λεμεσό όσο και την υπόλοιπη Κύπρο αλλά και στην Ελλάδα.

I. Από την ομιλία του συγκρατούνται τα ακόλουθα:

- η επενδυτική προοπτική της εταιρείας είναι να εδραιώσει τη Leonardo όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και την Ελλάδα και ιδιαίτερα στα νησιά,
- το επόμενο διάστημα το ξενοδοχείο GrandResort στη Λεμεσό κλείνει και, υπό τη διεύθυνση πλέον της Leonardo Hotels, θα ανακαινιστεί για να υποδεχθεί τους πελάτες του, τη νέα τουριστική σεζόν, ενώ μετά την ανακαίνισή του, θα συμπεριληφθεί στη σειρά «limited edition» του Ομίλου, συγκαταλεγμένο στα κορυφαία ξενοδοχεία της Κύπρου,
- το NYX Hotel βρίσκεται στη καρδιά της Λεμεσού, στην καλύτερη τοποθεσία της πόλης, σε κοντινή απόσταση από τη Μαρίνα της Λεμεσού, την παλιά πόλη, τον παραλιακό δρόμο, τη νυχτερινή ζωή, το εμπορικό κέντρο και το νέο καζίνο και αποτελεί ένα ξενοδοχείο, που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της Λεμεσού, αφού ήδη έχει 90% πληρότητα στα 189 συνολικά δωμάτια των 13 ορόφων του,
- τους αμέσως προσεχείς μήνες, ο Όμιλος ξεκινά τις εργασίες για την ολοκλήρωση του 194 δωματίων NYX Λευκωσίας (σε κτίριο που ανήκει στην πρώην Λαϊκή Τράπεζα),
- ξεκινά άμεσα η μετατροπή κτιρίου στο κέντρο της Θεσσαλονίκης με 135 ειδικά διαμορφωμένα δωμάτια σε ξενοδοχείο NYX, (το ξενοδοχείο βρίσκεται στην καλύτερη τοποθεσία της πόλης, στην οδό Τασιμική, δίπλα στα Λαδάδικα),
- μετά την ολοκλήρωση των υφιστάμενων έργων, ο όμιλος θα διαθέτει στην Κύπρο, περισσότερα από 2000 δωμάτια και στην Ελλάδα περίπου 1500 δωμάτια,
- αυτή τη στιγμή, οι συνολικές επενδύσεις του Ομίλου ανέρχονται στα 350 εκατ. Ευρώ, ενώ διαβεβαίωσε το ακροατήριό του ότι τα επενδυτικά τους σχέδια θα συνεχιστούν και στις δύο χώρες, καθώς αξιολογούν όλες τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται,

II. Από τον χαιρετισμό του Δημάρχου Λεμεσού, κ. Ν. Νικολαΐδη, συγκρατούνται τα ακόλουθα:

- η τοπική αρχή εκτιμά την ψήφο εμπιστοσύνης του ομίλου Fattal Hotels Group στην πόλη της Λεμεσού,
- η τοποθεσία του ξενοδοχείου θεωρείται εξαιρετική (στο κέντρο της πόλης και κοντά στη Μαρίνα Λεμεσού και το Παλιό Λιμάνι),
- ο Δήμος υποστηρίζει την προσπάθεια, γεγονός που εγγυάται την καλή συνεργασία των δύο πλευρών.

III. Τέλος, από πλευράς μας, σημειώνουμε ότι:

- σχετικά με την ταυτότητα των ξενοδοχείων NYX και του ομίλου Leonardo : τα NYX είναι μια από τις επωνυμίες των ξενοδοχείων Leonardo, πρόκειται για μια μοναδική ιδέα για ξενοδοχεία πόλης, που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια από την εταιρεία, το όνομα προέρχεται από την ελληνική λέξη, NYXΤΑ αντιπροσωπεύει τα νέα lifestyle business ξενοδοχεία της εταιρείας και απευθύνεται σε μια πιο εκλεπτυσμένη πελατεία,
- σήμερα, ο Όμιλος διαθέτει 3 ξενοδοχεία NYX στην Ισπανία, 1 στην Ιταλία, 3 στην Γερμανία, 2 στην Ελλάδα, (1 στην Αθήνα και σύντομα 1 στην Θεσσαλονίκη), 2 στην Κύπρο (1 στη Λεμεσό και σύντομα 1 στη Λευκωσία), 3 στο Ισραήλ, 1 στο ΗΒ, 1 στην

Πολωνία και 1 στη Τσεχία (συνολικά, λειτουργούν 17 ξενοδοχεία σε όλη την Ευρώπη, υπό την επωνυμία NYX),

- ολόκληρη η αλυσίδα διαθέτει άνω των 270 ξενοδοχείων σε περισσότερους από 117 προορισμούς στο Ισραήλ, την Ευρώπη και το Ηνωμένο Βασίλειο,

Σημειώνεται ότι η μητρική εταιρεία FATTAL HOTEL GROUP είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο του Τελ Αβίβ και η χρηματιστηριακή της αξία εκτιμάται στα 6 δισ. Ευρώ.

5.8 96η Ετήσια ΓΣ ΚΕΒΕ (Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου) Λευκωσία, 4.12.2023

Πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 4 Δεκεμβρίου τ.έ. στο ξενοδοχείο Hilton στη Λευκωσία η 96η Ετήσια Γενική Συνέλευση του ΚΕΒΕ. Μετά το πέρας της ετήσιας Γενικής Συνέλευσης διεξήχθησαν εκλογές για τη θέση του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου. Νέος πρόεδρος του ΚΕΒΕ ανεδείχθη ο κ. Σταύρος Σταύρου. Ο κ. Σταύρου δραστηριοποιείται επιχειρηματικά στον τομέα της ναυτιλίας, των νεοφυών επιχειρήσεων και της ενέργειας. Μετά από πολυετή επιχειρηματική δράση στο εξωτερικό, με την επιστροφή του στην Κύπρο ενεπλάκη ενεργά στα επιχειρηματικά δρώμενα, στην αρχή ως μέλος του ΕΒΕ Λάρνακας και μετέπειτα ως Πρόεδρος του ΔΣ του Επιμελητηρίου Λάρνακας για την περίοδο 2017-2023. Παράλληλα ο κ. Σταύρου διετέλεσε μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής και του ΔΣ του ΚΕΒΕ για 6 συναπτά έτη. Η εκλογή του νέου Προέδρου και των 5 αντιπροέδρων έγινε από το Εκλεκτορικό Σώμα, το οποίο αποτελείται από 105 εκλέκτορες από τις 5 επαρχίες της Κύπρου (24 Λευκωσία, 21 από τη Λεμεσό και 20 από τις επαρχίες Αμμοχώστου, Λάρνακας και Πάφου).

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του ΚΕΒΕ, που αποτελείται από 30 μέλη, συγκροτήθηκε ως σώμα ως εξής : Πρόεδρος – Σταύρος Σταύρου, Αντιπρόεδρος Εμπορίου – Ζήνωνας Αποστόλου, Αντιπρόεδρος Βιομηχανίας – Κώστας Ζορτιάς, Αντιπρόεδρος Υπηρεσιών – Αυγουστίνος Παπαθωμάς, Αντιπρόεδρος Τουρισμού – Κώστας Γαλαταριώτης και Αντιπρόεδρος Οικονομικών – Ανδρέα Δημητριάδη

Στις ομιλίες που προηγήθηκαν των αρχαιρεσιών για την ανάδειξη Προέδρου του Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Ν. Χριστοδουλίδης ευχαρίστησε τα μέλη για τη θετική πορεία της κ/οικονομίας και επανέλαβε ότι κύριος στόχος της κυβέρνησης παραμένει η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας, η βιώσιμη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών, η περαιτέρω μείωση του δημόσιου χρέους και η εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ο εκσυγχρονισμός της χώρας είναι άμεσα συνυφασμένος με την επιτυχή εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, ενίσχυση του συστήματος δικαιοσύνης, προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης, ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για τον Τουρισμό, φορολογική μεταρρύθμιση. Έκανε ιδιαίτερη αναφορά στις προσπάθειες, που καταβάλλει η κυβέρνηση στον τομέα της ενέργειας, ώστε να αρθεί μεσοπρόθεσμα η ενεργειακή απομόνωση της Κύπρου, μέσω της έλευσης φυσικού αερίου, και παράλληλα να αξιοποιηθεί ως λύση - γέφυρα για την επίτευξη της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κύπρου με γειτονικές χώρες. Δεν παρέλειψε την αναφορά στην μακροπρόθεσμη στρατηγική «Όραμα 2035», με το σκεπτικό ότι χρειάζεται σταθερή προσήλωση στη διασφάλιση μιας ισχυρής και ανθεκτικής οικονομίας για τον εκσυγχρονισμό του κράτους. Κλείνοντας ανέφερε ότι εντός του 2024, θα εντατικοποιηθούν και οι προετοιμασίες για την ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ το α' εξάμηνο του 2026 με τον διορισμό σύντομα Υφυπουργού Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

Ο Πρόεδρος του ΚΕΒΕ κ. Χ. Αγκασιπινιώτης στην τελευταία του ομιλία προς τα μέλη του Επιμελητηρίου ως Πρόεδρος πρόβη σε κριτική για πολλά κακώς κείμενα στην οικονομία, όπως η δυσφήμιση της Κύπρου στο εξωτερικό, η διόγκωση των κρατικών δαπανών, οι δυσλειτουργίες στο ΓΕΣΥ, οι απεργίες των συνδικάτων και η μεγάλη άνοδος των επιτοκίων. Για την οικονομία, επισήμανε ότι παρά τα θετικά δεδομένα της, υπάρχουν αρκετοί κίνδυνοι και έκανε ιδιαίτερη αναφορά στις δαπάνες του κράτους, οι οποίες συνεχώς αυξάνονται, χωρίς να είναι διασφαλισμένο, ότι το ίδιο θα συμβαίνει στο μέλλον και με τα έσοδα. Ειδικότερα, υπογράμμισε ότι η πρόσφατη περίπτωση της παραχώρησης αυξημένης ΑΤΑ με κόστος περίπου 60 εκ. Ευρώ, των πολλών συμπληρωματικών προϋπολογισμών, του μεγάλου κόστους για συντήρηση του ΟΚΥΠΥ και οι πολλές προσλήψεις νέου προσωπικού, είναι ενδεικτικά παραδείγματα της ευκολίας με την οποία το κράτος αυξάνει τις δαπάνες του. Αφού εξέφρασε την ανησυχία του ΚΕΒΕ για τις προβλέψεις της κυβέρνησης και της Ε.Ε. για επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στο 2 – 2,5 % του ΑΕΠ το 2023, εισηγήθηκε τα εξής : εφαρμογή της μεταρρύθμισης και άλλων τομών του δημοσίου, συγκράτηση του κρατικού μισθολογίου και των μη παραγωγικών δαπανών, επανεξέταση της ΑΤΑ, ώστε η διακίμηση της να εξαρτάται από την παραγωγικότητα και να είναι σχετιζόμενη με βάση εισοδηματικά κριτήρια και όχι οριζόντια, όπως κακώς παραχωρείται σήμερα, πάταξη της γραφειοκρατίας, ψηφιοποίηση των κρατικών υπηρεσιών για να μειωθούν οι ανάγκες σε προσλήψεις νέου προσωπικού και να βελτιωθεί η εξυπηρέτηση επιχειρήσεων και πολιτών, τεχνολογική σύνδεση μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών, για να αποφεύγεται η

σπατάλη πόρων και χρόνου, αποκέντρωση κρατικών υπηρεσιών, απλοποίηση των διαδικασιών για επενδύσεις. Τέλος, αναφέρουμε ότι ο κ. Αγκαστινιώτης ήταν ιδιαίτερα επικριτικός στο θέμα της δυσφήμισης της Κύπρου, λόγω της παραβίασης των κυρώσεων. Το ΚΕΒΕ εκτιμά ότι δεν θα πρέπει να υπάρξει καμία ανοχή σε τέτοια περιστατικά και όταν διαπιστώνονται παραβάσεις ή παραβιάσεις των κυρώσεων θα πρέπει να υπάρχει άμεση αντίδραση του κράτους και καταδίκη.

Στην ομιλία του, ο Πρόεδρος της ΟΕΒ κ. Α. Αντωνίου επικεντρώθηκε σε οριζόντια ζητήματα, που αφορούν το σύνολο της επιχειρηματικότητας και της κοινωνίας, τα οποία ο επιχειρηματικός κόσμος καλείται να διαχειριστεί παραγωγικά, ώστε να διασφαλιστεί ισχυρή, υγιής και ανθεκτική οικονομία, ικανή να αντιμετωπίζει απρόβλεπτα γεγονότα. Πιο συγκεκριμένα, ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Εργοδοτών και Βιομηχάνων, αναφέρθηκε στην υφιστάμενη κατάσταση της οικονομίας και ιδιαίτερα στις μεγάλες πληθωριστικές πιέσεις, που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και ζήτησε όπως η εισαγωγή οποιωνδήποτε μέτρων φορολογικού ή δασμολογικού χαρακτήρα να αναβληθεί μέχρι να υπάρξει ομαλοποίηση των πιέσεων αυτών. Παράλληλα, πρόσθεσε ότι τυχόν αυξήσεις στο εργατικό κόστος πρέπει να γίνονται με φειδώ και να συνδέονται με την αύξηση της παραγωγικότητας. Σημαντική παράμετρος της προόδου της χώρας αποτελεί η επιτυχή υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων του Εθνικού Σχεδίου «Κύπρος-Το Αύριο», η διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, η παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων, η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος και η στροφή της χώρας σε βιώσιμες επενδύσεις. Για τις εργασιακές σχέσεις ο κ. Αντωνίου επεσήμανε τις βασικές επιδιώξεις της ΟΕΒ, που είναι η νομοθέτηση της Συμφωνίας των κοινωνικών εταίρων για τη διαδικασία επίλυσης εργατικών διαφορών, η αντικατάσταση του συστήματος της ΑΤΑ με ένα νέο πιο σύγχρονο, δίκαιο και βιώσιμο μηχανισμό αναπροσαρμογής μισθών, η ενίσχυση των διαδικασιών στελέχωσης επιχειρήσεων και ο εκσυγχρονισμός του συνταξιοδοτικού συστήματος για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συντάξεων. Για τον τομέα της ενέργειας τόνισε τη σημασία της προστιπής και φθηνής ενέργειας καθώς και τις προκλήσεις, όπως το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς ηλεκτρισμού, η έλευση του φυσικού αερίου, η χρήση πράσινου υδρογόνου, η ανάγκη για προώθηση της αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας και αναβάθμισης του ηλεκτρικού δικτύου. Εκτίεσε επισημαίνοντας την αναγκαιότητα υλοποίησης βιώσιμων επενδύσεων, για την πράσινη μετάβαση, τον ψηφιακό μετασχηματισμό, την αναβάθμιση της παιδείας, την ταχεία και αποτελεσματική απονομή δικαιοσύνης και την εξασφάλιση της λειτουργικής βιωσιμότητας του ΓεΣΥ.

5.9 Ρεκόρ επενδύσεων από επενδυτικά ταμεία στην Κύπρο

Ιστορικό ρεκόρ σημείωσε στο τέλος Ιουνίου τ.έ. το ενεργητικό των επενδυτικών ταμείων στην Κύπρο, ανερχόμενο στα 2,9 δισ. Ευρώ, γεγονός που επιβεβαιώνει τη σημαντική συμβολή του τομέα στην ανάπτυξη της κ/ οικονομίας.

Όπως αναφέρει ανακοίνωση του Κυπριακού Συνδέσμου Επενδυτικών Ταμείων (CIFA), το ενεργητικό που επενδύθηκε στην Κύπρο (2,9 δισ. Ευρώ περίπου) αποτελεί επίτευχο-ρεκόρ, ειδικά σε μια περίοδο, που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη αβεβαιότητα. Οι επενδύσεις στην Κύπρο ανήλθαν στο 26,7% του συνόλου του υπό διαχείριση ενεργητικού Ευρώ, στο τέλος του β' τριμήνου του 2023, παρουσιάζοντας μικρή αύξηση 42% σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Τα κεφάλαια διαχειρίζονται συνολικά 254 εταιρείες αδειοδοτημένες από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Ο αριθμός των αδειοδοτημένων εταιρειών με δραστηριότητες αυξήθηκε, κατά 7,2%, μέσα σε έναν χρόνο. Ο τομέας με τις υψηλότερες επενδύσεις από επενδυτικά ταμεία είναι η ναυτιλία με 555 εκ. Ευρώ, με δεύτερο τον τομέα της ενέργειας με 456 εκ. Ευρώ, ο οποίος, μάλιστα, παρουσίασε αύξηση σε τριμηνιαία βάση της τάξης του 25%. Ακολούθησε ο τομέας των εταιρειών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (Fintech) με 108 εκ. Ευρώ, ενώ ο τομέας των βιώσιμων επενδύσεων προσέλυσε 72 εκ. Ευρώ.

5.10 Στρατηγική επένδυση της SoftOne στην Global Sustain

Ο όμιλος εταιρειών SoftOne (www.softone.gr), κορυφαίος πάροχος cloud-based business λύσεων καθώς και λύσεων ψηφιακού μετασχηματισμού στην ελληνική αγορά, ανακοινώνει στρατηγική επένδυση στην Global Sustain Group (www.globalsustaingroup.com/), την πλέον αναγνωρισμένη εταιρεία συμβουλευτικών υπηρεσιών και λύσεων στον χώρο της Περιβαλλοντικής και Κοινωνικής Διακυβέρνησης (ESG – Environmental and Social Governance) με έδρα στο Λονδίνο και την Αθήνα και παρουσία στο Βερολίνο, στις Βρυξέλλες, στη Νέα Υόρκη και στη Λευκωσία. Στα μέλη της περιλαμβάνονται εταιρείες μη κυβερνητικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, δημόσιοι φορείς, εκπαιδευτικά ιδρύματα, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, επαγγελματικά σωματεία, σύλλογοι και άλλοι φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Μέσω αυτής της επένδυσης, ο όμιλος SoftOne αποκτά σημαντικό μέρος του μετοχικού κεφαλαίου της Global Sustain Group. Μαζί, θα δημιουργήσουν μία νέα εταιρεία, που θα εστιάσει στη δημιουργία πλατφορμών ESG, με στόχο την αυτοματοποίηση στη συλλογή, αξιολόγηση και διαχείριση δεδομένων, που αφορούν σε πρακτικές περιβαλλοντικής (E), κοινωνικής (S) και εταιρικής διακυβέρνησης (G). Με

άξονες την τεχνολογική υπεροχή του ομίλου SoftOne σε εταιρικά συστήματα μηχανογράφησης και την αποδεδειγμένη τεχνογνωσία της Global Sustain σε πρακτικές ESG, η σύμπραξη των δυο εταιρειών δρομολογεί την ανάπτυξη καινοτόμων cloud-based πλατφορμών, που θα ανταποκρίνονται στις αυξανόμενες απαιτήσεις ESG κάθε επιχείρησης, όπως καθορίζονται από ενγύρια και διεθνή πρότυπα και θα συμβάλουν στη διαμόρφωση μακροπρόθεσμα βιώσιμης ανάπτυξης.

Ο Δ/νων Σύμβουλος του Ομίλου εταιρειών SoftOne κ. Π. Μαρτίνης σημειώνει ότι «η επένδυση αυτή, θα δημιουργήσει επίσης την τεχνολογία και τις συνθήκες που θα φέρουν τα θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και ορθής εταιρικής διακυβέρνησης στο επίκεντρο της στρατηγικής και διοίκησης όλων των ελληνικών επιχειρήσεων». Ο ιδρυτής και Δ/νων Σύμβουλος της Global Sustain Group, κ. Μ. Σπανός, από την πλευρά του εκτιμά ότι κάθε μία επιχείρηση ξεχωριστά να παραμείνει ανταγωνιστική στον κλάδο της, αλλά παράλληλα θα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των μελλοντικών σχεδιασμών των δύο εταιρειών.

Σημειώνουμε, ότι ο όμιλος Softone κατέγραψε ισχυρές επιδόσεις σε όλους τους τομείς, σύμφωνα με την ανακοίνωση των οικονομικών αποτελεσμάτων του για το 2022. Για μία ακόμη χρονιά, σημαντική άνοδο παρουσίασαν όλοι οι δείκτες απόδοσης του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων του κύκλου εργασιών που αυξήθηκε κατά 40,7%, αγγίζοντας τα 36,2 εκ. Ευρώ και του EBITDA, που εμφάνισε αύξηση 33% καθώς ανήλθε στα 8,3 εκατ. Ευρώ. Το πρώτο τρίμηνο του 2023, ο κύκλος εργασιών διαμορφώθηκε στα 11 εκ. Ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 40,8%, ενώ αντίστοιχα η κερδοφορία ανήλθε στα 4,6 εκ. Ευρώ (αύξηση 42,6%). Σύμφωνα με τις προβλέψεις για το 2023, ο όμιλος SOFTONE υπολογίζει ότι ο κύκλος εργασιών θα διαμορφωθεί στα 49 εκατ. Ευρώ, με EBITDA 12,8 εκατ. Ευρώ, θέτοντας τις βάσεις για ακόμη πιο ισχυρές επιδόσεις το 2024. Επιπλέον, εκτιμάται ότι η συμμετοχή των cloud υπηρεσιών θα ανέλθει στο 57% το 2023, σημειώνοντας αύξηση 64%. Επιπρόσθετα, το 2022, τα επαναλαμβανόμενα έσοδα (recurring revenue) ξεπέρασαν το 75% του συνολικού κύκλου εργασιών, επιβεβαιώνοντας πρακτικά τη διαχρονική επένδυση του ομίλου στο cloud και το μοντέλο Software-as-a-Service (SaaS).

H SoftOne προχώρησε σε πέντε στοχευμένες εξαγορές την περίοδο 2022-23, (Ελλάδα: IMPACT, cosmoONE, REGATE και AppeSoft, Ρουμανία: QBS). Παράλληλα, επενδύοντας επί σειρά ετών, στην επέκταση των δραστηριοτήτων του στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης, ο όμιλος Softone διαθέτει πλήρως στελεχωμένα γραφεία σε Ρουμανία, Βουλγαρία και Κύπρο, αναπτύσσει σταθερά το δίκτυο των συνεργατών του και εξελίσσει τα προϊόντα του, ώστε να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες απαιτήσεις λειτουργίας των τοπικών επιχειρήσεων, επιτυγχάνοντας το 2022 αύξηση του κύκλου εργασιών στις συγκεκριμένες αγορές άνω του 50%.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι η προγενέστερη ένωση των εταιρειών SoftOne, IMPACT και cosmoONE επιτυγχάνει τη διασύνδεση 350.000 επιχειρήσεων (προμηθευτών και πελατών) σε μία κοινή πλατφόρμα, ενώ αυτή των 2 πρώτων ειδικότερα, έχει οδηγήσει στη δημιουργία του μεγαλύτερου Πιστοποιημένου Παρόχου Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης στην Ελλάδα, ο οποίος έχει ήδη διαβιβάσει περισσότερα από 100 εκ. παραστατικά (το 70% του συνόλου των παραστατικών, που έχουν διαβιβαστεί στην πλατφόρμα myDATA της ΑΑΔΕ από λύσεις Υπηρεσιών Παρόχου Ηλεκτρονικής Έκδοσης Στοιχείων (ΥΠΑΗΕΣ)).

5.11 Σχέδιο Δράσης του κ/ Υπουργείου Οικονομικών για την προώθηση των συγχωνεύσεων ή/ και των εξαγορών επιχειρήσεων.

Μια από τις σημαντικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες για την κ/οικονομία αποτελεί ο μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων, κατάσταση, την οποία φιλοδοξεί να αντιμετωπίσει το Σχέδιο Δράσης του κ/ Υπουργείου Οικονομικών για την παροχή κινήτρων για την προώθηση των εξαγορών και συγχωνεύσεων, προκειμένου να μεγάλωσουν και να γίνουν πιο ανταγωνιστικές.

Από σχετική ανάλυση του κ/ ΥΠΟΙΚ για τα ισχύοντα σε άλλα κ-μ της ΕΕ προκύπτει ότι η πλειονότητα εφαρμόζει φορολογικές απαλλαγές, με σκοπό την ενθάρρυνση των συγχωνεύσεων και των εξαγορών αντί άλλων ρυθμίσεων. Στην κατεύθυνση αυτή για την Κύπρο φιλοδοξεί να κινηθεί το εν θέματι Σχέδιο Δράσης. Συγκεκριμένα, το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει τους εξής άξονες:

- Δημιουργία ολοκληρωμένου πλαισίου στήριξης και προώθηση των εξαγορών συγχωνεύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος του κράτους στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι καθοδηγητικός και υποστηρικτικός, με την προετοιμασία νέας εθνικής πολιτικής για την επιχειρηματικότητα. Συνεπώς, θα ετοιμαστεί στοχευμένο επικοινωνιακό πλάνο, μεταξύ άλλων, με βάση το οποίο θα προωθούνται η διοργάνωση ημερίδων και εκδηλώσεων, καθώς και η προβολή επιτυχημένων συγχωνεύσεων και εξαγορών τόσο της Κύπρου όσο και του εξωτερικού. Επιπλέον θα προβληθεί η νέα εθνική πολιτική για την επιχειρηματικότητα, η οποία θα είναι επικεντρωμένη στην ανάγκη προώθησης των εξαγορών και των συγχωνεύσεων, μέσω της καλλιέργειας της σχετικής κουλτούρας.
- Εκσυγχρονισμό, βελτίωση και απλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου (άμεση προώθηση του εκσυγχρονισμού του νομικού πλαισίου και των διαδικασιών, που

άπτονται των αναδιοργανώσεων, των συγχωνεύσεων και των εξαγορών). Στο πλαίσιο αυτό, προκρίνεται η ανάγκη για ετοιμασία σύγχρονων νόμων και κανονισμών για τη βελτίωση του επιχειρείν και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Οι παραπάνω μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να συνάδουν με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο (π.χ. Ευρωπαϊκές Οδηγίες σχετικά με τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις) και παράλληλα με το πνεύμα, που διακρίνει τις ώριμες αγορές.

- Οι δυο βασικές προτεραιότητες γύρω από τον εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου άπτονται των ακόλουθων αρχών:

- Εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου (περί Εταιρειών Νόμου) στη βάση πετυχημένων μοντέλων άλλων Ευρωπαϊκών χωρών με αντίστοιχο δίκαιο με αυτό της Κύπρου (Common law countries),

- Απλοποίηση και εκσυγχρονισμό των διαδικασιών, που άπτονται του νομοθετικού πλαισίου με σκοπό την μείωση του διοικητικού φόρτου.

- Πρόσβαση στη χρηματοδότηση και προώθηση συγχωνεύσεων και εξαγορών σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας.

Τα μέτρα διευκόλυνσης της πρόσβασης στη χρηματοδότηση περιλαμβάνουν και σχέδια επιδότησης εξοπλισμού και μηχανημάτων, τα οποία θα παρέχονται με την ολοκλήρωση της συγχώνευσης ή εξαγοράς. Περαιτέρω, θα μπορούσε να διερευνηθεί πιθανή πρόθεση των τοπικών τραπεζών για παροχή χρηματοδοτικού εργαλείου επιδότησης επισκόπων και κάλυψη χρηματοδοτικών αναγκών των νέων επιχειρήσεων, που θα προκύψουν μετά τη συγχώνευση. Θα μπορούσε επίσης να διερευνηθεί η παροχή συγκεκριμένων κινήτρων στους επενδυτές, που θα χρηματοδοτήσουν συγκεκριμένη εξαγορά ή συγχώνευση. Δυνατή είναι και η προώθηση ελαφρύνσεων, με στόχο την πρόσβαση στη χρηματοδότηση συγκεκριμένων εξαγορών/συγχωνεύσεων εταιρειών συγκεκριμένων τομέων της οικονομίας (π.χ γεωργίας, μεταποίησης, εξαγωγών).

Σημειώνεται ότι το εν λόγω Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνεται στις μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2022 στην Κύπρο λειτουργούσαν 60.076 μικρομεσαίες επιχειρήσεις (προσωπικό έως 249 άτομα), που απασχολούσαν το 82,6% των εργαζομένων (232.370) και 91 μεγάλες (με προσωπικό άνω των 250 ατόμων), που απασχολούσαν 48.820 άτομα. Από αυτές, το 92,9% των επιχειρήσεων χαρακτηρίζονται ως πολύ μικρές επιχειρήσεις (microfirms), με αριθμό εργαζομένων μέχρι 9 άτομα και το 6,1% ως μικρές επιχειρήσεις (small firms) με λιγότερους από 50 εργαζομένους. Συγκρίνοντας τον αριθμό εργαζομένων σε πολύ μικρές επιχειρήσεις και μικρές επιχειρήσεις διαπιστώνεται ότι ο μέσος όρος είναι σημαντικά χαμηλότερος από τους αντίστοιχους μέσους όρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (38,6% έναντι 29,7% για πολύ μικρές επιχειρήσεις και 25,3% έναντι 20,1% για μικρές επιχειρήσεις).

Αξίζει να αναφέρουμε ότι στο έγγραφο για το Σχέδιο Δράσης, που έχει εγκρίνει το Υπουργικό Συμβούλιο τονίζεται ότι, «το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων δεν επιτρέπει τις οικονομίες κλίμακας και τεχνολογίες αιχμής, με αποτέλεσμα οι κ/ επιχειρήσεις να εστιάζονται στην παροχή υπηρεσιών για εγχώρια κατακόλιση και να μην μπορούν ουσιαστικά να ανταγωνιστούν στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον». Σημειώνουμε τέλος, ότι οι μικρές και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση στη χρηματοδότηση, αδυνατούν να καινοτομήσουν, να χαράξουν ολοκληρωμένη στρατηγική και να εξάγουν προϊόντα. Επίσης έχουν αυξημένο κίνδυνο ασυνέπειας στις φορολογικές τους υποχρεώσεις και στην εφαρμογή των εργατικών νομοθεσιών. Το γεγονός, πάντως ότι οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές στην Κύπρο κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αποδίδεται κυρίως στο είδος των επιχειρήσεων (οικογενειακές επιχειρήσεις σε παραδοσιακούς τομείς, όπου δεν υπάρχει η κουλτούρα της συγχώνευσης με στόχο τη μεγέθυνση).

Το πλήρες κείμενο του σχετικού Σχεδίου Δράσης βρίσκεται στον διαδικτυακό τόπο:

<https://mof.gov.cy/assets/modules/wmp/articles/202308/1447/docs/sxedio-drasis-paroxi-kinitron-eksagsix.pdf>

5.12 Ημερίδα με θέμα : «Η Τεχνητή Νοημοσύνη ως παράγοντας ανάπτυξης» (Λευκωσία, 26.09.23)

Το Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής διοργάνωσε την εν θέματι ημερίδα για την τεχνητή νοημοσύνη στη Λεβέντειο Πινακοθήκη, με κεντρικό ομιλητή τον καθηγητή κ. Χ. Νικία, Επίτιμο Πρόεδρο του Πανεπιστημίου της Νότιας Καλιφόρνιας.

I. Τα κυριότερα σημεία των τοποθετήσεων στο πλαίσιο της ημερίδας ήταν τα εξής :

- η τεχνητή νοημοσύνη προϋπήρχε, απλώς έχει επεκταθεί σε όλο το φάσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων καθώς, πλέον, ο τεράστιος όγκος δεδομένων, που υπάρχει διαθέσιμος, μέσω εργαλείων όπως το ChatGPT, έχει ανοίξει ευρύτερες προοπτικές,

- αλλαγές στην αγορά εργασίας αναμένεται να φέρει η **τεχνητή νοημοσύνη**, καθώς εκτιμάται ότι, παγκοσμίως θα χαθούν 2 δισ. θέσεις μέχρι το 2030, ενώ περίπου το 50% των θέσεων εργασίας στις ΗΠΑ κινδυνεύει να χαθεί τα επόμενα 20 χρόνια,

- η ελεύθερη πρόσβαση σε ανεξάντλητες πηγές πληροφοριών ενέχει κινδύνους και

θέτει ηθικά διλήμματα, αναφορικά με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, θέματα λογοκλοπής και παραπληροφόρησης,

- Η Κύπρος έχει κάνει άλματα σε θέματα τεχνολογίας και έχει καταστεί τεχνολογικός κόμβος στην περιοχή της Ανατολικής Μεσόγειο, παρόλο που υστερεί σε θέματα STEM (φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά) καθώς και στον πολύ μικρό αριθμό γυναικών, που απασχολούνται σε επαγγέλματα του κλάδου STEM,

- θα χρειαστούν νέα προσόντα για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, που θα υποκαταστήσουν τις απωλεσθείσες και γι' αυτό στόχος πρέπει να είναι η προετοιμασία και επιμόρφωση των πολιτών, μέσω κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης,

- μόνη ασπίδα προστασίας έναντι αυτών των κοσμοϊστορικών αλλαγών είναι να δοθεί έμφαση στα μαθήματα STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά) και στις ψηφιακές δεξιότητες των πολιτών, τομείς, στους οποίους η Κύπρος καταγράφει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά εντός ΕΕ, ενώ παράλληλα μεγάλη μερίδα των εργαζομένων της είναι ψηφιακά αναλφάβητοι. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η Κύπρος καταγράφει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων σε κλάδους STEM (13,1%) έναντι 26% του μέσου όρου της ΕΕ και υψηλά ποσοστά ψηφιακού αναλφαριθμητισμού (το 32% του εργατικού δυναμικού της Κύπρου έχει χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες και το 34% έχει μόνο βασικές),

- τα ανωτέρω δεδομένα αποτελούν μια πρόκληση, όχι μόνο, για την κ/ κυβέρνηση, αλλά και για τα τοπικά πανεπιστήμια, καθιστώντας απαραίτητη την αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού προγράμματος ήδη από τη βαθμίδα της δημοτικής εκπαίδευσης,

- στα Ερευνητικά Κέντρα «Κοίος» και στο Κέντρο Αριστείας CYENS, διεξάγεται έρευνα υψηλότερου επιπέδου, με πολλά από τα project να αφορούν στην τεχνητή νοημοσύνη.

II. Κατά τις συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης που ακολούθησαν, οι συνομιλητές αναφέρθηκαν, μεταξύ άλλων, στις εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης (AI) στους τομείς της εκπαίδευσης, της εργασίας, της υγείας, της ενέργειας και της διαχείρισης κρίσεων.

III. Στην ομιλία του ο κ/Υφυπουργός Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής κ. Φ. Χατζηχαριάδης τόνισε ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός του Κράτους προϋποθέτει την αξιοποίηση έξυπνων τεχνολογικών εργαλείων, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, με την επισήμανση της ανάγκης θέσπισης νομοθετικού πλαισίου για την ορθολογική χρήση της.

Αξίζει να αναφέρουμε, πάντως, ότι η Κύπρος επενδύει συστηματικά στην ανάπτυξη του τεχνολογικού της τομέα, ενώ σύμφωνα με την FDI Markets Greenfield Tracker, οι επενδύσεις στην τεχνολογία πληροφοριών στην Κύπρο αυξήθηκαν κατά 600% το α' εξάμηνο του 2022, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019. Επιπρόσθετα, η Κύπρος έχει επιτύχει τη μεγαλύτερη βελτίωση στην καινοτομία σε ευρωπαϊκό επίπεδο από το 2015, καταλαμβάνοντας τη 10^η θέση στον Ευρωπαϊκό Πίνακα Αποτελεσμάτων Καινοτομίας 2022 (European Innovation Scoreboard) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (<https://www.ekt.gr/el/news/28277>). Ως αποτέλεσμα, η Κύπρος χαρακτηρίζεται πλέον ως χώρα με καλές επιδόσεις καινοτομίας (με βάση την επίδοσή της, τα κράτη - μέλη κατανέμονται σε τέσσερις ομάδες : τις πρωτοπόρες χώρες καινοτομίας, με επιδόσεις άνω του 125 % του μέσου όρου των δαπανών της ΕΕ για τη καινοτομία, τις χώρες με καλές επιδόσεις καινοτομίας, από 100 % έως 125 % του μέσου όρου δαπανών της ΕΕ, τις χώρες με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας, από 70 % έως 100 % του μέσου όρου δαπανών της ΕΕ και τις χώρες με αναδυόμενες επιδόσεις καινοτομίας, κάτω του 70 % του μέσου όρου δαπανών της ΕΕ).

5.13 Στις 20 πρώτες θέσεις των προτιμήσεων των ψηφιακών νομάδων

Στους είκοσι (20) κορυφαίους προορισμούς και συγκεκριμένα στη 18^η θέση βρίσκεται η Κύπρος στις προτιμήσεις των υψηλόβαθμων στελεχών εταιρειών, τα οποία επιλέγουν την εξ' αποστάσεως εργασία. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται σε επαναξιολόγηση των προτεραιοτήτων τους για το περιβάλλον, στο οποίο ζουν και εργάζονται, κοινό χαρακτηριστικό, των οποίων είναι η αναζήτηση εύκολα προσβάσιμων τοποθεσιών, με ελκυστικό κλίμα, ποιότητα ζωής και εξαιρετικά γρήγορες ταχύτητες πρόσβασης διαδικτύου.

Σύμφωνα με κατάταξη του διεθνούς κτηματομεσιτικού οίκου Savills «δείκτης - Savills Executive Nomad Index» (https://www.savills.com/research_articles/255800/350818-0) για τους ψηφιακούς νομάδες, η χώρα συμπεριλαμβάνεται στην 20άδα ψηφιακών νομάδων σε υψηλές βαθμίδες εταιρειών. Οι εν λόγω προορισμοί κατατάχθηκαν στον κατάλογο, με κριτήρια όπως η συνδεσιμότητα, το κλίμα, η αγορά ενοικίασης prime κατοικιών και η ποιότητα ζωής τους. Τα κριτήρια, που βάζουν την Κύπρο στην 18^η θέση (μία θέση μετά την Αθήνα) αφορούν στην ταχύτητα διαδικτύου, την ποιότητα ζωής, το κλίμα, την αεροπορική συνδεσιμότητα και τις τιμές ενοικίων για κατοικίες, αλλά και τις ευκαιρίες δικτύωσης, που καθιστούν το νησί ελκυστικό για υψηλόβαθμα στελέχη.

Παράλληλα, θεωρείται προστή για τους ψηφιακούς νομάδες η ενοικίαση ακινήτων στην Κύπρο, τα οποία είναι έτοιμα σε όλα, ενώ θετικά συμβάλλουν η εκπαίδευση υψηλού επιπέδου και η ποιότητα του διαδικτύου. Σε μελέτη των ταξιδιωτικών εμπειρογνώμωνων «Panache Cruises» (<https://www.traveldailymedia.com/top-ten-best-european-countries-for-digital-nomads/>) τον Αύγουστο τ.έ., τοποθετείται η Λευκωσία

στην 3^η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών πόλεων για υποψήφιους ψηφιακούς νομάδες, μετά το Βουκουρέστι και τη Μαδρίτη.

Τη λίστα των 20 πρώτων θέσεων καταλαμβάνουν το Ντουμπάι, η Μόλαγα και το Μαϊάμι. Ακολουθούν το Άμπου Ντάμπι, η Λισαβόνα, τα Μπαρμπέντος, η Βαρκελώνη, η Πάλμα της Μαγιόρκας, το Αλγκάρβε, η Αγία Λουκία, τα νησιά Κέιμαν και το Ντουμπρόβνικ. Οι τοχώς αναπτυσσόμενοι τομείς των fintech και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, σε συνδυασμό με το αφορολόγητο περιβάλλον και την υψηλή ποιότητα ζωής στο Ντουμπάι, αποδεικνύονται ισχυροί μαγνήτες για τα στελέχη, που επιλέγουν να εργάζονται ως νομάδες σε άλλη χώρα. Μετά το Ντουμπάι ακολουθεί η Μόλαγα. Η οικονομική πρωτεύουσα της Ανδαλουσίας τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται σε σημαντικό πολιτιστικό και τουριστικό προορισμό. Παράλληλα, εταιρικές αξίες, υψηλό προφίλ, όπως της Google, έχουν καταστήσει τη Μόλαγα αγαπημένο προορισμό για τους εξ' αποστάσεως εργαζόμενους. Από την άλλη, η ηλιόφανεα, οι χαμηλοί φόροι και οι παραλίες έχουν αναδείξει το Μαϊάμι σε πόλο έλξης για τους Αμερικανούς, που αναζητούν καλύτερη ποιότητα ζωής. Η τρέχουσα εισοδηματική νομιάδων περιλαμβάνει μετανάστες από χρηματοπιστωτικές εταιρείες της Νέας Υόρκης και του Σικάγο. Στη λίστα με τους κορυφαίους προορισμούς για ψηφιακούς νομάδες βρίσκονται επίσης το Άμπου Ντάμπι, η Λισαβόνα, τα Μπαρμπέντος, η Βαρκελώνη, η Πάλμα της Μαγιόρκας, το Αλγκάρβε και η Αγία Λουκία.

Σημειώνεται ότι καμία ασιατική πόλη δεν περιλαμβάνεται στον σχετικό κατάλογο. Φαίνεται ότι η απομακρυσμένη εργασία έχει σχετικά μικρότερη ελκυστικότητα στην κουλτούρα της περιοχής. Οι περισσότερες προτιμήσεις των ψηφιακών νομάδων στρέφονται σε παραλιακές χώρες, ενώ κριτήριο επιλογής είναι επίσης η κουλτούρα, οι ευκαιρίες διασύνδεσης, η διαθεσιμότητα, η προστιθέμενη ενοικίασης ακινήτων, καθώς οι περισσότεροι προορισμοί σημείωσαν αύξηση στο κόστος ενοικίων. Σημειώνεται ότι οι τιμές των ενοικίων σε Ντουμπάι και Λισαβόνα ανέβηκαν 5,4% και 13,9% αντίστοιχα για το 4^ο εξάμηνο του 2023.

Τέλος, υπενθυμίζουμε ότι επιπρόσθετο κίνητρο αποτελεί το σχέδιο βίζας ψηφιακών νομάδων. Από τον Οκτώβριο του 2021 η Κύπρος βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες που προσφέρουν μια ψηφιακή νομαδική βίζα, στοιχείο κλειδί για τη διευκόλυνση αυτού του επαγγελματικού τρόπου ζωής.

6. ΕΝΕΡΓΕΙΑ

6.1 11^ο Ενεργειακό Συνέδριο Κύπρου, Λευκωσία, 31.10.2023

Το ενδιαφέρον των επαγγελματιών και ειδικών του ενεργειακού τομέα αλλά και του ευρύτερου κοινού συγκέντρωσε το 11ο Ενεργειακό Συμπόσιο Κύπρου, που πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 31 Οκτωβρίου 2023 στη Λευκωσία, με θέμα "Όρα Έργων για την Ενέργεια". Το φετινό ενεργειακό συμπόσιο διοργανώθηκε από το Ινστιτούτο Ενέργειας ΝΑ Ευρώπης (IENE) και την εταιρεία FMW Financial Media Way. Κύριος ομιλητής ήταν ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης. Με κεντρικό στόχο την προώθηση των ενεργειακών σχεδιασμών της Κύπρου και την αξιοποίηση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου, το Ενεργειακό Συμπόσιο έδωσε, για άλλη μία χρονιά, την τεχνοκρατική προσέγγιση για τα επόμενα βήματα στον τομέα της ενέργειας. Έχοντας καθιερωθεί ως η σημαντικότερη συνάντηση για τα ενεργειακά δρώμενα της Κύπρου, το εν λόγω συμπόσιο ετεχειρήσε και φέτος, με τις ομιλίες επιστημόνων και εκπροσώπων φορέων και οργανώσεων του κλάδου να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα, που αφορούν στο ενεργειακό μέλλον της Κύπρου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Με αυτόν τον τρόπο το 11ο Ενεργειακό Συμπόσιο Κύπρου, με την μεγάλη συμμετοχή, που και φέτος εξασφάλισε στις εργασίες του, άνοιξε διαύλους αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ της κ/ κυβέρνησης, ακαδημαϊκών, τεχνοκρατών και ευρύτερα της κοινής γνώμης. Με την συμμετοχή, όπως κάθε χρόνο, ανώτατων αξιωματούχων της Κύπρου, της Ελλάδας και του εξωτερικού (ΗΓΙΑ, Ισραήλ, Αιγύπτου κ.ά.), αλλά και ακαδημαϊκών, τεχνοκρατών και εκπροσώπων διεθνών πετρελαϊκών εταιρειών, έδωσε και για το 2023 το στίγμα του ενεργειακών προκλήσεων για την Κυπριακή Δημοκρατία, παρέχοντας, παράλληλα, το περιβάλλον των επόμενων κινήσεων.

Οι τέσσερις θεματικές ενότητες του 11ου Ενεργειακού Συμποσίου Κύπρου ήταν, αντίστοιχα, αφιερωμένες στην Αξιοποίηση Υδρογονανθράκων, τις ΑΠΕ και την Ενεργειακή Αποδοτικότητα, τον Ηλεκτρισμό αλλά και τις Επενδύσεις στον Τομέα της Ενέργειας. Ανάμεσα στους ομιλητές της διοργάνωσης ήταν ο κ/ Υπουργός Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας κ.Γ. Παπαναστασίου, ο Πρόεδρος Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ) Δρ. Ανδρέας Πουλικκάς, ο Γενικός Διευθυντής της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ) Δρ. Διογένης Αγγελίδης, ο Αντιπρόεδρος της ENERGEAN Ελλάδας Δρ. Κωνσταντίνος Νικολάου, ο CEO & Founder της EC Natural Hydrocarbons Company Ltd Δρ. Charles Ellinas, η Επικεφαλής Πιστοποίησης της Climate Bonds Initiative στην Λευκωσία κ. Μ. Στροβολίδου, η Πρόεδρος της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ) κ.Δ. Θεοδοσίου-Παναγιώτου και ο Εκτελεστικός Διευθυντής του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Ενέργειας Κύπρου κ. Σ. Σταυρινός, ενώ πρέπει να τονιστεί και η σημαντική παρουσία του IENE στις εργασίες του 11ου Ενεργειακού Συμποσίου Κύπρου, καθώς συμμετείχαν ως ομιλητές ή/και συντονιστές ο Πρόεδρος και

Εκτελεστικός Διευθυντής του Ινστιτούτου κ.Κ. Σταμπολής, ο Γεν. Γραμματέας & Πρόεδρος της Επιτροπής Ενεργειακής Αποδοτικότητας του IENE κ.Κ. Θεοφύλακτος και ο Ειδικός Σύμβουλος του IENE σε θέματα ΑΟΖ Δρ. Γ. Ανθρακούς.

Αναλυτικότερα, οι κύριες θεματικές, που απασχόλησαν το Συνέδριο ήταν οι ραγδαίες και απρόβλεπτες εξελίξεις στον ενεργειακό τομέα, λόγω του συνεχιζόμενου πολέμου στην Ουκρανία, η προσπάθεια της ΕΕ για απεξάρτηση από το φυσικό αέριο της Ρωσίας, η τελευταία ανάφλεξη του Μεσοανατολικού, με αφορμή τη διαμάχη Ισραήλ-Χαμάς, οι γεωπολιτικές οικονομικές και στρατηγικές ανακατατάξεις, οι επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης και οι αντιδράσεις της Τουρκίας για την ΑΟΖ της Κύπρου.

Οι παρευρισκόμενοι ανέλυσαν διεξοδικά εκτός από τις γεωπολιτικές και ενεργειακές ανακατατάξεις στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή τις εκτιμήσεις για τη διεθνή ενεργειακή κρίση, τα επόμενα βήματα της Κύπρου στον τομέα της έρευνας και της αξιοποίησης των υδρογονανθράκων, υπό το φως των νέων δεδομένων αλλά και τη δυνατότητα της Κύπρου να συμβάλει στην απεξάρτηση της Ευρώπης από το φυσικό αέριο της Ρωσίας. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε από την πλειοψηφία των ομιλητών και στα αποτελέσματα και τις προοπτικές της ενεργειακής συνεργασίας των κρατών της περιοχής, τη διαχείριση του υψηλού ενεργειακού κόστους, τη σημασία των πόρων φυσικού αερίου στην ενεργειακή μετάβαση, τις επενδύσεις των ενεργειακών εταιρειών στη ΝΑ Μεσόγειο και τους σχεδιασμούς για τους αγωγούς μεταφοράς φυσικού αερίου από τη Μεσόγειο στην Ευρώπη.

Αξίζει να αναφέρουμε ιδιαίτερα από την ομιλία του Προέδρου της ΡΑΕΚ Δρ. Ανδρέα Πουλικκά δύο σημεία : α) την πρόβλεψη ότι βραχυπρόθεσμα οι αυξήσεις στα τιμολόγια ηλεκτρισμού, που παρατηρούνται θα συνεχιστούν, μέχρι τη μείωση του κόστους αγοράς των υγρών καυσίμων και του κόστους αγοράς δικαιωμάτων εκπομπών θερμοκηπιακών αερίων ή μέχρι τη χρήση φυσικού αερίου για ηλεκτροπαραγωγή σε ανταγωνιστική τιμή και β) τη πεποίθηση ότι η Κύπρος μπορεί να καταστεί κλιματικά ουδέτερη μέχρι το 2050, αφού θέσει μακροπρόθεσμους στόχους για τη μείωση των θερμοκηπιακών αερίων κατά 100% μέχρι το 2050. Με αυτό τον τρόπο το ενεργειακό σύστημα της χώρας θα μπορεί να μεταμορφωθεί σε έξυπνο και ψηφιοποιημένο, ηλεκτρικά διασυνδεδεμένο και διασυνδεδεμένο με αγωγούς φυσικού αερίου και υδρογόνου, με ΑΠΕ συστήματα αποθήκευσης και ηλεκτροκίνησης. Μια τέτοια εξέλιξη θα έδινε στην Κύπρο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και θα την οδηγούσε στην αειφόρο ανάπτυξη. Η συνεισφορά των ΑΠΕ στην τελική ετήσια κατανάλωση για το 2022 έφθασε στο 17,2% και αναμένεται να αυξηθεί, περαιτέρω, το 2023, και τα επόμενα έτη.

Ο Πρόεδρος του ΚΕΒΕ κ. Χρ. Αγκαστινιώτης εξέφρασε την πεποίθηση ότι με την εμπλοκή της ΕΕ και με τις προωθούμενες τριμερείς, διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες συνεργασίας με γειτονικές χώρες, η Κύπρος έχει τη δυνατότητα να διαδραματίσει έναν νέο πολυδιάστατο ρόλο στην περιοχή της. Η Κύπρος, χρησιμοποιώντας την ενέργεια μπορεί να αποτελέσει πόλο σταθερότητας και ασφάλειας στην περιοχή της Α. Μεσογείου. Αν δε ενδοπιστούν επιπρόσθετα κοιτάσματα φυσικού αερίου στα οικόπεδα της Κύπρου και υλοποιηθεί με επιτυχία όλος ο σχεδιασμός, τότε η χώρα μπορεί να μετατραπεί σε περιφερειακό ενεργειακό κόμβο στην Α. Μεσόγειο.

Ο Γεν. Δ/ντής της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ) κ. Δ. Αγγελίδης σημείωσε ότι μέσα στα επόμενα 3-4 χρόνια τα κοιτάσματα, που έχουν σημασία θα πάρουν την πορεία τους και ότι οι σημαντικές ανακαλύψεις φυσικού αερίου στην κ/ΑΟΖ, που βρίσκονται αυτή τη στιγμή στο στάδιο της αξιολόγησης, είναι έτοιμες για περαιτέρω ανάπτυξη. Μάλιστα, τα επόμενα τέσσερα έως πέντε χρόνια, αναμένονται τρεις έως πέντε τελικές επενδυτικές αποφάσεις, οι οποίες θα ανοίξουν πόρτες για την επίτευξη των στόχων για το φυσικό αέριο.

Ο Πρόεδρος Συνδέσμου Εταιρειών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΣΕΑΠΕΚ) και Πρόεδρος Συνδέσμου Αγοράς Ηλεκτρισμού (ΣΑΗ) κ. Φ. Καραντώνης αναφέρθηκε στους ολόενα και πιο απαιτητικούς ευρωπαϊκούς στόχους για διείσδυση ΑΠΕ και είτε ότι προκειμένου να επιτευχθούν θα πρέπει να υπάρξει ευθυγράμμιση πολιτικής και επενδυτών. Ανέφερε επίσης ότι η εγκατεστημένη ισχύς των ΑΠΕ είναι γύρω στα 750 MW, με τη ηλιακή τεχνολογία να έχει τη μερίδα του λέοντος και τα τελευταία χρόνια έχει κάνει μεγάλα βήματα διείσδυσης. Τα στοιχεία για το 2023 δείχνουν ότι η συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα αγγίζει το 23-24%.

Ξεχωριστές εισηγήσεις έγιναν για την αξιοποίηση του φυσικού αερίου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τις ηλεκτρικές διασυνδεδεμένες διασυνδέσεις και τη δημιουργία και εφαρμογή του απαραίτητου νομικού και διοικητικού πλαισίου, με στόχο τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας στην Κύπρο.

Τέλος, αναφέρουμε ότι κοινή συνισταμένη των ομιλητών ήταν ότι βασική πρόκληση για την Κυπριακή Δημοκρατία παραμένει η ενεργειακή μετάβαση και ότι η Κύπρος μπορεί να αποτελέσει πόλο σταθερότητας στη ΝΑ Μεσόγειο και περιφερειακό ενεργειακό κέντρο στην προσπάθεια απεξάρτησης της ΕΕ από το ρωσικό φυσικό αέριο καθώς και ότι οι δράσεις της Κύπρου στον τομέα της ενέργειας θα πρέπει να συμβάλουν στη μετάβαση της χώρας στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ηλιακή ενέργεια, αιολική ενέργεια) και τη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας, π.χ. υδρογόνο.

Στις 28 - 30 Νοεμβρίου τ.έ. πραγματοποιήθηκε στη Λεμεσό, υπό την αιγίδα του κ/ Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας το Διεθνές Ενεργειακό Συνέδριο και Έκθεση «EMC 2023 – Eastern Mediterranean Conference & Exhibition». Πρόκειται για μια από τις σημαντικότερες συναντήσεις για ενεργειακά θέματα και τις εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, με μεγάλη συμμετοχή επιστημόνων και εκπροσώπων φορέων και εταιρειών του κλάδου. Το πρόγραμμα του Συνεδρίου βρίσκεται στον ιστότοπο : <https://emc-cyprus.com/strategic-conference>. Στο πλαίσιο του EMC 2023 το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, το οποίο συμμετέχει ως επίσημος εταίρος, διοργάνωσε υβριδική εκδήλωση επιχειρηματικών συναντήσεων, με τη στήριξη του Enterprise Europe Network Κύπρου, η οποία είχε στόχο να φέρει σε επικοινωνία επιχειρήσεις από την Κύπρο και το εξωτερικό. Η συμμετοχή κυπριακών και ξένων επιχειρήσεων ξεπέρασε κάθε προσδοκία, καθώς περισσότερες από 24 κυπριακές και 36 ξένες επιχειρήσεις από 15 χώρες πραγματοποίησαν περισσότερες από 70 διμερείς συναντήσεις σε μια προσπάθεια να εντοπίσουν κοινό έδαφος για εμπορικές, τεχνολογικές και ερευνητικές συνεργασίες. Πλήρης κατάλογος των εκθετημένων εταιρειών βρίσκεται στον ιστότοπο : <https://emc-cyprus.com/exhibitors>.

Από τις εισηγήσεις και τις ομιλίες της 1^η ημέρας του Συνεδρίου αναφέρουμε τα ακόλουθα:

1. Στον χαιρετισμό-ομιλία του ο Υπουργός Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας κ. Γ. Παπαναστασίου :

- έδωσε έμφαση στις συνεργασίες ως την πλέον ενδεδειγμένη οδό για την ανάπτυξη των πόρων φυσικού αερίου (ΦΑ) της περιοχής. Επεσήμανε ότι καθώς η ενεργειακή μετάβαση δίνει έμφαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι εταιρείες ενέργειας αναζητούν ταχύτερες αποδόσεις των επενδύσεων τους και πραγματοποιούν ανάλογες επενδύσεις. Πρόσθεσε ακόμα ότι «σήμερα με τη μικρότερη διάρκεια ζωής του φυσικού αερίου, λόγω των στόχων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καταλαβαίνουμε ότι οι επενδυτές προσανατολίζονται όλο και περισσότερο στην ανάπτυξη των συνεργασιών»,

- παρουσίασε το σχέδιο «Gas to Power», ένα κυπριακό σχέδιο, το οποίο περιλαμβάνει δράσεις, που διαμορφώνουν το ενεργειακό μείγμα της Κύπρου. Σύμφωνα με τον κ. Υπουργό το υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) θα εισαχθεί για την παραγωγή ενέργειας για την εγχώρια αγορά, μέσω της Δημόσιας Επιχείρησης Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ), ενώ η Κύπρος θα αυξήσει την ανανεώσιμη ενέργεια, η οποία θα μπορούσε να εξαχθεί, μέσω του EuroAsia Interconnector, που συνδέει Κύπρο, Ελλάδα και Ισραήλ.

- σχετικά με τις ανακαλύψεις φυσικού αερίου στην Κύπρο, είτε ότι πέραν της επιλογής της μεταφοράς του στην Αίγυπτο, παραμένουν στο τραπέζι επιλογές, όπως η εισαγωγή στην Κύπρο και η υδροποίηση και εξαγωγή, μέσω μικρών μονάδων υδροποιημένου φυσικού αερίου.

2. Η Πρόεδρος της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ) και Τ. Ονούφριου, η οποία συμβουλεύει την κυβέρνηση σε θέματα φυσικού αερίου δήλωσε στην έναρξη του Συνεδρίου ότι η Κύπρος έχει εκτιμώμενα αποθέματα 15 τρις. κυβικών ποδών σε πέντε ανακαλύψεις φυσικού αερίου στην ΑΟΖ της. Περιγράφοντας αναλυτικά την ανάπτυξη του φυσικού αερίου στην κυπριακή ΑΟΖ, η κ. Ονούφριου είπε ότι τέσσερις ανακαλύψεις, δηλαδή η Καλυψύ, ο Κρόνος και ο Δίας, όλες στο τεμάχιο 6, και ο Γλαύκος στο τεμάχιο 10 βρίσκονται στη διαδικασία αξιολόγησης, ενώ η Αφροδίτη στο τεμάχιο 12 βρίσκεται στο στάδιο «select», δηλαδή στη διαδικασία επιλογής τρόπου εμπορικής αξιοποίησης. Τόνισε δε, ότι «η ποιότητα της λήψης αποφάσεων στα στάδια της αξιολόγησης και επιλογής είναι υψίστης σημασίας ενώ το Υπουργείο Ενέργειας με την υποστήριξη της Εταιρείας Υδρογονανθράκων έχει κρίσιμο ρόλο στην κατανόηση, διαμόρφωση και υποστήριξη των αποφάσεων των επενδυτών σε αυτά τα κρίσιμα στάδια».

3. Από την πλευρά της η Βοηθός Υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ στο Γραφείο Ενέργειας, κα Κίμπερλι Χάριγκτον, δήλωσε ότι «παρά τους δύσκολους καιρούς που διανύουμε, οι ΗΠΑ παραμένουν σταθερά προσηλωμένες στην περιφερειακή συνεργασία, ιδίως στον τομέα της ενέργειας». Ανέδειξε πρωτοβουλίες, όπως ο διάλογος 3+1 μεταξύ Ισραήλ, Ελλάδας και Κύπρου με τις ΗΠΑ, καθώς και το Φόρουμ για το φυσικό αέριο της Ανατολικής Μεσογείου (EMGF). Τόνισε ότι η ενεργειακή σύμπραξη και η περιφερειακή ενεργειακή ολοκλήρωση είναι το κλειδί για βιώσιμο ενεργειακό μέλλον και η Ανατολική Μεσόγειος το ενσαρκώνει σε μεγαλύτερο βαθμό από οποιαδήποτε άλλη περιοχή», προσθέτοντας επίσης ότι έχει σημειωθεί τεράστια πρόοδος την τελευταία δεκαετία και ότι προσβλέπει σε ακόμα μεγαλύτερα βήματα. Αναφερόμενη στην Κύπρο, είπε ότι η ανάπτυξη των φυσικών πόρων του νησιού θα ωφελήσει τόσο την Κύπρο όσο και την ευρύτερη περιοχή, υπογραμμίζοντας ότι «θεμελιώδης στόχος των ΗΠΑ είναι η ενεργειακή ασφάλεια και η συνεργασία στην περιοχή».

4. Ο κ. Wissam Chbat, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και πρώην Πρόεδρος της Αρχής Πετρελαίου του Λιβάνου, δήλωσε ότι ελπίζει όχι μόνο στην ανακάλυψη αποθεμάτων φυσικού αερίου (ΦΑ) στον Λίβανο, αλλά και στην ανακάλυψη

αποθεμάτων, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν εμπορικά. Σημειώνοντας ότι ο Λίβανος έχει πολύ καλές σχέσεις με την Κύπρο και την Αίγυπτο, ο κ. Chbat εκτιμά ότι η Αίγυπτος διαθέτει τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται, ώστε να αποτελέσει ενεργειακό κόμβο για την Ανατολική Μεσόγειο.

Κοινή συσταμένη στα πάνελ συζητήσεων, που ολοκλήρωσαν τις εργασίες της 1^{ης} ημέρας και στα οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι των ENI Cyprus (Luca Dragonetti), Chevron (Kristian Svendsen), Exxonmobil (B. Θεοδοσίου), Total Energies (Samuel Husy), Energean (Κ. Νικολάου) και Shell (Roel Maas) ήταν η άποψη ότι η Κύπρος συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις, ώστε να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο σε όλα τα υπό εξέλιξη ενεργειακά projects στην Ανατολική Μεσόγειο,

Τη 2^η ημέρα του Συνεδρίου από τις σχετικές εισηγήσεις συγκροτούνται τα ακόλουθα:

1. Η Πρόεδρος της Εταιρείας Υδρογονανθράκων Κύπρου (ΕΥΚ) και Τ. Ονούφριου σημείωσε ότι:

- υφίσταται ισχυρό ενδιαφέρον στην περιοχή για αγωγούς πετρελαίου, φυσικού αερίου (ΦΑ) και υδρογόνου, έργα δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (CCS - CO2), τεχνολογίες υποθαλάσσιας επεξεργασίας εξαγομένων υδρογονανθράκων (διαχωρισμός, συμπύεση), ψηφιοποιήσεις έργων (digitalization) και τεχνολογίες υπεράκτιων μονάδων παραγωγής ενέργειας (ΑΠΕ),

- παρουσίασε έναν οδικό χάρτη για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου υπεράκτιου οικοσυστήματος ενέργειας στην Κύπρο καθώς και τα βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα πλάνα της ΕΥΚ, με στόχο να καταστεί η Κύπρος βασικός παίκτης σε βιώσιμες και ανταγωνιστικές ενεργειακές λύσεις,

- η Κύπρος εισέρχεται στην εποχή του Φυσικού Αερίου (ΦΑ) : τα επόμενα πέντε χρόνια η ΕΥΚ θα επικεντρωθεί στην προώθηση έργων έρευνας και ανάπτυξης ΦΑ, ενώ θα αξιολογήσει τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις υπό το πρίσμα της συνεχιζόμενης ενεργειακής μετάβασης, μεσοπρόθεσμα (έως και σε δέκα χρόνια από τώρα). Η ΕΥΚ σχεδιάζει βιώσιμη και ανταγωνιστική υπεράκτια παραγωγή ΦΑ, με δεδομένο ότι τα αρχικά πιλοτικά έργα θα χρησιμεύσουν ως βάση δοκιμών για υπεράκτιες εφαρμογές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενώ μακροπρόθεσμα (ορίζοντα δεκαετίας) σχεδιάζει τη δημιουργία ενός υπεράκτιου ολοκληρωμένου ενεργειακού οικοσυστήματος, με συνδυασμό συμβατικών και βιώσιμων υδρογονανθράκων, υπεράκτιων έργων αιολικής και ηλιακής ενέργειας, διασυνδέσεων ηλεκτρικής ενέργειας, εφαρμογών αποθήκευσης CO2 και πρωτοβουλιών για το υδρογόνο,

- η Κύπρος έκανε βήματα για να επανεξετάσει τις δικές της δυνατότητες για υπεράκτια αποθήκευση ΑΠΕ και υπεράκτια αποθήκευση CO2 και έχει συμμετάσχει στις αρχικές μελέτες και στη συλλογή δεδομένων, ενώ οι σχεδιασμοί για αποθήκευση CO2 περιλαμβάνουν συνεργασία με διάφορα κυβερνητικά τμήματα και περιβαλλοντικές οργανώσεις. Σχετικά με πιθανές τοποθεσίες υπεράκτιων αιολικών πάρκων οι αρχικές μελέτες έχουν προσδιορίσει τον κόλπο της Επισκοπής ως μια πολλά υποσχόμενη τοποθεσία,

- παράλληλα, τόνισε την ενεργό δέσμευση της ΕΥΚ σε διάφορα έργα, που στοχεύουν στην υποστήριξη της ανάπτυξης και εφαρμογής τεχνολογιών, που θα βοηθήσουν την Κύπρο να προχωρήσει προς ένα αποτελεσματικό ενεργειακό οικοσύστημα με όλα τα στοιχεία του να λειτουργούν με ολοκληρωμένο και ωφέλιμο τρόπο για τη χώρα, ενώ αναμένει ότι ο ρόλος της τεχνολογίας θα έχει σημαντικό και ευνοϊκό αντίκτυπο στην ανάπτυξη βιώσιμων υπεράκτιων και θαλάσσιων ενεργειακών υποδομών.

2. Ο Γενικός Δ/ντής της Δημόσιας Εταιρείας Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ) κ. Μ. Μενελάου, σημείωσε ότι:

- το όραμα της εταιρείας είναι η υλοποίηση του κ/ στόχου για περιβαλλοντικά βιώσιμη και οικονομικά συμφέρουσα ανάπτυξη, μέσω της προμηθείας LNG και ΦΑ, έχοντας πρωταγωνιστικό ρόλο στην πράσινη μετάβαση της Κυπριακής Δημοκρατίας και την προώθηση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού,

- παρουσίασε βίντεο που έδειχνε την πρόοδο, που έγινε στον χώρο του Βασιλικού καθώς και τη μετατροπή της πλωτής μονάδας LNG «ΕΥΦΑ Προμηθεάς», η οποία έχει ολοκληρωθεί κατά 98% και βρίσκεται ακόμα σε ναυπηγείο στη Σαγκάη και αναμένεται να καταπλεύσει στην Κύπρο τους επόμενους μήνες,

3. Ο κ. Fabrizio Botta, επικεφαλής Εμπορικής Διευθυντής της Saipem (πρόκειται για σημαντική ιταλική εταιρεία στα ενεργειακά έργα) σημείωσε ότι το σχέδιο της Κύπρου να γίνει ενεργειακός κόμβος και να συμμετάσχει σε πραγματικά έργα είναι ενδιαφέρον και δίνει περισσότερη δύναμη σε διεθνείς και τοπικές εταιρείες, όπως η SAIPEM να αναζητήσουν νέες ευκαιρίες στη χώρα για την υλοποίηση των σχεδιασμών τους. Αφετέρου, η κα Giovanna Villari, Δ/τρια Πράσινων Λύσεων της Saipem αναφέρθηκε στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες, που διαθέτει η εταιρεία, με έμφαση τις τεχνολογίες υδρογόνου, μερικές εκ των οποίων αναπτύσσονται στο πλαίσιο των Βιομηχανικών Έργων Κοινού Ευρωπαϊκού Ενδιαφέροντος – IPCEI,

4. Ο κ. Roberto Ferraro, Υπεύθυνος των CCUS Τεχνολογιών της Eni (πρόκειται για μεθόδους γεωλογικής δέσμευσης υπόγειας αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα) παρουσίασε μία εικόνα των έργων αποθήκευσης του CO2 στην Ευρώπη (ιδίως στο ΗΒ,

τη Γαλλία και την Ιταλία), έργα τα οποία, συνήθως αναπτύσσονται σε πρώην εξαντλημένα πετρελαιοκλάσματα ή ΦΑ και κοντά σε βιομηχανικές περιοχές,

5. Εκ μέρους της ελληνικής εταιρείας Environmental Protection Engineering EPE ο κ. Ι. Πολυχρονόπουλος παρουσίασε τις δράσεις και τις δυνατότητες της εν λόγω εταιρείας στην αντιμετώπιση πετρελαιοκηλίδων και τις δυνατότητες της εταιρείας να προσφέρει λύσεις (όχι μόνο στην Ανατολική Μεσόγειο),

6. Η κα Α. Σαρδί, υπεύθυνη χώρας για την Ελλάδα (Country Manager and Managing Director) της Energean Oil & Gas (εταιρεία, που παράγει αυτήν τη στιγμή 200.000 βαρέλια ισοδύναμου πετρελαίου ημερησίως, εκ των οποίων το 85% ΦΑ, εισηγήθηκε ότι ο Πρίνος (με 5 εκ. τόνους CO₂ κατ' έτος) αποτελεί μία από τις τρεις υπάρχουσες γεωλογικές δομές στη Μεσόγειο, που μπορούν να αξιοποιηθούν για αποθήκευση CO₂. Οι άλλες δύο είναι το Ravenna project, στις εκβολές του ποταμού Πάδου στην Αδριατική και το τρίτο αφορά το project PYCASSO Bourbon στη ΝΔ Γαλλία, που καλύπτει και τη ΒΑ Ισπανία. Επίσης, αναφέρθηκε σε πρόσφατη τοποθέτηση της κας Κάντρι Σίμσον, Επιτρόπου Ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Συνέδριο στη Βόρειο Δανία, η οποία τόνισε την ανάγκη εταιρειών, που μπορεί να υλοποιήσουν έργα CCS («we need CCS and we want winners-project promoters to act fast and realize projects»), ενώ χρειάζεται ένα σύνολο προϋποθέσεων για να στηριχθεί το έργο από την Ελλάδα. Καταλήγοντας τόνισε ότι στόχος της Energean είναι να συμπεριληφθεί στους νικητές (among the winners).

Την 3^η ημέρα του Συνεδρίου από τις σχετικές εισηγήσεις συγκροτούνται τα ακόλουθα:

1. Στελέχη τριών ηγετικών στον τομέα τους κυπριακών εταιριών (βλ. πρόγραμμα)

- παρουσίασαν τις δραστηριότητές τους (project presentations), συναφείς με τον ενεργειακό τομέα (all related industries), όπως παροχή υπηρεσιών (η Κύπρος αποτελεί, ήδη, κόμβο παροχής υπηρεσιών) και όχι μόνο στην Ανατολική Μεσόγειο, κατασκευές, ενεργειακές και μηχανολογικές, μεταφορά, συντήρηση κ.α. (στην κατασκευή προβλήτα φόρτωσης ΦΑ - jetty συμμετέχει και η ελληνική εταιρεία Sranopoulos),
- σημείωσαν, στο πλαίσιο σχετικής συζήτησης (panel discussion), ότι το κ/ επιχειρείν είναι σε θέση να καλύψει μεγάλο μέρος της τεχνικής ικανότητας που απαιτείται για την εκμετάλλευση ΦΑ σε βαθέα ύδατα καθώς και την προοπτική, η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων της Κύπρου να βοηθήσει την περαιτέρω ανάπτυξη του κ/ επιχειρείν και της τοπικής τεχνολογίας,
- ανέφεραν ότι η Κύπρος προβάλλει, πλέον ως κόμβος (hub) για το πετρέλαιο και το ΦΑ, υποσκελίζοντας τη Μάλτα, η οποία είχε έναν τέτοιο ρόλο, ενώ οι κ/ εταιρίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν αξιόλογους τοπικούς συνεταιρούς των αλλοδαπών ενεργειακών εταιριών και επεσήμαναν την ανάγκη η Κύπρος να επενδύσει στην αναβάθμιση των υποδομών της (λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικό δίκτυο – light rail).

2. Κορυφαία στελέχη των Big Four (PWC, EY, Deloitte) και της Τράπεζας Κύπρου:

- παρουσίασαν τις δραστηριότητες τους στον τομέα των πράσινων επενδύσεων (project presentations) καθώς και τη μεθοδολογία χρηματοδότησης αυτών (Τράπεζα Κύπρου),
- επεσήμαναν, στο πλαίσιο ανοιχτής συζήτησης (panel discussion) ότι πλέον υφίστανται νέοι κανόνες στην πράσινη επιχειρηματικότητα (the game has new rules), ότι υπάρχει πλέον ένα τοπικό σχέδιο δικαίως μετάβασης για τα έτη 2021-2028 (το έχει συντάξει η Deloitte), με όλα τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά (έρευνα, συμμετοχή των εμπλεκόμενων οικονομικο-κοινωνικών εταίρων, μετατροπή και διαφοροποίηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, αύξηση της παραγωγής ΑΠΕ, αντιμετώπιση των προκλήσεων διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού κ.λπ.),
- αναφέρθηκαν στη σημασία συνομολόγησης Συμφωνιών Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (PPA Agreements) και της ύπαρξης σταθερών τιμών, που να συμβάλουν στην απόσβεση των επενδύσεων, στην ύπαρξη κινδύνων, που επηρεάζουν τη χρηματοδότηση, αλλά και την απόδοση των πράσινων επενδύσεων, την αξιοποίηση άμεσων και έμμεσων χρηματοδοτήσεων (local governments, innovation funds κ.λπ.) καθώς και σε κατηγορίες πράσινων επενδύσεων, που μπορούν να υλοποιηθούν τα επόμενα χρόνια (έργα απανθρακοποίησης, περιορισμού των εκπομπών αερίων, ανακύκλωσης, πράσινες λύσεις, ηλεκτροκίνηση των μεταφορών, αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας, καθαρό υδρογόνο, παραγωγή καυσίμων από απορρίμματα, έξυπνες και πράσινες πόλεις, μετατροπή στερεών καυσίμων σε Φυσικό Αέριο, κ.ά.).

Τέλος, από πλευράς μας, επισημαίνουμε:

- την παρουσία ενός σημαντικού μέρους του κ/ επιχειρείν στον τομέα της ενέργειας καθώς και τη διάθεσή του να προβεί σε συνεργασίες, αξιοποιώντας τόσο τον εξελισσόμενο χαρακτήρα της κ/ οικονομίας ως Techisland όσο και την ακολουθούμενη και πετυχημένη πολιτική μεταγκαταστάσεως εταιρειών (headquartiring),
- από αυτές τις συνεργασίες δεν πρέπει να αποσιώχουν οι επιχειρήσεις της Ελλάδας, Συνειστές, προοπτικές ευρύτερης παρουσίας της Ελλάδος φαίνεται να έχει η δραστηριοποίηση εξωστρεφών ελληνικών επιχειρήσεων στην περιοχή, με συνεργασίες με τις τοπικές κυπριακές, ιδίως στις συναφείς με τον τομέα της ενέργειας (all related sectors) κλάδους.

6.3 Νέα διεθνής επένδυση σε ΑΠΕ στην αγορά της Κύπρου - Εξαγορά 6 φωτοβολταϊκών πάρκων από την HELLENIQ ENERGY

Η HELLENIQ ENERGY, πρώην ΕΛΠΕ, προχώρησε την εξαγορά έξι (6) φωτοβολταϊκών πάρκων, ισχύος 26 MW, στην Κύπρο, αυξάνοντας τη συνολική ισχύ του χαρτοφυλακίου ΑΠΕ, που διαθέτει στη χώρα, σε πάνω από 40 MW. Υπενθυμίζεται ότι η HELLENIQ ENERGY δραστηριοποιείται στην Κύπρο και στον κλάδο εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, σε βιομηχανικούς πελάτες, μέσω της θυγατρικής εταιρείας EKO Energy Cyprus. Η εν λόγω εξαγορά, που πραγματοποιείται μέσω θυγατρικής της HELLENIQ Renewables, συνιστά την πέμπτη, κατά σειρά, διεθνή επένδυση ΑΠΕ του Ομίλου και τη δεύτερη στην κ/ αγορά. Η Pricewaterhouse Coopers Ltd (PwC CY) ενήργησε ως αποκλειστικός χρηματοοικονομικός σύμβουλος της HELLENIQ ENERGY, ενώ το δικηγορικό γραφείο Χ. Δημητριάδη και Συνεργάτες ενήργησε ως νομικός σύμβουλος για τη συναλλαγή.

Η επένδυση εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε πρόσθετη ετήσια παραγωγή ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας 43 GWh, ανεβάζοντας το σύνολο της ετήσιας παραγωγής σε 68 GWh και εντάσσεται στη στρατηγική «Vision 2025» της HELLENIQ ENERGY. Τα νέα πάρκα θα λειτουργήσουν σταδιακά, μέσα στους επόμενους 5 μήνες, με την ολοκλήρωση της μεταβίβασης των μετοχών, οπότε και αναμένεται να ενταχθούν στο παραγωγικό δυναμικό της HELLENIQ Renewables Cyprus.

Τέλος, ο Δ/νων Σύμβουλος της HELLENIQ ENERGY κ. Α. Σιάμσης, σε δηλώσεις του επεσήμανε ότι:

- η επένδυση εντάσσεται στη στρατηγική μετασχηματισμού του Ομίλου «VISION 2025»
- ο Όμιλος, σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ανακοίνωση της νέας στρατηγικής, προχώρησε σε επενδύσεις άνω των 500 εκ. Ευρώ σε έργα πράσινης ενέργειας (η εταιρία έχει ήδη χαρτοφυλάκιο ΑΠΕ, άνω των 350 MW σε λειτουργία και 700 MW σε προχωρημένη φάση ανάπτυξης), επενδύσεις, που βελτιώνουν, το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του Ομίλου και αφετέρου βοηθούν στην περαιτέρω διεθνοποίηση του (πλέον του 50% της δραστηριότητάς του στηρίζεται σε χώρες εκτός Ελλάδος),
- στην κ/ αγορά, υλοποιήθηκαν άμεσα οι εξαγγελθείσες επενδύσεις, κατά την παρουσίαση της νέας εταιρικής ταυτότητας και στρατηγικής (αναβάθμιση δικτύου και εγκαταστάσεων, έναρξη λειτουργίας της εταιρείας παραγωγής και εμπορίας πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας, απομάκρυνση των εγκαταστάσεων από το παραλιακό μέτωπο της Λάρνακας),
- μέσω της EKO Κύπρου, ο Όμιλος διατηρεί ενεργές περισσότερες από 1.000 θέσεις εργασίας

6.4 Ημερίδα Ενημέρωσης για το Πράσινο Υδρογόνο (Λευκωσία, 15.9.2023)

Στην ημερίδα με θέμα «Πράσινο Υδρογόνο στην Κύπρο», που διοργανώθηκε στο Ξενοδοχείο Χίλτον στη Λευκωσία (15.9.23) από το Hydrogen Europe, την Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων (ΟΕΒ) και τον Σύνδεσμο Υδρογόνου Κύπρου παρευρέθηκαν και μίλησαν ο Υπουργός Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας κ. Γ. Παπαναστασίου, ο Υπουργός Μεταφορών, Συγκοινωνιών και Έργων κ. Α. Βαφειάδης, ο Πρόεδρος της PAEK Δρ. Α. Πουλλικάς, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Υδρογόνου Κύπρου κ. Μ. Κετώνης, ο Εκτελεστικός Δ/ντής της Hydrogen Europe κ. Γ. Χατζημαρκάκης, ο καθηγητής του ΤΕΠΑΚ κ. Α. Χαραλαμπίδης, άλλοι ακαδημαϊκοί και εκπαιδευτικοί από την επιχειρηματική κοινότητα.

Στην πρώτη ενότητα με τίτλο «Ευρωπαϊκές και Εθνικές στρατηγικές για την προώθηση του πράσινου υδρογόνου» ο Δρ. Πουλλικάς αναφέρθηκε στην ομιλία του στις προκλήσεις της μετάβασης της ΕΕ από την οικονομία του άνθρακα στην οικονομία του υδρογόνου, στο θέμα της αποθήκευσης του υδρογόνου και στην ανταγωνιστικότητα της τιμής του πράσινου υδρογόνου.

- Κατά τη μετάβαση της προς την οικονομία του υδρογόνου η ΕΕ αναμένεται ότι αρχικά θα περιορίσει τη χρήση του πετρελαίου στην κάλυψη μόνο αναγκών του τομέα των μεταφορών. Πρωταγωνιστής, πλέον, σε όλους τους τομείς θα είναι το φυσικό αέριο. Παράλληλα, μέρος του φυσικού αερίου θα αναμορφώνεται και θα παράγεται υδρογόνο. Επίσης, θα αρχίσουν να δημιουργούνται οι πρώτες κοινότητες ή κοιλιάδες υδρογόνου, όπου θα παράγουν πράσινο υδρογόνο από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα πρώτα συστήματα ηλεκτροπαραγωγής υδρογόνου θα είναι διαθέσιμα πλέον σε εμπορική βάση και θα καλύπτουν μέρος της ζήτησης σε ηλεκτρική ενέργεια με μηδενικές εκπομπές ρύπων και διαξειδίου του άνθρακα. Κατά την πλήρη μεταστροφή από τη σημερινή οικονομία του άνθρακα στην οικονομία του υδρογόνου, το πετρέλαιο δεν θα χρησιμοποιείται πλέον, αφού αναμένεται ότι θα γίνεται χρήση του υδρογόνου σε μεγάλη κλίμακα, το οποίο θα παράγεται είτε από αναμόρφωση του φυσικού αερίου είτε από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η ΕΕ θα έχει πλέον μετατρέψει την υφιστάμενη οικονομία της σε οικονομία υδρογόνου.

- Όσον αφορά στο ηλεκτρικό σύστημα με την αποθήκευση του υδρογόνου θα επιλυθούν και τα προβλήματα αξιοπιστίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Για παράδειγμα, σήμερα κατά τις νυκτερινές ώρες, όπου η ζήτηση είναι χαμηλή, λόγω τεχνικών προβλημάτων μερικά αιολικά πάρκα δεν μπορούν να δεσμευτούν στο ηλεκτρικό σύστημα. Όμως, μελλοντικά, με τη χρήση μηχανισμών αποθήκευσης

υδρογόνου θα μπορούν να δεσμεύονται, οπότε υπάρχει αιολικό δυναμικό και στην περίπτωση που δεν μπορούν να διαχειρευτούν απευθείας την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια στο σύστημα (π.χ. λόγω χαμηλής ζήτησης) θα μπορούν να παράγουν πράσινο υδρογόνο με ηλεκτρόλυση του νερού. Το υδρογόνο θα μπορεί να αποθηκεύεται και να χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια της ημέρας, όπου η ζήτηση είναι ψηλή π.χ. στις μεταφορές. Μακροπρόθεσμα, με την εγκατάσταση και τη χρήση του έξυπνου υπερ-δικτύου, το οποίο θα ενώνει το ηλεκτρικό σύστημα της Ευρώπης με αυτό της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα μπορούν να εγκατασταθούν σε μεγάλη κλίμακα εκεί όπου υπάρχει ψηλό δυναμικό.

- Σχετικά με την ανταγωνιστικότητα της τιμής του πράσινου υδρογόνου χρειάζεται το κόστος παραγωγής του πράσινου υδρογόνου να μειωθεί από τα 5 USD ανά κίλο που είναι σήμερα στα περίπου 1,5 USD ανά κίλο.

Ο Υπουργός Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας κ. Γ. Παπαναστασίου στην στον χαιρετισμό του επεσήμανε τα εξής:

α. οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη, λόγω της κλιματικής αλλαγής και της ανάγκης για μετάβαση σε πράσινη ενέργεια και επίτευξη του στόχου για μια κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη μέχρι το 2050, επιβάλλουν συντονισμό και στοχευμένες δράσεις και σε εθνικό επίπεδο. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην αγορά ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκαλώντας αστάθεια τιμών και προβλήματα στην ασφάλεια εφοδιασμού, με σοβαρές επιπτώσεις στο ενεργειακό σύστημα της Ένωσης.

β. ανταποκρινόμενη, λοιπόν, στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται, η κυβέρνηση έχει θέσει στις βασικές της προτεραιότητες τη μείωση του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, ενισχύοντας, παράλληλα, τον ενεργειακό εφοδιασμό της χώρας και συμβάλλοντας στις ευρωπαϊκές προσπάθειες για διαφοροποίηση των πηγών και των διαδρομών ενέργειας. Σε αυτό το πλαίσιο, προωθούνται πολιτικές και μέτρα για τη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και την εξακονόμηση ενέργειας, την ηλεκτρική διασύνδεση της Κύπρου με γειτονικές χώρες και την έλευση στην Κύπρο για σκοπούς ηλεκτροπαραγωγής του φυσικού αερίου, καυσίμου λιγότερο ρυπογόνου.

γ. στο Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία, καθώς και με κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς, έχει εντατικοποιηθεί ο σχεδιασμός για την ουσιαστική αναθεώρηση της ενεργειακής στρατηγικής της Κύπρου, λαμβάνοντας υπόψη τα νέα γεωπολιτικά δεδομένα της περιοχής και τις ιδιαιτερότητες της ως απομονωμένου ενεργειακού συστήματος. Βασικό εργαλείο αποτελεί το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα για την περίοδο μέχρι το 2030, που επί της ουσίας θέτει και τις βάσεις για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.

Το Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας και Κλίματος της Κύπρου αναλύει τις πέντε διαστάσεις, που έχει καθορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της ενεργειακής της πολιτικής και θέτει τους εθνικούς στόχους για το 2030, καθώς και τον συνδυασμό πολιτικών και μέτρων, που απαιτούνται για την εκπλήρωσή τους. Το προσχέδιο του αναθεωρημένου Εθνικού Σχεδίου, που έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση και τον Ιούλιο τ.ε. εστάλη για σχόλια στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταγράφει, μεταξύ άλλων, και τον ρόλο του υδρογόνου ως καυσίμου και ως πηγής ενέργειας για τη μετάβασή της Κύπρου προς μία πράσινη οικονομία.

Με στόχο την ανάπτυξη της Εθνικής Στρατηγικής της Κύπρου για το Υδρογόνο και προκειμένου να εισαχθεί το υδρογόνο στο ενεργειακό μείγμα της Κύπρου, το Υπουργείο Ενέργειας έλαβε τον Μάιο του 2022 τεχνική υποστήριξη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκπόνηση σχετικής μελέτης. Η μελέτη, η οποία ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο τ.ε. είναι πλέον διαθέσιμη στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Ενέργειας και παρουσιάζει διάφορους τρόπους για την εισαγωγή του υδρογόνου στο ενεργειακό μείγμα της Κύπρου, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις ιδιαιτερότητες της χώρας όσο και την υποστήριξη που προβλέπεται να λάβει, π.χ. σε συναφή έργα και υποδομές, μέσω της στρατηγικής της ΕΕ και του σχεδίου RePowerEU.

Για να διευκολυνθεί μάλιστα η μετάβαση της Κύπρου σε μια πράσινη οικονομία, έχει δημιουργηθεί το Εθνικό Σύστημα Διακυβέρνησης για την Πράσινη Συμφωνία, μέσω του οποίου παρακολουθείται η πρόοδος σε όλα τα οριζόντια θέματα και καθορίζονται τα διορθωτικά μέτρα, που απαιτούνται. Εντός του εν λόγω Συστήματος έχει καθοριστεί Τεχνική Επιτροπή για το Υδρογόνο, της οποίας προεδρεύει η Υπηρεσία Ενέργειας του Υπουργείου. Μέρος της εργασίας της Επιτροπής, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός των επόμενων μηνών, αφορά στον προσδιορισμό του ακριβούς ρόλου του υδρογόνου στην κυπριακή αγορά. Συγκεκριμένα, εξετάζεται κατά πόσον η παραγωγή πράσινου υδρογόνου, το οποίο παράγεται με τη μέθοδο της ηλεκτρόλυσης του νερού από ηλεκτρικό ρεύμα προερχόμενο από ΑΠΕ, θα μπορούσε να αποτελέσει κλειδί για την περαιτέρω προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Κύπρο. Το πράσινο υδρογόνο μπορεί να έχει ένα εύρος χρήσεων σε βιομηχανίες όπως π.χ. στην παραγωγή τσιμέντου ή στην παραγωγή ηλεκτρισμού και ως καύσιμο στις οδικές μεταφορές, στη ναυτιλία και στις αερομεταφορές.

Σε κάθε περίπτωση, έχει ήδη εκδηλωθεί ενδιαφέρον από αρκετές εταιρείες με προτάσεις για πιλοτικά έργα παραγωγής υδρογόνου από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, κυρίως μέσω της ηλιακής ενέργειας, οι οποίες βρίσκονται επί του παρόντος σε διάφορα στάδια αξιολόγησης και υλοποίησης. Επιπλέον, η κ/ κυβέρνηση εργάζεται ενεργά για την προώθηση της αμοιβαίας επωφελούς συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις γειτονικές χώρες για πιθανή παραγωγή και χρήση υδρογόνου, θέματα τα οποία, αποτελούν προτεραιότητα στο πλαίσιο του Φόρουμ Φυσικού Αερίου της Ανατολικής Μεσογείου (EMGF).

Ο κ. Γ. Χατζημαρκάκης, Δ/νων Σύμβουλος της Hydrogen Europe, σε δηλώσεις του ανέφερε ότι η Κύπρος θα μπορούσε να είναι ένα από τα πιο δυναμικά κράτη-μέλη στον χώρο του υδρογόνου. Επεσήμανε ότι «η Κύπρος έχει πρόσβαση σε αέρα και σε ήλιο, βρίσκεται σε κομβικό γεωγραφικό σημείο και γι' αυτό ήρθε η ώρα να ενταχθεί στην παγκόσμια συζήτηση για το πώς θα οργανωθεί η αγορά για το υδρογόνο», συμπληρώνοντας ότι, η Κύπρος με την τεχνογνωσία που έχει, μπορεί να ηγηθεί σε ένα κομμάτι της εξέλιξης και της ανάπτυξης του υδρογόνου.

Ερωτηθείς για τη διασύνδεση της Ευρώπης με την Ινδία και τις χώρες του Κόλπου και στον ρόλο που μπορεί να επιτελέσει η Κύπρος σ' αυτό, είπε ότι η ΕΕ αποφάσισε στη Σύνοδο των G20 να συμβάλει στο λαγόμενο EU Gateway, μια υποδομή που θα φτιαχτεί για να συνδέσει τον ινδικό χώρο και τον Περσικό Κόλπο, με την Ευρώπη, σημειώνοντας ότι η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε ομιλία της στο Ευρωκοινοβούλιο για την κατάσταση στην Ευρώπη αναφέρθηκε σε «αγωγός καθαρού υδρογόνου». Για τον λόγο αυτόν πρόσθεσε επανέρχεται στην ατζέντα των Ευρωπαίων ο αγωγός East Med, ο οποίος θα είναι ένα σημαντικό μέρος αυτής της μεγάλης υποδομής, αν και πολιτικά ήταν πάντα δύσκολο.

Από την πλευρά του, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Υδρογόνου Κύπρου, κ. Μ. Κετώνης, ανέφερε ότι 27 κυπριακές και αλλοδαπές εταιρείες από Κύπρο, Ελλάδα, Ολλανδία, Λίβανο και Ρουμανία έχουν συνεργαστεί για να υποβληθεί πρόταση για τη δημιουργία του Hydrogen Cyprus Valley (κολίδα υδρογόνου στην Κύπρο), με τη δημιουργία πλειάδας δραστηριοτήτων να παραγωγή, χρήση και μεταποίηση πράσινου υδρογόνου με βάση την Κύπρο. Πρόσθεσε ότι, ήδη πρόταση εταιρείας – μέλους του συνδέσμου για παραγωγή 150 τόνων υδρογόνου τον χρόνο για χρήση στις μεταφορές έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για συγχρηματοδότηση με ποσό 4,5 εκ. Ευρώ. Τέλος, ανέφερε ότι ο Σύνδεσμος αναμένει από το κράτος να στηρίξει τις προσπάθειες για παραγωγή εναλλακτικών καυσίμων και αποθήκευσης πράσινης ενέργειας, προωθώντας τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, ώστε να μπορέσει η Κύπρος να απεξαρτηθεί από τα ορυκτά καύσιμα και να μειώσει τους ρύπους του θερμοκηπίου.

Από τα πάνελ συζητήσεων, που ακολούθησαν τις παρουσιάσεις, τα κυριότερα συμπεράσματα είναι τα εξής:

α. βασικοί στόχοι της αξιοποίησης των τεχνολογιών του υδρογόνου είναι : να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην ενεργειακή μετάβαση, να συμβάλουν στη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών, να προωθούν τις επιχειρηματικές και τεχνολογικές καινοτομίες ως κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής ανάπτυξης και να συμβάλουν στη μείωση της χρήσης συμβατικών καυσίμων - επομένως και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου - σε κομβικούς τομείς,

β. το πράσινο Υδρογόνο, αποτελεί μία από τις βασικές μορφές ανανεώσιμης ενέργειας και αναμένεται να έχει κεντρικό ρόλο στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και της πράσινης μετάβασης,

γ. χάριν του σχεδίου REPowerEU έχει διπλασιαστεί ο αρχικός στόχος για την ετήσια παραγωγή υδρογόνου : έως το 2030 στην Ευρωπαϊκή Ένωση από πέντε (5) σε δέκα (10) εκατομ. τόνους ανανεώσιμου υδρογόνου, το οποίο θα διαχειρευθεί σε τομείς, που είναι δύσκολο να απεξαρτηθούν από τον άνθρακα, καθώς και στην υποκατάσταση ποσοτήτων φυσικού αερίου,

δ. η υπό σύσταση Ευρωπαϊκή Τράπεζα Υδρογόνου θα συμβάλει στην παροχή εγγυήσεων για την αγορά υδρογόνου, κάνοντας ιδίως χρήση των πόρων του Ταμείου Καινοτομίας, υποβοηθώντας την οικοδόμηση της μελλοντικής Αγοράς Υδρογόνου.

ε. το Υδρογόνο ως εναλλακτικό καύσιμο και η παραγωγή υδρογόνου από ΑΠΕ (πράσινο υδρογόνο) έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και την επακόλουθη ενεργειακή κρίση, διότι οι τιμές του φυσικού αερίου εκτοξεύθηκαν, με αποτέλεσμα η σχετική τεχνική παραγωγή του από ΑΠΕ να γίνεται ανταγωνιστικότερη έναντι της μεθόδου μετατροπής του μεθανίου από το φυσικό αέριο σε υδρογόνο (μπλε ή γκρι υδρογόνο),

στ. η ένταξη του υδρογόνου στο ενεργειακό μείγμα είναι αναπόφευκτη για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων και τη διασφάλιση υγιεινών συνθηκών διαβίωσης για τους ανθρώπους,

ζ. από τις ενώα (9) κατηγορίες υδρογόνου, ανάλογα με την πρώτη ύλη και τη μέθοδο παραγωγής του, έμφαση δίνεται στο πράσινο υδρογόνο,

η. σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας και Κλίματος της Κύπρου (ΕΣΕΚ Κύπρου) οι κύριοι τομείς κατανάλωσης υδρογόνου, το 2030 θα είναι : οι μεταφορές, η βιομηχανία και τα κτίρια,

θ. η διείσδυση των ΑΠΕ αλλά και των εναλλακτικών μορφών ενέργειας δημιουργεί νέες – προκλήσεις, και ρυθμιστικού χαρακτήρα, για τη μικρή αγορά ηλεκτρισμού της Κύπρου.

6.5 Απόφαση Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών για τον διαγωνισμό για μελέτη και υπηρεσίες συμβούλου για τη διασύνδεση των αγωγών φυσικού αερίου από το τερματικό LNG στα εργοστάσια της ΑΗΚ και της ΡΕΚ στο Βασιλικό

Νέα δεδομένα δημιουργεί η πρόσφατη απόφαση (26.10.23) της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών επί της προσφυγής της κοινοπραξίας Hill – ΔΕΣΦΑ (Διαχειριστής – Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου της Ελλάδας) εναντίον της απόφασης της ΔΕΦΑ να κατακυρώσει στην κοινοπραξία KPMG – Asprofos S.A. τον διαγωνισμό για μελέτη και υπηρεσίες συμβούλου για τη διασύνδεση των αγωγών φυσικού αερίου από το τερματικό LNG στα εργοστάσια της ΑΗΚ και της ΡΕΚ στο Βασιλικό. Η προσφυγή της κοινοπραξίας Hill – ΔΕΣΦΑ ήταν επιτυχής. Συγκεκριμένα, η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών (Απόφαση 29/2023) ακύρωσε την απόφαση της ΔΕΦΑ να κατακυρώσει τη μελέτη στις KPMG – Asprofos, για λόγους, που αφορούν κατά κύριο λόγο σε ελλιπή στοιχεία, που περιελάμβανε η προσφορά σχετικά με υπεργολάβους και υπαλλήλους τους.

Η ΔΕΦΑ πλέον έχει τη δυνατότητα να επανεξετάσει με ταχύτητα τα έγγραφα του διαγωνισμού, χωρίς να ακυρώσει και να επαναπροκηρύξει τη διαδικασία, να καλύψει τα όποια κενά εντόπισε η Αναθεωρητική Αρχή και να λάβει τις επόμενες εβδομάδες νέα απόφαση ως προς τον ανάδοχο, χωρίς να αποκλείεται ο οίκος που θα επιλεγεί να είναι και πάλι η κοινοπραξία KPMG – Asprofos S.A. Νοούμενου ότι η νέα απόφαση της ΔΕΦΑ θα ληφθεί εντός Νοεμβρίου ή αρχές Δεκεμβρίου και εφόσον δεν προσβληθεί και αυτή στην Αναθεωρητική Αρχή (κάτι που θα προκαλέσει νέα πολύμηνη καθυστέρηση), η πραγματοποίηση της μελέτης και η παροχή των συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τη ΔΕΦΑ αναμένεται να ξεκινήσουν μέχρι το τέλος του τ.έ. Προτεραιότητα για τη ΔΕΦΑ έχει η κατάλληλη προετοιμασία των εγγράφων για τον διαγωνισμό, που πρέπει να προκηρυχθεί τάχιστα για τα κατασκευαστικά έργα της τοποθέτησης και υπογειοποίησης των αγωγών μεταφοράς φυσικού αερίου, που θα συνδέσουν τις υποδομές του τερματικού LNG στο Βασιλικό, με τον παρακείμενο σταθμό της ΑΗΚ και τον σταθμό της ιδιωτικής ΡΕΚ (του ομίλου Cyfield). Για την πραγματοποίησή του έργου εκκρεμεί η λήψη αδειών, μεταξύ άλλων, από τις οικείες τοπικές αρχές.

Το συγκεκριμένο τμήμα του έργου επαναεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου στο Βασιλικό, το οποίο θα αναλάβουν η ΔΕΦΑ (και η θυγατρική της ΕΤΥΦΑ) είναι ιδιαίτερα χρονοβόρο. Ακόμα και αν η επιλογή ανάδοχο για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του τ.έ., η προκήρυξη διαγωνισμού για τα κατασκευαστικά έργα, η αξιολόγηση των προσφορών και η κατακύρωση σε ανάδοχο – πολύ περισσότερο αν προηγηθεί και προσφυγή στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών – αναμένεται να καλύψει μεγάλο μέρος του 2024, χωρίς να υπολογίζεται ο χρόνος για την εκτέλεση των έργων και την ολοκλήρωση της διασύνδεσης και του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου.

Χωρίς αυτές τις συνδέσεις, μεταξύ FSRU Προμηθέα και ηλεκτροπαραγωγών σταθμών δεν μπορεί να αξιοποιηθεί το φυσικό αέριο στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, ακόμα και όταν το φυσικό αέριο παραληφθεί από την ΑΗΚ ή και την ΡΕΚ τέλη του 2024 ή μέσα στο 2025, θα πρέπει απαραίτητα να δοθεί χρόνος μερικών εβδομάδων ή μηνών στους τεχνικούς τους για να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες δοκιμές στις μονάδες παραγωγής, ώστε η μεταφορά στο νέο καύσιμο να γίνει ομαλά.

Με αυτά τα δεδομένα, η έναρξη ηλεκτροπαραγωγής στην Κύπρο με τη χρήση φυσικού αερίου θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο να πραγματοποιηθεί εντός του 2024, ακόμα και αν η προβλήτα πρόσδεσης του «Προμηθέα» και άλλες υποδομές του τερματικού είναι έτοιμες νωρίτερα.

6.6 Συνέδριο με θέμα: «Οι επιπτώσεις της κλιματικής και ενεργειακής κρίσης στην ισότητα των φύλων (Λευκωσία, 13.12.23)»

Συνδιοργανώθηκε την Τετάρτη 13.12 τ.έ. το εν θέματι Συνέδριο στην Λευκωσία από τα Γραφεία των Επιτρόπων Ισότητας των Φύλων και Τζόζη Χριστοδούλου και Περιβάλλοντος και Μαργ. Παναγιώτου. (Πρόκειται για Αξιωματούχους, οι οποίες πλαισιώνουν τον ΠτΔ). Στο συνέδριο συμμετείχαν αξιωματούχοι Υπουργείων και άλλων οργανώσεων καθώς και Πρεσβειών.

Σε πρόσφατη κοινή ανακοίνωσή τους οι δύο Επίτροποι αναφέρουν ότι σκοπός του Συνεδρίου:

- είναι ο δημιουργικός διάλογος, η ανταλλαγή απόψεων για πολιτικές και δράσεις, που έχουν ενσωματωθεί από πλευράς Πολιτείας ή ενδεχομένως θα πρέπει να ενσωματωθούν για την πρόληψη και αντιμετώπιση αρνητικών έμφυλων επιπτώσεων της κλιματικής και ενεργειακής κρίσης,
- η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γυναικών και των ανδρών γύρω από τα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής, την επίδραση της κρίσης αυτής στην εργασία και την καθημερινότητά τους, αλλά και την ενεργοποίησή τους για έμπρακτη συμμετοχή σε δράσεις και πρωτοβουλίες αντιμετώπισης του προβλήματος,

- η προώθηση της ισότιμης εκπροσώπησης των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων για το κλίμα, η χρηματοδότηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης γυναικών σε πράσινες και γαλάζιες θέσεις εργασίας, η προώθηση της πρόσβασης των γυναικών σε θέσεις εργασίας στα πράσινα και γαλάζια επαγγέλματα, η ενίσχυση της οικονομικής ασφάλειας των γυναικών, μέσω της ενδυνάμωσης και της κατάρτισης για την επαγγελματική ανέλιξη, η αύξηση της ευαισθητοποίησης και της κατανόησης της ισότητας των φύλων και της κλιματικής κρίσης,
- η ενημέρωση, η καταγραφή καλών πρακτικών και η άμβλυση των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης στις γυναίκες.

Από τις ομιλίες και την επακολούθησα συζήτηση, συγκερατώνται τα ακόλουθα:

Η κα Ευ. Ιωάννου ανέγνωσε τον χαιρετισμό του Υπουργού Γεωργίας, κ. Π. Ξενοφώντος (μπορεί να ανευρεθεί στον διαδικτυακό τόπο: <https://moa.gov.cy/xairetismos-sto-synedrio-me-thema-klimatiki-kai-energeiaki-krisi-o-antiktipos-stin-isotita-ton-fylon-13-12-2023/>) στον οποίον επεσήμεινται ότι:

- κλιματική και ενεργειακή κρίση επιδρούν διαφορετικά στα δύο φύλα και μπορεί να επιδεινώσουν τις υφιστάμενες ανισότητες,
- σύμφωνα με έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας - ΠΟΥ, σχετικά με τις επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών σε 141 χώρες, πεθαίνουν, κατά μέσον όρο, περισσότερες γυναίκες παρά άνδρες, από φυσικές καταστροφές,
- η αναγκαστική μετανάστευση προστίθεται στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (αυξάνει τον κίνδυνο σωματικής κακοποίησης γυναικών και κοριτσιών), ενώ δυσανάλογες συνέπειες προκύπτουν από τις φυσικές καταστροφές, την ξηρασία, αλλά και τη μείωση της γεωργικοκτηνοτροφικής παραγωγής (σύμφωνα με μελέτη των Ηνωμένων Εθνών, το 80% των ανθρώπων, που εκπορίζονται από την κλιματική κρίση είναι γυναίκες και παιδιά),
- η εφαρμογή έμφυλων πολιτικών στα χρηματοπιστωτικά μέσα, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο καθώς και μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της προαγωγής της ισότητας των φύλων μπορεί να έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στις κοινότητες και στο περιβάλλον,
- η Ατζέντα 2030 και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ ενίσχυσαν τη σημασία συμμετοχής των γυναικών στην προσπάθεια εξάλειψης της φτώχειας, της προστασίας του πλανήτη και της απόλαυσης των αγαθών της ειρήνης και της ευημερίας μέχρι το 2030, ενώ και η Έκθεση Επιτήρησης, που εκτόνησε το Πολιτικό Φόρουμ Υψηλού Επιπέδου του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη σχετικά με την πρόοδο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης χαρακτηρίζει την κλιματική αλλαγή και την έμφυλη ανισότητα «ως δύο από τα πλέον φλέγοντα ζητήματα του πλανήτη».

Η Δρ. Μ. Παναγιώτου, Επίτροπος Περιβάλλοντος, ανέφερε, ότι:

- η έμφυλη ισότητα και η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να εφαρμόζονται οριζόντια, σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς,
- έχει ήδη καταγραφεί μετρήσιμα ο αντίκτυπος της κλιματικής και ενεργειακής κρίσης στην ισότητα των φύλων, ενώ οι επιπτώσεις εκδηλώνονται με διάφορους τρόπους (από τον αυξημένο κίνδυνο για την υγεία, λόγω ασθενειών, που σχετίζονται με το κλίμα, μέχρι τα αυξημένα οικονομικά προβλήματα, ιδιαίτερα σε φτωχές ή αγροτικές περιοχές),
- οι γυναίκες σε πολλές κοινωνίες έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ικανότητά τους να συμμετέχουν σε αποφάσεις, που επηρεάζουν το περιβάλλον,
- οι γυναίκες πρέπει να έχουν ίση εκπροσώπηση στα κέντρα λήψης αποφάσεων, όπου καταρτίζονται οι πολιτικές και οι στρατηγικές, ώστε η άποψη, οι εμπειρίες και γνώσεις τους να συνδιαμορφώνουν τις στρατηγικές, που υιοθετούνται,

Στον χαιρετισμό της, η Επίτροπος Ισότητας των Φύλων, κα Τζόζη Χριστοδούλου, σημείωσε ότι:

- για πρώτη φορά συζητείται σε δημόσιο διάλογο, το συγκεκριμένο θέμα, ενώ είναι αναγκαίο κάθε πολιτική και μέτρο, που λαμβάνεται να απευθύνεται και σε άντρες και σε γυναίκες,
- στη νέα «Εθνική Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2024-26», περιλαμβάνεται μελέτη για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές της ενέργειας αλλά και δημιουργία προγραμμάτων χρηματοοικονομικής και ψηφιακής εκπαίδευσης για τις γυναίκες της υπαίθρου,
- η Κύπρος έχει προχωρήσει, μαζί με άλλες χώρες, στην υπογραφή δέσμευσης για Δίκαιες Μεταβάσεις και Δράση για το Κλίμα, που να ανταποκρίνονται στην ισότητα των φύλων (Gender Responsive Just Transitions and Climate Action Partnership Pledge), με στόχο την προώθηση των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, αφού με αυτό τον τρόπο μπορούν οι δράσεις και οι πολιτικές να είναι έμφυλες.

Η κύρια ομιλήτρια του Συνεδρίου, Dr. Salma Al - Nims, ανώτερη αξιωματούχος του ΟΗΕ (UN Senior Social Affairs Officer, Gender Equality, Gender Justice, Population and Inclusive Cluster, [United Nations - Economic and Social Commission for Western Asia](https://www.un.org/en/development/desa/population/inclusive/)), επεσήμανε ότι:

- για να αντιμετωπίσουμε πραγματικά την κλιματική κρίση, είναι απαραίτητη η γνώση όσων βρίσκονται στην πρώτη γραμμή και είναι πρωτοπόροι σε θέματα περιβάλλοντος,

με λύσεις που θα προέλθουν από τη διεθνή συνεργασία για ένα βιώσιμο μέλλον για όλους,

- οι γυναίκες, οι αγρότες και οι γηγενείς κοινότητες ήταν οι πρώτοι ακτιβιστές για το περιβάλλον και ότι η τοπική γνώση και η σοφία των γυναικών είναι ζωτικής σημασίας για αποτελεσματικές και βιώσιμες περιβαλλοντικές λύσεις,

- οι συνέπειες της κλιματικής και της ενεργειακής κρίσης εντείνονται εξαιτίας των συγκρούσεων, με πιο πρόσφατη την ανθρωπιστική κρίση στη Γάζα,

- οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης εντείνουν την ευαλωτότητα των γυναικών στη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη φυλετική βία, ο δε πόλεμος στην Ουκρανία είχε καταστροφικές επιπτώσεις στις γυναίκες και τα κορίτσια σε όλο τον κόσμο, διευρύνοντας το χάσμα μεταξύ των φύλων και αυξάνοντας τα ποσοστά επισιτιστικής ανασφάλειας, υποσιτισμού και ενεργειακής φτώχειας.

- μπροστά σε αυτές τις προκλήσεις, οι γυναίκες δεν είναι απλώς θύματα, είναι ταυτόχρονα και ισχυροί παράγοντες αλλαγής, δεδομένου ότι οι μοναδικές γνώσεις και δεξιότητες τους είναι κρίσιμες για τις στρατηγικές μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογής (από τις βιώσιμες γεωργικές πρακτικές, μέχρι την κοινοτική οργάνωση για την εντομότητα αντιμετώπισης καταστροφών),

- οι γυναίκες, αν και αντιπροσωπεύουν το 48% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού, απασχολούνται, μόνο το 22% του εργατικού δυναμικού του συμβατικού ενεργειακού τομέα και μόνο το 12% των ηγετικών θέσεων του, συνεπώς η απάντησή μας στην κλιματική αλλαγή και την ενεργειακή κρίση πρέπει να είναι περιεκτική, διασφαλίζοντας ότι οι πολιτικές και οι παρεμβάσεις ανταποκρίνονται στο φύλο και λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των γυναικών,

- προτεραιότητα πρέπει να δίνεται στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη και την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών, στη διασφάλιση της συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων, σε όλα τα επίπεδα, κάτι που προϋποθέτει ισχυρή διεθνή συνεργασία,

• Η Δρ Ξένια Λοϊζίδου, Πρόεδρος του ΔΣ του Κέντρου Έρευνας και Μελετών “Ακτή” :
τόνισε την ανάγκη οι εφαρμοζόμενες πολιτικές να ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτών, που θέλουμε να βοηθήσουμε,

- σημείωσε πως, μόλις πρόσφατα, εντάχθηκε το θέμα της ισότητας των φύλων και της κλιματικής κρίσης στην πολιτική ατζέντα, είτε διότι ενδεχομένως θεωρούμε ότι δεν μας αγγίζουν, είτε, διότι δεν μας αφορούν (το κλίμα και το φύλο είναι ζητήματα που αφορούν μόνο την Αφρική ή την Ασία),

- αναφέρθηκε στην ανάγκη να ενισχύονται ισότιμα οι τρεις άξονες, της κοινωνίας, της οικονομίας και του περιβάλλοντος, ενώ μίλησε για τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στην Κύπρο (αντιμετωπίζει μεγάλες περιόδους ξηρασιών, από Απρίλιο ως Νοέμβριο), κάτι που οδηγεί σε απερίμωση, συχνότητα καταιγίδων και έντονες βροχοπτώσεις, μεγάλες θαλασσοταραχές και σκόνη, ενώ υπάρχουν κρίσιμα ζητήματα, που αγνοούνται (δεν έχει γίνει μελέτη για την αύξηση της στάθμης της θάλασσας στην Κύπρο, ούτε και έρευνα για τη σκόνη από τις εμπόλεμες ζώνες – ζήτημα, που απασχολεί ομάδες εργασίας εμπειρογνομώνων του NATO, στις οποίες έχει συμμετάσχει),

- σημείωσε ότι λόγω της απερίμωσης τα εδάφη της Κύπρου χάνουν την παραγωγική τους ικανότητα, ότι το 60% των εδαφών της βρίσκονται σε συνθήκες απερίμωσης (σε διεθνές επίπεδο αυτό αφορά το 11,6% των εδαφών του πλανήτη),

- προσέθεσε ότι το 1990 εκριζώθηκε το 38% των αμπελώνων, με κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο, ενώ λόγω των πρόσφατων πυρκαγιών σε Αρακαπιά και Διερώνα, πολλές οικογένειες έχασαν το εισόδημά τους και μετακινήθηκαν σε Λευκωσία και Λεμεσό,

- τόνισε την ανάγκη μηχανικοί και επιστήμονες να εμπλακούν στην προώθηση λύσεων, την ανάγκη προώθησης της καινοτομίας και τη σημασία η ποικιλότητα να εφαρμόζεται και στα ανθρώπινα συστήματα.

Στο δεύτερο μέρος του Συνεδρίου έγιναν παρουσιάσεις από ειδικούς επιστήμονες και ακαδημαϊκούς σε θέματα όπως παραγωγή τροφίμων σε συνθήκες κρίσης, ενεργειακή επάρκεια και βιώσιμη ανάπτυξη, παρουσίαση δικτύων γυναικείας επιχειρηματικότητας και κοινωνικής καινοτομίας, καθώς και δράσεων του κινήματος του γυναικείου περιβαλλοντικού εθελοντισμού. Ακολούθησε προβολή ταινίας μικρού μήκους με τίτλο «She changes climate» και συζήτηση.

7. ΠΟΠ Προϊόντα

7.1 «Αγοπρόβατα από Τουρκία στα κατεχόμενα για χαλλούμι»

Σύμφωνα με εδώ δημοσιεύματα (Πολίτης, 11/10/23), αγοπρόβατα θα διανεμηθούν σε κτηνοτρόφους στα κατεχόμενα, στο πλαίσιο του «Προγράμματος επέκτασης της εκτροφής αγοπρόβατων» για αγροτική ανάπτυξη, που διεξάγεται με τη συμβολή του «υπουργείου γεωργίας και φυσικών πόρων» και της Τουρκικής Υπηρεσίας Συνεργασίας και Συντονισμού (ΤΙΚΑ), προκειμένου να αυξηθούν ο αριθμός των αγοπρόβατων και ο αριθμός των επιχειρήσεων, με στόχο την κάλυψη του αγοπρόβειου γάλακτος που απαιτείται για την πιστοποίηση του χαλλουμιού.

Σύμφωνα με τον τ/κ Τύπο (Vatan), σε πρώτο στάδιο, θα διανεμηθούν 154 αγοπρόβατα σε δύο δικαιούχους, και 20 πρόβατα, δύο κριάρια, 20 κατσίκες και δύο αίγες σε πέντε δικαιούχους. Θα διανεμηθούν κατσίκες Δαμασκού και πρόβατα Ασσάφ από το «κρατικό εκτροφείο».

Την είδηση σχολιάζει η εφημερίδα «Αβρούπα» αναφέροντας πως η «πρεσβεία» της Τουρκίας στα κατεχόμενα, δηλαδή η «επαρχιακή αποικιοκρατική διοίκηση» όπως την αποκαλεί, φροντίζει και για τον διαμοιρασμό αγοπρόβατων. «Σε ποιόν θα μοιραστούν τα αγοπρόβατα, ποιός θα λάβει ενισχύσεις, σε ποιόν θα δοθεί στήριξη, αγοπρόβατα ποιός φυλής... Αφομοίωσαν τους Τουρκοκύπριους, ήρθε και η σειρά των αγοπρόβατων...», προστίθεται.

7.2 Παραγωγή χαλλουμιού από γαλακτόσκονη – Εξελίξεις στο θέμα των προδιαγραφών παραγωγής χαλλουμιού ΠΟΠ

Μεγάλες ποσότητες χαλλουμιού που αναλογούν σε σχεδόν 7.000 τόνους από τις 44.000, που παράγονται ετησίως, δεν μπορούν να παραχθούν με βάση τις διαθέσιμες ποσότητες αγοπρόβειου και αγελαδίνου γάλακτος, όπως προκύπτει από τα επίσημα στοιχεία του κ/ Υπουργείου Γεωργίας. Βάσει των διαθέσιμων ποσοτήτων γάλακτος μπορούν να παραχθούν 38.000 τόνοι χαλλουμιού. Εν ολίγοις παράγονται σχεδόν 7.000 τόνοι χαλλούμι, χωρίς υπάρχουν τα 55 εκ. λίτρα γάλακτος που απαιτούνται. Δημιουργούνται, συνεπώς, υποψίες για χρήση αδήλωτου γάλακτος ή και χρήση γαλακτόσκονης, γεγονός το οποίο συνιστά νόθευση ενός σημαντικού αγροτοβιομηχανικού προϊόντος.

Σημειώνεται ότι το θέμα χρήσης γαλακτόσκονης από την πλειονότητα των τυροκομείων της Κύπρου είχε εγείρει και ο Γενικός Διευθυντής του Παγκύπριου Οργανισμού Αγελαδοτρόφων κ. Ν. Παπακυριακού στη συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Γεωργίας στις 12.9. Τ.Ε. Συγκεκριμένα, προέβη σε καταγγελία ότι το 80% των τυροκόμων χρησιμοποιεί γαλακτόσκονη.

Για το θέμα της ανίχνευσης γαλακτόσκονης στο χαλλούμι βρίσκεται σε εξέλιξη μεθοδολογία διαπίστευσης από το ΤΕΠΑΚ. Περαιτέρω, το ΤΕΠΑΚ ανέλαβε και τον εντοπισμό DNA του γάλακτος, ώστε να διαπιστώνεται, κατά πόσο προέρχεται από την Κύπρο ή το εξωτερικό. Στο μεταξύ, έκτακτη σύσκεψη στο Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών έχει συγκληθεί για τη Δευτέρα 30.10. Τ.Ε. από τον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, κ. Π. Ξενοφώντος με θέμα, τις εξελίξεις στο χαλλούμι, μετά την εφαρμογή νέου διατάγματος από τις 20.10. Τ.Ε. που καθορίζει την ελάχιστη χρήση αγοπρόβειου γάλακτος στο 19% από 10%, που ίσχυε προηγουμένως.

Σύμφωνα με πληροφορίες στη σύσκεψη θα συμμετάσχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι στην παραγωγή χαλλουμιού, αγοπρόβατοτρόφοι, αγελαδοτρόφοι και τυροκόμοι, καθώς και το ΚΕΒΕ, δηλαδή, όλοι οι φορείς που συμφώνησαν, τον Ιούλιο του 2022, το πλαίσιο συμφωνίας, που οδήγησε, μεταξύ άλλων, στην απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας να καλέσει τον υπουργό Εμπορίου να υπογράψει το νέο διάταγμα για την ελάχιστη χρήση αγοπρόβειου γάλακτος στην παραγωγή χαλλουμιού. Η πρόσκληση απευθύνεται σε όλα τα εμπλεκόμενα συμβαλλόμενα μέρη, προκειμένου να υλοποιήσουν τη συμφωνία, που υπέγραψαν. Ειδικότερα για το θέμα της ποσοστιαίας συμμετοχής του αγοπρόβειου γάλακτος στο μείγμα χαλλουμιού, με βάση τη συμφωνία για την περίοδο, που διανύουμε, μέχρι και τον Ιανουάριο του 2024, η πρόβλεψη ήταν ότι θα καθοριζότο, με βάση τη διαθεσιμότητα του γάλακτος, με κατώτατο όριο το 10%.

Τονίζεται ότι τις τελευταίες ημέρες επιθεωρητές του Υπουργείου Γεωργίας πραγματοποίησαν διοικητικούς και εργαστηριακούς έλεγχοι, λαμβάνοντας δείγματα χαλλουμιών από τα τυροκομεία, με σκοπό να διαπιστωθεί η συμμόρφωσή τους με τις προδιαγραφές της ΠΟΠ. Στόχος είναι να διαπιστωθεί κατά πόσον υπάρχει συμμόρφωση των τυροκομείων στο νέο διάταγμα του Υπουργείου Εμπορίου για ελάχιστη χρήση αγοπρόβειου γάλακτος στο χαλλούμι στο 19%.

Περαιτέρω, δεν αποκλείεται να διεξαχθούν επιπρόσθετοι έλεγχοι στους χώρους, όπου διατίθεται χαλλούμι για κατανάλωση, όπως είναι τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια και οι καφετέριες. Υπάρχουν αναφορές για περιπτώσεις, όπου ξενοδοχεία, εστιατόρια και καφετέριες προμηθεύονται τυρί σχάρας σε μπλοκ από τα τυροκομεία και το διαθέτουν παράνομα ως χαλλούμι. Σημειώνεται ότι στο τυρί σχάρας σε μπλοκ δεν χρειάζεται να υπάρχει καθόλου γάλα και μπορεί να χρησιμοποιείται αποκλειστικά γαλακτόσκονη.

Επίσης, το θέμα του χαλλουμιού συζητήθηκε εκτός ατζέντας κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης του Υπουργικού Συμβουλίου στις 25.10.Τ.Ε., όπου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ενημερώθηκε για τις τελευταίες εξελίξεις και τις αντιδράσεις των τυροκόμων και των αγελαδοτρόφων μετά και το διάταγμα που τέθηκε σε εφαρμογή στις 20.10.Τ.Ε.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, που υπάρχουν στη βάση των δηλώσεων των τυροκόμων, το Υπουργείο Γεωργίας έκρινε ότι δικαιολογείται η επαναφορά του ποσοστού της συμμετοχής του αγοπρόβειου γάλακτος, που ίσχυε από την έναρξη της μεταβατικής περιόδου τον Ιούλιο του 2014 μέχρι και τον Αύγουστο του 2022, δηλαδή στο 20% για την ξηρά περίοδο (Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος) με την προσθήκη και του Ιανουαρίου.

8. ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

8.1 Επαφές κ/ Υφυπουργού Τουρισμού στη Σ. Αραβία - Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού (Ριάντ, 27-28 Σεπτεμβρίου 2023)

Σημαντικές επαφές πραγματοποιήσε στο Ριάντ της Σαουδικής Αραβίας ο κ/ Υφυπουργός Τουρισμού κ. Κ. Κουμής, στο πλαίσιο της άτυπης συνόδου του UNWTO (Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού), όπου συμμετείχαν εκτός λοιπών από περισσότερα από 100 κράτη μέλη του, συμπεριλαμβανομένων και περισσότερων των 50 Υπουργών Τουρισμού.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού επέλεξε εφέτος για τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Τουρισμού την πρωτεύουσα της Σαουδικής Αραβίας, διοργανώνοντας και σχετικό συνέδριο. Οι επίσημοι εορτασμοί από τα κράτη μέλη του UNWTO έλαβαν χώρα στις 27.9. τ.έ. Η Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού, φέτος ήταν αφιερωμένη στον άνθρωπο και στον πλανήτη, με έμφαση στις ακόλουθες θεματικές:

- Επένδυση για Ανθρώπους (επενδύοντας στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες),
- For Planet (επενδύοντας σε βιώσιμες υποδομές και επιταχύνοντας τον πράσινο μετασχηματισμό),
- Ευημερία (επενδύοντας στην καινοτομία, την τεχνολογία και την επιχειρηματικότητα).

Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση, ο κ. Κ. Κουμής είχε κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου, ξεχωριστές συναντήσεις με τον IT του ΠΟΤ κ. Zurab Pololikashvili, τον Υφυπουργό Διεθνών Σχέσεων του Υπουργείου Τουρισμού της Σ. Αραβίας κ. Sultan Al. Musallam, τον Υπουργό Τουρισμού του Ισραήλ κ. Haim Katz και τον Υπουργό Τουρισμού της Μάλτας κ. Clayton Bartolo.

Στο πλαίσιο του συνεδρίου συναντήθηκε, επίσης, με εκπροσώπους άλλων χωρών και με ιδιωτικούς φορείς και συμμετείχε και σε συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, με θέμα, τη συνεργασία του Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα. Συμμετείχαν σε αυτήν την συζήτηση επίσης ο Υφυπουργός Επενδύσεων της Σ. Αραβίας κ. Saleh Ali Khabti, ο Πρόεδρος του Barcelo Group κ. Raul Gonzalez και ο επικεφαλής του στρατηγικού σχεδιασμού της Σ. Αραβίας κ. Badr Alherbish.

Τα κύρια σημεία των παρεμβάσεων του κ. Κουμή ήταν:

- στον τουρισμό η συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι εξαιρετικά σημαντική και πολλαπλώς ωφέλιμη,
- ευθύνη του δημόσιου τομέα, είναι η κατασκευή των απαραίτητων υποδομών, η συντήρηση, η διασφάλιση της ποιότητας στις παρεχόμενες υπηρεσίες και η προώθηση και διαφήμιση του προορισμού.
- η ευθύνη του ιδιωτικού τομέα είναι ουσιαστικά η απόφαση για την ανάληψη των σχετικών επενδύσεων.
- η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα δεν είναι πάντα εύκολη, αλλά χωρίς αυτήν δεν μπορούμε να έχουμε πραγματικά ανταγωνιστικό προϊόν και ανταγωνιστικές υπηρεσίες.

Τέλος, ο κ. Κουμής, αφού αναφέρθηκε σε συγκεκριμένα παραδείγματα συνεργασίας δημόσιου με ιδιωτικού τομέα, εστίασε στις συνεργασίες μεταξύ χωρών και στα οφέλη, που προκύπτουν από αυτές. Πρότεινε, μάλιστα, τη δημιουργία κοινών τουριστικών πακέτων μεταξύ Κύπρου και Σ. Αραβίας, κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στην υπό ανέγερση πόλη NEOM της Σ. Αραβίας η οποία βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της χώρας και σε απόσταση περίπου 2 ωρών από την Κύπρο. Σημειώνεται ότι πρόθεση της κυβέρνησης της Σ. Αραβίας είναι η πόλη αυτή να προσελκύσει επισκέπτες υψηλού επιπέδου από ολόκληρο τον κόσμο.

8.2 Υπογραφή Κοινής Δήλωσης από την Κύπρο για την Τεχνητή Νοημοσύνη (Μάλτα, 20.9.23)

Η Κύπρος έχει θέσει σαφείς στόχους και ορόσημα στον ψηφιακό της μετασχηματισμό, βάσει των προτεραιοτήτων της ΕΕ, σύμφωνα με τον κ/ Υφυπουργό Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής, κ. Φ. Χατζηζαχαρία, κατά τη διάρκεια Υπουργικής Συνόδου για τη Ψηφιακή Οικονομία στη Μάλτα, όπου υπέγραψε, εκ μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας, την Κοινή Δήλωση των MED9 για την Τεχνητή Νοημοσύνη (ανακοίνωση του Υφυπουργείου την Πέμπτη 21.09 τ.έ.).

Συγκεκριμένα, ο κ. Χατζηζαχαρίας υπέγραψε Κοινή Δήλωση για την Τεχνητή Νοημοσύνη, κατά τη διάρκεια της Υπουργικής Συνόδου των MED9 για την Ψηφιακή Οικονομία, που πραγματοποιήθηκε, στις 20.09.23στη Μάλτα. Ο Υφυπουργός, σε παρέμβασή του, κατά την Υπουργική Σύνοδο μεταξύ άλλων, εξέφρασε την αποφασιστικότητα της Κύπρου να επιτύχει έναν διπλό πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό, επιταχύνοντας την εφαρμογή προηγμένων τεχνολογιών, όπως το 5G, τις οπτικές ίνες, τους υπολογιστές υψηλής απόδοσης, το διαδίκτυο των πραγμάτων (Internet of Things –IoT), την Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) και την τεχνολογία blockchain.

Σύμφωνα με τον κ. Χατζηζαχαρία η κ/κυβέρνηση θεωρεί την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών και τη βελτιστοποίηση της ικανότητας καινοτομίας ζωτικής σημασίας για την υποστήριξη μιας ανάπτυξης, που θα οδηγήσει σε πράσινη και βιώσιμη

οικονομία και πιο ανθεκτικές και συμπεριληπτικές κοινωνίες. Οι προηγμένες ψηφιακές τεχνολογίες έχουν ήδη δημιουργήσει σημαντικά οφέλη, ιδίως σε μορφή αυξημένης αποτελεσματικότητας, ακρίβειας, έγκαιρης εκτέλεσης και ευκολίας σε ευρεία γκάμα δημόσιων υπηρεσιών, η δε Κύπρος έχει θέσει σαφείς στόχους στον ψηφιακό της μετασχηματισμό, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της ΕΕ.

Ο κ. Υπουργός ανέφερε ότι η τεχνητή νοημοσύνη, ειδικά, είναι έτοιμη να απελευθερώσει το επόμενο κύμα ψηφιακού μετασχηματισμού, καθώς μπορεί να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να γίνουν πιο καινοτόμες, πιο ευέλικτες και πιο προσαρμοστικές από ποτέ. Ανέφερε επίσης ότι, σε εθνικό επίπεδο, η κ/κυβέρνηση ενέκρινε το 2020 την εθνική της στρατηγική για την TN, η οποία υλοποιείται από το Υφυπουργείο του και έχει χρονικό πλαίσιο υλοποίησης μέχρι το 2026, ενώ βασίζεται σε τέσσερις κύριους πυλώνες: τη μεγιστοποίηση των επενδύσεων μέσω των συνεργασιών, τη δημιουργία εθνικών χώρων δεδομένων, την προαγωγή των ταλάντων και της δια βίου μάθησης και την ανάπτυξη μιας ηθικής και αξιόπιστης TN.

Επεσήμανε ακόμα ότι «η εθνική στρατηγική της Κύπρου περιλαμβάνει την εφαρμογή λύσεων TN στον δημόσιο τομέα, όπως οι chatbots TN, ενώ εξετάζεται επίσης η TN για την προσαρμοστική μάθηση στην εκπαίδευση, η TN για προγνώσεις και τη διαχείριση κρίσεων, καθώς και ο αντίκτυπος της TN στα μοντέλα ανάπτυξης της παραγωγής», και σημείωσε ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο Κανονισμός για την TN της ΕΕ, μια νομοθετική πρόταση στο τελικό στάδιο πριν την έγκρισή της, «πρόκειται να καταστεί το πρώτο ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο στον κόσμο για την τεχνητή νοημοσύνη», ενώ έχει ήδη προσελκύσει τη διεθνή προσοχή και μπορεί να θέσει ένα παγκόσμιο πρότυπο, βασισμένο στις ευρωπαϊκές αξίες.

Τέλος, ζήτησε περισσότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών MED9, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες στους τομείς της ψηφιακής τεχνολογίας, της έρευνας, του διαστήματος και της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο σε ευρωπαϊκό επίπεδο και τόνισε ότι η τεχνητή νοημοσύνη παρουσιάζει όχι μόνο ευκαιρίες, αλλά και σημαντικές προκλήσεις, δεδομένου ότι, πρέπει παράλληλα, να διασφαλιστεί ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου προστατεύονται μέσα σε ένα συνεχώς εξελισσόμενο ψηφιακό περιβάλλον. Είναι, συνεπώς, σημαντικό η τεχνητή νοημοσύνη αλλά και ο γενικός ψηφιακός μετασχηματισμός να είναι επικεντρωμένοι στον άνθρωπο και να προστατεύουν τα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των πολιτών.

8.3 Ενδυνάμωση της συνεργασίας Κύπρου - Ιταλίας στους τομείς της αλιείας και της γεωργίας

Ο κ/ Υπουργός Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος κ. Πέτρος Ξενοφώντος σε συνάντηση, που είχε με την Πρέσβη της Ιταλίας στην Κύπρο κ. Federica Ferrari Bravo στο γραφείο του στο Υπουργείο την Πέμπτη 26.10 τ.έ. την ενημέρωσε για τα σημαντικότερα τρέχοντα θέματα του Υπουργείου και τις προτεραιότητες της κ/κυβέρνησης στους τομείς αρμοδιότητας του.

Κατά τη συνάντηση επιβεβαιώθηκαν οι εξαιρετικές οικονομικοεμπορικές σχέσεις των δύο χωρών και συζητήθηκαν θέματα κοινού ενδιαφέροντος, καθώς και πιθανοί τομείς περαιτέρω συνεργασίας. Συμφώνησαν ότι πρέπει να δοθεί περαιτέρω ώθηση της διμερούς συνεργασίας Κύπρου - Ιταλίας στους τομείς της αλιείας και της γεωργίας, με έμφαση στον τομέα της ελαιοκαλλιέργειας. Η ελαιοκαλλιέργεια, όπως αναφέρει και η σχετική ανακοίνωση του Υπουργείου, αποτελεί παραδοσιακά μια από τις σημαντικότερες καλλιέργειες στην Κύπρο και ταυτόχρονα η Ιταλία είναι μια από τις κυριότερες χώρες παραγωγής και εμπορίας ελαιολάδου στον κόσμο. Τονίστηκε ότι η συνεργασία των δύο χωρών στην ελαιοκαλλιέργεια με την ανταλλαγή τεχνολογίας και εμπειριών (π.χ. ανάπτυξη προγραμμάτων επιστημονικής και επιχειρηματικής υποστήριξης, οργάνωση ενημερωτικών ημερίδων, επισκέψεις) είναι σημαντική όχι μόνο για την ενίσχυση του γεωργικού τομέα, αλλά και για την ανάπτυξη οικονομικών ευκαιριών και τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Επιπλέον, αποφασίστηκε όπως η συνεργασία αυτή στοχεύσει στην ενίσχυση του γεωργικού τομέα με έμφαση την ενθάρρυνση των νέων για ενασχόληση με την γεωργία, και την προώθηση της αειφορίας, της βιώσιμης ανάπτυξης, της καινοτομίας και της εμπορικής ανάπτυξης.

9. Διεθνές Εμπόριο - Κυρώσεις

9.1 Σημαντική αύξηση των εισαγωγών της Κύπρου από την Τουρκία τα τελευταία 2,5 χρόνια

Σημαντική αύξηση καταγράφουν οι εισαγωγές προϊόντων από την Τουρκία. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της κ/ Στατιστικής Υπηρεσίας, η οποία καταγράφει τη χώρα προέλευσης των προϊόντων από τα σχετικά έγγραφα, που καταχωρίζονται στο Τελωνείο, οι εισαγωγές προϊόντων από την Τουρκία, μέσω τρίτων χωρών έφθασαν τα τελευταία δύο έτη (2021 - 5/2023) στα 333 εκατ. Ευρώ. Αναλυτικότερα για το 2021 η αξία τους έφτασε τα 111,1 εκατ. Ευρώ, για το 2022 οι εισαγωγές αυξήθηκαν στα 184,49 εκατ. Ευρώ και για το τρέχον έτος και συγκεκριμένα από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Μάιο του 2013 οι εισαγωγές από την Τουρκία έφθασαν στα 37,44 εκατ. Ευρώ.

Το 2014 η αξία των προϊόντων, που εισήχθησαν στην Κυπριακή Δημοκρατία από την Τουρκία ήταν 10,2 εκατ., το δε 2013 μόλις 4,6 εκατ. Ευρώ.

Σύμφωνα, πάντα, με την κ/ Στατιστική Υπηρεσία, τα κυριότερα προϊόντα που εισάγονται στην Κύπρο από την Τουρκία, μέσω τρίτων χωρών αφορούν λιπαντικά αυτοκινήτων, αυτοκίνητα, βάρκες, άλλα μηχανήματα και εξαρτήματα, ηλεκτρικά είδη, είδη ένδυσης και υπόδησης, φάρμακα, πλαστικά κ.ά. και πρόκειται για προϊόντα, τα οποία παράγονται από ξένες πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες έχουν μεταφέρει τα εργοστάσια τους στην Τουρκία, σε μία χώρα εκτός ΕΕ, με φθηνή εργασία και με άλλη νομοθεσία. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, οι Κύπριοι αντιπρόσωποι έχουν απευθείας επικοινωνία με τα κεντρικά γραφεία των διεθνών εταιρειών, που βρίσκονται σε ευρωπαϊκή χώρα, προβαίνουν στις παραγγελίες τους και στη συνέχεια, οι διεθνείς εταιρείες επιλέγουν να στείλουν τις παραγγελίες από τα εργοστάσια τους στην Τουρκία.

Τα κυριότερα προϊόντα, που εισάγονται από την Τουρκία ανήκουν στις εξής κατηγορίες:

Λιπαντικά αυτοκινήτων και ορυκτέλαια : Για το 2021 η αξία των προϊόντων που εισήχθησαν στην Κυπριακή Δημοκρατία έφθασε τα 84.617.468 Ευρώ, για το 2022 σχεδόν διπλασιάστηκε και συγκεκριμένα έφθασε τα 149.048.413 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 το ποσό ήταν 14.511.553 Ευρώ.

Οχήματα και εξαρτήματα οχημάτων : Για το 2021 η αξία των προϊόντων αυτών ανήλθε σε 15.002.462 Ευρώ, για το 2022 αυξήθηκε στα 18.484.770 Ευρώ και όπως όλα δείχνουν, για το 2023 το ποσό θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο, καθώς για τους πρώτους πέντε μήνες του τρέχοντος έτους η αξία των συγκεκριμένων προϊόντων, που εισήχθησαν στην Κύπρο ήταν 11.354.197 Ευρώ.

Λέβητες και άλλα μηχανήματα ή εξαρτήματα των μηχανημάτων αυτών : Για το 2021 η αξία των προϊόντων, που εισήχθησαν στην Κυπριακή Δημοκρατία έφθασε τα 3.337.910 Ευρώ, για το 2022 στα 4.585.103 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 στα 1.447.911 Ευρώ.

Είδη ένδυσης, υπόδησης, υφάσματα και αξεσουάρ : Για το 2021 η αξία των προϊόντων αυτών έφθασε τα 1.888.665 Ευρώ, για το 2022 τα 2.243.913 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 στις 522.658 Ευρώ.

Ηλεκτρικά είδη και εξοπλισμός, μηχανήματα αναπαραγωγής ήχου και εικόνας : Για το 2021 η αξία των προϊόντων αυτών έφθασε τις 869.521 Ευρώ, για το 2022 στο 1.556.686 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 στις 572.543 Ευρώ.

Είδη από πέτρα, γύψο και μάρμαρο : Για το 2021 η αξία των προϊόντων που έφθασαν στα λιμάνια της Κυπριακής Δημοκρατίας ήταν 489.446 Ευρώ, για το 2022 στο 1.330.100 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 στις 570.201 Ευρώ.

Αλουμίνια : Για το 2021 η αξία των προϊόντων που εισήχθησαν στην Κυπριακή Δημοκρατία έφθασε τα 576.678 Ευρώ, για το 2022 στο 1.112.239 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του έτους 2023 στις 426.641 Ευρώ.

Φαρμακευτικά προϊόντα : Για το 2021 η αξία των προϊόντων που έφθασαν στην Κυπριακή Δημοκρατία ήταν 460.252 Ευρώ, για το 2022 στο 1.027.878 Ευρώ και για τους πρώτους πέντε μήνες του έτους 2023 στις 193.558 Ευρώ.

Σκάφη : Για το 2021 η αξία των προϊόντων αυτών, που εισήχθησαν στην Κυπριακή Δημοκρατία ήταν 897.013 Ευρώ, για το 2022 οι εισαγωγές μειώθηκαν αισθητά στις 52.900 Ευρώ για να καταγραφεί μια τεράστια αύξηση κατά τους πρώτους πέντε μήνες του τρέχοντος έτους, όπου η αξία των σκαφών, που εισήχθησαν στην Κύπρο έφθασε τα 5.969.445 Ευρώ.

Σε σχετικές δηλώσεις του ο κ. Μ. Αντωνίου, Γραμματέας του Παγκύπριου Συνδέσμου Λιανικού Εμπορίου εξηγεί ότι «αρκετές εταιρείες του εξωτερικού, έχουν μεταφέρει την παραγωγή τους ή έχουν αυξήσει την παραγωγή τους στα εργοστάσια της Τουρκίας, ακριβώς, λόγω φθηνότερου εργατικού δυναμικού και τα προϊόντα αυτά εισάγονται μέσω τρίτων χωρών, όμως είναι made in Turkey». Συμπληρώνει επίσης ότι «αυτό είναι ευρωπαϊκό πρόβλημα, φεύγουν πολλές βιομηχανίες από την Ευρώπη, λόγω υψηλού κόστους, πάνε σε άλλες χώρες, ανταγωνιστές με πιο φθηνά τα εργατικά, κάτι που συμβαίνει με την Κίνα αλλά και με την Τουρκία». Ανάμεσα στα «made in Turkey» προϊόντα, που βρίσκονται στην κ/αγορά συναντούμε πλήθος ειδών ένδυσης και υπόδησης, πλαστικών και μηχανημάτων.

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι μείωση κατέγραψαν οι εισαγωγές παιχνιδιών. Η αξία των εισαγωγών παιχνιδιών στην Κυπριακή Δημοκρατία από την Τουρκία το 2021 ήταν 240.090 Ευρώ, το 2022, 86.303 Ευρώ, ενώ τους πρώτους πέντε μήνες του 2023 καταγράφηκαν εισαγωγές παιχνιδιών αξίας μόλις 6.559 Ευρώ.

Σε ό,τι αφορά, τέλος, στις εξαγωγές προϊόντων από την Κυπριακή Δημοκρατία προς την Τουρκία, η αξία των οποίων περιορίζεται σε μερικά εκατομμύρια Ευρώ ετησίως, είναι περισσότερο επανεξαγωγές και αφορούν σε προϊόντα, που εισάγονται στην Κύπρο και επανεξαγωγούνται στην Τουρκία, μέσω τρίτων χωρών.

9.2 Νέες αμερικανικές κυρώσεις – κυπριακή διάσταση

Σε δημόσια διαβούλευση τίθεται από σήμερα το νομοσχέδιο που ρυθμίζει την αποκρατικοποίηση του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) και μεταφοράς του προσωπικού και θέσεων του ΧΑΚ στο Υπουργείο Οικονομικών.

Το Υπουργείο Οικονομικών με σημερινή ανακοίνωση του καλεί όλους τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τα σχόλια ή απόψεις τους μέχρι και την Δευτέρα 15 Ιανουαρίου του 2024, επί του σχεδίου νόμου με τίτλο «Ο περί της Αποκρατικοποίησης του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου, του Κεντρικού Αποθετηρίου και του Κεντρικού Μητρώου Αξιών και Μεταφοράς του Προσωπικού και Θέσεων του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου στο Υπουργείο Οικονομικών Νόμος του 2023».

Σημειώνει ότι προχώρησε στη δημοσίευση του νομοσχεδίου, το οποίο ετοίμασε σε συνεργασία με το ΧΑΚ, κατόπιν σχετικών αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου για αποκρατικοποίηση του ΧΑΚ.

Προστίθεται ότι το νομοσχέδιο αφορά την αποκρατικοποίηση του ΧΑΚ, του Κεντρικού Αποθετηρίου και του Κεντρικού Μητρώου Αξιών, μέσω συγκεκριμένης διαδικασίας διαγωνιστικής επιλογής στρατηγικού επενδυτή.

Παράλληλα, το υπό αναφορά νομοσχέδιο καταργεί την υφιστάμενη Χρηματιστηριακή Νομοθεσία και τερματίζει τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου του ΧΑΚ, ενώ περιλαμβάνει και πρόνοιες για τη μεταφορά των εργασιών, αρμοδιοτήτων, δραστηριοτήτων και λειτουργιών του ΧΑΚ σε ιδιωτικό εταιρικό όχημα ειδικού σκοπού του ενεργητικού και παθητικού του ΧΑΚ σε ιδιωτικό εταιρικό όχημα ειδικού σκοπού των υπολλήλων και εργοδοτούμενων αορίστου χρόνου στο Υπουργείο Οικονομικών.

Αξίζει να αναφερθεί περαιτέρω ότι η εξεύρεση στρατηγικού επενδυτή για το ΧΑΚ αποτελεί ορόσημο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την Κύπρο, στο πλαίσιο της Ενότητας για την «Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας των Επιχειρήσεων», με χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της αποκρατικοποίησης μέχρι το τέλος του έτους 2024.

Το νομοσχέδιο μπορεί να το εντοπίσει κανείς στον διαδικτυακό τόπο:

[dec_18_2023 - paratima-nomosxedio-apokraticokpouisi-xak.docx](https://www.paratima-nomosxedio-apokraticokpouisi-xak.docx)

9.3 Τέσσερις εταιρείες με έδρα την Κύπρο στη νέα λίστα κυρώσεων των ΗΠΑ

Οι Ηνωμένες Πολιτείες (Υπουργείο Οικονομικών) προχώρησαν στην επιβολή νέων κυρώσεων (κ/τύπος 6.12. τ.έ.) σε εταιρείες για παραβίαση των κυρώσεων στη Ρωσία. Στη νέα λίστα κυρώσεων των ΗΠΑ κατά της Ρωσίας συμπεριλαμβάνονται 4 νομικές οντότητες εγγεγραμμένες στην Κύπρο (Λάρνακα), οι οποίες φαίνεται ότι αποτελούσαν μέρος ενός δικτύου, μέσω του οποίου η Ρωσία κατάφερε να ενισχύει το στρατιωτικό της σπλοστάσιο. Τα ονόματα των εταιρειών αυτών περιλαμβάνονται σε νέο κατάλογο κυρώσεων, που εξεδόθη την Τρίτη, 5 Δεκεμβρίου τ.έ. Η σχετική ανακοίνωση του Γραφείου Ελέγχου Ξένων Περιουσιακών Στοιχείων (OFAC) του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ μπορεί να ανευρεθεί στον διαδικτυακό τόπο : <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jv1948>.

Πρόκειται για εταιρείες ιδιοκτησίας του Βέλγου επιχειρηματία και επί μακρόν πράκτορα προμηθειών για τη Ρωσία, κ. Hans De Geetere (De Geetere), ο οποίος είναι Δ/ντής διαφόρων εταιρειών στο Βέλγιο, την Κύπρο και τις Κάτω Χώρες. Το δίκτυο περιλαμβάνει εννέα οντότητες και πέντε άτομα σε Ρωσία, Βέλγιο, Κύπρο, Σουηδία, Χονγκ Κονγκ και Κάτω Χώρες. Οι κ/ εταιρείες φαίνεται να διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο, με το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ να κάνει ειδική αναφορά στη δράση τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα ο κ. De Geetere και το δίκτυό του επιχειρήσαν να στείλουν ηλεκτρονικά είδη στη Ρωσία, μέσω σημείων μεταφόρτωσης στο Χονγκ Κονγκ, την Κίνα αλλά και την Τουρκία. Η κ/ εταιρεία «Eriner», υπό την ηγεσία του κ. De Geetere παρουσιάζεται να έχει, επανειλημμένα, συνεργαστεί με την εταιρεία «M and S Trading», που εδρεύει στο Χονγκ Κονγκ. Καταγγέλλεται, επίσης, ότι συντόνιζε παραγγελίες ηλεκτρονικών ειδών για τη Ρωσία, συμπεριλαμβανομένων παραγγελιών για ολοκληρωμένα κυκλώματα (integrated circuits) του ίδιου μοντέλου με ρωσικής κατασκευής μη επανδρωμένα αεροσκάφη (UAV), που ανακτήθηκαν στην Ουκρανία.

Οι εταιρείες είναι : η «Lar Vorto», η «Eriner», η «Ahetei» και η «The Mother Ark». Το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ αναφέρει πως ο κ. De Geetere διαχειρίζεται τις εταιρείες, «Knokke Heist Support Corporation Management», με έδρα το Βέλγιο, τις «Eriner Limited» και «The Mother Ark Ltd», με έδρα την Κύπρο, καθώς και την «European Trading Technology B.V.», που διατηρεί την βάση της στις Κάτω Χώρες. Από τις ανωτέρω εταιρείες, οι δύο οι οποίες εδρεύουν στην Κύπρο, βρίσκονται στη νέα λίστα των αμερικανικών κυρώσεων, όπως και η «Lar Vorto Services Limited» (Lar Vorto) με έδρα την Κύπρο, η οποία συμμετέχει στο ΔΣ πολλών επιχειρήσεων υπό την ηγεσία του De Geetere. Στη νέα λίστα κυρώσεων βρίσκεται και η «Ahetei Limited» (Ahetei), επίσης εγγεγραμμένη στην Κύπρο.

Ειδικότερα, η κ/εταιρεία, «Lar Vorto» παρουσιάζεται ως Γραμματέας στις εταιρείες «Eriner» και «The Mother Ark», καθώς και στην «Ahetei Limited», της οποίας ο De Geetere ηγείτο κατά την ίδρυσή της. Η «Ahetei» προσπάθησε, όπως αναφέρεται, να αποκτήσει επιταχυνσιόμετρα (accelerometers) αμερικανικής προέλευσης. Επιπρόσθετα, η εταιρεία «Hasa Nederland B.V.», με έδρα τις Κάτω Χώρες, η οποία είναι εγγεγραμμένη τόσο εκεί όσο και στο Βέλγιο είναι θυγατρική της κ/ εταιρείας «The Mother Ark» και έχει κοινή διεύθυνση με την «European Trading Technology».

Παράλληλα, η «M and S Trading», τίθεται υπό καθεστώς κυρώσεων, καθώς χαρακτηρίζεται ως εταιρεία, που έχει παράσχει ουσιαστική βοήθεια, χορηγία ή οικονομική, υλική ή τεχνολογική υποστήριξη ή αγαθά ή υπηρεσίες στον κ. De Geetere. Η

κ/ εταιρεία, «Lar Vorto», περιελήφθη στις κυρώσεις επειδή βοήθησε, χρηματοδότησε ή παρείχε οικονομική, υλική ή τεχνολογική υποστήριξη ή αγαθά ή υπηρεσίες στην κ/ εταιρεία «Eriner», ενώ η «Aheti» επειδή ανήκει ή ελέγχεται από την «Lar Vorto» ή επειδή ενήργησε ή φέρεται να ενήργησε εκ μέρους, άμεσα ή έμμεσα, της «Lar Vorto». Η «Hasa Nederland» περιλαμβάνεται στις κυρώσεις, επειδή ανήκει ή ελέγχεται από τη «The Mother Ark» ή έχει ενεργήσει ή φέρεται να ενεργεί για λογαριασμό ή εξ ονόματος της άμεσα ή έμμεσα.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι την ημέρα της αναγγελίας των νέων κυρώσεων το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ απήγγειλε δύο κατηγορίες κατά του κ. Hans De Geetere, ενώ το Τμήμα Εμπορίου προσέθεσε τον ίδιο και πέντε επιχειρήσεις του στον κατάλογο οντοτήτων, που απαγορεύεται να συναλλάσσονται με αμερικανικές φυσικές ή νομικές οντότητες. Στον κατάλογο των κυρώσεων περιλαμβάνονται και 11 οντότητες και 8 άτομα, που συνδέονται με το καθεστώς του Λευκώρου Προέδρου Α. Lukashenko, ενώ ο Εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, κ. Ματ Μίλερ, δήλωσε ότι οι ΗΠΑ «έχουν δεσμευτεί να συνεργαστούν με συμμάχους και εταίρους για να αποκαλύψουν και να υποβαθμίσουν τα δίκτυα, που σχετίζονται με τις στρατιωτικές προμήθειες της Ρωσίας» και «θα συνεχίσουν να αναλαμβάνουν δράσεις, κατά του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος της Ρωσίας», που χρησιμοποιείται για τη διαίωση του πολέμου κατά της Ουκρανίας.

Τέλος, αναφέρουμε ότι από 2.12 τ.έ., βρίσκεται στην Κύπρο κατόπιν αιτήματος του Προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Ν. Χριστοδουλίδη, κλιμάκιο εμπειρογνομόνων από τις ΗΠΑ για να ενισχύσει τις κ/ Αρχές στην διερεύνηση υποθέσεων σχετικών με την έρευνα "Cyprus Confidential" του ICI, σε ότι αφορά στην εμπλοκή της Κύπρου στην παραβίαση των κυρώσεων κατά της Ρωσίας.

9.4 Cyprus Confidential

Με πρωταγωνιστικό ρόλο εμπλέκει η έρευνα της Διεθνούς Κοινοπραξίας Ερευνητικών Δημοσιογράφων (ICI - International Consortium of Investigative Journalists), υπό τον τίτλο «Cyprus Confidential», τουλάχιστον τρεις Ρώσους ολιγάρχες, αναφορικά με τη σχέση τους με την Κύπρο και την αποδιδόμενη σε αυτούς προστάθεια παράκαμψης των κυρώσεων κατά της Ρωσίας.

TUI και Mordashov

Από τα ονόματα που φιγουράρουν έντονα είναι και αυτό του Alexey Mordashov, και η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων του στον όμιλο TUI, στην σύντροφό του, αφότου η Ε.Ε. του επέβαλε κυρώσεις.

Συγκεκριμένα, και σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της έρευνας της ICI, φέρεται να ανταλλάχθηκαν έγγραφα/emails εντός της ΡωC Κύπρου με την επισήμανση «ΕΠΕΙΓΟΝ» και «ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΕΓΚΡΙΝΕΤΕ», τα οποία αφορούσαν την πώληση του μεριδίου του Mordashov, που είχε στη γερμανική ταξιδιωτική εταιρεία TUI Group - που φέρεται να αξίζει πάνω από 1 δισεκατομμύριο δολάρια-σε εταιρεία των Βρετανικών Παρθένων Νήσων, που ανήκει στην σύντροφό του Maria Mordashova.

Αυτά φέρονται να έγιναν τον 1η Μαρτίου 2022, την επομένη δηλαδή της ετιβολής κυρώσεων από την Ε.Ε. στον Mordashov και αποτελούσαν, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς, μέρος μιας προσπάθειας να βοηθήσουν τον Mordashov να αποφύγει τις κυρώσεις.

Οι δημόσιες δηλώσεις της TUI τον Μάρτιο του 2022 έδειξαν ότι η πώληση είχε ολοκληρωθεί στις 28 Φεβρουαρίου, την ημέρα που επιβλήθηκαν οι κυρώσεις στον Mordashov.

Ωστόσο, οι γερμανικές αρχές έκριναν γρήγορα τη μεταβίβαση μετοχών ως «προσωρινά άκυρη» και ξεκίνησαν έρευνα όπως σημειώνουν οι αναφορές, ενώ η κ/Κυβέρνηση άνοιξε επίσης ποινική έρευνα για το θέμα, όπως δήλωσε στέλεχος του υπουργείου Οικονομικών στην Paper Trail Media, τον Νοέμβριο.

Τα αρχεία που διέρρευσαν υποδηλώνουν ότι η μεταβίβαση μπορεί στην πραγματικότητα να μην είχε οριστικοποιηθεί μέχρι τη στιγμή που ο Mordashov μπήκε στη μαύρη λίστα, αφήνοντας ανοικτή την πιθανότητα η ΡωC Κύπρου να μην παραβίασε τις κυρώσεις της Ε.Ε.

«Η ΡωC Κύπρου δεν γνωρίζει ότι διεξάγεται τέτοια ποινική έρευνα», ανέφερε η εταιρεία σε γραπτή δήλωση. «Όποτε υπάρχει ένα συμβάν με αναφορά, η ΡωC Κύπρου λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα».

Εκπρόσωπος του Mordashov είτε ότι δεν παραβίασε ποτέ «κανένα νόμο, είτε στην Ευρώπη, είτε στη Ρωσία ή σε οποιαδήποτε άλλη δικαιοδοσία, και τόνισε ότι οι κυρώσεις εναντίον του ήταν «εντελώς αβάσιμες και άδικες, αντίθετες με τους διεθνείς νομικούς κανόνες, για να μην αναφέρουμε την κοινή λογική».

Σε άλλο σημείο των δημοσιευμάτων, ο Alexey Mordashov αναφέρεται ως ένας άλλος κοινός πελάτης της ΡωC και της Cyrcodirect.

Η ICI σημειώνει ότι η περιουσία του υπολογίζεται στα 21 δισεκατομμύρια δολάρια, και ότι στράφηκε στην ΡωC για να δρομολογήσει περιουσιακά στοιχεία μέσω δεκάδων υπεράκτιων οντοτήτων που έλεγχε. Τα τελευταία χρόνια η ΡωC έλεγχε επίσης τους λογαριασμούς τουλάχιστον 25 εταιρειών που ανήκουν ή ελέγχονται από τον Mordashov, σύμφωνα με ανάλυση της ICI.

Η ΡωC και η Cyrcodirect φέρονται να συνεργάζονται με τον Mordashov ακόμη και μετά τις κυρώσεις των ΗΠΑ, μετά την ρωσική εισβολή στην Κριμαία.

Τα έγγραφα που διέρρευσαν προέρχονται από την Cyrcodirect Ltd, έναν κυπριακό πάροχο εταιρικών υπηρεσιών που συνεργάστηκε στενά με την ΡωC Κύπρου. Τα εσωτερικά αρχεία περιλαμβάνουν εκτενή αλληλογραφία με το προσωπικό της ΡωC και έγγραφα που είχε ετοιμάσει η ΡωC Κύπρου. Abramov και Frolov

Ένα άλλο μεγάλο κομμάτι των δημοσιευμάτων αφορά τους Alexander Abramov και Alexander Frolov. Πρόκειται για δύο αυτοδημιούργητους δισεκατομμυριούχους, που από το χάος της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης αναδύθηκαν στην κορυφή ενός από τους μεγαλύτερους βιομηχανικούς ομίλους της Ρωσίας.

Η εταιρεία τους είναι η Envaz PLC, μια χαλυβουργία που παράγει το 97% των σιδηροτροχών που χρησιμοποιούν τα τρένα της Ρωσίας για να μεταφέρουν πυρομαχικά, στρατιωτικό εξοπλισμό και στρατεύματα στην πρώτη γραμμή του πολέμου της στην Ουκρανία.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου, το Ηνωμένο Βασίλειο, ως μέρος μιας εκστρατείας για την αποδυνάμωση της Ρωσίας, κήρυξε την Envaz με έδρα τη Μόσχα «στρατηγικής σημασίας για την κυβέρνηση της Ρωσίας» και επέβαλε κυρώσεις απαγορεύοντας σε πολίτες και επιχειρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου να συναλλάσσονται με την εταιρεία.

Οι δύο αναφέρονται ως πελάτες της ΡωC, με έδρα το Λονδίνο, και γίνεται αναφορά ότι κατά τις πρώτες μέρες του πολέμου, καταγράφηκε επείγον αίτημα συναλλαγής 100 εκατομμυρίων δολαρίων. Την κίνηση αυτή, η ICI, την σχολιάζει ως μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας διαχείρισης ενός εκτεταμένου δικτύου επενδύσεων που έλεγχαν οι Abramov και Frolov σε τουλάχιστον τρεις ηπείρους.

Ο Abramov και ο Frolov δεν απάντησαν στα αιτήματα για σχολιασμό, ενώ τα δημοσιεύματα επικαλούνται Κύπριο δικηγόρο που έχει εργαστεί για αυτούς, ο οποίος αρνήθηκε να σχολιάσει, επικαλούμενος το απόρρητο των πελατών του.

Στα αρχεία που εξετάστηκαν σύμφωνα πάντα με την ICI φαίνεται ότι η ΡωC Κύπρου παρείχε υπηρεσίες σε τουλάχιστον 62 εταιρείες και καταπιεστέματα που ελέγχονται ή ανήκουν στους Abramov και Frolov. Τα αρχεία δείχνουν ότι τις εβδομάδες μετά την πλήρη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, οι διαχειριστές πλούτου της ΡωC Κύπρου προστάθησαν να βοηθήσουν πλούσιους Ρώσους πελάτες υπό άμεσο κίνδυνο κυρώσεων –όπως αυτές που επιβλήθηκαν στον Abramov και στον Frolov– να μεταφέρουν εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια μεταξύ μυστικών shell companies.

Επικαλούμενη την ανάγκη διατήρησης του απορρήτου, η ΡωC αρνήθηκε να σχολιάσει τις συναλλαγές της με τους Abramov, Frolov και άλλους πελάτες. Πρόσθεσε ότι συμμορφώθηκε με τις κυρώσεις της Ε.Ε. και των Ηνωμένων Εθνών πριν από την εισβολή της Ρωσίας τον Φεβρουάριο του 2022, και έκτοτε έχει διακόψει τις σχέσεις με 60 πελάτες ως αποτέλεσμα της νέας πολιτικής κυρώσεων της εταιρείας που σχετίζεται με τη Ρωσία.

Η ετήσια έκθεση της ΡωC Κύπρου για το οικονομικό έτος 2023, που δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο, ανέφερε μια «σημαντική συρρίκνωση σε επιχειρήσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή της παγκόσμιας πολιτικής κυρώσεων».

9.5 Συμμετοχή σε δείνιο οινοποιείο - Κτήμα ΑΛΦΑ - Park Lane Hotel, Λεμεσός, 16.10.23

Πραγματοποιήθηκε με επιτυχία εν θέματι εκδήλωση, στις 16 Οκτωβρίου τ.έ., παρουσία του αποκλειστικού αντιπροσώπου και μακροχρόνιου συνεργάτη του ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΑΛΦΑ στην Κύπρο και ιδιοκτήτη του γνωστού καταστήματος «La Maison du Vin» (<https://www.lamaisonduvin.com.cy>), κ. Β. Παπαδόπουλου, εισαγωγών εμπόρων, αντιπροσώπων και επιχειρηματιών. Στην εκδήλωση έγινε παρουσίαση των οινολόγων του οινοποιείου «ΚΤΗΜΑ ΑΛΦΑ», κας Ε. Μαυρίδου και κας Αγγελικής Ιατρίδη, θυγατέρων των δύο ιδρυτών-συνεταίρων του Κτήματος «ΑΛΦΑ» (έτος ιδρύσεως το 1997), κ.κ. Μάκης Μαυρίδη (παιαίου και έμπειρου αμπελοουργού της περιοχής) και Άγγελου Ιατρίδη (χημικού-οινολόγου, ο οποίος επέλεξε το Αμύνταιο για να δημιουργήσει το δικό του κρασί).

Κατά τη διάρκεια του δείνιου παρουσιάστηκαν και δοκιμάστηκαν 8 οίνοι του Κτήματος ΑΛΦΑ (1 ροζέ παρασκευάζεται με οινική μεθοδολογία Προβηγκίας - κατά τη δεξίωση υποδοχής 6, κατά τη διάρκεια του δείνιου και ένας γλυκός επιδορπιακός).

Από τη διαμεφθήσα συζήτηση καθώς και από σημεία της παρουσίας της εκδήλωσης συγκρατούνται τα ακόλουθα:

- το Αμύνταιο είναι ο πλέον κρύος αμπελώνας της χώρας, ο οποίος σε συνδυασμό με την καταπραϊντική επίδραση 4 γειτονικών λιμνών αλλά και τη στρατηγική ικανότητα των αμμωδών εδαφών οδηγεί τα σταφύλια σε ιδανική ωρίμανση, ενώ για δεκαετίες διέθετε το μοναδικό ΠΟΠ status τόπου για ροζέ και αφρώδη κρασιά στην Ελλάδα,
- το Κτήμα ΑΛΦΑ αντιπροσωπεύει το 20% περίπου της οινοποιητικής παραγωγής της περιοχής Αμυνταίου, κάποιοι οίνοι της δε, προέρχονται από κλήματα ηλικίας εκατό (100) ετών και άνω, (επεβίωσαν της φιλοξήρας κυρίως κλήματα σε αμμώδη εδάφη),

- σημαντική εξαγωγική αγορά του Κτήματος ΑΛΦΑ αποτελούν οι ΗΠΑ και η Κύπρος
  - στην Κύπρο εμφανίστηκε μικρή κάμψη, με την «φυγή» των Ρώσων κεφαλαιούχων, επενδυτών και τουριστών, οι οποίοι έχουν καταναλωτικές συνήθειες, που ανταποκρίνονται στην ποιότητα και τις σχετικά υψηλές τιμές των οίνων του Κτήματος, όπως επίσης - αν και σε μικρότερο βαθμό - οι καταναλωτές των βαλκανικών αγορών (προνομιακός χώρος δραστηριοποίησης, λόγω γεωγραφικής εγγύτητας για την επιχείρηση) καθώς και οι ανατολικοευρωπαίοι καταναλωτές,
  - τα επιχειρηματικά δώρα είναι ένας τομέας, ο οποίος προάγει τις πωλήσεις των προϊόντων της επιχείρησης,
  - η επιχείρηση επενδύει στην επέκταση του αμπελώνα καθώς και στην τεχνολογία (τα επόμενα πέντε χρόνια η επιχείρηση έχει επενδυτικό πρόγραμμα 80 εκ. Ευρώ),
  - επίσης η εταιρία επενδύει και στην παλαιώση των οίνων της με τη δημιουργία αποθηκευτικών εγκαταστάσεων (για περίπου το 5% της ετήσιας παραγωγής).
- Σημειώνουμε ότι η εν λόγω εκδήλωση είναι ενταγμένη στο ΣΕΠΑ 2014-2020 και ότι συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

9.6 «Cyprus Confidential» - Κίνδυνοι για την επενδυτική εικόνα της Κύπρου και της κ/ οικονομίας. Ινδική παράμετρος.

Η πρόσφατη μεγάλη δημοσιογραφική έρευνα «Cyprus Confidential» και όσα αναφέρουν οι σχετικές δημοσιεύσεις αποτελούν πλήγμα στην προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων, σύμφωνα με κ/ δημοσιεύματα (Πολίτης, 20.11.23), ενώ η αποκατάσταση της φήμης της χώρας κρίνεται απαραίτητη για τη διατήρηση της ροής ξένων επενδύσεων, σύμφωνα με ειδικούς της αγοράς.

Είναι γεγονός ότι η κ/οικονομία παρά την πρόσφατη αρνητική διεθνή συγκυρία (πανδημία COVID 19, εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία) και το σκάνδαλο των «χρυσών» διαβατηρίων δεν επηρεάστηκε δραματικά, ανέκαμψε γρήγορα και προσέδωσε έναν σημαντικό αριθμό ξένων επενδύσεων, με αιχμή τον τομέα της τεχνολογίας. Η ύπαρξη ενός φιλικού νομοθετικού πλαισίου για μεταγκατάσταση επιχειρήσεων από τρίτες χώρες (διαμορφώθηκε ως απάντηση στην ανάγκη επιχειρήσεων να μετακινηθούν από τον Λίβανο) και ενός πλαισίου κινήτρων για την ανάπτυξη του headquartering (που αντικατέστησε το πρόγραμμα των διαβατηρίων) έδωσε διέξοδο σε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων, που αναζητούσαν νέα βάση μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Το 2022, ήρθαν στην Κύπρο περίπου 1.600 επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται ως επί το πλείστον στον τομέα της τεχνολογίας. Εκδόθηκαν περίπου 13.000 άδειες εργασίας (αντιστοιχούν στο 3% του εργατικού δυναμικού), με την κ/ οικονομία να επωφελείται από την εγκατάσταση εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης και την Κύπρο να κατατάσσεται στις δέκα κορυφαίες χώρες παγκοσμίως στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων στη με τη πανδημία εποχή. Ταυτόχρονα, η χώρα αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο κέντρο διαχείρισης πλάντων της ΕΕ και αποτελεί αφενός την ανατολική πύλη της Ε.Ε. και αφετέρου ένα σταθερό επιχειρηματικό κέντρο. Οι επιπτώσεις ήταν ήδη εμφανείς στην αγορά κατοικίας και στην κατανάλωση.

Η νέα υπό διαμόρφωση οικονομική πραγματικότητα απειλείται από τις αποκαλύψεις της παγκόσμιας δημοσιογραφικής έρευνας «Cyprus Confidential», υπό τη Διεθνή Κοινοπραξία Ερευνητικών Δημοσιογράφων (ICI) και της Paper Trail Media. Περισσότερα από 3,6 εκατ. έγγραφα, από επτά διαφορετικές πηγές (από έξι διαφορετικούς κ/παρόχους υπηρεσιών και μια λετονική εταιρεία) έδωσαν κάποια υπόσταση σε φημολογίες. Αποτέλεσμα η Κύπρος να εκπέμπει μία εικόνα, η οποία δυσκολεύει τον στόχο του μετασχηματισμού της οικονομίας της και τη διαφύλαξη της εικόνας της ως επενδυτικού προορισμού.

Ο επιχειρηματικός κόσμος συμφωνεί ότι πρόκειται για μια αρνητική εξέλιξη και υπογραμμίζουν την ανάγκη λήψης δραστικών μέτρων. Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρείται εκ των «ων ουκ άνευ» η μεταρρύθμιση της εποπτείας των παρόχων διοικητικών υπηρεσιών καθώς και η ψηφιοποίηση των συστημάτων και των μητρώων για πιο αποτελεσματικούς ελέγχους. Η ανάγκη εποπτείας αφορά σε μια ευρεία κατηγορία εταιρειών, που παρέχουν υπηρεσίες, όπως συμβουλευτικές, νομική υποστήριξη, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και επικοινωνία σε άλλες οντότητες. Η κυβέρνηση κατέστησε σαφές ότι θα εννοποιηθεί η εποπτεία τους σε μια νέα αρχή και απέρριψε τις αντιδράσεις του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Αντίθετα ο ΣΕΑΚ (λογιστές) συμφωνεί. Ειδικοί του χρηματοοικονομικού τομέα εκτιμούν ότι η σύσταση ενιαίας εποπτικής αρχής είναι απαραίτητη και ενδεχομένως στα αρχικά στάδια, υπό την επίβλεψη της Moneyval.

Η MONEYVAL (Επιτροπή Εμπειρογνομίων Αξιολόγησης Μέτρων για την Καταπολέμηση Νομιμοποίησης Εσόδων) από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας) είναι μόνιμο όργανο παρακολούθησης του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο οποίο έχει ανατεθεί το έργο αξιολόγησης της συμμόρφωσης με τα διεθνή πρότυπα της καταπολέμησης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, της

αποτελεσματικότητας εφαρμογής τους, καθώς και η διατύπωση συστάσεων στις εθνικές αρχές, σχετικά με τις απαραίτητες βελτιώσεις στα συστήματά τους.

Παράλληλα, η αποκατάσταση της φήμης της χώρας είναι αναγκαία για να διατηρηθεί η ροή ξένων επενδύσεων. Η Κύπρος χρειάζεται πολλές πραγματικές ξένες επενδύσεις για να αντιμετωπίσει το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Ο Πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου, κ. Μ. Περισάνης θεωρεί ότι ένα πάγωμα των ρών ξένων επενδύσεων, λόγω των αποκαλύψεων του «Cyprus Confidential», μπορεί να οδηγήσει σε μια νέα οικονομική κρίση, διότι η κ/ οικονομία, παρά τη θετική επίδραση των υπηρεσιών, διατηρεί σημαντικά ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών, κυρίως λόγω του εμπορικού ελλείμματος. Δεδομένου δε, ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει ισχυρή διασύνδεση με τις αυξημένες εισαγωγές, ιδίως καταναλωτικών αλλά και ενδιάμεσων αγαθών, τα οποία χρειάζονται για την ενίσχυση της παραγωγής σε πολλούς τομείς (από τη μεταποίηση μέχρι τις κατασκευές), η οικονομική ανάπτυξη έχει την τάση να επιδεινώνει το εμπορικό έλλειμμα. Από τη στιγμή δε, που οι εξαγωγές δεν δύνανται να καλύψουν τη χρηματοδότηση του ελλείμματος οι επιλογές είναι είτε δανεισμός από το εξωτερικό είτε παραγωγικές επενδύσεις.

Υπαρκτός είναι και ο κίνδυνος περαιτέρω επιδείνωσης των όρων προσέλκυσης ξένων επενδύσεων. Ειδικότερα, ιδίως σε εποπτευόμενες βιομηχανίες, δημιουργείται αντικίνητρο για τα διοικητικά συμβούλια, που προτιμούν πιο «αθώους» προορισμούς, προς αποφυγή του κόστους ανθρωποπυλών και δυναμικών δυσκολιών. Έτσι, ακόμα κι αν προσελκύσει, κάποια στιγμή, η κ/ οικονομία τον όγκο ξένων επενδύσεων, που επιθυμεί, υφίσταται το ζήτημα της ποιότητας (προτιμούνται επιχειρήσεις με υψηλό λόγο απασχόλησης, διάχυση τεχνολογίας και τεχνολογίας, μακρύ παραγωγικό ορίζοντα και υψηλή προστιθέμενη αξία για την κ/ οικονομία, πέραν από τις άμεσες εργασίες τους).

Γι' αυτό και η αρνητική εικόνα της Κύπρου συνεπάγεται κόστος. Η χώρα χάνει σε βάθος χρόνου πολύ περισσότερα χρήματα απ' όσα κερδίζει από ευκαιριακές επενδυτικές επιτυχίες, με χαμηλό λόγο απασχόλησης, οι οποίες συχνά λειτουργούν εκτός της ευρύτερης οικονομίας. Χάνονται, συνεπώς, αυτές τις πηγές εσόδων, χάνεται το μόνο αποτελεσματικό μέσο χρηματοδότησης των κ/ εισαγωγών. Η δε διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος αποτελεί σοβαρό μακροοικονομικό πρόβλημα και τη σοβαρότερη πιθανή αιτία μιας οικονομικής κρίσης μεσοπρόθεσμα.

Τέλος, συναφώς σημειώνεται ότι το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα προκαλεί τις τελευταίες εβδομάδες, αισθητές παρενέργειες στην κυβέρνηση της Ινδίας. Πρώην αξιωματούχος της με αφορμή τις πρόσφατες αποκαλύψεις 66 «κυπριοποιημένων» Ινδών απέστειλε επιστολή, ζητώντας ποινικές δίωξεις σε βάρος συμπατριωτών του, που απέκτησαν κ/ υπηκοότητα και ταυτόχρονα διατηρούν την ινδική. Ειδικότερα, ο πρώην Γραμματέας της κυβέρνησης της Ινδίας κ. E. Sama, απέστειλε επιστολή στον Υπουργό Εσωτερικών, κ. A.K. Bhalla και τον καλεί να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες, ώστε να διευρευνηθεί και να διωχθούν άμεσα, όσοι από τους πολυγραφηθέντες Ινδούς έχουν παρανομήσει. Επικαλείται το άρθρο «9» του Συντάγματος της Ινδίας, που απαγορεύει σε Ινδούς πολίτες να διατηρούν δυο υπηκοότητες. Πέραν τούτου, ζητά από τον εν λόγω Υπουργό να μεριμνήσει, ώστε να δοθούν πληροφορίες από την Κυπριακή Δημοκρατία, για τους 66 πολίτες, που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «χρυσών διαβατηρίων» της Κύπρου και φέρονται να έχουν προβεί σε οικονομικής φύσεως παραβάσεις. Αφορμή για τους κραδασμούς επί ινδικού εδάφους είναι οι πρόσφατες αποκαλύψεις της Indian Express για επιχειρηματίες που έλαβαν κ/ υπηκοότητα. Η εν λόγω εφημερίδα, μάλιστα, συμμετείχε στην κοινοπραξία διερευνητικών δημοσιογράφων, που εργάστηκαν στην εν θέματι έρευνα.

9.7 Ζήτηση για το ενδεχόμενο υποβολής αιτήματος εξαίρεσης στις κυρώσεις κατά Ρωσίας στην κ/ Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού

Το ενδεχόμενο να ζητήσει η Κύπρος εξαίρεσεις από τις κυρώσεις της ΕΕ κατά της Ρωσίας, όπως έχουν ζητήσει και άλλες χώρες, εξετάζει η κ/Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. Μεταξύ των προτάσεων για εξαίρεση, που υπέβαλαν εμπλεκόμενοι φορείς και βουλευτές είναι και αυτή της απαγόρευσης πτήσεων από Ρωσία, δεδομένου ότι η Κύπρος είναι απομονωμένη γεωγραφικά και στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τομέα του τουρισμού από τις αφίξεις Ρώσων.

Το θέμα της ανάγκης λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων σε τουριστικές μονάδες, οι οποίες επλήγησαν από τις εν λόγω κυρώσεις τέθηκε, στις 7.11.23, εκτός ημερησίας διατάξεως προς συζήτηση, ενώπιον της προαναφερθείσας Επιτροπής της κ/ Βουλής. Ο εισηγητής και Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Κ. Χατζηγιάννης επεσήμανε ότι η Κύπρος αναμένεται να απωλέσει, περίπου 1.000.000 τουρίστες, από Ρωσία και Ουκρανία, κατά τη φετινή τουριστική περίοδο, με σημαντικές επιπτώσεις στις κ/ επιχειρήσεις και ότι απαιτείται η λήψη μέτρων στήριξης, αντίστοιχων με αυτά της πανδημίας.

Η εκπρόσωπος του Υπουργείου Οικονομικών, κα Λ. Μούσκου, δήλωσε στην Επιτροπή ότι δεν μπορούν να στηρηθούν μεμονωμένα επιχειρήσεις, που επλήγησαν από τις κυρώσεις, καθώς το πελατολόγιο τους ήταν κυρίως από Ρωσία και Ουκρανία.

Επίσης, τα στοιχεία δείχνουν ανάκαμψη των αφίξεων, κατά 80-90%, σε σχέση με το 2019, ενώ οι πλείστες κ/ επιχειρήσεις εστράφησαν προς άλλες αγορές για αναπλήρωση των πελατών τους, με αποτέλεσμα να μην κρίνεται αναγκαία η άμεση στήριξη των ξενοδοχειακών μονάδων. Ειδικότερα, ως προς την επαρχία Αμμοχώστου, κύριο προορισμό των τουριστών από Ρωσία και Ουκρανία, η κ. Μούσκου ανέφερε ότι οι εκτιμήσεις για τις αφίξεις καταδεικνύουν ότι θα κινηθούν στο 60-70%, σε σχέση με το 2019, σημειώνοντας ότι έχει ζητηθεί από κάποιες μεμονωμένες μονάδες στήριξη, η οποία, όμως, δεν δικαιολογείται.

Εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων (ΠΑΣΥΞΕ) ανέφερε ότι κάποιες τουριστικές επιχειρήσεις επλήγησαν σημαντικά από τις κυρώσεις, είναι, όμως, δύσκολο να απομονωθούν, ώστε να στηριχθούν. Προσέθεσε ότι ο Σύνδεσμος προτείνει την επέκταση καταβολής του επιδόματος ανεργίας στους εργαζόμενους των επιχειρήσεων αυτών μέχρι να διαπιστωθεί, εάν θα καταφέρουν οι μονάδες αυτές να δραστηριοποιηθούν την φετινή τουριστική περίοδο. Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκε και η τοποθέτηση του εκπροσώπου του Συνδέσμου Τουριστικών Επιχειρήσεων Κύπρου (ΣΤΕΚ), ο οποίος ζήτησε να εξετασθεί επίσης και το αίτημα του Συνδέσμου για ξένο εργατικό δυναμικό.

Από το ΑΚΕΛ, ο βουλευτής κ. Κ. Κώστα ανέφερε στην Επιτροπή ότι οι κυρώσεις έπληξαν σοβαρά την κοινότητα των Ρώσων στην Κύπρο, οι οποίοι αριθμούν περίπου 50.000, προσθέτοντας ότι εξαιτίας των κυρώσεων, αρκετοί έκλεισαν τις επιχειρήσεις τους, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν στην ανεργία χιλιάδες εργαζόμενοι. Αναφέρθηκε, ακόμα, και «σε λανθασμένη απόφαση των κ/τραπεζών, οι οποίες κατά τις πρώτες μέρες του πολέμου μπλόκαραν τους τραπεζικούς λογαριασμούς όλων των Ρώσων στην Κύπρο, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν σοβαρά προβλήματα και κάποιιοι από αυτούς να αποφασίσουν τη μεταφορά των εταιρειών τους, εκτός Κύπρου».

Τέλος, ο βουλευτής του Κινήματος Οικολόγων, ο κ. Σ. Παπαδόουρης ανέφερε ότι η Κύπρος ως μέλος της ΕΕ, εφαρμόζει όλες τις κυρώσεις κατά της Ρωσίας, όμως, «καλούμαστε να βρούμε τη χρυσή τομή, αφού κάποιες χώρες έχουν βρει κάποια μικρά παραθυράκια, τα οποία βοηθούν να προστατεύσουν την οικονομία τους».

9.8 Συντονισμός ενεργειών κ/ Κυβέρνησης για τη διαχείριση των κυρώσεων κατά της Ρωσίας

Σε σύσκεψη (8.11.23) στο Προεδρικό Μέγαρο, υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Ν. Χριστοδουλίδη, με θέμα την υλοποίηση των συγκεκριμένων μέτρων, που υιοθέτησε το Υπουργικό Συμβούλιο στις 28.6.23 για τον συντονισμό σε θέματα κυρώσεων συμμετείχαν ο Γεν. Εισαγγελέας και ο Βοηθός Γεν. Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, οι Υπουργοί Εξωτερικών και Οικονομικών, η Υφυπουργός παρά τω Πρόεδρω, ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος, ο Δ/ντής του Γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας, η Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου και ο Γενικός Δ/ντής του Υπουργείου Οικονομικών. Αντικείμενο της σύσκεψης ήταν το χρονοδιάγραμμα, που έχει τεθεί και η μέχρι σήμερα πρόοδος υλοποίησης της δέσμης μέτρων, που έχουν αποφασιστεί, ενώ ανακοινώθηκαν συγκεκριμένα μέτρα εφαρμογής των επιβληθεισών κυρώσεων και των λοιπών περιοριστικών μέτρων.

Συγκεκριμένα:

- Έχει οριστεί ο κ. Κ. Παφίτης, από το Υπουργείο Οικονομικών, ως σημείο επαφής, ο οποίος θα είναι αρμόδιος για να λαμβάνει όλη την πληροφόρηση από κυπριακές και ξένες Αρχές και θα έχει την ευθύνη για τη σωστή διάχυση όλων των πληροφοριών. Για τις αρμοδιότητες του κ. Κ. Παφίτη έχουν ενημερωθεί με ρηματική διακοίνωση όλες οι Πρεσβείες μετά τον ορισμό του τον Ιούλιο τ.έ.
- Ολοκληρώνεται μέχρι την ερχόμενη εβδομάδα η υπογραφή συμφωνίας με το Πανεπιστήμιο Κύπρου, με υπεύθυνο ερευνητή τον Δρα Μηλιδώνη, με σκοπό την υποστήριξη των ενεργειών για την εφαρμογή των κυρώσεων και περιοριστικών μέτρων.
- Η τεχνική βοήθεια από τη Βρετανική Κυβέρνηση για τη Σύσταση Ενιαίας Μονάδας Εφαρμογής Κυρώσεων βρίσκεται στο τελικό στάδιο και αναμένεται να υποβληθεί εντός Νοεμβρίου τ.έ. στις αρμόδιες Υπηρεσίες. Σημειώνεται ότι έχει διευρευνηθεί το πεδίο της εν λόγω τεχνικής βοήθειας για τη συμπεριληψη και τη σύσταση Ενιαίας Εποπτικής Αρχής.
- Η αξιολόγηση του τρόπου βελτιστοποίησης της διερεύνησης και δίωξης οικονομικού εγκλήματος από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως και την Αστυνομία Κύπρου αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι τέλος Νοεμβρίου τ.έ.
- Οι όροι εντολής για τη διεξαγωγή ενημερωτικής εκστρατείας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, για προβολή της Κύπρου (branding) έχουν ήδη ετοιμαστεί και μέχρι τέλος του έτους αναμένεται να ξεκινήσουν οι αντίστοιχες διαδικασίες.

Η σύσκεψη εντάσσεται στο πλαίσιο της βούλησης της κ/ Κυβέρνησης για επίδειξη μηδενικής ανοχής σε ζητήματα παραβίασης νομοθεσιών και παρακάμψης των κυρώσεων και κατ' επέκταση τη διαφύλαξη του ονόματος της χώρας ως αξιόπιστου χρηματοπιστωτικού κέντρου, κάτι το οποίο κρίνεται, καίριας σημασίας,

9.9 Νέες αμερικανικές κυρώσεις – κυπριακή διάσταση

Τέσσερις εταιρείες με έδρα στην Κύπρο και ένα άτομο συμπεριλαμβάνονται σε κατάλογο νέων αμερικανικών κυρώσεων σε εταιρείες και φυσικά πρόσωπα για παροχή

βοήθειας στη Ρωσία ή βοήθεια στην προσπάθεια ρωσικών εταιρειών, οντοτήτων ή φυσικών προσώπων να παρακάμψουν τις κυρώσεις, που δόθηκε στη δημοσιότητα την Τετάρτη 13.12. τ.έ. Στον νέο κατάλογο του Γραφείου Ελέγχου Αλλοδαπών Περιουσιακών Στοιχείων (OFAC), που περιλαμβάνει, περισσότερες από 100 οντότητες, υποκείμενες σε κυρώσεις βρίσκονται και οι εγγεγραμμένες στη Λευκωσία εταιρείες, Azia Shipping Holdings Limited, Fortiana Holdings Limited, Ibox Shipping Inc και Stanmix Holding Limited.

Αυτό το πιο πρόσφατο πακέτο κυρώσεων των ΗΠΑ περιλαμβάνει εταιρείες, οι οποίες σχετίζονται με την εξόρυξη και τη ναυτιλία και στοχεύει κυρίως, όσους εμπλέκονται στην αποφυγή κυρώσεων στην παραγωγή ενέργειας της Ρωσίας. Σχετικά με τη ναυτιλιακή εταιρεία Azia Shipping Holdings Limited Γραμματέας φέρεται να είναι ο πρώην βουλευτής του ΔΗΚΟ κ. Σ. Ιερωνυμίδης, ενώ ως Δ/ντής αναγράφεται το δικηγορικό του γραφείο. Η Fortiana Holdings Limited και η Stanmix Stanmix Holding Limited συνδέονται με τον κ. Vladislav Sviblov, Ρώσο επιχειρηματία, προγραμματιστή και κύριο μέτοχο μιας σειράς περιουσιακών στοιχείων ορυχείων και μεταλλείων στη Ρωσία. Ειδικά στον κ. Sviblov κυρώσεις επέβαλε και το Ηνωμένο Βασίλειο. Κυρώσεις επιβλήθηκαν και στον κ. Ilya Borisovich Brodskiy, Ρώσο υπήκοο με κυπριακό διαβατήριο. Ο κ. Brodskiy συνδέεται με την Open Joint Stock Company Sovcombank, στην οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις από τις ΗΠΑ το 2022. Η Sovcombank είναι το 3^ο μεγαλύτερο ιδιόκτητο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και η 9^η μεγαλύτερη τράπεζα της Ρωσίας συνολικά.

Σύμφωνα με τον OFAC οι τελευταίες κυρώσεις εστιάζουν επίσης «τη χρήση από τη Ρωσία, της Τουρκίας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας καθώς και τη χρήση πολύπλοκων διεθνικών δικτύων από τρίτες χώρες για την απόκτηση της πολύ αναγκαίας τεχνολογίας και εξοπλισμού για τον πόλεμο».

Σημειωτέον, να υπενθυμίσουμε ότι στην Κύπρο επιβλήθη σωρεία κυρώσεων, κατά τη διάρκεια του 2023, ενώ η OFAC επέβαλε κυρώσεις και σε τρεις εταιρείες εγγεγραμμένες στην Κύπρο, που συνδέονται με βελγικά επιχειρηματικά συμφέροντα. Μάλιστα μια ομάδα εμπειρογνομόνων από τις ΗΠΑ ήρθε στην Κύπρο για να συνδράμει τις κ/αρχές στις έρευνές τους, προσφέροντας τους τεχνολογία και τεχνική βοήθεια, χωρίς να εμπλέκεται στην ενασχόληση με μεμονωμένες περιπτώσεις, όπως διευκρινίζε σχετική ανακοίνωση των κ/ αστυνομικών αρχών.

Ο Γενικός Εισαγγελέας της χώρας υποσχέθηκε σε ομιλία του στο κ/ Κοινοβούλιο ότι, έστω κι αν είναι δύσκολο να καταδικαστούν, όσοι υπεκφεύγουν των κυρώσεων, οι αρχές θα διενεργήσουν ενδελεχή έρευνα, ιδιαίτερα μετά τις αποκαλύψεις του Cyprus Confidential. Η εν λόγω παγκόσμια έρευνα, που δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο 2023, ανέφερε ότι χρηματοοικονομικοί παράγοντες στην Κύπρο - συμπεριλαμβανομένης της λογιστικής εταιρείας PwC - προσπαθούσαν να κρατήσουν τους Ρώσους συνεργάτες τους ένα βήμα, πριν από τις επικείμενες κυρώσεις. Όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας αυτής τα έγγραφα, που διέρρευσαν έδειχναν ότι το προσωπικό της PwC Κύπρου έσπευσε να αναδιαρθρώσει εταιρείες, που ανήκουν σε Ρώσους ολιγάρχες, μόλις έγινε ορατή η προοπτική της επιβολής κυρώσεων. Συγκεκριμένα Ρώσοι ολιγάρχες χρησιμοποίησαν κ/εταιρείες για να μεταφέρουν κεφάλαια, ενόψει των επικείμενων κυρώσεων της ΕΕ, μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία.